

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ'DE BU SAYI

ÖYKÜ GÜNDEMİ		3
ÖYKÜLER		
Yunus Develi	<i>Cudi'de Resital</i>	9
Cemal Şakar	<i>Bağdat Kudüs Babil</i>	14
Mihriban İnan Karatepe	<i>Koyunbaba Köprüsü</i>	17
Ömer Faruk Dönmez	<i>Kaçık</i>	21
Sibel Eraslan	<i>Kuzu</i>	30
Muharrem Dayanç	<i>Tren, Siren ve...</i>	33
Hasan Aycm	<i>Çizgi</i>	36
DOSYA	VAROLUŞÇU/BUNALIM ÖYKÜSÜ	
Necati Mert	<i>1950 Kuşağı: Varoluşçular/Bunalımcılar</i>	38
Adnan Özyalçiner	<i>Başkaldırıcı Bir Kuşak</i>	46
Cemal Şakar	<i>'50' Kuşağının Öykü Serüveni</i>	50
Gürsel Aytaç	<i>Ferit Edgü'nün Öykücülüğü</i>	56
Ömer Lelesiz	<i>Orhan Duru: Hep İleriye Doğru!</i>	59
Necip Tosun	<i>Kentler, Bunalım ve Cinsellik: Demir Özlü Öykücülüğü</i>	63
Abdurrahim Karadeniz	<i>İstanbul Erasmus: Leylâ Erbil</i>	69
YAZILAR		
Brander Matthews	<i>Kısa Hikâyenin Felsefesi</i>	73
Hagen Meyerhoff	<i>Kısa Öykü</i>	79
Tufan Erbarıştıran	<i>Yaşamın Derinliğine Uzanan Bir Yolculuk</i>	87
Meral Demirel	<i>Rasim Özdenören'in "Mevsim Sonu"</i>	
	<i>Öyküsünün Kişileri Üzerine</i>	96
Mustafa Ayyıldız	<i>Rüzgârlı Sokak'a Rağmen Hâlâ Mavi Kuş</i>	101
Abdullah Harmancı	<i>Birkaç Hikâye Birkaç Tahlil</i>	105
ÖYKÜLER		
Nusret Özcan	<i>Bir Hüzün Yolcusu...</i>	109
Fatih Atila	<i>Kafatası</i>	121
Ali Balkız	<i>Düğün</i>	124
Zehra Yiğit	<i>Deli</i>	128
Seda Yücel	<i>Yüksüf</i>	131
Şahin Taş	<i>Minimal (Küçürek) Öyküler</i>	133
Hale Torun	<i>Koca Kafalar Gezegeni</i>	135
Esra Kara	<i>Rıza Efendi'nin Sonu Ne Olacak?</i>	139
Mark Twain	<i>Ademin Günlüğünden Alıntılar</i>	143
Ernest Hemingway	<i>Bir Günlük Bekleyiş</i>	145
SÖZLÜK		
Öykücüler ve Öykü Kitapları Sözlüğü-6		148
ÖYKÜ KİTAPLIĞI		
Seda Yücel	<i>'Sur Kenti Hikâyeleri'</i>	173
Mustafa Özcan	<i>'40 Gözaltı Öyküsü ve Diğerleri'</i>	174
Murat Erol	<i>'Çıktığımız Hevesle İniniz'</i>	175

Ö^HY^EK^CÜ^E

İki Aylık Öykü Dergisi

YIL: 1 SAYI: 6 ARALIK 2004

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına
Sahibi: Ö. Faruk Ergezen

Yazı İşleri Müdürü: İbrahim Çelik

Yayın Yönetmeni: Hüseyin Su

Yönetim Yeri
Konur Sk. No: 39/1
Kızılay/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenışehir/Ankara

Tel: (312) 419 69 13 Fax: (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr
e-mail: hece@hece.com.tr
hecedergi@yahoo.com

Dizgi: Bülent Güler

Kapak: Sarakusta web: www.sarakusta.com

Baskı: Öncü Basımevi Tel: 384 31 20

2004 Yılı Abone Bedeli:
Yıllık: 40.000.000 TL.
(Kurumlar İçin: 80.000.000 TL.)
Yurt Dışı: 100 \$/100 Euro

Posta Çeki: 149582
Hece Basın Yayın Ltd.Şti.

Gelen yazılar yayınlansa da yayınlanmasa da geri
verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 30.11.2004

DÜZEYİ KORUMAK

Gözünü budaktan esirgemeyen eleştirmenlerin baltalarını indirmelerinden olmalı; edebiyat ortamında uzun bir zamandan beri; genellemeci, al gülüm-ver gülüm paslaşmalı eleştiri anlayışını kanıksamıştık. Ancak düzey öylesine düşmeye başladı ki, laubali, sorumsuz, ben yaptım oldu türünden eleştiri yazıları ‘en ciddi’ edebiyat dergilerinde boy göstermeye başladı. Burada dikkat etmemiz gereken şey, dergilerin bu tür yazılara yer vermesi olmalı. Çünkü biz okur olarak her türlü yazıya zaten hazırlıklıyız da, dergilerin yayın yönetmenleri nasıl olur da bu irtifa kaybına katkıda bulunurlar.

Adam Öykü’nün, Kasım-Aralık 2004 sayısında, Kemal Selçuk’un, Öyküde Sözcük Ekonomisi üzerine yazdığı değerlendirmesi, sözünü ettiğimiz anlayışa güzel bir örnek teşkil ediyor. Yazı ‘genellemeci’ bir üslupla kaleme alınmış. Şöyle ki; “Akıldan çok gizeme ve sezgiye yönelik duyguların öne çıktığı kısa öykülerde, dili en ekonomik şekilde kullanmak metne ayrı bir değer katıyor.” Sanki öykü dışındaki edebî türler, gizeme ve sezgiye yönelik -yönelmek burada ne anlama geliyorsa- duyguları öne çıkar-mazlarmış; dilin ekonomik kullanımı onlara ayrı bir değer katmazmış gibi bir genellemeyle öykü diğer türlerden ayırt edilmeye çalışılıyor. “‘Söylenenden söylenmeyi çıkarmak’ görüşü, -görüş yine burada ne anlama geliyorsa- öykü sanatının başat dinamiklerinden sayılıyor.” Söylemeye gerek var mı, edebî türlerin tümünde satır aralarının okunduğunu. Amerikan ve Rus edebiyatı bunun örnekleriyle doluy-muş; sanki Latin edebiyatı, Avrupa edebiyatı ve di-ğere tüm edebiyatlarda da bunun örnekleri yokmuş gibi bir genelleme yine. “Dili edebiyatın aracı değil, amacı olarak algılayan yazarların kaleminde can bu-lan öykülerde -öykülerin can bulmasını anlayamadı-ğımı itiraf etmeliyim- sözcükler olabildiğince dik-katli seçilir.” İnsan her zaman genellemeler karşısın-da önce irkilir, çünkü büyük bir yargıyla karşı karşı-ya gelinmiştir. Bu büyük yargıyı anlamaya çalışırsı-nız; anlamaya çalıştıkça bir de bakarsınız ki aslında hiçbir şey söylenmemiştir. Sadece varolan, daha ön-celeri defalarca söylenmiş olan bir saptamanın süslü püslü bir söylenişiyile karşı karşıya kalınmıştır. Yazı-yı bu şekilde okumaya devam edebiliriz, ama biz ya-zının esas meselesine gelelim.

Kemal Selçuk’a göre, öyküde sözcük ekono-misini en iyi başaranlardan biri Raymon Car-ver’miş. Carver’ın ‘En Küçük Şeyleri Bile Görebiliyorum’ adlı öyküsünü ele alan eleştirmen, yaza-rın bu öyküyü “sanki sözcük ekonomisini göster-

ÖYKÜ GÜNDEMİ

mek için” yazdığını söyler. Yarım sayfa süren çözümlenmesini: “Öykünün dünyası, kişilerin yansıtılması birkaç fırça darbesiyle göz önündedir. Biçem, okurda yer yer melodik bir şarkı -demek ki bazı şarkılar melodik olmayabiliyormuş- dinliyormuş duygusu uyandırır.” yargısıyla bitirir. Bitirir ama Türk öyküsünün de hakkını yememek için “Tomris Uyar, Necati Tosuner, Mehmet Günsür gibi öykücüler dili birincil sorun olarak gördüklerinden, onların yazdıklarını okumak ayrıca bir keyiftir.” diye onlara da boncuk dağıtmadan edemez.

Eleştirmen, Necati Tosuner’in Cici-Kaka ve Tezer Özlü’nün Motorcu İbrahim’in Bahçeli Evleri, adlı öykülerini örnek verir, sözcük ekonomisine ilişkin. Ama muhtemelen eleştirmenin elinde bu öykücülerin kitapları yoktur. Olmadığı içinde de öykücüler, Semih Gümüş’ün, *Türk Yazınından Seçilmiş Kısa Öyküler*, adlı seçkisinden alıntılar. Bu tavrın, derginin genel yayın yönetmeninin gözüne girmek gibi masum bir açıklaması yoksa eğer, bu nasıl bir yaklaşımdır? Bir öykücünün öyküleri üzerine söz söylemek için bir tek örnekten yola çıkmayı nasıl göze alır bir eleştirmen, biri bize bunu izah etmeli. Gerçi, Kemal Selçuk yazısını ‘ortalama’ bir yargıyla bitirip fincancı katırlarını yatıştırmayı denemiştir ama bu kez de özü kabahatinden büyük olmuş ve yazısındaki tüm yargılarını yalanlamıştır: “Öyküde sözcük ekonomisini, öykü sanatının olmazsa olmaz kurallarından biri olarak dayatmak yanlış olur. -oysa cesaretini koruyup dayatmalıydı- Bunun tersini savunanlar olabilir. Ya da bilerek sözcük enflasyonu yaratabilir öyküde. Edebiyat bir bilinç işiyse eğer, bu uğraşa her kapıdan girmek mümkündür. Yeter ki düzey korunsun, edebiyat amaç olarak kalsın...” ‘Düzey korunsun’ temennisiyle, düzeyin korunamayacağını Kemal Selçuk bilmez görünüyor. ‘Düzeyin korunması’ için öncelikle dergilerin, ‘düzeyi korumak’ gibi bir dertlerinin olması gerekir. 24

EDEBİYAT TÜRLERİ MİNDERDE

Edebiyat dünyasında bir süredir ilginç, tuhaf şeyler oluyor. Önce şiirin öldüğü ilan edildi. Tam bu tartışma soğumaya yüz tutmuşken birden ortaya öykünün öldüğü, ölmekte olduğu iddiası atıldı. Bütün bu tartışmalar arasında bir şey dikkat çekti: Türler arası çatışma teşebbüsü. Bir tür yüceltilirken diğer türün yere batırılması. Bunlardan biri de “*Kitap Haber*”in (Sayı: 22) şiir soruşturmasında gözlemlendi. Okurlarına bağımsız bir şiir dergisini

müjdeleyen dergi, bunun öncesinde yirmi şairle bir soruşturma düzenliyordu. Buraya kadar her şey normal. Ama şairlere sorulan beş sorudan, dördüncü soru dikkat çekiciydi. Soru aynen şöyleydi: “Hayatın roman ve roman olan hayatının epizotları da öykülerimdir düşüncesinde verilmiş olan onca roman ve öykü içinde şiirin devindiren gücü yok ama bu uyuşturuculara, yayınevi, talebi düşüncelerle fazlasıyla rağbet ediyor. Şiirin çektiği nefes darlığından artık ilvey akrabalarla dönüşen öykü ve romanın payı konusunda ne düşünüyorsunuz?”

Basit bir yaklaşımla bu soruda şunlar söyleniyor: 1) Şiir nefes darlığı çekmektedir. 2) Öykü ve roman uyuşturucudur. 3) Bunlarda şiirin devingen gücü yoktur. 4) Şiirin nefes darlığı çekmesinde sorumlu öykü ve romandır. 5) Diğer bir sorumlu da bu uyuşturuculara (öykü-roman) itibar eden yayınevleridir.

Aslında bu yargılar bir yazar değerlendirmesi olsa bir şahsın görüşleridir deyip geçilmesi mümkündür. Ama bu kanaatleri bir şiir dergisi sorumluluğu üstlenmiş kurumsal bir yapının ileri sürmesi *Hece Öykü* olarak bizi kaygılandırdı. Eğer bir şiir dergisi daha işin başında işi tür kavgasına dönüştürse orada biraz durmak gerek.

Peki bu soruya şairler nasıl cevap verdiler? Soruşturmaya katılan bir bölük şair, yukarıdaki kanaatleri benimsediklerini belirttiler. “Evet popüler kültür, roman ve öyküyü ehlileştirmiştir”, “öykü ve roman şiirin yanına yaklaşamaz”, “son yıllarda bu türleri elime almıyorum”, “öykü ve roman yerlerde sürünüyor, şiir rakımı yükseltip duruyor,” diyen şairleri an-

lamakta zorlandık. Bir kısım şairin daha itidalli davranıp, romana verip veriştirirken öyküyü biraz kolladıklarını gördük. Cafer Keklikçi, Ömer Erdem, Şaban Abak'ın öykü türünün sorudaki gibi harcanmasından rahatsız oldukları gözlemlendi. (Ama Abak'ın şu sözleri tartışılması gereken bir kanaat: *Bir şair arkadaşım, şiir yerine öykü merkezli bir edebiyat ortamı oluşturma girişimleri sezdiğini söylemişti.*)

Ne var ki bu kıskırtıcı/tuhaf soruya, soruşturmaya katılan şairlerin önemli bölümünün karşı çıkması içimizi serinletti. Oldukça sağduyulu, edebiyat dünyasında neler olup bittiğinin farkında olan bu şairler âdeta kaygılarımızı boşa çıkardılar:

“Şiirin yayınlanma, dağıtılma, satın alınma sorunlarının öykü ve romana düşman kesilerek halledilemeyeceği ortada. Gerçekten sanat yapıtı olan öykü ve roman da gerçek şiir kadar göz ardı ediliyor.” (Nilay Özer)

“İyi roman, iyi öykü şiiri nefes darlığına götürmez. Zaten iyi roman da iyi öyküde şiirin çekti-

ği gibi nefes darlığı çekiyor. İyiler iyilerle kötüler kötülerle daima akrabadır.” (Sina Akyol)

“Yazın dünyasında yazın türlerinin her birine ayrılmış bir pazar payı yok ki öykü yada romana olan ilgi şiirin yayınlanması aşamasında bir engel oluştursun. Edebiyat dünyasındaki magazinleşmenin sorumlusu olarak yazınsal türleri görmüyorum. Kaldı ki diğer yazın türlerindeki nitelikli ürünlerin de aynı sorunları yaşadıklarını biliyorum.” (Sinan Oruçoğlu)

Edebiyatın ülkemizde yaşadığı topyekün irtifa kaybı ortadayken, türler arası kavganın kimsenin yararına olmadığı açıktır. Bir türde ürün veren yazarın o türü beğenmesinde, yüceltmesinde elbette şaşırtıcı bir yan yok. Ama bunu bir başka türü aşagılayarak yapması anlaşılır gibi değil. Şiirin nefes darlığından niçin öykü sorumlu olsun ki? Kaldı ki edebiyatın her türü istismar edilebilir, kullanılabilir. Şimdi en çok roman kullanılıyor, doğru bu. Öyküyü de kullanabilirler. Peki ya şiiri kullanamazlar mı? Birinci soru şu? Virginia Woolf, Faulkner, Dostoyevski, Çehov, Joyce, Marguez, Kemal Tahir, Tomris Uyar, Adalet Ağaoğlu hangi türde ürün verdiler? İkinci soru da şu: İbrahim Sadri, Yusuf Hayaloğlu, Ahmet Selçuk İlhan, Yılmaz Erdoğan, Şebnem Kısaparmak hangi türde ürün verdiler? Kısaca türleri güreştirmenin kimseye faydası yok. «

1. KUŞADASI ÖYKÜ ve ŞİİR GÜNLERİ

Kuşadası Belediyesi ve TGV Vakfı işbirliğiyle düzenlenen 1.Kuşadası Öykü ve Şiir Günleri 13-15 Ekim Tarihleri arasında yapıldı.

İlçenin tarihi Halk Kütüphanesi salonunda gerçekleştirilen etkinliklere Talat Avcı, Arzu K. Ayçiçek, Mehmet Aydın, Lutfiye Aydın, Turgay Aydın, Abdülkadir Ayhan, Hasibe Ayten, Attila Aşut, Raşel Rakella Asal, M. Demirel Babacanoğlu, Sururi Baykal, Arslan Bayır, Tacim Çiçek, Gülseren Engin, Ömer Eru, Erol Ertuğrul, Selim Esen, Sultan Su Esen, Şükran Fırmaz, Feyzi Gencer, Adnan Gül, Filiz Gülmez, Burhan Günel, İnci Gürbüzatık, Tarık Günersel, Abdülkadir Güler, Ruşen Hakkı, Hidayet Karakuş, Sami Karaören, Hüseyin Kuruluş, Ömer Lekesiz, Emine Azboz Mimi-roğlu, Etem Oruç, Ahmet Özer, Bilge Öngöre, Nizamettin Ög, Dursun Özden, Belma Özgün, Mucize Özünel, Adnan Öztürk, Deniz Seri, Dinçer Sezgin, Ayşe G. Şerifoğlu, Aydın Şimşek, İhsan Top-

çu, Metin Turan, Zehra Ünüvar, Vedat Yazıcı, Ahmet Yıldız, Mustafa Kemal Yılmaz, Yaşar Yıltaç katıldılar.

Öykücülerin ve şairlerin kendi eserlerini okuyarak renklendirdikleri etkinlik, Türk öykücülüğü ve Türk şiirinin dünü, bugünü ve yarını konusundaki açık oturumlarla önemli bir boyut kazandı. Türk şiirindeki enflasyonun nasıl önleneceği, öykücünün benzeri bir enflasyona uğramasının nasıl sağlanabileceği konusundaki düşünce, öngörü ve öneriler yön gösterici nitelikteydi.

Öykücü Sultan Su Akar ile eşi TGV Başkanı Selim Esen'in büyük çabalarıyla eksiksiz ve son derece düzenli bir şekilde süren etkinlikler, dilimize sahip çıkılmasına vurgu yapan kapanış bildirgesinin okunmasıyla sona erdi. ❧

5. ANTALYA ÖYKÜ GÜNLERİ

Antalya Öykü Günleri 15-17 Ekim tarihleri arasında gerçekleştirildi.

Bu yıl 5'inci düzenlenen etkinliğin onur konuğu Adnan Özyalçınar'dı. Antalya Sanatçılar Derneği'nin (ANSAN) organize ettiği etkinlik demek salonunda gerçekleştirildi. Antalyalı öykücü ve şairlerin yanı sıra İstanbul'dan katılan yazarlar şu isimlerden oluşuyordu; Ahmet Tüzün, Cahit Çakıcı, Celal Hafifbilek, Hatice Kuzgun, Halil Erdem, Jaklin Çelik, Karl Heinz Demus, Mehmet Zaman Saçlıoğlu, Nursel Duruel, Nuri Erkal, Nusret Gürgöz, Sadık Aslankara, Saffet Uysal ve Vedat İnsal.

Öykü okumaları ve çeşitli oturumların yer aldığı 3 günlük programda yer alan başlıklardan bazıları şunlardı: Adnan Özyalçınar '1950 Kuşağı Öykücülüğü'; Nursel Duruel 'Bağlamli Öyküler'; Nuri Erkal 'Öyküde Ümit Kaftancıoğlu'; Mehmet Zaman Saçlıoğlu 'Öyküde Şiir'; Sadık Aslankara

'Adnan Özyalçınar Öykücülüğü'; Jaklin Çelik 'Gezi Edebiyatı'. Nursel Duruel'in yönettiği 90 sonrası öykücülüğün tartışıldığı oturuma ise Celal Hafifbilek, Mehmet Zaman Saçlıoğlu, Jaklin Çelik ve Ahmet Tüzün katıldı. Etkinliği bu yıl Almanya'dan katılan bir konuğu da vardı; Karl Heinz Demus. İki öykü okuyan Demus'un çevirilerini Ahmet Tüzün yaptı. ❧

ÖYKÜCÜ BHAEDDİN ÖZKİŞİ ANILDI

Türk edebiyatının önemli isimlerinden öykücü-romancı Bahaeddin Özkışı için vefatının 29. yıldönümünde (10 Kasım 1975) Yazarlar Birliği İstanbul Şubesi'nde bir program yapıldı. Programa, konuşmacı olarak yazar Mehmed Niyazi ve eleştirmen Ömer Lekesiz katıldı. Özkışı hakkındaki ilk programı Mehmet Nuri Yardım hazırlayıp yönetti.

Mehmed Niyazi, Özkışı'nın romancılığı üzerinde durdu. *Köse Kadı*'da yoğun bir bilgi birikimi bulunduğunu belirten Niyazi, "*Köse Kadı*'da bizim dünyamız anlatılıyor. O, romanlarını hem girift hem de sade yazmıştır. Etkili bir anlatımı, akıcı bir üslubu vardır. Onu gelecek nesillere mutlaka tanıtmalıyız." dedi.

Ömer Lekesiz ise yazarın hikâyeleri üzerinde etraflıca durdu. Hikâyelerin tahlilini yapan Lekesiz, "Bahaeddin Bey, Türk öykücülüğünde son derece özel bir yere sahiptir. Özkışı, ileride çok daha iyi anlaşılacaktır." diye konuştu.

Yazarın eşi, dostları ve arkadaşları da onunla ilgili anılarını dile getirdiler.

Program Özkışı ile ilgili fotoğraf sergisinin gezilmesiyle sona erdi. ❧

YENİ ÖYKÜ KİTAPLARI

Dilek Aslaner, *Tutkulu Bir Oyalanma* (Hece, Ankara 2004, 25 öykü: Hayat Bu; Ahmedim; Albatros; Asansördeli Ayna'dan Mektup; Bebeğim; Bir Oda Dolusu İnsanım; Çıtır Fıstık; Gamze; Bir Masal Hayal/Et; İnce Mahalle; Kıymalı; Kızıl Saçlı Kız; Kuşoğlu Yokuşu; Lâcivert; Melek; Ninni; Nurhayat Abila; Ortanca; Oyuncakçı; Rüstem Bey; Son Sefer/61 Numara; Uçurtma; Yaz Bitti; Erik Ağacı; Tutkulu Bir Oyalanma)

Ali Ayçil, *Sur Kenti Hikâyeleri* (Şule, İstanbul 2004, 20 öykü: Seyyah İbn Battuta Mahinur'u Terk Ediyor; Sakine'nin Mil Çelişmiş Gözleri; Sihirbaz Seyfettin'in Son Sihri; Bilge Mansur Şehri Terk ediyor!; Anısız At Hızlı Koşar; Sarraf Nizamettin'in Üç Kızı; Kendi Dilinden Hüsrevin Anlattığıdır; Seyis Behram'ın Genç Çırağı; Seyyah Giderken; Nakkaş Burhanettin'in Son Nakışı; Eşkiya Konos; Muhyettin'in Yağmurda Kuruyan Gömleği; Mecnun Nurettin'in Avuç İçi; Üzengideki Ayak; Demirci Rıfat'ın Kuş Kafesi; Kahkahalar Arasında Ölen Attar; Dilber Makbule; Hikâyeci Tahirin Kesik Dili; Dağ İstiaresi; Düşlenmiş Kentin Son Görüntüsü)

Başar Başarır, *Çıktığınız Hevesle İniniz* (Doğan, İstanbul 2004, 17 öykü: Ağaç Seyretme Bayramı; Karantina Geceleri; Yalan Yazan Yazar; Enişte; Deniz Feneri; Monica; Saltanat Takvimi; İçim dışım Bir; İftira; Şehre Doğru; Havlamak İstiyorum; Tüketici Paneli; Uykusuz; Sanki Bütün Dünya Bana Bağlıymış Gibi; Kaçakçı; Meşin Yuvarak Kırmızı; İşaretler)

Türkey Demir, *Aşk ve Öbür Duygular* (Okuyan Us, İstanbul 2004, 12 öykü: Elemin Hazzı; Bir Envansiyon Yapacağım; Eflatunî Aşk; Kadınlar ve Diğer Afetler; Miço Tuffan ve Üç Birlik Kuralı; Zor durumların En Zoru; İmtiyaz Madalyası ve Körlerin Gözyaşları; Görüşürüz Muhittin Baba; İnsanlık Ülküsü ve Bir Bardak Çay; İnsanın Yazgısı Kendisidir; Mezarlıkta; Ben Sana Teşekkür ederim)

Yunus Develi, *Gece Dansları* (Hece, Ankara 2004, 27 öykü: Gölge'deki Bıçak İzi; Bir Sürü Akşam; Düşteki Şeytan; Kuzeye; Ağlayan Bir Yüreğim Bir de Zamandı O Akşam; Yakarış; Bir Yazarm Oyunu; Bay D'nin Ölümü; Bir Yürüyüşün Perde Arkası Notları; Yağmur; Bir Adamın Öyküsü; Ceset; Önemli Bir Vak'a; Böcek; Kendimle; Bir Duygunun Anlatımına Dair; Düşlerimi Çalan Şehir; Gıcık; Gün Ortasında Bir Kaval Sesi; Umut;

Çakıl Taşlarındaki İnsan Yüzleri; Düş Tutsağı; Bir Küçük Tango; Bulantı; Mervegül; Dışarısı Karanlık ve Yağmur Yağıyordu; Ay Işığında Kenti Dolayan Tuş Seslerinin Öyküsü)

Jale Sancak, *Sürgün Melekler* (Doğan, İstanbul 2004, 11 öykü: Düşlediğim Yüzün Gibi; Kendi ya da Öteki; Kanatan ve Coşturan; Pencere'deki Hikâyem; Sadri Makamı; Unutmama Oyunu; Lodosla Gelen; Ebrulî Düş; uzak Yabancı İssız; Yoluğun İçinde Yürümek; Kıyıda Boğulanlar)

Ayşe Sarısayın, *Yorgun Anılar Zamanı* (Can, İstanbul 2004, 10 öykü: Gökyüzü Masalları; Atları da Vururlar; İki Ters, İki Yüz; Maçka Palas; İlk Öyküm; Yalnızlık Çeşitlemesi; Bugün Günlerden Ne?; Ufukta Tek Kurşun; İsmiyle Müsccel; Fatma Dilber; Tersyüz; Baştan Alalım)

Emin Ulu, *Horoz Profesörü* (? , İstanbul 2004)

Kamil Yeşil, *Tamir Görmüş Aşk* (İz, İstanbul 2004; Ben Bir Harf; Aday/sızlar; Geleceğin Geçmiş; Melankoloji; İnkaras; Sebeatsız; Dumanın Suyu; Hiç; Tamir Görmüş Aşk; Hediye; İkinci İkinci; İkinci Kitap; Gece Yürüyüşü; Yek-avas; Davet; Seçkin Olgun Market; Üçüncü Mevki Günlüğü; Şeffa Zarf; Kravat; Yayan Yürümek?; Önemli Adam; Sahradan Önce)

Müzeyyen Yılmaz, *Damağında Aşkın Tadı* (Nokta, İstanbul 2004, 4 öykü: Bana Sevgiyi Anlat; Damağında Aşk Tadı; Namus Borcu)

Kevork Kirkoryan, *Aşkın Kör Noktası* (İnkılap, İstanbul 2004, 31 öykü: Giriş; Bir Noel Öyküsü; Deli Dolu Öykü; Renkli Öykü; Dinibütün Öykü; Mektup-Öykü; Yazar'a Adanmış Öykü; Büyümüş de Küçülmüş Öyküler; Bir İmza Günü Öyküsü; Naif Öykü (Gerçek Aşka Özlem Öyküsü); Son Huzurun Öyküsü; Psikopat Öykü; Bir Tören Günü Öyküsü; Sarmal Bir Bilgi Saçmalıkları Öyküsü; Ölüm Kokan Öykü; Bir Muhabbet Öyküsü; Öykü Della Eppur Si Muove; Kâhin Öyküsü; Kayıp Kızlar Antolojisinden Öyküler; Yazılmalı Öykü; Tercihli/Karşılaştırmalı Öykü; Aynalı Günlük Öyküsü; Uyarlama Öykü (Kaybedenin Öyküsü); Katil Kim Öyküsü; Kelebekli Öykü; Borulu Öykü-I; Anahtar Öykü; Borulu Öykü-II; Bir Kaçırılış Öyküsü; Âşık Öykü; Çıkış)

Metin Önal Mengüşoğlu, *İstanbul Hikâyeleri* (İlke Yayıncılık, İstanbul 2004, 13 öykü: Harita Kırığı; Beyaz Çikolata; Yüzü Yaralı Kız; Hamalbaş Ramazan; Are You A Muslim; Sokrat Pencesesi; Sokak Senaryosu; Çatal Yürekli Yiğitler; Mahrum; Park Otel'den Denize Bakmak; Meme-

din Sapsız Balatası; Limon Ağacım; Türk Filmi)

Jan Devrim, *Ben, Deccal* (İlke Yayıncılık, İstanbul 2004, 22 Öykü: Ben, Deccal; Amcamız; Ay Taşı; Güzel Bir Bahçe; Kan Dersi; Mehmet'in Madalyaları; Tavla; Ben Kendime Şahidim; Sıcak Bir Günde Numa; Asr; Babamla Resmim; İki Kocaman Şeker; Kedi Gözü; Papatya Kesen; Sınav Sonucu; Alışveriş Merkezinde Bir Gezinti; Ayakta Kalmak; Başka Dilde Yazılmış Bir Şiirin Karanlık Bir Gecede Koruyucu Etkisi; Kaderim; Kediler, Deniz ve Yaşlı Kadının Yası; Papatya ve Genç Yazar; Yemek)

Adem Özbay, *Acele Bir Hikâye Yazarı Aranıyor Kayıp Hikâyeler* (İlke Yayıncılık, İstanbul 2004, 20 Öykü: Kayıp Hikâye; Kevakib; Güllüz; Aşkbasan Eşkıyası, Hüzün Günlüğü; Hasta Mektubu; Aşk Mektubu; Kendime Mektup; Seni Seviyorum Mektubu; Aşk ile Derviş; Ben Ayşe Karabatak; Kuyutaşı Nuri, Acele Bir Hikâye Yazarı Aranıyor; Şaşkın İrman Ben; Atyikan Cemal Efsa-

nesi; Yağmurun Yıkadığı Kulübe; Ahlatlı Tepe'nin Gülleri, Kurşun; Yorgunluğum İçin Nice Kelimeler Aradım Lügatlerde; Aklımda Hep Senin Yağmurlu Gözlerin)

Mustafa Yıldız, *Gölgeli Düşler* (İlke Yayıncılık, İstanbul 2004, 25 Öykü: Adres; Öylesine Bir Gün; Dön-erken; Fludan Öte; Katık; Kim; Neden-siz; Küçük Bir Not; Yongalar; Makam Şoförü; Ateş ve Gül, Büyüyen, Eski Değirmen; Geniş; Kesmeceeee; Körebe; Lekesiz'im; Batmayan; Mevsimlerden Mevsime; Unutulan; Yan/an; Hep Öyle Kal; Aşk Güncesi; Görünmez Mavi; Sürgün)

Gülçin Durman, *Kent Masalları* (İlke Yayıncılık, İstanbul 2004, 11 Öykü: Skylab; Beklerken, Dayımın Gözleri Mavi; Atiye Hanımın Derdi; Ey Benim Feminin Ruhum Neredesin; Bir Kent Masalı; Eski Arkadaş; Devlet Televizyonun Güzeli; En İyi Arkadaşım Neslihan; Nermin Tor'un Acıklı Hikâyesi) »

DUYURU

- **Heceöykü** dergisinin 2005 yılı abone bedeli; 45 YTL/45.000.000 TL.dir.
- **Hece** dergisinin 2005 yılı abone bedeli; 80 YTL/80.000.000 TL.dir.
- **Hece** ve **Heceöykü** dergilerinin ikisine birden abone olanlar için 2005 yılı abone bedeli; 120 YTL/120.000.000 TL.dir.
- *Yeni abone olacak okurlarımıza dergilerimizin elimizde olan sayıları (özel sayılar hariç) armağan olarak gönderilir.*

Heceöykü&Hece

YUNUS DEVELİ

CUDİ'DE RESİTAL

Yağmur yağıyor
seller akıyor
arap kızı
camdan bakıyor

Evet, yağmur yağıyordu, seller akıyordu ama arap kızı camdan bakmıyordu. Bu küçük sevimli kız henüz yoktu çünkü. İyi ki de yoktu. Olsaydı eğer, ondan geriye böyle güzel bir şarkı kalmazdı. O çok sonraki bir zamanda yağan bir başka yağmura karşı pencereye oturup, bebeği ile oynarken bakacaktı.

Yağmurlar her zaman şarkı söylemez çünkü insana!

Ah, ıssız zamanların kalem cızırtıları. Bize ne öyküler yazmışsınız böyle! Ama yo, biz sizden şanslıyız. İçiniz gitti o öyküleri yazarken biliyorum. Hatta içinizden çok yalvarıcı çıktı Tanrı'ya. Biz bu öykülerin yazıcısı değil, tanıkları olmak istiyoruz, diye. Aranızda ürperenler, hayret edenler, öykümüzü trajik bulanlar da vardı. Ama Tanrı zaman zaman güzel öykülerle dinlendiriyordu sizi. Neden diyordunuz, neden kötü öyküleri iyi öykülerinden çok yeryüzünün?

Neden?

Siz bu öyküye ne isim verdiniz bilmiyorum. Doğrusu bunu bilmek isterdim. Daha doğrusu o ıssız zamanları şöyle bir köşeden izlemek isterdim. Merakımı mazur görün lütfen. İnsanın bir hikâyesinin olması çok güzel. Hikâyemiz olmasa çıldırırız herhalde. Kimilerinin bir hikâyeleri yokmuş gibi yaşıyor olmaları beni kahrediyor. Hikâyesini bilmeyen Tanrısını da bilmez oysa. İnsan, hikâyesini kurcaladıkça, okudukça onu satır satır, Tanrıya daha çok yaklaşır.

Orada bir başka hikâye başlar tabi...

Perde açıldığında sahnede kan izleri vardı. İzleyicilerin, aralarında fısıldaşarak önceki oyuna dair yorumlar yaptıkları anlaşılıyordu. Cinayet aşka zaman bırakır mıydı, bırakmaz mıydı? Kimileri kulaktan dolma bilgilerle konuşuyor, kimileri de oyunun metnini bizzat okuduklarını söyleyerek açıklıyorlardı düşüncelerini. Birazdan müthiş bir gök gürültüsü ile sessizliğe gömüleceklerinden habersizdiler.

Yağmurların her zaman şarkı söylemeyeceğinden habersizdiler.

Canlılarla buluşmayı severim ben. Hele de insanla. Bu ne benim ne de onun bir seçimi değil. Bu bay yazarın dediği gibi ıssız zamanların bir cilvesi. Tanrı her canlıyı benden yaratmış. Dolayısıyla her birinin anısı var bende. O nedenle de her buluşmamız bir diriliş, bir canlanma oluyor onlar için. Ama onlara can taşıyan ben, kendi

canımı içimde taşıyamıyorum ne yazık ki. Bu ‘yazık ki’ yi sözün gelişi söylüyorum tabi. Kaç kez melek kardeşlerime sordum ama bir cevap alamadım. Çünkü ben de her şey gibi bir hikâyem olduğuna inanıyorum. Ve inanın en az bir insan kadar da merak ediyorum hikâyemi.

Kimi gece yolculuklarımda ıssız dağ başlarında kurumaya yüz tutmuş çiçeklere gönderdiğinde beni Rabbim, yanaklarına değiverdiğimde öyle bir seviniyor ve o sevinçleri ile öyle şeyler söylüyorlar ki, anlatamam. Yanımdaki görevli melek hemen not alıyor. Bunları da mı, dedim bir gün. Evet, dedi. Bunları da ve her şeyi! Öyle bir güne hazırlık yapıyorlarmış ki, en küçük bir şey gözden kaçmamalıymış. Ama günün birinde öyle bir trajedi yaşadım ki, ömrüm boyunca unutamam.

Hep insanın öyküsü.

Öyküsünü bilmeyen insanın öyküsü.

Unutkan, aciz ve fakat nankör insanın öyküsü...

Sahnedeki kan izlerinden çok sonraydı. Emri duyunca irkilmiştim. Bütün hazinelerini boşalt! Gökte tuttuğun ve yerde sakladığın ne varsa gönder üzerlerine...

O gün ölüme aktım ben. Cana can katan ben, yerden ve gökten ölüme aktım o gün.

Kullar arasında dolaşan öyle kullar vardır ki, bir başka bakar onlar hayata. Sıkıntılı, hüznü ve yalnızdırlar. Öykülerini bilen kullardır bunlar.

Yıllardır gizlediği bir sıkıntı vardı içinde. Çoğu zaman yalnız kaldığında (ki, se-verdi yalnızlığı) saatlerce konuştuğu olurdu kendi ile. İnsanların halleri onu sıkır, içindeki kelimelerle uzaklaşırdı yanlarından. Ruhunu daraltan sokaklardan, çarşılar-dan, sözlerden kaçır, kalbinin derinliklerine sığınır.

Oysa hepsi her şeyi biliyor. Gökleri ve yeri kimin yarattığını biliyor hepsi de. Ateş’in hallerini de, Toprağın hallerini de biliyor hepsi.

Gidip söylese miydi?

Gündüzüne sığmazsa gecesine sığır hayatı insanın. Gecenin zamanı sonsuzdur ve Tanrı yaklaşabilene daha yakındır gecede. Gerçeğe sığmazsa rüyaya sığır. Rüyanın zamanı da sonsuzdur çünkü. Tanrılar rüyada gözlerini kapatamaz insanların. O nedenle insanları rüyalarında yakalayamazlar, ancak rüyaları nedeni ile yakalayabilirler.

Nasıl da öyle doluvermişti ellerine birden. Rengarenkti. Beyaz, kırmızı, pembe... Daha önce kırlarda gezip dolaşırken gördüğü renk ve kokudan apayrıydı. Dikenleri de yoktu üstelik. Evden çıkarken bir tanesini eşine uzattı. Aldı, kokladı ve güldü. Sonra da kayboluverdi birden.

Gidip dağıtacağım hepsine.

Çarşıda, pazarda karşılaştığı insanları selamlıyor ve her birine kucağındaki gül-lerden birini uzatıyordu. İçindeki hayreti, coşkuyu onlarla paylaşacağını umuyordu. Ama olmadı nedense. Garip bir halleri vardı insanların. Elindeki gülü kime uzatsa, arkasını dönüp gidiyordu. Bir de ilginçtir, alaycı gözlerle bakıyorlardı. Kimilerine ısrarla vermek istediye de başaramadı. İçlerinden birkaç kişi de almamış olsa idi, hay-retinden yığılıp kalacaktı oracığa.

Yorulmuştu.

Karşıdan gelen oğlunu görünce heyecanlandı. Üzerine çöken ağırlığın hafiflediğini hissetti bir an. Evden çıkarken annesine verdiği gülün aynısını seçip oğluna doğru yürüdü. Yan yana geldiklerinde gülerek uzattı elindeki gülü. Hepsini mi verseydi acaba? Yoksa her bir renkten birer tane seçip mi verseydi? Aman Tanrım! O da diğerleri gibi elinin tersiyle itip uzaklaşmıştı yanından. Arkasından yürüdü, omzundan çekip bir daha uzattı. İstemiyorum, dedi sertçe. Ben dağın tepesine çıkar oradan toparım gülümü. Ama dağın tepesinde bunlardan yok, diyecek oldu, uzaklaşmıştı. Hayır, bu gerçek olamazdı. Tanrım bu bir rüya olmalı!

O uzaklaşıp giderken, gözlerinden akan baba şefkati asılı kaldı arkasında.

“And olsun ki, Nuh’u elçi olarak kavmine gönderdik de dedi ki: Ey kavmim! Allah’a kulluk edin, sizin O’ndan başka bir ilahınız yoktur. Doğrusu ben, üstünüze gelecek büyük bir günün azabından korkuyorum.”

İnsanın kendi öyküsü kadar elçilerle insanlar arasındaki öyküler de ilginçtir. Toprağın Ateş’le imtihanının süren hikâyesidir bu aslında. Elçileri ile kavga eden insanlar, gerçekte müvekkillerinin kadim kavgasına aracılık etmektedirler. Çünkü hiçbir Kitap insanın yeryüzüne Tanrısı ile kavgalı olarak geldiğini yazmıyor. Aksine O’nun merhameti ve bağışlaması ile geldiğini söylüyor.

“Kavminin ileri gelenleri dediler ki, biz seni apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz.”

Şeytanın kişneyen atlarıydılar sanki.

Oysa yoksulların, kesmesizlerin, horlanmışların yüreğinden açılan bir pencere vardır göklere ve sonsuzluğa. Onlar o pencereden giderirler açlıklarını. Üzerlerine kişneyen atların acılarını sarar gecenin bir vaktinde o pencereden sızan ışık. Onlar ileri gelenlerin hayatlarına da tanrılarına da yabancılardır. O nedenle susar yoksullar. Kelimelere de, hayata da, yazgıya da susar ve beklerler. Ve bir elçi geldiğinde onun sesine ilk kulak veren onlardır. Çünkü yabancıyı değildirler o sesin. Pencereden sızan ışığın sesidir bu.

“İlk bakışta bizim ayak takımımızdan başkasının senin arkada düştüğünü görmüyoruz.”

Zordur ayak takımından olmak. Yoksulluk, kimsesizlik zordur. Efendilerin önünde itilip kakılmak zordur. Tanrıya kulluktan ağırdır onların hizmeti. Alırlar, satarlar, hakaret ederler, tekrar alıp tekrar satarlar. Gecenin ıssız zamanlarında şikayet ederiz onları Tanrıya. Haberleri olsa bir Tanrımızın olduğundan, artık kaderimize ne düşer bilemeyiz. Kızgın kumlar mı, aşağılanmak mı, kırbaçlanmak mı... Tanrının sesimizi duyduğunu bilir ve susarız. Tanrının bizi sevdiğini biliriz ve susarız.

“Ey kavmim! Ben onları etrafımdan kovacak olursam, Allah’tan beni kim kurtarabilir? Siz hiç düşünmez misiniz?”

Güllerimi alan bu ellere nasıl sırtımı dönerim ben?

“Dediler ki, Ey Nuh! Bizimle didişip durdun, didişmende de çok ileri gittin. Eğer doğru söylüyorsan, bizi tehdit ettiğin şu azabı getir de görelim.”

Oysa Tanrısı olmasa nereye gider insan bu koskoca dünyada? Kendini, gökleri ve yeri nasıl izah edebilir? Kuşların, çiçeklerin ve ölümün söylediklerini nasıl duymazdan gelebilir?

İnanıp kurtulmalılardı oysa. İnanıp arınmalılardı.

Çarşılarından, pazarlarından çekildi ve Rabbine yöneldi.

“Bizim gözetimimiz altında ve vahyimize göre gemiyi yap. Zulüm yapanlar hakkında da bana bir şey söyleme. Çünkü onlar kesinlikle suda boğulacaklardır.”

Suda boğulacaklardır!

İrkildim bunu duyunca.

“Gemiyi yapıyordu, kavminden bazı ileri gelen gruplar onun yanından gelip geçtikçe onunla alay ediyorlardı. Nuh dedi ki: Bizimle eğleniyorsunuz, biz de sizinle tıpkı bizimle eğlendiğiniz gibi alay edip eğleneceğiz. O perişan edici azabın kime geleceğini ve o sürekli azabın kimin başına ineceğini ileride bileceksiniz.”

İyi, dedim, bu eğlencede ben de olacağım!

Bu bir mecnun, bu bir deli. Akli başından gitmiş bunun. Rabbi de anladı herhalde sonunda ve onu ormanda, ağaçların arasında yalnızlığına terk etti. Şimdi de ağaçları kesip doğruyor ve onlardan bir şeyler yapmaya çalışıyor. Gemi yapacağını söylüyormuş yanındakilere. Nerede yüzdürecekse! Etrafta bir damla su yok, tutmuş gemi yapıyor. Zaten akli başında biri olsaydı biz inanırdık onun söylediklerine. Baksana yanında doğru düzgün bir tane adam var mı? Hepsi de ayak takımından. Yarın o çekip gittiğinde ya da bu mecnun hali iyice arttığında ne yapacaklar bakalım. Gelsin de kurtarsın o zaman Rableri. İlahlarımıza sırt çevirmek ne demekmiş anlasınlar o zaman. Göklerin ve yerin sahibi varmış! Şunun söylediğine bak. Öldükten sonra dirilecekmışiz de, hesap verecekmışiz de... Yaşarız ve ölüyoruz, değil mi arkadaşlar. Bundan gerisi hikâye...

Nuuh, gemini karada mı yürüteceksin? Bak uzun yolculuklara çıkarsan sakın bizi unutma ha. Yine gel, olmaz mı Nuuh!

“Nihayet emrimiz geldiği ve tennur tutuşup parladığı zaman dedik ki, erkeği ve dişisi olan her canlıdan ikişer tane, aleyhlerinde hüküm verilmiş olanlar dışında aileni ve iman etmiş olanları geminin içine yükle. Zaten beraberinde iman edenler çok az idi. Nuh dedi ki, Allah’ın adı ile binin içine. Onun akışı da, duruşu da (O’nun adıyladır). Hiç şüphesiz Rabbin gerçekten çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir.”

Duydunuz mu? Bizim adam gemisini tamamlamış ve şimdide yanındaki ayak takımını ile birlikte gemiye doluşuyorlarmış. Hepsi kafayı yemiş bunların. Yahu millet sizin aklınız eriyor mu bunların yaptığına? Etrafımızı sular çevirdi de biz mi görmüyoruz? Kurdu kuşu da yüklemişler iyi mi. Sanki sular yükselecek ve gemide keyif yapacaklar gibi hayvanları da yüklemişler gemiye. Tanrılarımız aşkına, onlar da mı onun Tanrısına inandı yoksa! Yanlarından geçerken sorun bakalım otlardan, çiçeklerden de bir şeyler almışlar mı? İçlerinde hastalanan olduğunda kaynatıp içirecekleri kekik filan almışlar mı? Tayfalarını da sormayı unutmayın ha. Gökten mi gelecekmiş tayfaları?

Doğrusu yazık etti kendine.

“Gemi içindekilerle birlikte dağlar gibi dalgalar arasında akıp gidiyordu. Nuh ayrı bir yere çekilmiş oğluna bağırdı. Yavrucuğum gel, bizimle beraber bin. Kafirlerle

beraber olma! O dedi ki, beni sudan koruyacak bir dağa çıkacağım. Nuh da, bugün Allah'ın merhamet ettiğinden başkasını, Allah'ın bu emrinden koruyacak kimse yoktur, dedi. Derken dalga aralarına giriverdi. O da boğulanlardan oldu.”

Suda boğulacaklardır!

Bunu duyunca irkildiğimi söylemiştim.

Yazık dedim. Canlılarla buluşmayı seven ben, onlara can taşıyan ben, şimdi onlara ölüm götürecektim. Melek kardeşlerimin niye sustuğunu şimdi daha iyi anlıyorum. Bu da benim hikâyemin bir parçası işte.

Hikâyemi yanıma aldım ve aktım. Gökten ve yerden ölüm taşıdım üzerlerine. Te-laşlarını, korkularını, kaçışlarını, haykırışlarını görmeliydiniz. Karılarını, çocuklarını geride bırakıp dağlara doğru tırmanışlarını bir görmeliydiniz... Ama bir sahne var ki, onu belirtmeden geçemeyeceğim. Hani yukarıda “Derken dalga aralarına giriverdi. O da boğulanlardan oldu.” diyor ya, işte o sahne. Aralarına giren bendim tabi. Nuh'un o anki bakışları gözümün önünden gitmiyor. Ben bir suyum ve baba olmayı da, babalık şefkatini de bilemem. Ama ciğerparesini içime alıp boğduğum anda gözlerini öyle bir çevirişi vardı ki semaya...

“Ey Rabbim! Oğlum benim ehlimdendi!”

“Allah, Ey Nuh, o kesinlikle senin ehlinden değildir, dedi. Çünkü o salih olmayan bir amelin sahibidir. Hakkında bilgin olmayan bir şeyi benden isteme. Ben seni cahillerden olmaktan sakındırırım.”

Rüyası geldi aklına.

“Ey yeryüzü, suyunu yut! Ey gökyüzü sen de suyunu tut!”

Şair olsaydım eğer ‘sular durulduğunda çıkar inkarın resmi’ diye başlayan bir şiir yazardım. Ben çekildim ve bir resim kaldı orada. Dünya durdukça duracak bir resim.

Ne dersiniz, izleyiciler bu resmi görebilecekler mi sizce? ❧

CEMAL ŞAKAR

BAĞDAT KUDÜS KABİL

-Televizyonu kapayalım mı? Şunun şurasında onbeş-yirmi günde ancak bir araya geliyoruz.

-Haberler yeni başlıyordu. Biraz izleseydik. Dünyada bakalım neler oluyor. Bağdat... Kudüs... Kabil...

-Aman sen de. Her şey o kadar apaçık oluyor ki söze, yoruma bile gerek kalmıyor.

-Dur kapatma! Bak bugün yine kaç kişi öldürülmüş.

-Dünden bir farkı yok işte.

-Tamam. Kapatıyorum. Seni dinleyelim.

-Benim söyleyecek bir sözüm yok. Bak üstad ne dedi, her şey apaçık, söylenen, söylenecek olan boşuna.

-Haksız mıyım?

-Daha kahvelerimizi bile içmeden derin bir tartışmaya girmeyelim hemen.

-Haklısın. Bir halleşelim, bakalım. Sağdan say yedi kişi, soldan say yedi kişiyiz, şu koca memlekette.

-Ali Sami Yen'e dönmek size yaradı galiba. Üst üste galibiyetler...

-Yahu bu sözün bir ortası yok mu? Ya savaştan bahsedilecek ya da futboldan mı?

-İsterseniz 'ne olacak bu memleketin hali' meselelerine girelim. Nasılsa olsa o konuda ortalama bir fikrimiz var, hepimizin.

-Haklısın, bir de Tayyip, Ak parti, İslamcılığın sonu, ideolojilerin iflası meselelerine girdik mi saati bir yaparız herhalde.

-Bu konuda sohbetin hızla tüketilmesi doğaldır. Buradakilerin çoğu imam-hatip nesli.

-Biz, ikimiz kelaynak gibi kalıyoruz aranızda.

-Bunca yıldır aramızdasınız, size de fahri bir imam-hatiplilik sertifikası vereceğiz bu gidişle.

-Bence de hak ettik. Ama sizin nesli tebrik etmek lazım; yirmi yılda iktidara geldiniz; bak 68'liler ne biçim savruldu.

-Onlar zaten hiçbir zaman halkla buluşamamıştı.

-Bizim başbakanımızdan, yüksek bürokratlarımıza kadar, hatta müdürlerimize kadar herkesin hizmet çizelgesi imamlık göreviyle başlıyor.

-Sulandırmayın hemen.

-Sulandırdığım filan yok. Bu sosyolojik bir vakıa. Eğer bu nesli anlayacaksak, bir şeyleri ciddi ciddi çözümleyeceksek bu vakıa başat öge olarak ele alınmalı.

-Geçenlerde Baha Yolcu da televizyonda benzer şeylerden söz ediyordu.

-Aman o da, her şeyi hemen sosyolojiye bağlama telaşında. Üç tane sosyolog

okumuş ya, vakıaların sosyolojik referanslarını, yarı doğru yarı yanlış bulacak, bulamazsa oluşturacak.

-Namuslu birkaç aydından biri ama.

-Sen de zaten birkaç kişiden fazlasını okumazsın ki, hatta okumak neyine, dinlemezsin, yok doğrusu izlemezsin olacak.

-Beyler ortalığı germeyelim.

-Son oturduğumuzda AB ile ilgili söylediklerin de tamamen ondan mülhemdi.

-Ne zararı var. Adam doğru söylüyor, ben de katıldığımı beyan ediyorum.

-Sen şunun farkında değilsin, Türkiye AB'ye kendi isteğiyle girmiyor, icbar ediliyor, bu saatten sonra 'girmiyoruz' deme şansımız var mı?

-Ama bizim yüzümüz Osmanlılardan beri, hatta Oğuzlardan beri hep Avrupa'ya dönüktü. Bu bizim ezeli bir tercihimiz de, şimdi o yolda yürümeye devam ediyoruz.

-Bütün pazarlıkların din üzerinden yapıldığının farkında mısın?

-Din elden gidiyor.

-Bunu söyleyene bak, sen ki düz lise mezunusun. Din, diyanet işlerini bari bize bırak.

-Keyfin yerinde bu akşam.

-Size bıraktık zaten. Deminde söylendi ya, iktidardasınız diye.

-Acı olan da bu zaten, 28 Şubatı Erbakan'la, Apo meselesini Bahçeli'yle, Dinde modernleşmeyi de sizin nesille hallettiler.

-Biz bu düz liselilere sertifika vermekten vazgeçelim. Bunlar sittin sene bu ruhu anlayamayacaklar.

-‘Çaycı, getir, ilâç kokulu çaydan!’

-Delikanlı ne o saçlar öyle! Elektrik çarpmış gibi.

-Amcası ne kadar söylüyoruz, oğlum bu saçları jöle küpüne daldırma diye ama, nafile.

-Şekeri uzatır mısın?

-Aslında ben uzun zamandır bu saç-baş işlerine fazla kafayı takmıyorum. Cuma'larda at kuyruklu, keçi sakallı, küpeli bir sürü delikanlı görmeye başladım. Gençliğimiz aklıma geliyor, biz de az ters düşmemiştik babalarımızla bu saç-baş meselelerinden.

-Birazdan maç özetleri başlar. Hemen kısacık bir bakıversek mi?

-Spor programları haftanın üç-dört günü sürüyor. Yarın akşam evinde izlersin. Nasıl olsa deminden beri cep telefonuna gol mesajları gelip duruyor.

- Kuruyemişler, Tuğba'dan mı?
- Onunkiler farklı oluyor değil mi?
- Koskoca doktor arkadaşımız da gidip mahalle bakkalından alacak değil ya.
- Sayın mali müşavirim, tevazua gerek yok, gene arabayı değiştirmişsin. Bu kez ikibin motormuş.
- Biriniz ev değiştirir, biriniz araba alır, biriniz yeni bir kooperatife girer...
- Senin de evdeki huzurunla oynuyorlar değil mi?
- Sen de muzdaripsin galiba.
- Bize peder iyi ki bir ev bırakmış, ona yapışıp kaldık.
- Öyle diyorsun ama, sen de yazın kura çekecekmışsin.
- Alt tarafı bir kooperatif hissesi.
- Yok yok, onun üst tarafı da kooperatif hissesiymiş. 160 metrekare diye duydum.
- Onun içini döşeyinceye kadar benim iflahım kesilir.
- Ulan içimiz daraldıkça evlerimizi büyüttük. Sanki felah bulacaktıymış gibi.
- Felsefeye başlama gene. Biz mi istedik.
- Hepimiz elli yaşına dayandık, hâlâ ev muhabbetimiz bitmedi.
- Anladım ki, inşaat biten bir şey değilmiş.
- Meyveler nerde kaldı yahu?
- Dur! Ne bu acelen muhabbet yeni başlıyor. İnşaat, ev, eşya bunlar hayatın acı gerçekleri. Dünya saadetimiz bunlara bağlı, değil mi üstad?
- Kolalar da Turka cinsinden valla. İlkeleri hayatın her alanına taşıyorsun, bravo.
- Biz ilkelerimizle varız.
- Sen orada suspus otur, gevrek gevrek gülümse.
- Hadi kalkalım.
- Senin aklın maç özetlerinde kaldı.
- Ondan değil. Saat geceyarısına dayandı.
- Olsun, yarın Pazar. Nasılsa öğleye kadar uyuyacağız. 🌞

MİHRİBAN İNAN KARATEPE

KOYUNBABA KÖPRÜSÜ

Karanlıkta göz gözü görmüyordu. İki gönül bir olunca samanlık seyran oldu ve her şey göründü.

Kız hayatının esmer yakışıklısının yüzüne dönüp dönüp bakıyordu. İşte sonunda senin olan bir erkeğin elini tutuyorsun... El ele tutuşunca damarlardaki kan birbirine yol bulup akıyor, terden avuçlar ıpslak...Yine de parmaklar birbirini bırakmıyor.

Derin bir nefes aldı. Koyunbaba Köprüsü'nün üzerinde bir gelin olarak durduğu şu an, hayatının dönüm noktasıydı. Gece vakti yanında bir adamla Kızılırmak'ı seyrediyor oluşu inanılmazdı.

Hoca'nın önünde iki mindere diz çöküp oturduklarında yaşadığı anın anlam ve önemini idrake çalışıyordu. Hoca dua edip duruyordu, pür dikkat ağzından çıkan sözlerle odaklanmıştı ve anlamını çözmeye çalışıyordu. Anlamını bildiği kelimelere kırık mana verip tam cümlelerin bütününe anlayacaktı ki birden hoca, vardın mı, dedi.

Pardon, dedi, anlamayarak.

Tekrar, vardın mı, dedi.

Bu "vardın mı" lafını biraz kaba bulmakla beraber, herhalde usül böyle diye düşünerek, kaybettiği vakti de hesaba katarak ve daha fazla bu konuya takılmayarak, vardım, dedi.

Sonra bir daha, bir daha, bir daha soruldu.

Hep vardım, dedi. İlki de sayılırsa toplam dört etti.

Sonra yanında duran, elini sımsıkı kavrayan adama baktı. Ay ışığında parlayan çenesine, alnına düşmüş simsiyah saçlarına... Odaya girer girmez dudaklarından öpmüştü. Hocanın karşısında ise heyecandan oturamıyor, devamlı ayak değiştirip duruyordu. Nikah duası bir an önce bitmezse daha evlenmeden oracıkta ruhunu teslim edecek gibi zorlukla nefes alıyordu.

Merasim bittiğinde ancak kendine gelebilmişti. Düğün salonunda onları bekleyen davetliler vardı ve acele etmeliydiler, haydi hanım çıkalım, dedi. Zaten kapıdaydılar ve zaten ayakkabılarına uzanıyordu ama yine de gönülden itaatkar, tamam, dedi. Bir erkeğe ait olmanın bu kadar hoşuna gideceğini asla tahmin edemezdi.

Düğün bittiğinde herkesten kaçarak Koyunbaba Köprüsü'ne kadar gelmişlerdi. Geniş tarlatanlı, tül den eteğini sürümekten yorulmuş, evden üzerine bir şeyler uydurup çıkmışlardı. Yol boyunca parmaklarını en rahat kenetleyebilme şeklini denediler. Daha tecrübe etmedikleri pek çok şey vardı. Birkaç denemeden sonra en rahat şekli buldular.

Üstündekilerle nasıl görüldüğünü bilmiyordu. Ancak eşi ona hayran hayran bak-sın istiyordu. Kendisi ona bakarken de, onunla konuşurken de utanıyordu. Utanmak sadece kadının hakkıymış gibi bütün cesareti erkeğe bırakıyordu.

Kızılırmak allı pullu gelini aldıktan çok sonraydı. Üstüne betonarme, sapasağlam köprü inşa edilmiş, koca yük kamyonları hırıltılarla tozu toprağa katarak geçiyorlardı. Ancak gecenin bu saatinde ne bir taşıt ne bir insan ortalıkta görünüyordu. Bu anı hem yaşıyor, hem de aynı anda belleğine kazıyor, her saliseyi sanki soluyup içine çekiyor ve hiçbir şeyi atlamak istemiyordu.

Gece parlak ve görkemli üzerlerinde, Kızılırmak sessiz ve derin altlarında. Kavrulmuş leblebi kokan sokaklar ıssız, ana caddenin ışıklı dükkanları, uzun yol otobüslerinin duraklamasına; iki büküm uyanmış, gerinen yolcularına hazır. Vitrinlerde küçük külâhımsı kâğıtlara doldurulmuş, üzeri parlak kâğıtla kapatılmış leblebi tozu görememişti ama leblebinin her türlü vardı. Ağızlarında çiftler çiftler şekerli leblebi atıştırmış gibi bir tatla birbirlerine bakarak gülümsediler.

Osmancık Kalesi'ni sağlarına alarak yol sıra yürümüşlerdi. Sanki eteğine şehir kurulmamış da evlerin ortasına bir kale kondurmuşlar gibi kendi zamanını yaşayan, üniformalı, madalyalı dolaşan bir gaziydi kale. Al bayrağı şimdi görünmüyordu. Kalenin etrafında yıllar geçse de değişmeyen evleri ve sokaklarıyla çocukluğunun büyük ilçesi huzur içinde uyuyordu.

Her çarşamba Kızılırmak boyunca Pazar kurulurdu. Babasının elinden tutmuş sağına soluna bakınarak yürüyen, düşünceli, sessiz bir kızdı. Pos bıyıklı, kasketli adamlar peksimetleri yufka gibi üst üste koyardı. Damarları yol yol belirmiş, iri elleleriyle yufkaları kat kat açar, birbirine yapışanları ayırırlardı. Babasına bundan alalım, diyecek olur, vazgeçerdi. Yerli malları haftasında sınıfın en esmer oğlanı, nasıl olsa ona peksimet vermişti. Artık o ince, açık kahverengi deri gibi şeylerin peksimet olduğunu biliyordu. Hem tatlı hem doyurucu, elinde kâğıt tutar gibi tutuyorsun, ısırınca dişlerin arasında uzuyor, ne de eğlenceli...

Babam kilo kilo kayısılar, şeftaliler aldı. İki çeşit kiraz aldı. Biri kurtlu çıkarsa öbürünü yeriz hiç olmazsa, dedi. Ben hep sustum.

Önümüz sıra iki kadın sofraya bezine benzer çarşaflarını şişirerek geçtiler. Ellerinde naylondan, çizgi çizgi, karemsi Pazar çantaları vardı. Onlar da çarşaf gibi uçuyordu. Belki bizim gibi onlar da önce hiçbir şey almadan pazarı alt üst edecekler ve sonra çantalarını dolduracaklardı.

Atların yağızını seviyorum, diye düşündü, kedilerin de karasını... İlkokulda bile sınıfın en esmer oğlanı aklımda kalmış. Ne garip!

Böyle susacaklardı besbelli... Konuşmadan anlamak bu olsa gerekti. Geç oldu dedi eşi, ona zaman durmuş gibi geliyordu ama evde bekleyenler vardı o yüzden dönmek en doğrusu olacaktı.

Hayatına birden girmişti. Vakti, saati belli güneş tutulması, Halley kuyruklu yıldızının geçişi gibi, bir saniye şaşmamıştı. Bunu bilmeyen sadece kendisiydi. O saat gelince ruhu onu şıp diye tanıdı. Onu sevdiğini, çoktandır beklediğini bildi.

Yemek seçer misin, diye sormuştu.

Seçmem, demişti.

Ama seçiyor.

Annesigildemiz. İştahla çorbasını kaşıklıyor. Çorbanın içinde yüzüp duran yeşil yeşil biberleri görmedi. Soğanlar bile belli. Ama dolu dolu götürüyor kaşığı ağzına. Biberleri kaşığın ucuyla seçip seçip kenara koymuyor.

Nohutun salçasını, yağını iyi ayarlayamamışlar, tuzu da eksik... Ama o beğeniyor. Ben onun damak tadını bile değiştirememişim. Burnumun ucuna kadar gelen ağlamamı tutuyorum. Ona şekil veren çoktan vermiş şimdiye kadar. Bir şey olsa bakınca, bu da benden desem, bir değişiklik, bir iz... Ama yok. Kaşığın ucuyla nohut tanelerini ağzıma götürüyorum. Bu yaz sıcakta da nohut mu yenir onca yeşillik varken, inanamıyorum.

İyi misin, anlamında göz kaç ediyor. Gözlerimi kapıyorum, bir şeyim yok, anlamında. Sözcükler niçindir hayatımızda, bir daha düşünüyorum. Dilsiz gibi konuşmak niçindir, bilemiyorum.

Günler geçti. Sonra gecenin bir yarısı telefon sesiyle uyanıp uyanıp gitti. Gözü arkada mıydı? Ardından okuyup üfleyerek, araba köşeyi dönene dek gözledi. Kırgınlıkları bir anda tamir oldu. Kızgınlıkları şefkate vakit geçtikçe özleme dönüştü. Saatler sonra onu yorgun, uykusuz ama işini bitirmiş, üstü başı toz içinde kapıda kucakladığında bin kere şükretti. ...

Ağladığımda beni yine sar, şefkatle kucakla, ben sınırı aşsam da ne olur sen aşma. İşte büküldüm ve kırıldım sonunda. Ne doğrult beni ne daha fazla kır.

Kırmızı güller... Birkaç gün sonra solup gidiyor. Çöpe atmak zor. Gazeteye sarıyorsun eve getirirken. Aslında ben, şu tek kırmızı gül stilini pek sevmiyorum. Ren-garenk bir buket olmalı benimki. Kalabalık, neşe dolu. Gerçi sen epeydir bana çiçek miçek almıyorsun.

Yoksa allı pullu gelini duvağından sürüyüp ırmağa mı attılar? Duvakla birlikte bir tutam saç da elinde mi kaldı tutup çekenin... Azgın sulara dertop olup düştüğünde gelin kısmı konuşmaz, hele hele hiç haykırmaz mı diyordu? Hem ağlayıp hem gidiyordu sulara gömülerek değil mi? Şu köprüünün tahta tırabzanlarını sımsıkı kavrayan adam ırmağa kusar gibi bağırıp durduğunda, boyun damarları kopacak gibi bağırıp durduğunda bütün aşıklar adına ölüyordu.

Bu hırçın, baş belası sözcükler illa da söylenmek zorunda. Gözleri gözlerime bakmak zorunda.

Ama bakmıyor.

Aslında bakıyor da bakmıyor gibi mi geliyor?

Gözlük camları parlıyor. Gözlüklerini çıkarınca da başka bir adam oluyor. Koyunbaba Köprüsü'nün üzerindeyken de gözlük camları parlıyordu. Ama o zaman bakışlarını görüyordu. Şimdi neden göremiyor? Demek ki artık bakmıyor. Hayır, yanı-lıyorum. Hep bakıyor aslında da ben göremiyorum. En iyisi, parlayan gözlüklerinin altından bakışlarını görebilmek...

Bu böyle sürecek.

Üç buçuk derece miyop gözlerimle bu kadar bakabiliyorum be güzelim, diyecek.

Ben ölünce başkasına bakarsın ama, diyeceğim.

Haydi yat, diyecek.

Sonra kıyamayıp, gözüm senden başkasını görmez, diyecek.

Şükür ki diyecek.

Uyuyor. Oracıkta uyuduğunu, yakınımda yer kapladığını, nefes alıp verdiğini bilmekten mutluyum aslında. Arada sinirlerim mi bozuluyor, kör olası şeytan nefesini mi üflüyor nedir, canım daralıyor. Sağ tarafıma yatmadığımı fark ediyorum. Bir aye-tel kürsi, bir nas, bir felak okuyorum.

Sırtım üşüyor biraz, diyorum, uykusunu bölerek.

Dön arkamı ben seni ısıtayım, diyor.

İyi geceler hayatım, diyorum dönerken.

Sana da güzelim, diyor.

Karnımı tutan eli, boynumun altına yastık olan kolu ve gittikçe ısınan vücudum... Bir bacağı üstüme atmış uyuyor. Bacağı gittikçe ağırlaşıyor. Fazlasıyla ısınıyorum hatta terden pijamam bacaklarıma yapıştı. Birazdan burnuna giren saçlarımla çenesiyle düzelterek. Bunaldım ama içimden bir ses, bu sıcak kartal yuvandan öldürseler çıkma, diyor.

Gün geceye döndü. Dünya döndü. Kütesine göre baş döndürücü bir hızla döndü de ne o hissetti bunu ne de ben... Yattığımız karyola, gezindiğimiz halı, kap-kacak, ocağın üzerinde bir tencere karnıyarık -hiç yemedi, tadına bile bakmadı, birazını komşuya verdim kalanını iki günde ancak yerim- yere çakılı bu bina hiç sarsılmadı, bir yana savrulmadı dünya dönerken. Bu akıllı kürenin üzerinde koordinatları belli bir noktadayız kuşkusuz. Tam oradayız. Bizi Allah tuttu.

Seninle yapacak çok işimiz var. Ancak hiç zamanımız yok. En önemlisi çocuk bile yapmadık. Yoksa yaptık mı? O, zaten çoktan yapıldı da bizim mi haberimiz yok?

Uykunun girdaplarına önce sen dal sonra ben dalayım. Düşünmem, düşünürken gecenin derinliğine düşmem lazım. Tam uykuya dalmak üzereyken aniden uyanıyorum. Yerin üç dört kat altına inmişken aniden beni yukarı çıkarıyorlar. İçime birden dolan ruhum, kalbimi parlıyor. Ezik bir pet şişenin dar ağzından kuvvetle hava basılmış gibi kütür kütür ediyor sanki bedenim.

Ben taptaze bir gelinim, Kızılırmak beni de almasın, istiyorum.

Bekleyelim bakalım, o günler de gelecek. Sen söylemeden ben anlayacağım; ben söylemeden sen... Mevlam böyle buyurmuş, vallahi de güzel buyurmuş. ❧

ÖMER FARUK DÖNMEZ

KAÇIK

Beni bu deliğe neden kapattıklarını biliyorum: kaçık olduğumu düşünüyorlar. Oysa bu olay olmadan önce akli başında bir adam olduğumu söylerdi herkes. Yalnızca tanıdıklarım ve dostlarım değil, benden hiç hoşlanmadığımı bildiğim bazı iş arkadaşlarım bile, geçimsizliklerim, tuhaf tavırlarım falan olsa da, akıllı bir adam olduğumu defalarca itiraf etmişlerdir. O olaydan sonra nedense fikirleri değişti. Kaçık ha! Kesinlikle reddediyorum.

Bu deliğe girmeden önce (aslında, onlar beni buraya zorla tıkmadan önce, demeliyim) bir lisede felsefe dersleri veriyordum. Kendime göre yöntemlerim vardı. Sınıf tam bir sahne olurdu benim için. Dekorumu kurar ve oyunumu oynardım. Dersin ilk bölümünde bir fırtına gibi eser, ikinci bölümünde soru çözmeleri için öğrencilerimi serbest bırakırdım. Bu esnada masama geçer, üzerinde çalıştığım metinlerle ilgili notlar alırdım. Evet, felsefi metinler yazıyordum; sanatı, felsefeyi çok severim ben. Bunu niçin söylüyorum bakın: başıma ne geldiyse bu yüzden geldi. En çok kurcaladığım konular, yaşamın anlamı, varoluşun gizemi gibi konulardı doğal olarak. Kimi zaman bazı uygulamalı/deneysel metotlar tercih ettiğim de olurdu: yaşamı, yaşamın bir kesitini alır, bir zaman dilimi içerisinde onu gözlemlerdim.

İşte her şey, yine böyle bir gözlem yapmak amacıyla kendimi sokaklara attığım o berbat kış günü başladı.

Korkunç bir yağmur yağıyordu, her tarafı sular seller götürmüştü. Şemsiyem yoktu, sırlıklam olmuştum, kendimi zor atmıştım durağa, o sırada onu gördüm: kırk elli yaşlarında, iğrenç görünümüne bir adam. Başka bir zaman olsa, bu adamla aynı durakta beklemektense, diğer durağa kadar yürümeyi tercih ederdim; ama şimdi öyle bir şansım yoktu, yağmur müthiş bir hızla yağmaya devam ediyordu. Çenesinden sarkan kıllar, sakaldan çok bir tutam çer çöpe benziyordu. Kahverengi ve buruşuk şapkasının açıkta bıraktığı yerden saçlarının da fevkalade uzun ve kirli olduğu görülmüyordu. Delik deşik pantolonu, pis bir çuvala benzeyen paltosu, yırtık ayakkabılarıyla, kirden iyice kararmış elleri ve suratıyla gerçekten iğrenç görünen bu adamla aynı durağı paylaşıyor olmaktan doğrusu rahatsızdım. Ama dediğim gibi, başka bir şansım da yoktu.

Durağın bir ucunda durdum ve sigara yaktım. Aklımın bir yanıyla adamın bana bulaşmamasını istiyor, diğer yanıyla birazdan benden sigara isteyeceğini seziyordum. Hah, öyle de oldu.

Gayet ciddiyetsiz bir tavırla ve hatta emreder gibi, “Bir sigara versene!” dedi. Göz ucuyla şöyle bir baktım ve yapacağım en mantıklı hareketin sigarayı vermek olduğuna karar verdim. Aksi takdirde, adam benden niçin sigara vermediğim konusunda bir açıklama isteyecekti ve hiç de ikna olacaktım gibi bakmıyordu. Sigarayı uzat-

tım. Dudaklarına koydu ve hemen, “Yaksana!” dedi. Sesimi çıkartmadan sigarayı yaktım. Kafamı etrafa çevirdim ve adamı yok sayarak yenebileceğimi düşündüm; müthiş bir yağmurdur gerçekten. Adama bakmak istemiyordum, ama sanki bir şey beni buna zorluyordu. On saniye kadar direndim: sonra adama döndüm. Gözleri gözlerimdeydi. Yine son derece ciddiyetsiz, ama bir o kadar da sinir bozucu bir tonlamayla, “Hass..tir!” dedi. (Sanırım hafifçe de gülümseyordu. Bunu daha sonra çok düşündüm fakat gerçekten gülümseyip gülümsemediğini çıkartamadım.)

Şaşırdım tabi. Gözlerim gözlerine çakılı kaldı. Ne yapacaktım şimdi. Ne diyecektim ben buna. Şu yağmurda, sığındığım şu durakta, pis pis kokarak yanımda duruyor ve gözlerime bakarak bana sövüyordu. Efendim ne buyurdunuz, denmezdi ki bu adama. Sonra, aynen karşılık versem, benim ondan bir farkım kalmazdı. (Evet genelde muhataplarına sövemeyenler ya da onlarla dövüşmeyenler kullanır bu mantığı: Benim ondan bir farkım kalmaz. Pek inandırıcı gelmiyor aslında, ama bana da böyle öğrettiler.)

Israrla gözlerimin içine bakıyordu. Kılığına bakıp bir serseri, bir sarhoş diyeceğim bu adam adeta benimle psikolojik bir savaşa girmişti; suratıma tükürür gibi sövmüştü ve gözlerimin içine küstahça bakıyordu. Ben böyle şaşkın bir halde, ne düşüneceğimi, ne söyleyeceğimi bilemezken ve yağın yağmura, bu durağa, bu durağı inşa edenlere, beni buraya mahkum eden yazgıma kızıp dururken adam savaşı bitirdiğini düşünmeme yol açan bir şey yaptı ve başını çevirip iki adım uzaklaştı.

Biraz rahatlıyordum ki kendimi çok kötü hissettim: Adam bu hareketiyle beni bir kere daha küçümsüyordu. Sen ne aşağılık bir adammışsın, yüzüne karşı küftettim, üstelik suratına dik dik baktım, gık diyemedin, seninle mücadele etmeye bile değmezmiş, diyordu bana sanki. Beni muhataplığından kovar gibi, başını çevirip iki adım uzaklaşmıştı. Sigaramdan derin nefesler aldım ve ben de başımı çevirdim: yağmur...sular seller...durak...adam... Fakat tabi tahmin edeceğiniz o şey oldu; dayanamayıp yine baktım ona: adamın gözleri gözlerimin içindeydi, o bir saniye kalbim öyle bir attı ki, ölüyorum sandım. Lütfen yapmasın tanrım, lütfen aynı şeyi yapmasın, derken, o yine aynı şeyi yaptı. Son derece ciddiyetsiz ve sinir bozucu bir tonlamayla, ah tanrım, “Hass..tir!” dedi. (Evet evet, sanırım bunu söylerken dudaklarında bir insanı çıldırtmaya yetecek kadar tebessüm vardı.)

Sinirlerim alt üst olmuştu, boğazına sarılmam işten bile değildi. Mutlaka bir şey söylemeliydim: toplumda bir yeri olan, iki çocuk babası bir adamdım ben ve böyle iğrenç görünümlü, pis kokulu bir sokak serserisinden bu lafı işitmek için geçirmemiştım yıllarımı. Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Ne söyleyeceğimi bilemeden tam ağzımı açıyordum ki, adam sırtını döndü, yağmurun altına girdi, sakın adımlarla uzaklaştı. Bakakaldım arkasından, hiçbir şey olmamış gibi çekip gidiyordu. Sevinmem mi öfkelenmem mi gerektiğini bilemedim, duraktaki banka oturdum, bir sigara daha yaktım.

Neyse ne, diyordum içimden, gitti işte boş ver. Deli midir, sarhoş mudur nedir. Hem bazı tip deliller vardır, bu tür bir sövgü öğretilmiştir ve bunu yineleyip dururlar; herhalde bu zavallı da öyledir. Nasıl olur. Nasıl olur. Adam bana sövdü ve gitti. Otuz dört yaşındayım ben. Seçkin bir lisede çalışıyorum, öğretmenim. Üniversite bitirdim. Olamaz böyle bir şey, adam bana sövdü ve gitti. İki çocuğum var, bir karım ve...ve da-

ha bir sürü şey...ayda şu kadar maaşım...kravatım, takım elbisem var; adam bana sövdü ve gitti. Bunun için mi yaşadım ben yıllarca? Okullarımı başarıyla bunun için mi bitirdim, fakülteyi bitirip askerliğimi bunun için mi yaptım yani, adamın biri bana sövsün diye mi. Sabahları bunun için mi erkenden uyanıyorum, bir bardak çay yanında üç beş lokma yiyip okula gidiyorum, öğrencilerime derste dehşet şeyler anlatıp müdürümün ve öğretmen arkadaşlarımla takdirlerini kazanıyorum, kiramı ve faturalarımı tam zamanında ödüyorum, akşam karıma ve çocuklarıma dönüyorum, bunun için mi ha?

Uzun süre bu düşünceleri atamadım kafamdan. Çok zoruma gitmişti, adam öyle ince, öyle kırılgan bir dalıma basmıştı ki, çıt, kırılmıştı her şey, ikiye ayrılmıştı: Adam bana sövmeden önce ve adam bana sövdükten sonra diye ikiye ayrılmıştı sanki hayatım. Dünya için İsa'nın doğumu neyse, adamın bana sövmesi de öyle olmuştu. İkiye bölünmüştüm: Adam bana sövmeden önce yaşayan ben, bana sövdükten sonra ortaya çıkan ben. Adam sövmeden önce sabah işe akşam eve giden, faturalarını yatıran, kravat takan ve imza atan ben; adam sövdükten sonra, bu durakta, bu yağmurda bu berbat akşamüzerinde nereye gideceğini ve ne yapacağını bilemeyen ben. Adeta o ana kadar yaşadığım hayata söylenmişti o söz: "Hass..tir!" Kırılıp ikiye ayrılan ruhumun bir tarafı (hayatın anlamı ve evrenin gizemi konusunda kafa patlatan ve meseleleri kurcalayan tarafı olsa gerek) bunu onaylamaya başlamıştı bile. Adam doğru söylüyordu, ne demesini bekliyordun ki, kutlarım bayım, enfes bir hayat sürüyorsunuz, müthiş bir yaşamınız var, varoluşunuz çok değerli ve anlamlı, bu dünyada varolmakla evrenin bütünsel anlamına bir katkıda bulunuyorsunuz mu demeliydi? Doğru söyledi: Hiç! Sen bir hiçsin! Hayatın bir hiç! Boşuna yaşıyorsun. Hatta bu yaptığına yaşamak bile denmez. Sabah işe akşam eve! Ertesi gün...ertesi gün... Yaşamak bu mu? A tabi, sabah işe akşam eve gideceğiz, tabi ki hayat bu, fakat ikna edici bir varoluş sebebimiz olmalı; zira gergedanlar da sabah avlanmaya giderler ve akşam yuvalarına dönerler. Ama gergedanlar bunu niçin yaptıkları konusunda ikna edici bir cevap bulmaya çalışmazlar. Gergedanlar mı. Gergedanlar da nerden çıktı. Kargaşa canım bu resmen. Ne için bu koşuşturma? Bu koşuşturmaya niçin katılayım ki? Bir kenarda yatar uyurum. Evet örneğin burada, bu durakta, bu bankta, yatar uyurum, evet! Çıkarım bu akışın içinden, bu nehirden çıkarım kıyıya, bu durak liman olur. Beni bulamazlar. Kimliği mi yırtarım. Bilemezler kim olduğumu, sabah tutup zorla işe götürmeye kalkamazlar o zaman evet! Kanıtlayın derim. Ben hiç kimse değilim. İşe gitmem falan gerekmiyor. Sabah sekizde hiçbir kurumda bulunmam gerekmiyor. Derse girmem gerekmiyor. Hiçbir kağıdın altına imza atmam gerekmiyor. Fakat bu kağıdın altında isminiz var. Hayır. Adamın biri gelip bana sövdü, ben artık o değilim. O sövmeden önceydi. İmzalamam ben burayı. Başka birini bulun o imzalasın: Bunun için yırtınan binlercesi var. Ben artık gergedanlar gibi tüm zamanımı avlanarak ve barınağında uyuyarak geçirmeyeceğim. Yine mi gergedanlar! Canım mesela. Başka bir canlıyı da örnek olarak verebiliriz. Peki şimdi sen ne yapacaksın. Ne mi yapacağım. Burada, bu durakta oturup duracağım ve 'hass..tir' denmeyecek bir yaşamı düşleyeceğim!

Sahi, insanlar niçin biraz durmuyorlar?

O gece çok zor geçti. Acıkmış olmam bir yana, üstüm başım sırlıslıklamdı ve hava soğuktu. Sabaha kadar dondum. Güneşin ilk ışıkları durağa vurmaya başladığında uzandığım bankta doğruldum ve güneşi içime çektim, elbiselerim biraz kurumuş gibiydi, ancak her tarafım ağrıyordu; boynum, sırtım, belim, başım... Acıkmış olduğumu bunları fark ettikten sonra anladım. Midem kasılıyordu açlıktan. Bomboş sokaklar birazdan kalabalıklaşacaktı; oraya buraya gidip gelmeye başlayacaktı insanlar. Durakta bir aşağı bir yukarı giderek kendime gelmeye çalışıyordum ki, birden durdum. Aklıma bir şey geldi: Enerjimi dikkatli harcamalıyım. Burada daha ne kadar böyle aç kalabilirdim ki? Yavaşça oturdum. Cebimden bir sigara çıkartıp yaktım. Sigara aılığı bastırırdı.

Ömer Faruk Dönmez

O gün kayda değer başka bir şey olmadı aslında. Sigaramı bitirene kadar sokaklar bomboştı; sonra biri düğmeye bastı, birdenbire ortaya çıktı insanlar. Erkekler, kadınlar, öğrenciler, memurlar, işçiler. Otobüslere binip gittiler. Kimileri yanımda oturdu bir süre. Dönüp bakmadılar bile. Kimileri halime bakıp yüzlerini çevirdiler. Hiçbiri nasıl olduğumu sormadı. (İyiymi fakat açım.) Gün boyunca bir yerlere gidip geldiler. Ve gece olunca yine yalnız kaldım durakta. Son yolcular da otobüslere binip sıcak evlerine gittiklerinde vakit gece yarısı filan olmalıydı. Sigaralarımın hepsini içip bitirmiyordum (bu da aklı başında bir adam olduğumu kanıtlar örneğin) bir yarım sigara çıkartıp yaktım. Sonra sigaralarım bitince

ne yapardım, öyle değil mi. Gerçi karnımı doyurmuyorlardı ve üstelik artık açlığımı falan da bastırmıyorlardı ama, ağzıma koyabildiğim tek şey bunlardı neticede, o yüzden dikkatli kullanmam gerekiyordu. Uzaklardan bir yerden bir düğün orkestrasının sesi geliyordu. Ara sıra şimşekler çakıyordu. Dükkanlar teker teker ışıklarını söndürdüler. Soğuğu, açlığı, insanları düşünürken, uyumuşum.

Ertesi sabah uyandığımda başım korkunç ağrıyordu. Bir aspirinim olsaydı dedim. Ben eskiden başım ağrıdığında, çay bardağına bir parmak su doldurur, çay kaşığının ucuyla da şeker ekler, aspirini eritip içerdim. Sonra hep çizgili gömlek giyerdim kumaş pantolonun üstüne. Asla vazgeçmediğim alışkanlıklarım vardı: sabahları mutlaka ekmek kızarmış olmalıydı, üzerine tereyağı...Hımm... şimdi şu halime bak. Karım acaba ne yapıyordur şimdi. Polise ve hastanelere haber vermiş midir. Ya çocuklar.

Öğleye doğru açlık artık dayanılmaz hale gelmişti. Yoo belki biraz daha direnebilirdim ama hiç beklemediğim bir şey oldu. O canı çocukla annesi durağa geldiler. (Hiç abartmıyorum. Çocukların çoğu canidir zaten. Biraksanız evi okulu her yeri havaya uçururlar: üstelik her şey korkunç alevler içerisinde savrulurken yüzlerinde aptal bir gülümsemeyle şekerlerini yalamaya devam ederler.) Annesi miyop gözlerini kısarak durağa giren otobüslerin tabelalarını okumaya çalışırken, çocuk bir eliyle annesinin elinden tutuyor, diğer eliyle ise susamlı, kocaman, mis kokulu bir simiti ağzına sok-

maya çabalıyordu. Tam bir canı gibi saldırıyor, acı çektiriyor, işkence ediyordu simite. (Yoksa bana mı.) Simitten dev lokmalar ısıyor, sağlıklı dişleriyle öğütüyor, gereken kıvama getirince diliyle boğazına gönderiveriyordu. Resmen ağzımın suyu aktı. Hayatım boyunca hiç böyle bir şey hissetmemiştim. Aklıma hınzırca bir fikir geldi. Beş yaşlarındaki bu ufaklığı bir şekilde ikna edip elindekini alabilirdim. Bu arada annesinin gafletinden de faydalanacaktım tabi: kadının gözleri belli ki pek az görüyordu. Bu müthiş bir avantaj sayılırdı. Ancak tek sorun simite uzandığımda çocuğun vereceği tepkiydi. Bazı çocuklar, bilirsiniz, ortalığı ayağa kaldırmak için yaratılmışlardır. Annesi tüm dikkatini durağa yeni yaklaşan otobüse verdiğinde elimi uzattım ve simite dokundum. Çocuk inanılmaz bir hızla başını benden yana çevirdi ve gözlerini gözlerime diki. (Tanrım sinir harbini nasıl da severim!) Elindekini sımsıkı tutuyordu. Yüzüme en korkutucu ifadeyi verdim. Şöyle bir bana baktı. Evet ikna olmak üzereydi, bırakacaktı, ama kötü talihim beni bir kere daha tokatladı: Şansa bakın ki, o esnada durağa giren otobüse bineceklerdi ve kadın kısıp gözleriyle otobüsün kapısına doğru ilerlerken, elinden tuttuğu çocuğu hiç bakmadan kendine doğru çekiyordu. Çocuk sımsıkı tuttuğu simitle benden uzaklaşıyordu, çaresiz, bıraktım. Gittiler. Yarı kör bir kadın ve beş yaşında bir ufaklıkla yaptığım savaşta elde ettiğim tek ganimet, simiti tutarken elime yapışan altı yedi susam tanesi olmuştu. Aldırmadım, müthiş bir telaşla susamları yalayıp yuttum. Susamların tadı olağanüstüydü. Ağzımın suyu acayip bir hızla akmaya başladı, midem kırmızı alarm veriyordu; taneler açlığını tahrik etmişti.

Bir sigara yaktım ve tanıya merhametli bir kulunu durağa göndermesi için yalvardım.

Göndermedi.

Açlıktan iyice halsiz düşmüş olmama rağmen kafamı toparlayıp düşünmeye çalıştım. Bu işin bir çözümü mutlaka olmalıydı. İnsan bir durakta açlıktan ölemezdi. Bu anlamlı bir ölüm olmazdı en azından, onu demek istiyorum. Hah, diye dalga geçtim kendimle, anlamlı bir hayat sürdün mü ki anlamlı bir ölümün olsun? Benim gibi yaşayan bir adama böyle duraklarda, aç perişan ölmek müstahaktır. İşte hayatın ve işte ölümün! Sefil insan! Sen busun. Buna layıksın. Ancak bir şey için savaşanlar şerefli bir ölümü hak ederler. Sen de böyle duraklarda, zihnin allak bullak, sefalet içerisinde, geberip gidersin. Oh olsun. Allah rahmet eylesin. Amin. Merhumu nasıl bilirdiniz. Bilmezdik, derin adammış. Hah, böyle mi diyecekler arkandan? Mezar taşına yazacaklar: Durakta öldü. Herkes otobüs beklerken öldüğünü sanacak. Niye bir taksiye binmemiş ki, diyenler bile olacak. Düşün yani, ölümünden sonra bir sürü aptalca fikir ileri sürecektir. Ölmeden birkaç gün önce, durakta bekleyen yarı kör bir kadının çocuğunun elinden simit çalmaya çalıştı, diyecekler. Meczuftu diyecekler. Bir hafta aç susuz durakta kalıp kalamayacağı konusunda şakacı bir arkadaşıyla girdiği bahsin kurbanı oldu, diyecekler. İki çocuğunu yetim, karısını dul bırakarak alemini berzaha göçtü, diyecekler. O ölmedi kalbimizde yaşıyor, diyecekler. Heykelini dikecekler. Vatanını severdi, ilim irfan adamıydı, iyi seviyede ingilizce bilirdi, diyecekler. Hep çizgili gömlek giyerdi, kahverengi çok yakıştırdı, diyecekler.

Birden aklıma kahverengi ayakkabılarım geldi. Hemen banka oturdum ve birini

çıkardım. Şöyle elimde bir iki çevirdim. Kaldırıp altına baktım, hafif nemli, kirliydi. Ağzıma doğru yaklaştırdım, hımm, pek fena koktuğu söylenemezdi doğrusu. Dişlerimi geçirdim, çok sertti, kopartmaya çalıştım, ı-ıh, ne mümkün! Dişlerimle sımsıkı kavradım ve iki elimle de çekiştirip bir parça kopartmaya çalıştım. Hayır, lanet olası şey bir türlü kopmuyordu. Sinirim tepeme fırladı, yere atıp çiğnemeye başladım, ayakkabılı ayağımla üstüne bastım, zıpladım. Sonunda dayanamayıp bir tekme savurdum. Yolun ortasına kadar sürüklendi inatçı ayakkabı. Nefes nefese kalmıştım. Tekrar banka oturdum ve bir sigara daha yaktım.

Ne olduğunu tahmin edemezsiniz.

Elinde yedi sekiz tane poşet olduğu halde bir adam durağa gelip yanıma oturdu. Bir market alışverişi sonrasında neler olması gerekiyorsa hepsi vardı poşetlerde. Her birini, taktığı bir parmağından kurtarıp yere koyduğu anda, sinir bir şey oldu: otobüs geldi. Adam heyecanla her bir parmağına bir poşet takıp otobüse bindiğinde yarım metre yakınımda içi yiyeceklerle dolu bir poşet bana bakıp gülümsüyordu.

Ben de gülümsedim. Tanrım!

Gece yarısı uyandım. Etrafta kimsecikler yoktu. Telaşla yiyecek depomu aradım, ayaklarımın ucunda duruyordu. Biraz şekerli, biraz da tuzlu bisküvi çıkarttım, birkaç parça da kek aldım. Gazoz şişesinin kapağını açıp koca bir yudum içtim. Bisküvilerden cıtır cıtır yemeye başladım. Gündüz Bay Hızır (ona böyle demeye karar vermiştim) poşeti yanımda bırakıp otobüse bindiğinde de aynen böyle yapmıştım; biraz bisküvi, bir parça kek. Aklım başımdaydı tabi (artık buna inanıyor olmalısınız) yiyeceklerimi ölçülü bir şekilde tüketmem gerektiğinin farkındaydım. Poşeti açıp şöyle bir baktım; gündüz bir, şimdi ikinci öğün, hımm, böyle giderse... yarın akşama kadar idare edebilirim. Ben planlı hareket etmeyi severim efendim.

Karnım doyunca sigaramı yaktım ve artık iyice yağlanan saçlarımı kaşıyarak düşünmeye başladım: demek ki bu yüzden duraklarda yaşamıyor insanlar: acıkıyorlar! Hay allah bunu neden düşünemedim ki. Evlerine ve işlerine gidiyorlar. İşte bu! Acıkıyorlar ve açlıktan ölmek için gidiyorlar! Mesela bir adamı alıp bu durağa koyayım. Artık burda duracaksın diyelim. (Niye diye sorarsa, etimolojik bir açıklama yaparız: bilim her şeyin üstesinden gelir öyle ya: durmak kökünden türemiş bir sözcük: durak. Yani burda durman gerekiyor anlıyor musun.) Yine de bir süre sonra ayrılmak isteyecektir. Niçin? Yaşayacak bir şey bulduğu için mi, yaşamla ilgili enteresan bir noktayı yakalayıp, bak bunu yaşamamıştım gidip yaşayayım, dediği için mi? Hayır! Hayatta kalmak için, karnını doyurmak, beslenmek için; ölmek için! O halde insanın 'canlı' oluşunun anlamı, yaşıyor olması mıdır, ölmüyor olması mıdır? Efendim? Efendim tabi ya. Gördün mü soruyu. Bununla kafiye bir şey daha söyledim şimdi ama neyse. Ayıp olur. Şunu söyle: yani insan sonsuza dek bu durakta kalabilir mi? Bu akışın, bu saçmalığın, bu kargaşanın dışına çıkabilir mi? Hayır. Burada biraz durur ve sonra acıkır, üşür, kirlenir, kaşınır ve bir bahane bulur gider. Evine. İşine. Yaşamak dediği saçmalığa koşar. Çünkü yaşamak dediği, aslında ölmekten ibarettir. İnsan bu durakta kalamaz bayım: ölür. Anlıyor musun. Anlıyorum. (Hiç sanmıyorum.)

Neyse.

Sonra ne mi oldu? Çarşamba sabahı erkenden uyandım. Biraz bisküvi biraz kek atıştırırken geceki düşüncelerimi hatırlamaya çalıştım: yaşamak, hayatın anlamı, insanlar falan. Yemeğimi bitirdiğimde aklım iyice başıma geldi. (Sakin yanlış anlamayın, aklım zaten başımdaydı ama, bisküvileri mideme indirip uykunun mahmurluğundan sıyrıldığımda daha sağlıklı düşünmeye başladığımı söylemek istiyorum.) Önemli bir karar verdim: Bu iş böyle olmazdı. İnsanlar kesinlikle saçmıyorlardı. Kaç gündür şu durakta bekliyordum, kendimi insanlık için feda etmiştim. Evime dönmüyordum, karımı ve çocuklarımı aramıyordum, bu durakta bekliyor ve hayatın anlamını bizzat yakalamaya çabalıyordum. Kirlenmişim, üstüm başım yıpranmıştı. Beslenme düzenim çok kötüydü; zayıflamıştım doğal olarak, bir deri bir kemik kalmıştım. Bir gören olsa kaçık olduğumu düşünebilirdi anlayacağınız. (Fakat kesinlikle bir kaçık değildim ben!) Bu işi kökünden halletmem gerekiyordu. Bu iş de bana kalmıştı sonunda. Dünyada o kadar deha, o kadar bilim adamı, o kadar sanatçı, filozof varken, bu iş de bana kalmıştı işte. Kimse görevini doğru düzgün yapmıyordu ki. Herkes kısa yoldan zengin olmaya çalışıyordu. Neyse, yüksündüğüm söylenemezdi: gururla taşıyacaktım bu görevi. (Fakat tek isteğim olacaktı: bu işler biraz zor ve karışıktır bilirsiniz, en azından hükümetin bu konuya ciddi bir ödenek ayırmasını talep ediyordum. Masraflar için tabi.)

Evet kökünden halledecektim bu meseleyi: insanları bu rüyadan uyandıracaktım. Her şeyi tersinden düşünmeye başladım: İnsanlar evlerine ve işlerine gitmemeliydi, duraklarda yaşamalıydılar. Sabah olunca uyumalı gece olunca dolaşmalıydılar. Bana öğretilen her şey yanlıştı. İnsanlar evrendeki akıl sahibi tek canlı sayılmazlardı: asıl akıl sahibi olanlar gergedanlardı. Bak yine gergedanlar diyor. Evet en anlamlı hayatı onlar sürüyordu. İnsanlarsa... Evet... Canlıydılar bu insanlar, ama yaşadıkları söylenemezdi. O zaman yaşamalarına yaramayan bu 'can'lılık onlar için fazla ve gereksiz bir şeydi. Kaçıkları şeyi başlarına sarmalıydım: öldürmeliydim onları. Hepsini evet, insanların hepsini, öldürmeliydim! Fakat bu konuda karşıma bazı problemler çıktı.

Bir kere çok fazla insan vardı. Öldür öldür bitmezdi bunlar. Ben en fazla kaç insan öldürebilirdim ki? Şartların uygun olduğunu varsayarak, başka hiçbir şeyle meşgul olmayıp sadece bu işe yoğunlaşırsam bile, günde en fazla yüz insan öldürebilirdim. (Bunu ortalama on beş dakikada bir insan öldürebileceğim varsayımından hareketle hesaplamıştım ki bu da, gerekli materyallere sahip olduğumda ve muhatap çok fazla direnmediğinde söz konusu olabilecekti. Örneğin bıçakla karnını deşerek saatte dört insan öldürsem, günde yirmi dört çarpı dört, yaklaşık yüz tane... Direndiklerini düşünsek bu sayı daha da azalacaktı tabi. Bir de yirmi dört saat sürekli çalışamazdım öyle değil mi? Ben de bir insandım neticede, yemek yemem ve tuvalete gitmem gerekecekti, üstelik her yemekten önce ellerimi uzun uzun yıkayıp kandan temizlemem lazımdı ki bu da epeyce vaktimi alacaktı, sonra uyumak ve bir şekilde dinlenmek zorundaydım.) Şu anda yeryüzünde beş milyar insan olduğunu düşünürsek, günde yüz insandan, yılda otuz altı bin beş yüz eder, mümkün değil, teknik olarak insanların hepsini öldürüp kurtarmama imkân yoktu, buna bir insan hayatı yetmezdi.

Tıkanıp kalmadım hayır, fikir üretmeye devam ettim: Ben tek başıma bir ömür boyu çalışsam bile yeryüzündeki insanların tamamını kurtaramayacağıma göre, bu işi birileriyle paylaşmam gerekirdi; güvendiğim insanlara fikrimi anlatıp örgütlenmemizi sağlamalıydım, ardından hükümeti ele geçirmeliydik. Öyle ya, tarih boyunca tüm ideolojiler ancak siyasal erkle büyük çapta başarılar kazanmışlardı. Evet, ancak bir ulusal politika haline gelirse başarı kazanabilirdi bu plan. Ayrıca bu, başka bir açıdan da zorunluydu: Bir kere adam öldürmek yasalara aykırıydı. Doğru ya bunu unutmuştum. (Evet bu noktada, demek ki bir an aklım başımdan gitmiş, diyebiliriz. Ancak takdir etmelisiniz ki, bu dehşet plan beni coşturmuştu.) Şehrin en işlek caddesine dükkanımı açıp adam öldüremezdim ya! Bu işi gizli yapmam gerekecekti: örneğin, ıssız bir arka mahallede, karanlık bir bodrum katına saklanacak, yoldan geçen bir adamı çekip karnını deşecektim. (Aslında bütün coşkuma ve bu coşkumun yer yer beni mantıkdışı hamlelere sürüklemesine karşın, o anda bile aklı başında bir adam olduğumu kanıtlamak için şunu da belirtmek isterim: Bir adamı karnını deşerek öldürmek hiç de uygun değildi. Karnı deşilen bir adamın halının üzerine dökülecek iç organları, örneğin bağırsakları falan geldi aklıma. Bunu fark ettim, en iyisi boğazını kesmekti. Bu sayede hem iş hız kazanacak hem de ortalık fazla kirlenmeyecekti.) Cetselleri bodruma gömmek de yine zaman alacak bir işti. Bir süre sonra aynı mahallede seri cinayetler işlendiğini fark eden polis ciddi bir tahkikat başlatacaktı. Bu durumda kendime yeni bir mekân seçmem gerekecekti. Zamanla yarışırken bir yandan da yasalarla uğraşmak, evet bana çok vakit kaybettirirdi doğrusu. Kesinlikle yukarıları ele geçirmek lazımdı. Bunun içinse halkın desteğini kazanmak ve bazı güçleri ikna etmek gerekiyordu. Ardından senatoda gerekli yasal düzenlemeler yapılır ve bu bir ulusal politika haline getirilirdi. Böyle olunca belli noktalarda adam öldürme birimleri kurulur, günde belli sayıda insan, herhangi bir karışıklığa ve haksızlığa yol açılmadan sırayla öldürülürdü. Hatta iş bu noktaya gelirse, eğitim kurumları aracılığıyla insanlara bu işin gerekliliği anlatılır, her şeyin devletten beklenemeyeceği esassından hareketle, halkın kendiliğinden bu olaya katılımı istenirdi. Örneğin insanlar sabah uyandıklarında ilk iş olarak ellerini yüzlerini yıkayıp kahvaltılarını yaptıktan sonra, bir vatandaşlık görevi olarak, hiçbir kurumun zorlamasına lüzum kalmadan sokaktan geçen herhangi bir adamı allah rızası için öldürürlerdi. Evet canım bu bir vicdan meselesiydi sonuçta.

İşte böyle şeyler düşündüm.

Hemen harekete geçmem gerekiyordu, tedbirsiz davrandım. Ah, insan bir fikre kendini kaptırınca bazen saçmalayabiliyor. Hani şu fanatizm dedikleri şey bu olsa gerek. Duygusal olmamak gerek. Duygular tabi ki iyidir ve gerekli şeylerdir. Ama hiçbir devrim duygularla gerçekleşmez. Bir devrimin gerçekleşmesini arzu edersiniz; onun hayalini kurarsınız, bu sizi diri tutar. Ama gerçekleşmesi için planlı ve disiplinli çalışma gerekir. Şimdi böyle söylediğime bakmayın; ben de o heyecanla tedbirsiz davrandım; devrimin hayali beni coşturdu ve saçmaladım. Şimdi bu delikte olmamın tek sebebi bu.

Henüz oturup doğru düzgün bir eylem planı yapmamış olduğum halde, durağa ge-

len ilk adama düşüncelerimi anlatmaya koyuldum. İyi giyimli, çantalı, kravatlı bir adamdı. Hiç cevap vermeden, çekinerek dinledi beni. Kıyafetlerime, saçıma sakalıma, bisküvi poşetime endişeyle bakıyordu. Hiçbir şey söylemedi. “Evet ne diyorsun, bana katılacak mısın?” diye ısrarla sordum. Aniden kalktı, duraktan ayrıldı ve caddede ilerlemeye başladı. Arkasından bir iki adım atıp durdum. Bu duraktan çıkıp çıkmama konusunda da henüz netleşmiş değildim öyle ya. “Hey!” diye bağırdım arkasından. Başka bir şey diyemedim. On metre kadar uzaklaşmıştı ki dönüp tekrar baktı.

Ve yaklaşık bir saat sonra polisler beni yaka paça bilmediğim bir yere götürdüklerinde, bana bakıp yanındaki polis müdürüne “Evet bu.” diyen, o adamın ta kendisiydi!

Polisler anlamadığım bir sürü soru sordular. Örgütlerden, devletlerden, gizli oluşumlardan, Amerika’dan, İsrail’den falan bahsettiler. Diğer militanları, hücre evlerinin adreslerini, dokümanları sordular. Onlara uzun uzun planımı anlattım. Hiçbir örgütle bağlantım olmadığını söyledim. Sorguda ne kadar kaldığımı hatırlamıyorum; epeyce yorgun düştüğüm bir sırada beyaz gömlekli görevliler gelip bir iğne yaptılar. Ondan sonra hatırladığım tek şey uzak, silik, karışık siren sesleri...

Gözümü açtığımda bu delikteydim. Yemeğimi kapıdaki aralıktan veriyorlar. Doktor olduğunu söyleyen bir adam üç kez konuştu benimle. Aptalın teki. Herkesin saçmaladığına bir türlü ikna olmuyor. İsrarla normal davranışlardan, kişilik parçalanmasından falan söz ediyor. Ona tüm bunları bildiğimi, psikozları, nevrozları, paranovaları anlatıyorum. Doktor dışarıdakilerden yana. (İçerdeki biri için olabileceklerin en kötüsü.) İnsanların sabah işe akşam eve gitmelerinin normal olduğunu söylüyor. Ama tabi bizim üniversitelerimizden mezun olmuş bir doktordan daha fazlasını beklemek saflık olur. Eğitilmiyor bunlar gerçek anlamda. Hiç kitap da okumuyorlar. Bildikleri yalnızca birkaç basma kalıp cümle. Zavallı. Ciddi bir tedaviye ihtiyacı var aslında. Ona yardımcı olmak isterdim. Zaten aklımda: Bir daha benimle konuşmaya geldiğinde onu çarşafı boğup öldürmeyi düşünüyorum. Biliyorum çarşaf bu iş için pek uygun değil, ama burada gerekli teçhizatı bulmak imkânsız. Ayrıca adamı parmaklarımla boğamam ya; ben bir cani değilim.

Caddeler deniz. Duraklar liman. Doktor kafayı üşütmüş, bunu anlamıyor. Adamın biri hayatıma sövdü ve ben her şeyi anladım. Beni buraya kapattılar çünkü saçmaladıklarını söylüyorum. Rahatlarını bozuyorum. Alışmadıkları şeyleri yapmalarını istiyorum. Hayatlarına sövüyorum. Kaçık olduğumu düşünüyorlar. Kaçık olan kendileri. O halde şimdi yeni bir karar alıyorum: buradan kaçmak için plan yapmaktan vazgeçtim. Bunun yerine yine ters bir şey yapacağım ve herkesi bu deliğin dışına hapsedeceğim.

Sizi hapsediyorum ey insanlar!

Beni tıktığınız bu deliğin dışına hapsediyorum sizi! Orda ne haliniz varsa görün!

(Bakın, yine yenemediniz beni. Aklı başında bir adamı yenmek mümkün değildir zaten. Hah!) ❧

SİBEL ERASLAN

KUZU

Aspiratör bozuk olmasaydı, onları göremezdim.

...

Bugünkü *safariden* de sağ salim kurtulabilmiş yabani bir hayvan gibi, her akşam 18.05'te kendimi eve atıyorum. Peşimi bırakmayan bir süre avcısına benziyor şehir. *Bit Pazarı*'nı ve her iki yanı da antikacı dükkanlarıyla sıralı *Cevrişen Meydanı*'nı bir solukta koşarak geçiyorum. *Sandal Çıkmazı Sokağı*'nın başında biraz güç toplamak adetimdir. Zira dik bir yokuş ve ben bu çıkmaz sokağın en yukarısındaki apartmana kadar hızla...

Şehir, peşimde...

Anahtarla birlikte giriyorum sanki evimin kilidinden içeri. Kapımı beni takip eden mahir avcılar kulübünün suratına *şakk* diye kapatarak, canımı bu akşamüstü de kurtarıpma şükrediyorum.

İçerideyim...

Önce postumu çıkarıp asıyorum askıya. Sonra hemen, antreye bakan köşeye bodoslamadan yanaşmış mutfığıma doğru bir koşu... Elimde sımsıkı tuttuğum çocukluğumu tezgaha bırakıyorum; kırmızı akide şekerleri. *Hacı Muhiddin* şekerisinden. Ağzınızda erirken eski bayram sabahlarını hatırlatan hafif bir karanfil ateşi dağlar ya dilinizi, işte onlardan. Kızıl akideler, sabırsız bir arefe böceğinin parlayan gözleriyle bakıyorlar mutfığıma...

Benim sevgili mutfığım. Kaptanı, tayfası, çımacısı ve zabiti ile hepsi benden ibaret tek kişilik bir mürettebatız. İçeri kimseyi almıyoruz. *Kız Gemisi*.

Ofis ve o iç karartıcı günlük bürokrasi, yesin dursun kendini. Giremezler... Nafiye. Mutfığımdaki gizem, beni aniden bir uzak yol kaptanına çeviriveriyor, o silik daktilo kızıdan eser kalmıyor geriye.

Sürekli fişe takılı duran küçük radyomun ağzındaki kemendi çözüveriyorum. Mutfığımın saygın yüksekliğindeki radyo, *yurttan sesler korosunun* hiç bitmeyen dingin tınlarıyla kaldığı yerden söylenmeye başlıyor hemen.

Üstümü çıkarmadan çaydanlığı ocağa koyuyorum. Rengi alevden yalazlanarak iyice esmerleşmiş bu tombul kadın, birazdan kıvama gelerek fıkırdamaya başlar bile. Bana üstümü değiştirip saçlarımı açıp savurmam ve elimi yüzümü yıkayarak arılabilmem için gereken süreyi ezbere biliyor çaydanlık hanım.

Ofisteki arkadaşlarımın hiç biri bilmiyor ama bir ucu sancak tarafından *Maçin'e* çıkar bu mutfığın. Tüm dünya kapımın dışında.

Demlenmek üzere sabırsızlanan şehvetperest çaydanlık, birazdan göndere çekeceğim bayrağımyı yeterince dalgalandırabilecek rüzgarın ilk sesi...

Birazdan kendim olacağım. Rüzgarım gemimin yelkenlerini tümenden dolduracak.

Nohut kadar küçük ve tıkız oysa mutfağım. Olsun. Onun bana ait olması, bütün duvarlarını yedi arşın genişletiveriyor gözümde. *Yedi Arşın Tulsımı* bu *Piri Reis*'in...

Aspiratör bozuk olduğu için yine çok terlemiş bizim *Kız Gemisi*. Sanki ben değil de o çıkmış *Sandal Çıkmazı Sokağını*'dan, dik bayır kesmiş nefesini... Bütün duvarlar da koşmuş terlemiş taylar gibi, sonra bütün raflar, tereklerin üstleri, baharat kutuları ve duvarda asılı duran bilgiç kepçe... Nefes nefese ve ıslak...

Ocağın ardındaki pencereyi aralıyorum: *Kızlar çok çalışıyorsunuz elinize sağlık ama biraz temiz hava girsin içeri değil mi?* Mutfak halkı kadınları, ağız birliğiyle onaylıyorlar sanki: *"evet evet pencereyi açalım... İçeri hava girsin biraz!"*

Onların bu samimi heyecanı bu perdesi sıyrılmış bir pencere özlemi kışkandırıyor beni. Her fırsatta gezmeyi ve dışarı çıkmayı bekleyen rahmetli Handan Teyze'm geliyor aklıma. Hiç evlenmedi, ölene kadar dayımlarla yaşadı teyzem. Dayımın ona verebildiği yegane umut:

"Dışarıyı bilmiyorsun sen Handan! Bilsen insan evinde ne kadar huzurlu ve rahat..."

Oysa ne istiyor ki zavallı Handan? Kuzeninin düğününe gitmek belki, belki uzak yeğenlerden birinin taziyesine... *Ev oturması... Hayırlı Olsun ziyareti... Geçmiş Olsun... Allah Rahmet Eylesin... Bir Yastıkta Kocayın... Temennilerin değişmez ismi Handan.*

...

Dışarı çıkma Handan!

Niye ağbi?

Dışarıda zebaniler var, birisi yolunu kesip kaçırırverir maazallah.

Peki ağbi...

...

Mutfak penceresi aralandığında, hepsinin de yanakları çoktan al kesmiş mutfak halkına dayımı taklit ederek bakıyorum. *Ahh... Handanlar sizi... Biz dışarıdan kaçıyoruz size... Sizinse gözünüz hep dışarıda. Pencereden hücum eden temiz hava, alnı terlemiş duvarlarımdan yanaklarımdan öpüyor. Bütün gemi mürettebatı mahcup bir ferahlama ile gözlerini yere indiriyor...*

Pencerenin tülünü aralayarak, rüzgarı kementlerinden koyuveriyorum içeri. İşte o an; yani *"eledim eledim, höllük eledim/aynalı beşikte balam bebek beledim"* türküsüne girmişken *yurttan sesler korusu...* Pencerenin ardından onları görüyorum... Mutfak camının baktığı küçük otoparklar... Otoparkın sütunlarından birine bağlanmış minik bir kuzu, hemen yanı başında yere çömelmiş ve ağladığı yüzünü mendiline kapamasından belli olan küçük bir oğlan çocuğu...

Başıma bir bıçak saplanıyor gökten. Handan Teyzemin masum ruhu omuzlarımdan üstüne konarak; *"bak"* diye fısıldıyor, *"Nuh'un Gemisini bekliyorlar ama o bir tür-lü gelmiyor..."* İçimin bütün halatlarını atıyorum bu çocuğa ve kuzuya...

Kuzu tir tir bacaklarıyla burada ne aradığını soruyor...

Çocuk tir tir gözleriyle belli ki annesini özlüyor...

Kalbim tir tir yalnızlığıyla, göğüslerimdeki kanı süte çeviriyor. Göğüslerime süt yürüyor. Süt, sokağın karşısındakilere konuşuyor fakat, anne olmayan bir göğüsten çıktığından mıdır bilinmez, toy bir karavana atışı gibi saçılıyor oğlana doğru... Saç-

ma, çocuğa deęiyor: “Yavrum bugün günlerden ne?” diye sesleniyorum acemice so-
kağın karşısına...

Çocuk, kafasını kaldırmadan: “Yarın, bayram teyze...” diye cevap veriyor.

Teyze mi? Diye soruyor içimde kıpraşan itirazlar... Sendelemem kısa sürüyor:

“Benim adım Handan değil çocuğum” diye bağırarak cevap veriyorum, karşı kı-
yıya.Yine yeni bir saçma... Ama bütün kurşunları havada yakalıyor küçük çocuk...
“Bu kadının aklından zoru mu?” var bile demeden konuşuyor oğlan. Mendilini avu-
cunda büzüp, ardına uzatıyor kolunu, kadındır ve ağladığını bilmemeli diye delikan-
lılık raconuna yatırıyor kendini.

“Benim adım İsmail.”

“Çay içer misin İsmail?”

“İstemem” manasında kafasını yukarı iterken aynı anda kibrit çakma sesi gibi
“çikk” ediyor İsmail. “Çikk...” Bu kibrit yüzünü ve hikâyesini aydınlatıveriyor...

Dokuz yaşında bir ceylan...

Henüz İsmail...

Yedi ay olmuş anası öleli...

Emmisinin yanına getirmişler köyden.Uzun Mehmet İlköğretim Okulu üçüncü sı-
nıf öğrencisiymiş. Sabahçı. Öğleden sonraları otoparkın ayak işlerine bakıyor. Çırak-
ların yıkadığı otomobillerin camlarını kurular, hortumları toparlar, çiçek tarhlarında-
ki izmaritleri temizler. Asıl işi Sümbül’e göz kulak olmak...

Sümbül: Kurbanlık Koç. (Tepesindeki tabelada öyle yazıyor ama İsmail gibi o da
kuzu.) Ne yazık ki otoparka giren arabalara bir türlü alışamadığı için, sürekli dışarı
kaçmak istiyor Sümbül... Zavallı bilmez ki dışarıda onu bekleyen zebaniler var, dış-
leri nah kolum kadar...

Zavallı Sümbül...

Zavallı Handan...

Dışarı çıkmak istiyorlar...

Boynundan uzunca bir urganla bağlı Sümbül otoparkın orta sütununa. Arabaların
sesinden korktukça koşar. Koştukça boynundaki urgan biraz daha sarılır sütuna.
Sümbül debelendikçe ipi kısalır, Sümbül meledikçe otoparkın dev ayağına iyice do-
lanır... İsmail yetişmese imdadına, belki Sümbül çoktan asardı kendini şehrin göbe-
ğinde. Bir kuzu ağlıyor. Bir kuzu ölecek birazdan... Şehrin kulağında demirden tıpa-
lar... Şehir duyamaz ki ne Handan’ı, ne İsmail’i, ne Sümbül’ü, ne de benim gemimi...

Kulaklarına takılı beyaz kolalı kurdelelerle Sümbül’ü sanırsın ki ilkokul çocuğu.
Tedirginlikle bakar şehre, yumuk yumuk iki kömür oturur gözlerinde. Sanki ağzın-
dan tutup, kireç kuyusuna sokup çıkarmışlar tüyleri bembeyaz ağarmış, bir ağzında
kalmış pembesi...

İsmail oturduğu ve bir nokta gibi büzüşerek tortop olduğu yerde mendilinin içine
ağlıyor. Say ki mendili kadar anca yer tutuyor kainatta. Mendiliyle göz göze, mendi-
liyle göz göz oyulmuşlar otoparkın kaldırımına...

“Yarın Bayram ya,” diyor İsmail.

“Götüreceklermiş Sümbül’ü...” ❧

MUHARREM DAYANÇ

TREN, SİREN VE...

(Gerçekten öykü veya tam tersi)

A rada bir fırsat bulup köyüme gittiğimde en çok sevdiğim şey sabah erkenden kalkıp köyde şöyle kısacak bir gezintiye çıkmaktır. Annem bakkal dükkanını açmıştır. Onunla oturur biraz dertleşiriz. Bütün haberleri tek tek sayar bana. Evlenenler, ev alanlar, ölenler, kalanlar... Annemin gönlünü aldıktan sonraki ikinci durağım berber İbrahim'dir. Kendisini Boğaz'ın en büyük berberi zanneden İbrahim'le(ki bence kardeşi İsmail'in parmakları daha marifetlidir) hemen Beşiktaş sohbetimiz başlar, bana ne arkadaş, ben Sakaryasporluyum, diyerek zor sıyrılırım Fener'e karşı yapılan salvo atışlardan. Bir sonraki adresimiz kız Ahmet'in kahvesidir. Burada istemeden gelir çaylarım. Eğer biraz gecikmişse mutlaka taze çayın çıkması yakındır. Para almak istemez benden, ama ben her defasında fazlasıyla vermeye çalışırım. Bu Ahmet övülmeği çok sever, eğer ona bir kere olsun, çayın ne kadar güzel olmuş, dersiniz ondan sonra size her zaman taze çay geleceğinden emin olabilirsiniz. Bir gün sepet örgülü desenli ayakkabısını çok beğenip, ne güzel ayakkabın var lan Ahmet, dediğimde, aşk olsun abi, dedi, ben de güzelim. Eee boşuna kız Ahmet dememişler.

Tabî benim kahveye doğru geçtiğimi gören İbrahim eğer sabahın bu erken vaktinde müşterisi yoksa peşimden hemen kahveye damlar. Ahmet'le İbrahim bir araya gelince ben de hemen ne isteyeceklerini/diyeceklerini anlarım, tamam tamam, derim, anlaşıldı.. Hangi gazeteleri istiyorsunuz? Çünkü henüz köyümüzde gazete satılmaktadır. Berber ve kahve de gazetesiz olamayacağına göre... En az 7-8 gazetelik bir liste tutuşturulur elime ve ben komşu köyden gazeteleri alır getiririm bu esnaf arkadaşlara. Genellikle İbrahim de atlar yanıma beraber gideriz. Bazen, abi sen yorulma ben alır gelirim, der. Kırmam bu tekliften sonra onu.. Bu söz aslında kibarca, abi arabayı ver de ben kullanayım/gideyim, demektir, bilirim...

Yine beraber gitmiştik İbrahim'le gazete almaya. Her gün en geç 8'de gelen gazete o gün geç kalmıştı. Niçin dedik? Bakkalcı gazeteyi şehirden ekmekçinin getirdiğini, ilk defa geç kaldığını, ama her an gelebileceğini, bezgin ve üzgün bir tavırla uzun uzun anlattı. Hava güzeldi. Dışarı çıkıp açık havada beklemeye karar verdik. Hafif ve tatlı bir rüzgâr vardı. Güneş dalların arasından bize göz kırpyordu. Kuşlar hiç susmuyor, hiç durmuyorlardı.

Bakkalın önünde bir amca tabureye oturmuş çay içiyordu. Bizi de yabancı görünce, gelin çocuklar birlikte çay içelim, dedi. Önce teşekkür ettik ama, küçük bir ısrardan sonra yanına oturmak zorunda kaldık. Çayımızı içerken köyün sağlık ocağının doktoru da bize katıldı. Sohbetimize devam ederken birkaç metre ötede bir steysin reno durdu ve bagajından mezar tahtaları indirilmeye başlandı. İçime bir kurt düştü, ama hemen ölümü getirmek istemedim aklıma. Başka şeyler düşünmeye, gördüklerimi kendimce başka başka şekillerde yorumlamaya çalıştım.. Kısa bir süre sonra hemen az ilerimizdeki köy meydanını yüzü gülmeyen, kızgın ifadeli insanlar doldurmaya başladı. Az ötemizde 14-15 yaşlarındaki iki gencin konuşmaları kulağıma gel-

meye başladı. Biri, Allah rahmet etsin diyordu. Diğer, ne kadar takdir bilmiyorum, ama bu gün o, yarın biz... Anlamıştım.

- Amca, dedim biri mi öldü köyde? Cenazeniz mi var?

- Evet evlat, dedi. Dün köyümüzün iki gencini, hem de çocuk denecek yaştaki iki genci hızlı tren ezdi. İçimize ateş düştü. Sabaha kadar uyuyamadık. Ağladık. Elden ne gelir...

- Başınız sağ olsun, dedim kısık bir sesle ve ekledim, nasıl olmuş?

- Köyün hemen çıkışında bulunan demiryolunun kenarındaki patika yolda bisikletleriyle geziyorlarmış, trenin sesini duymamışlar(duyulmuyor ki sesi bu yeni trenin), duyduklarında kendilerini kenara atmışlar, ama yetiştirememişler. Sonunda can da kaybettik. Çocuklarımız evlerinin bahçesine çıkamaz oldular, uyuyamaz olduk, tedirginiz...

Köy meydanı günlerden Pazar olmasına rağmen erken denecek saatte dolmaya başlamıştı. Sessiz bir koşuşturma vardı etrafımızda. İbrahim’le göz göze geldiğimiz herkes baş sağlığı diliyorduk. Hatta bunların içinde onun tanıdıkları, traş ettikleri de vardı.

Saatimiz sekiz buçuk olmuştu ama hâla ekmekçi yoktu. Sakin bir ağacın altına çekildik ve beklemeye devam ettik.

Aklıma elli sene kadar önce babamın yaşadığı tren kazası geldi. Onu anlatmaya başladım İbrahim’e. Trenin geçtiği köylerde hemen her ailenin bu tür acıları, yaraları, sitemleri vardır, dedim, evet, dedi İbrahim, vardır abi...

- Babam annemle evlendiğinde 25 yaşlarındaymış. Evliliğinin ilk aylarından itibaren, özellikle annemin baskılarıyla, değişik memurluk sınavlarına girerek köydeki bu zor hayattan kurtulmanın yollarını ararken geçirmiş bu kazayı-

Polislik sınavını kazanan babam göreve başlamak için birkaç gün sonra İstanbul’a gidecektir. Evde bir bayram havası. Valizler düzülmektedir yolculuk için. Birkaç ay sonra babamın yanına gidecek olan annem de yavaş yavaş hazırlanmaya başlamıştır. Ev tutulacak, ufak tefek ev eşyaları ile gerekli olan temel araç gereçler alındıktan sonra da annem gidecektir İstanbul’a. Hemen komşu köydeki tren istasyonuna gidilir, İstanbul’a hangi günlerde ve saatlerde trenin olduğu öğrenilir, bilet alınır. Artık tek problem babamın evde hazırlanan eşyalarının bu tren istasyonuna götürülmesidir. Daha önce tren yollarında geçici işçilik de yapan babam, o dönemde hem tren yolunun bakımını yapıp hem de güvenliğini sağlayan “terazi”nin sorumlusuyla görüşür. Tamam derler, seni istasyona kadar atarız. Neredeyse bütün köy babamı uğurlamaya gelir, eşyalar yüklenir... Helâlleşilir. “Terazi” köyden ayrılırken şöyle bir polis selamı verir babam arkada kalanlara. Herkes sıraya girerek tek tek Allah kavuştursun, der anneme. Annem hem sevinçlidir hem buruktur.

10 dakika sonra gelir köye kara haber. Yaklaşık 10 kişinin üzerinde bulunduğu “terazi”dekiler, köy çıkışındaki Sakarya nehrinin üstüne kurulmuş köprüden geçerken karşıdan büyük bir hızla gelen treni son anda fark ederler. 5 kişi ezilerek ölür, birkaç kişi aşağıdaki Sakarya nehrine atlar. Birkaç kişi de köprüünün kenarındaki demir parmaklıklara tutunarak kurtulur. Babam son anda Sakarya nehrine atlamayı başaranlardandır. Ama neredeyse vücudundaki bütün kemikler kırılmıştır. İki yıl yatakta yatar. Başlangıçta doktorlar yaşamasını bile mucize olarak görürler babamın ve sonra eklerler, yaşarsa da çocuğu olmaz bunun...

Köydeki zor hayattan kurtulup, şehirde rahat bir hayat yaşamayı hayal eden ve bu-

nun için de bir kaç ayının kaldığım düşünen annem perişandır. Hayallerinin yıkılmasına mı üzülün, eşinin ölümle boğuşmasına mı. Kurtulsa bile sakat kalacak olmasına mı üzülün, çocuğunun olmayacağı haberine mi. İki yıl şehirde halamın evinde kalır babam. Çekmediği acı çekmediği sıkıntı kalmaz... Yataktan kalktıktan sonra da birkaç yıl ağır iş yapamaz. Daha sonra dedem, sen başka bir iş yapamazsın, diyerek küçük bir bakkal dükkanı açar ona köyde. Ve sonrasında annem köydeki hayatına, çileli hayatına devam eder. Babam beni defalarca götürmüştür Sakarya nehrine atlamak zorunda kaldığı o demir köprüye. Tam düştüğü yeri, düşerken hissettiklerini kaç kere anlatmıştır bana, gözleri dolarak. Ben o çocuk hâlimle tek suçlu olarak hep makinisti görmüş ve bütün makinistlere kin beslemiştim. Niye görmedi, niye yavaşlamadı, niye durmadı diye. Ama büyüdükçe makinistin bir suçunun olmadığını anladıkça affettim onları.

İbrahim dalgın ve üzgün gözlerle yarım saattir beni dinliyordu. O da bana geçen sene yine tren yolunda ezilen 19 yaşındaki Fahri'nin hikâyesini anlattı. Arabasıyla demiryolundan geçmeye çalışan Fahri hafif meyilli olan bu yerde arabasını stop ettirir. Yeniden çalıştırmaya çalışırken sol tarafından trenin geldiğini son anda fark eder. Ne arabayı çalıştırabilir ne de arabadan inebilir. Genç yaşta, birkaç ay sonra askere gidecek olan Fahri tren altında kalarak can verir.

Abi, dedi İbrahim, hangimizin trenden canı yanmadı ki. Tren yollarının kenarına banketler yapılamaz mı? İnsanların ve hayvanların geçtiği yerlerde önlemler alınmaz mı? Çok mu zor abi, çok mu pahalı? Bir şey diyemedim İbrahim'e... Herhâlde öyledir, diyebildim ancak.

Ekmekçinin geldiğini gördük ve tekrar bakkala doğru yöneldik... Gazetelerimizi alıp köyümüze geri döndük. Kız Ahmet yola çıkmış bizi bekliyordu,

- Nerde kaldınız oğlum, ben yürüyerek gider gelirdim bu zamana kadar!

Bu arada İsmail de berber dükkanına gelmiş, abisini bulamayınca hem merak etmiş hem kızmıştı:

- Abi bugün sabah erken gelme nöbeti sendeydi, ama sen yoksun, dükkan böyle boş bırakılır mı?

Göz göze geldik İbrahim'le... Haklısınız, dedik içimizden.. Sonra anlattık uzun uzun yaşadıklarımızı.

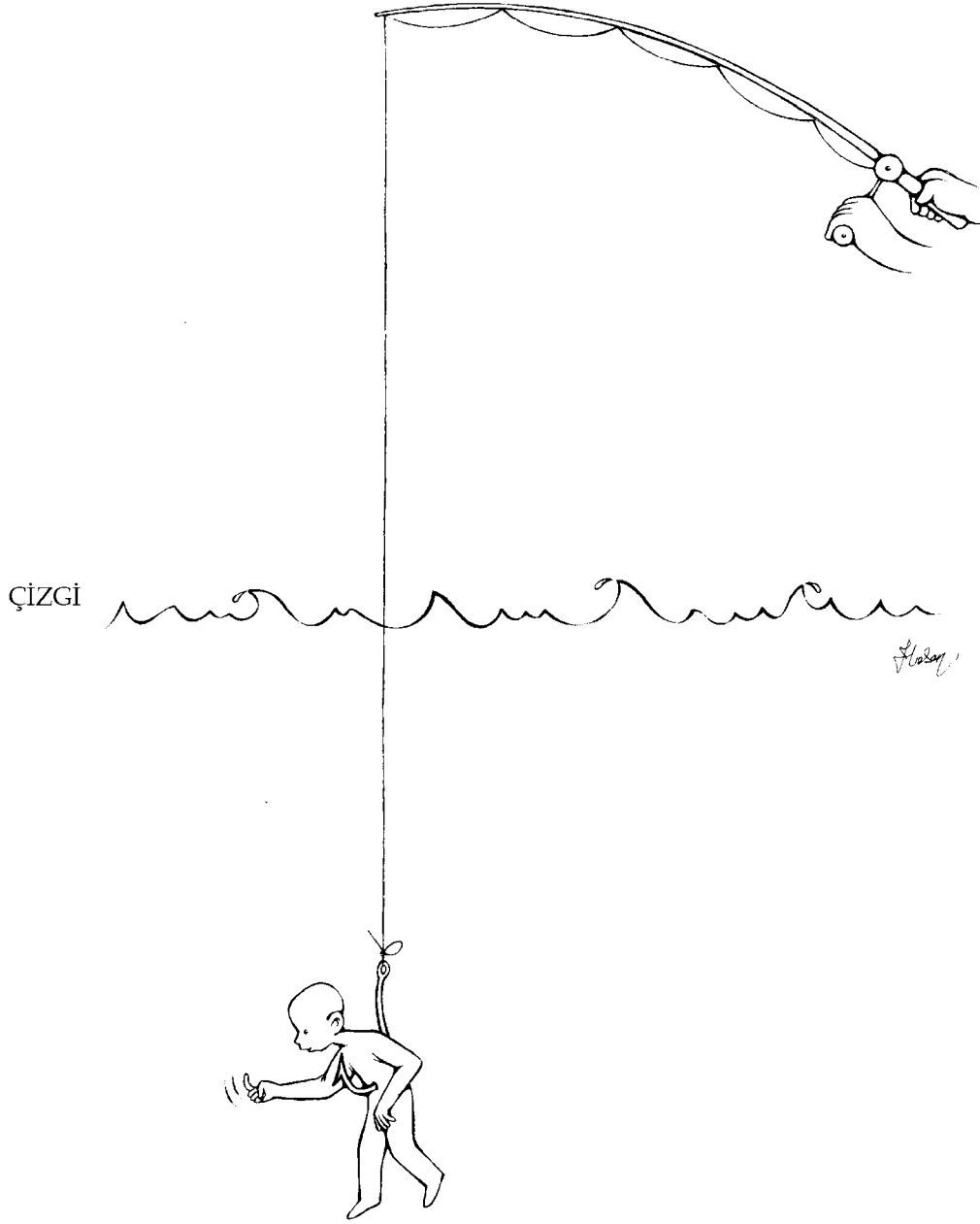
İçimde bir sıkıntı vardı. Alışılmadık, görülmedik bir sıkıntı... Televizyon ne zamandan beri kapalıydı. Pencereyi de açtım. Lavobaya gidip geldim. Rahatlamıştım biraz. Telefon çaldı. Telefonda annemin sesi vardı, ağlıyordu, daha doğru dürüst konuşmaya başlamadan, oğlum çok üzülüyorum oğlum, asfalttan yüzlerce ambülânsın siren sesi geliyor oğlum.... Kimin çocukları öldü acaba oğlum... (Ambülânsların siren sesleri telefonda benim kulağıma kadar ulaşıyordu.) Tren yolunda kaza olmuş oğlum, yüzlerce ölü varmış.. (Aklıma babam geldi, sonra daha genç gelirken bütün hayallerini kaybeden ve şu anda telefonda ağlayan annem.. Dedim, acaba onun bilinçaltına attığı bir birikim mi bu ağlayış, gözlerim doldu...) Köyden biri var mı, bizden biri? Yok ama ne fark eder oğlum, onlar da insan... Onlar da can... Ölümü unutma oğlum, gideceğimiz yeri unutma oğlum...

Sustum...

Dua et benim için anne, dedim. Bizim için... Ölenler için, yaralılar için...

Ve hemen uzaktan kumandanın tuşuna bastım... ✍

HASAN AYCIN

DOSYA
VAROLUŞÇU/BUNALIM ÖYKÜSÜ

NECATİ MERT

1950 KUŞAĞI: VAROLUŞÇULAR/BUNALIMCILAR

Selim İleri, *Çağdaşlık Sorunları* kitabında Sait Faik’le ilgili bölümü şöyle açar: “Hikâyeciliğimizde gerçek modernleşmeyi Sait Faik başlatır.”¹ Sonra da bunu örneklendirir. Sözgelimi “Mahalle Kahvesi”nde, kız kardeşini kötü yola sürükledi diye babası Arabacı Kâmil Ağa tarafından reddedilen oğulun mahallede de affedilmeyip reddedilişi vardır; fakat Sait Faik öyküyü babayla oğulda değil de kötü yola itilmiş kız üzerinde odaklaştırır. Anlatıcının, “Kız ne oldu?” diye sorması bundandır. Fakat kahveden aldığı cevap müthiş bir sessizlik olur. Adeta “Bunu niye sordun?” veya “Ne lüzumu vardı?” anlamındadır sessizlik. Kötülüğün maddileşmesidir bu da. Oysa dramı yaratan kahve insanlarının hiçbiri kötü değildir. Mahalle ahlakıdır onları kötülüğe sürükleyen. Ki alinyazısı, kader ve namus gibi kavramlar ardında saklı tutar kendini bu ahlak. Şöyle ki, kızı kurtarmaya niyetlenmiştir kahveci. Ama... Selim İleri diyor ki: “Kahvecinin onu kurtarmadığı, kurtaramayacağı çok açıktır. Çünkü delikanlıyı (oğulu –NM) bağışlamayan sosyoloji, kahveciye de kızı kurtarma olanağı sağlamayacaktır.”²

Yürürlükteki ahlaka başkaldırı, Sait Faik’te, sorunlu bir aşkla ortaya çıkar sık sık. Örneğin, “Dondurmacı Çırağı”nda bunu görürüz. Sait Faik’in yasaksız aşk arayışı eşcinsel eğilimler gösterir bu öyküde. Fakat bayağılığa düşmez. Aşk bir estetiğe, bir kültürel süzülüşlüğe dayanır. Öyleyken handikabı vardır: Mahalle sosyolojisi. Bu aşılamadığından yalnızlığa düşer kişi. Tıpkı “Mahalle Kahvesi”ndeki kahveci gibi.

Panco’lu öykülerde, hele “Öyle Bir Hikâye”de, hele hele *Alemdağ’da Var Bir Yılan*’ın hemen bütün öykülerinde aşk mahrumiyetinin düşürdüğü çaresizlik had safhadadır. Öyle ki bir umutla rüyaya, fantasmaya dalar “ben”, orada rahatlık arar. Selim İleri’den: “‘Öyle Bir Hikâye’de ben düşlere, gerçek ötesine, yalnızlığın dostluğuna, yalanlara sığınmıştır. Ben’in sevdiği kişi Panco’dur. Biz Panco’nun sahiden var olup olmadığını bile bilemeyiz.”³ Bir alıntı daha: “Panco’lu öykülerin tümünde barış özlemi ağır basar. Yeryüzü yeni bir ahlak edinmek zorundadır. Aşk ve sevginin var olduğu ilişkiler, toplumun genel ahlak anlayışına uysun uymasın saygındır.”⁴

Kendisi ile kahve/cemaat/toplum arasında gider gelir Sait Faik, bireysel olanla toplumsal olan arasında salınır. Çünkü mutluluğu iki tarafta da yakalayamaz. “Hişt! Hişt!” bunun öyküsü. Anlatıcı “ben” kırdadır bu öyküde. İtilmiştir. İşte tam bu halde kuşu, böceği, suyu ve yaprağıyla bütün bir tabiat seslenir “ben”e, hayatın zenginliğini haber verir. “Ben”i yeniden hayata çağırır adeta.

1950 Kuşağı için “bir tür deniz feneri”⁵ olur Sait Faik. Etkiler. Yol gösterir. Kuşağın her öykücüsü de söyler bunu. Üstelik Sait Faik’in adını anmakla kalmayıp etkileyen öykülerinin adlarını da verirler. İlginçtir, bu kuşağı etkileyen Sait Faik, “Kırlangıç Yuvasındaki Kadın”dan sonraki Sait Faik’tir. Yani *Son Kuşlar*’daki, *Alem-*

dağ'da Var Bir Yılan'daki Sait Faik. Ferit Edgü şöyle der: "Sait Faik'in başyapıtı, onun son yapıtıdır: *Alemdağ'da Var Bir Yılan*." Dahası, bunu "Kuğunun Son Şarkısı!" olarak da görür.⁶ Feyyaz Kayacan –artı olarak- "Hişt! Hişt!"i anar,⁷ Orhan Duru da bütün Panco'lu öyküleri.⁸

1950 Kuşağı adlandırması, belli bir tarihi temel almakla –kuşkusuz- 50'li yıllarda dergilerde görülür olan yazarları, şairleri düşündürür. 1920'li, daha çok 1930'lu yıllarda doğmuş yazar ve şairlerdir bunlar. Ferit Edgü de böyle düşünmüş olmalı ki bu kuşaktan söz ederken yalnız kendisini, "Demir Özlü'yü, Onat Kutlar'ı, Bilge Karasu'yu, Vüs'at O. Bener'i, Adnan Özyalçın'ı, Yusuf Atılgan'ı, Tahsin Yücel'i değil, Orhan Kemal çizgisine daha yakın olan Tarık Dursun K. ve Muzaffer Buyrukçu gibi yazarları da" sayar.⁹ Sayar da kurulmak istenen bütünlüğün zoraki olduğu da açıktır bu ifadede. Kuşağın öykücülerinde, temeli Ahmet Hamdi Tanpınar ve Sait Faik tarafından atılmış olan sosyo-psikolojik öyküyü Orhan Kemal'le buluşturanlar vardır: Tarık Dursun K., Muzaffer Buyrukçu, Füzûzan gibi. Önceki kuşağın toplumcu gerçekçiliğini geliştirerek sürdürenler vardır: Fakir Baykurt, Âfet Ilgaz, Bekir Yıldız gibi. Öykülerini Sait Faik –ama ilk dönemindeki Sait Faik- üzerine kuranlar vardır: Ayhan Bozırat, Selçuk Baran, Ayla Kutlu gibi. Diyeceğim kuşak yazarları arasında bütünlük, sıkı bir ortaklık yok. Bu yüzden 1950 Kuşağı dendiğinde akla kuşağın bütünü gelmemeli bence. Hele mevcut çizgileri sürdüren öykücüler hiç gelmemeli. Akla gelmesi gerekenler, yeni bir öyküyü başlatanlar olmalıdır; onlar da aralarında Ferit Edgü'nün de bulunduğu öykücülerdir.

Edebiyata 50'li yıllarda adım atan şair ve yazarlar çocukluklarını Tek Parti döneminde geçirdiler. Hemen peşinden çok partili hayatla ve Demokrat Parti iktidarıyla tanıştılar. Ve 1960'tan bugüne kadar da dört darbe gördüler. Özetle, devletçi politikalarla liberal politikalar arasındaki tahterevallinin hep üstünde oldular. Ya da şöyle: Küre genelindeki her hareketin etkisi altındaydılar: 1929 Dünya Bunalımı, II. Dünya Savaşı, Hiroşima, Birleşmiş Milletler, Nato, Kore, Soğuk Savaş...

Kimi öykücüler, mevcut çizgilerden yola çıkarak işlediler bu yaşananları ve –bir ikisi dışında da- bunu sürdürdüler. II. Dünya Savaşı'nın acıları, yıkıntıları ve yükselen sanayi baskıları beklenmedik tepkilere yöneltmedi onları. Öncülleri Tek Parti döneminde ne yaptılarsa takipçileri de Demokrat Parti diktasında benzerini yaptılar. Oysa 1950 Kuşağı dendiğinde akla gelmesi gereken öykücüler, tepkileriyle yeniydiler; yeni bir öyküyü başlatmaları da zaten bundandı.

Yirmi yıl arayla iki dünya savaşının yaşanması küre üzerinde kimi insanları çok farklı etkiler. Hayata güvenlerini kaybeder bu insanlar. Bağlı olarak da aile, kurum, devlet ve Tanrı fikrinden kopar, hayata yabancılaşırlar. Fakat "varlık"ın ve "varoluş"un sorgulanması da ihmal edilmez. Şurası önemli: İnsanın dünyaya gelmesi, dünyada olması anlamındaki "var oluş" değildir artık buradaki. Böyle "oluş"un nasıl "varoluş"a yükseltileceğidir. Bu da ancak insanın kendisi tarafından yapılabilir bir şeydir. Çünkü "insan tabiatı" diye önceden belirlenmiş bir "öz" yoktur. İnsan dünyaya gelerek "var olur" önce, sonra da "öz"ünü yaratarak kendini "oldurur".

"Varoluş" (existence) Kierkegaard tarafından ortaya atılmış bir kavram. Adını

alacak felsefe akımının temel kategorisi olması daha sonra. Varoluşçuluk (existenti-
alism) I. Dünya Savaşı sonlarında önce Almanya’da, ardından Fransa’da, II. Dünya
Savaşı sonrasında da ABD’de ve başka ülkelerde görülüyor. Ne ki yaşanan sosyo-ta-
rihsel pratiğin ortaya çıkardığı meseleleri ve toplumsal yığınlığı açıklayamıyor, bun-
ları liberalizm’deki bunalıma bağlayamıyor. Fakat entelektüeller tarafından ilgi gör-
düğü de gerçek.¹⁰ Varoluşçuluk, bireyci bir akımdır. Mezar taşı için Kierkegaard’ın
önerdiği cümle unutulmamalı: “O, Birey.” Sanat da, Varoluşçular için bireyi onur-
landırıp ayağa kaldıracak biricik eylemdir. Entelektüel ilgi bunlardan ve akımın bi-
çimci, artistik ve olabildiğince özgür üretime fırsat vermesinden olmalı.

Sait Faik’in çaresizliği ve bunu aşmak için rüyaya, fantasmaya dalışı ile Varoluş-
çuların bunalımı ve sanat algıları birbirine çok yakın. Fazlası da var: “Ben” zamiri-
nin imkânlarını özgürce kullanır Sait Faik. Hatıralar baskındır. Çağrışım boldur. Ka-
lem oradan oraya sıçrar. Bu arada biçim rahatlar, o kadar ki yazılanların öykü mü,
mektup mu, röportaj mı olduğunu yazarın kendisi bile söyleyemez olur. “Kırlangıç
Yuvasındaki Kadın”dan sonra ise sürrealizmin rüya ve hayalleri ve gerçek ile hayal
arası sis bulutları aracılığıyla alt bilinç açılır. O sorunlu psikoloji toplumsaldan ve
politik bilgiden uzak tutularak dökülmeye başlar. Dil de denetimden çıkar, iyice te-
laşlı ve dağınık bir hal alır.

1950 Kuşağı Bunalımcıları içeride Sait Faik’ten etkilenir; bu tesadüf değil. Dışa-
rıdan verdikleri adlar da tesadüf olmayışın altını galiba çizer. Sözgelimi Orhan Du-
ru, Sartre’la Camus’nun adlarını amp estirdikleri “Varoluşçuluk” havasını ilkin ken-
dilerinin soluduğunu söyler övünerek. Demir Özlü’nün ilk kitabının *Bunaltı*, Ferit
Edgü’nün ilk kitaplarının *Kaçınlar* ve *Bozgun* adlarını taşımasını da bu etkiye bağ-
lar. İhmal etmediği iki ad daha vardır: Önceki yüzyıldan Dostoyevski, yirminci yüz-
yıldan da Franz Kafka.¹¹ Ferit Edgü de anar Kafka’yı: “Kafka ile bir kan bağım ol-
duğuna inandım.” Çehov’a “yıllar içinde yaklaşıp”; Borges’i ise “Avrupa’da pek az
kişinin bildiği yıllarda” –1950’lerin sonlarında- okumaya başlamış, sürekli izlemiş,
hatta Türkçe’deki ilk çevirisini de –Tomris Uyar’ın Türkçesinden- kendisi yayımla-
mıştır. Yalnız şu itirafı da yapar Ferit Edgü: “Ama Becket’ten daha çok şey öğren-
dim.”¹² Erdal Öz ise Türk yazarlarından etkilendiklerini düşünmez ama, dünyaya
açık bir kuşak olduklarını önemle belirtir. Dostoyevski ve Çehov, onun da verdiği
adlardır. Şu cümlesi sadece verilen ad açısından değil, kuşağın sınıfsal aidiyetine ya-
pılan vurgusuyla da dikkat çekici: “Rilke’nin *Malte Lauridis Brigge’nin Notları* ad-
lı kitabı başucu kitabımızdı. Bizi çok etkilemiştir; biz dar gelirliğin çocukları.”¹³
Hatta etkilenmekle de kalınmamıştır: “Rilke’nin ... kitabı, üniversite yıllarında bi-
zim kuşağı büyülemişti. Zaman zaman oturur ezbere bölümler okurduk birbirimize.
Behçet Necatigil’in çevirisi de bir harikaydı.”¹⁴ Rilke’yi, etkilendiği yazar olarak Se-
vim Burak da sayar; ama Dostoyevski’nin yeri apayrıdır: “[Y]azarların peygamberi-
dir Dostoyevski.”¹⁵ Demir Özlü’nün beğendikleri de Çehov ile Kafka.¹⁶

1950 Kuşağı Bunalımcıları Sait Faik atlanarak ve Varoluşçuluk’a teğet geçilerek
nasıl anlaşılmazsa *Mavi*’ye uğranılmadan da anlaşılmaz, anlaşılabilir.

Mavi, ilk sayısı 1 Kasım 1952’de çıkan, “büyük boyda, sekiz sahifelik” bir dergi. 1

Ekim 1954'te bir süre ara veriyor, 1955-56 yıllarında, bu kez Özdemir Nutku'nun yönetiminde yeniden çıkıyor, adı da *Son Mavi* oluyor. Başlangıçta "rasgele bir 'heveskâr' dergisi"dir; sonradan Attila İlhan'ın katılmasıyla kimlik kazanıp "Mavi Hareketi"ne dönüşür. Attila İlhan'ın katılışı, derginin ikinci yılında ve 21. sayısı ile olur. Daha 1951-52'lerde Paris'ten *Pazar Postası*'na gönderdiği yazılar, daha sonra *Kaynak'ta*, *Seçilmiş Hikâyeler Dergisi'nde* ve *Ufuklar'da* yayımlananlar –ki her biri "Garipçilere ve Toplumcu Gerçekçilere tepkidir- *Mavi'deki* kimi gençlerin ilgisini çekmiş olmalı, Attila İlhan başlarında Yılmaz Gruda, Ahmet Oktay, Güner Sümer ve Bekir Çiftçi'nin bulunduğu bir grubun çağrısıyla katılır dergiye. Tepkilerini orada da sürdürür: Garipçiler, İnönü diktasının şairleridir; "aktif realizm" dediği "toplumcu gerçekçilik" için de şunları söyler: "Aktif realizmin tek parti diktasına karşı bir nevi direnme sanatı yapması alışılacak şeydir. ... onlar sosyal bir sanat taraflısı idiler. Fakat istinat etmeye çalıştıkları sosyal çevrelerin gerçek tarihi durumunu görememiş oldukları için ütöpik bir sosyal sanat yaptılar. (...) Neticede ... bir gazete realizmine doğru kaymışlardır."¹⁷ Attila İlhan'ın yapmak istediği ise "Plekhanov estetiğine yaslanan, ulusal bileşimci bir sosyalist platform gerçekleştirmektir(r)".¹⁸ O tarihte "toplumcu" sözcüğünün "sosyalist" anlamında kullanılmasından çekinilip¹⁹ bu estetiğin adı "sosyal realizm" ya da "toplumsal gerçekçilik" olarak konur; ne ki dergi "komünist" olarak damgalanmaktan kurtulamaz. *Toprak, Hisar, Türk Sanatı* karalama kampanyası başlatmıştır; kampanya büyümüş, o kadar ki *Peyami Safa*, içinde Moskova parmağı aramaya kadar götürmüştür işi.²⁰ Sonunda yazılar son bulur. *Mavi'nin* 25. sayısında da derginin "sosyal realizm"le ilgisi olmadığı, Attila İlhan'la ilgilerinin de yazılarına yer vermekten öteye gitmediği açıklanır.²¹

Aslında *Mavi* "son derece karma bir dergi"dir. Dergide Attila İlhan'dan önce yer almış gençler: Ferit Edgü, Demirtaş Ceyhun, Demir Özlü, Orhan Duru ... Attila İlhan'ından farklı bir gerçeklik peşindedirler. Daha sonra, Ocak 1956'da *a dergisi*'inde buluşacakları Adnan Özyalçın, Erdal Öz, Onat Kutlar... da öyledir. Onlar 1940 gerçekçilerini fotoğraf gerçekçiliği yapmakla suçlar, "tek bir gerçeklik olmadığı" tezini ileri sürerler. Hatta Orhan Kemal'in, Kemal Tahir'in, Aziz Nesin'in yazdıklarından kalkarak toplumsal sorunların gerçek realistleri, hele sanatçıları hiç etkilemeyeceğini, bunların sosyologlara ve politikacılara ait alanlar olduğunu söylerler.²² *Pazar Postası'nın* Mayıs 1956 tarihli sayısındaki şu sözler Orhan Duru'ya ait: "Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Tarık Dursun gibi yazarların gerçeklikleri doğrusu artık biraz Osmanlı gelmektedir."²³ 1950 Bunalımcıları için önemli olan "dış gerçeklik" değil, "iç gerçeklik", yani insanın iç dünyasıdır. Bu da iyice arı bir sanatı, elit bir okuyucuyu gerektirir. Elit okur gerektiren arı sanat dedikleri, imajlar, soyutlamalar, iç konuşmalar, bilinç akışı, sıçramalı çağrışımlar... olacak. Yani anlamca kapalılık. Bunun biricikliğine öyle inanmışlardır ki öykülerinin "karanlık" olduğu söylenmeye görsün, söyleyeni hemen cevaplandırırırler. Örneğe Adnan Özyalçın'ın, *a dergisi'nin* 3. sayısındaki şu sözleri: "Önce şunu sorayım Bay Safgil'e. Yeterince açık olmakta ölçüsü nedir, kimdir? Ölçü bir Oktay Akbal, bir Orhan Kemal, bir Haldun Taner hikâyesiyse yanılıyor yazar. O hikâyeler açıktır. Ama açık olduklarından ötürü de eksiktirler."²⁴

1950 Kuşağının yenilikçileri iki dergiyle sınırlı değil tabii. Başka köklerden gelen

yazarlar da hatırlanmalı: Vüs'at O. Bener, Nezihe Meriç, Tahsin Yücel, Özcan Ergüder, Feyyaz Kayacan, Leyla Erbil, Yusuf Atılgan, Sevgi Soysal, Bilge Karasu, Sevim Burak, Necati Tosuner (doğumu: 1944), Fikret Ürgüp, Kâmuran Şipal, Oğuz Atay...

1950 Kuşağı yenilikçilerinin bunalımları üzerine bir de 1960 Darbesi'nin hayal kırıklığı biner: Demokrat Parti döneminde kaybedilen entelektüel itibarın (yoksa devletçi seçkinliğin mi?) 1960 Darbesi'yle geri alınacağı umulur. Umulan olmaz. Orhan Duru'nun yakınmasına kulak verir misiniz? "...27 Mayıs oldu, Aman ne kadar iyi derken 27 Mayıs'ı yapanlar beni de 147 öğretim üyesiyle birlikte üniversite kapısının önüne bıraktılar. ...Demir Özlü ... yedek subay olacağı yerde çavuş çıkarıldı ve Muş'a gönderildi."²⁵ 1960 Darbesi, oysa 1950 Kuşağı ve takipçileri için bugün bile "İhtilal"dir ve "beyaz"dır. Nasıl ki 28 Şubat da "gericiliğe bir asker uyarısıdır". Calib-i dikkattir, ezanı Arapçalaştırmış, dili Osmanlıcılaştırmış bir parti olarak anılır Demokrat Parti hâlâ.²⁶ Türk Dil Kurumu'nun ve Nurullah Ataç'ın yeniden meydan almasına fırsat verdiği için de 27 Mayıs'a alkış tutulmuş olur dolayısıyla. Sonracığıma, aynı 27 Mayıs'ın hediyesi bir de Anayasa vardır; sayesinde, "sosyalizm olsun, yasaklı kitapların pek çoğu olsun, tümü 27 Mayıs'tan sonra ele geçirilebilmiş, okunabilmiştir".²⁷

Bu yazarların edebiyatlarının "Bunalım Edebiyatı" diye dilimize 60'lı yıllarla yerleşmesi sanırım biraz da 27 Mayıs sonrası bu hayal kırıklıklarından ve neyin ne olduğunun pek farkına varamadıklarından. Demirtaş Ceyhun, bu farkına varamayı itiraf eder, aradan 50 yıl geçtikten sonra. Örneğin, Soğuk Savaş daha 1948-49'larda bütün şiddetiyle başlamıştır, bunu görmemişlerdir; Soğuk Savaş'la Demokrat Parti faşizmi arasında ideolojik ilişki vardır, bunu kuramamışlardır... Bunları söyler.²⁸ İyi de 60 Darbesi'yle hayatımızdan Soğuk Savaş çıkmış mıdır? 60 Darbesi'yle Soğuk Savaş arasında da benzer bir ideolojik ilişki yok mudur? Bunlar sorulmaya değer bulunmaz işte. Sorulmasından geçtim, 27 Mayıs'taki in bin için tahterevallî metaforu bile akla gelmez galiba. Hoş, "[Ö]ztürkçeciliği ilerericilik sanırdık" denmekte bugün;²⁹ ama bunun, gerekli ilişkiler kurularak algılandığından şüpheliyim.

Tekrar edeyim: 1950 kuşağı yazarları arasında bütünlük, sıkı bir ortaklık yoktur. Ama Bunalımcılar arasında da yoktur. Başlangıçtaki ortaklık da 1950'den sonraki on, on beş yıl içinde yaşanan olaylarla çözülür, hele başka köklerden yazarların gelmesiyle iyice dağılır, giderek hatıra olarak kalır.

Sözelimi Demir Özlü, Kafka insanları gibi içine kapanık ve karamsar küçük burjuva aydınlarını anlattı başlangıçta. Orhan Duru, "alaycı kara bir nihilizme yöneldi".³⁰ Ferit Edgü'nün insanları bunalımla isyan/başkaldırı arasında gidip gelen, bir bakıma hiçliğe düşmüş insanlardı. Onat Kutlar'ın tercihi, kendinden kaçmak isteyen insanlar ve masallarla beslenmiş dil oldu. Adnan Özyalçınır'da büyük kent yoksullarının etrafı "boş ve saçma" görüşleri vardır. Erdal Öz, bireysel yaşantılar ve duygulanımlarla çıkar. Demirtaş Ceyhun, başlangıçta kararsızdır; olayı da, olaysızı da dener.

Walter Kaufmann, Varoluşçuluk'un bir felsefe olmadığını söyler. Varoluşçuluk "[G]elenekçi felsefeye karşı birbirinden apayrı birkaç başkaldırmaya verilen addır" der. Varoluşçuları sıralar: Dostoyevski, Nietzsche, Kierkegaard, Jaspers, Heidegger, Sartre. Bunlara üç ad daha ekler: Rilke, Kafka, Camus. Sonra şu tespitte bulunur:

“[B]u adı geçen kişilerin hepsindeki başlıca ortak özelliğin koyu bir bireycilik olduğunu görürüz.”³¹

İşte 1950 Bunalımcıları da dünya Varoluşçularınıninkiyle tıpatıp olmasa da birbirlerinden apayrı yollara sahiptirler; fakat tıpkı onlarınki gibi “koyu bir bireycilik”te de buluşurlar. Şöyle ki belli bir zaman, belli bir çevre yoktur öykülerinde. Belli bir konu da. Kişileri kavgacı, öfkeli, mutsuz olup hep iç gözlemin malzemesidir. Bu yüzden gerek karamsarlıklarıyla, gerek bunalımlarıyla biri diğerine benzer, diğerini tekrar eder. Bilinçaltları mıncık mıncık çıkar. Alegori, simge, rüya mantığı, iç monolog, masal, soyutlama... çok sık başvurulan tekniklerdir.

Bunalımcıların da bütün niyeti, kişinin bilinçaltı fırtınalarını uyandırmaktır. O kadar ki varoluşun ancak en kritik anlarda anlaşılabilceği düşünülerek hırsızlık ve kolay aşk gibi yanlışlıklara; ölüm, cinayet, intihar gibi kahramanlıklara kadar götürülür kişi. Fakat farklılıkları ne kişilerin bilinçaltına inmelerinde ne de onlara adeta kahramanlıklar önermelerinde. Farklılık bunu işleyişlerinde. Şöyle ki –Svetlana Uturgauri’ye referansla-, toplumcu gerçekçiler yabancılaşma konusunu sosyo-tarihsel şartları içinde inceler; çünkü onlar için “süreç” önemlidir. Sosyo-psikolojik öykünün yazarları ise “bireyin iç dönüşümüne, yeniden doğup insanlaşması”na adanmış kendilerini; onun toplumsal tabiatını açığa çıkarmasına yardımcı olurlar. Bunalımcılar ise çaresizlik içinde kalmış ben’in iç dünyasıyla –sadece bununla- ilgilidirler; yani “bir durum olarak yabancılaşma” ile yetinir onlar.³²

Başka köklerden gelen ve Bunalımcılarla beraber veya onlara yakın anılan öykücülerde de görülür benzer durumlar. Sözelimi Vüs’at O, Bener küçük kent insanlarını anılar ve çağışımınla anlatır. Nezihe Meriç’in kişileri, ev içi hayatlarıyla mutsuz olmuş fakat başkaldırılarında da başarılı olamamış kadınlardır. Tahsin Yücel, bireyin ezilmişliği, yalnızlığı ve çaresizliğiyle ilgilenir. Özcan Ergüder karanlık yerleri ve oda gibi kapalı mekânları tercih eder; ora insanların kısıtlanmışlığını işler. Feyyaz Kaya can gerçeği bozup soyutlamakla kalmaz, dille de oynar. Leyla Erbil hiç mi hiç kural tanımaz: Öyküye fotoğraf, kimi tebligatlar, belgeler, gazete haberlerinden fotokopiler sokar; dilin sözdizimiyle oynar, yazım ve noktalama da kendince olur. Yusuf Atılgan, bunalımı cinsellik üzerinden aştıran ve dili iyice yalın bir yazardır. Kâmuran Şipal, anıları ve hayalleri olan ama bunalımdan yine de çıkamayan orta tabaka insanlarını anlatır. Sevgi Soysal’da yerleşik değer yargılarıyla uyuşmayan insanlar vardır. Bilge Karasu’nun öyküsü çok kanallı kurgusuyla akla, zihne seslenen öyküdür. Sevim Burak, biçimde gidilebilecek en uçlara kadar gider, o kadar ki cümle kurmadığı, öyküyü bir başlarına sözcüklerle gösterdiği de olur. Necati Tosuner, bunalımına Freud açısından yaklaşır. Fikret Ürgüp’ün öyküleri düzyazı ile şiir karışımı olup alegori ve rüyalarıyla Kafka’yı hatırlar. Oğuz Atay alaycı ve ironiktir; bireyi alegoriler ve metaforlarla anlatır.

Fakat ilginçtir, 1950 Bunalımcıları gerçekçi bilinir. Hatta Toplumcu/Solcu. Hiç olmamışlar mıdır? Bunu diyemeyiz. Makas değiştirenler vardır ama, sonra: Sözelimi Demirtaş Ceyhun 1967’de *Sansaryan Hanı*’yla, Leyla Erbil 1968’de *Gecede*’yle, Adnan Özyalçın 1971’de *Yağma*’yla, Erdal Öz 1973’te *Kanayan*’la, Sevgi Soysal 1976’da *Barış Adlı Çocuk*’la bu değişimi/dönüşümü örnekleyen yazarlardan. Gelgelelim bu solculuk, Kemalizme eşitlenmiş bir solun taşıdığı bütün arızaları taşır.

1940'lı, 50'li yıllarda ve daha sonra doğanlar da 1950 Kuşağı yenilikçilerini ve öykülerini böyle tanır. Hatta onlara uyar. Şartlar da uygundur: 141, 142 yasaktır örneğin. 12 Mart, 12 Eylül faşizmleri vardır. 1980'li yılların hediyesi depolitizasyon ise, zaten bugün de yürürlüktedir. Varoluşçu temaları Kriton Dinçmen'den başka ele alan artık yok sanırım. Ama Nedim Gürsel, Hulki Aktunç, Özcan Karabulut, Murathan Mungan, Mahir Öztaş, Mario Levi, Mehmet Zaman Saçlıoğlu... temelde iki klasik çizgiden beslenseler de kısmen akademik, kısmen kırık dilli öyküleriyle 1950 Kuşağı'nın yenilikçiliğini sürdürmekte bence ve onlar gibi de modernler.

Daha yeniler, genç öykücüler ise, 1950 Yenilikçileri tarafından bile, "kendilerinin oldukça gerisinde" bulunur. Ülke dışından veya içinden kimi "marjinal yazarların etkilerine yönelmişlerdir", amaçları "öykünün hippileri olmaktır" sanki. Bundan olacak, "Türkçeyi doğru dürist öğrenmeden sözde dil oyunları yapmaya kalkarlar".³³ Kuşak'ın dışından Selim İleri de, böylesi modernliğin çıkmazına Feyyaz Kayacan'dan kal-karak dikkat çeker: "Yıllarca dili hallaç pamuğuna çeviren Feyyaz Kayacan, son üç öyküsünde klasik hikâye kurgusu içinde yazmış. Olağanüstü güzellikte. Çok ilginç bir şeydir: Yenilikçilik tabii ki güzel bir şey, ancak dönüp dolaşıp klasik hikâyeye geliyor."³⁴

Modernlik –malum- felsefe dilinde Aydınlanma ile başlayan bir zihin dönüşümünü ve onun ortaya çıkardığı ideolojiyi ve hayat tarzını anlatır. Merkeze "İnsan"ı alır, "İnsan"a geniş özgürlükler tanır. Kurtuluşu da Din'de değil, Akıl'da ve Bilim'de arar. Lakin 1950 Kuşağı'nın yenilikçiliği Sait Faik'inden farklıdır. Sait Faik, *Alemdağ'da Var Bir Yılan*'a bir sosyolojiyle gelir, hem de kendi özel tarihiyle. O, modernin ta kendisidir. 1950 Kuşağı Bunalımcıları ise modernliğe bir arayışla varmazlar, onu durumdan vazife çıkarırcasına alırlar. Hatta, gelecekteki öyküyü dizayn için de kullanırlar.

Hulki Aktunç, 1960-75 yılları arasındaki öykü patlamasını üç noktada toplar: Biriri, Sabahattin Ali'den gelen "sosyalist gerçekçi" çizgi. Diğeri, Sait Faik'ten gelen ve "avangard açılımları" olan çizgi. Üçüncüsü de *Edebiyat* dergisi çizgisi. Bu çizgi ilk ikisinin tamamen dışında olup yegâne örnek adı da Rasim Özdenören'dir. Şöyle deniyor: "Çok ilginç bir öykücü Özdenören." Dergidekiler için de şöyle: "Onlar, gerçekten yeni bir dile yakınlıkları ile sağ çemberi yavaş yavaş kırmaktaydılar. Biz onlarla ilgileniyorduk."³⁵

Evet, ilginç addır Rasim Özdenören. Bireyin iç dünyasını, ailesinin sorunlarını, bireyin bireyle çatışmasını, uğradığı yabancılaşmayı... anlatmasıyla Bunalımcıları hatırlatır. Ne psikolojiyi atlar ne sıkıntı ve burgaçları. Hatta noktalama işaretlerinden vazgeçtiği de olur Bunalımcılar gibi. Fakat bunalımın sebeplerini toplumda arayışı, yapıyı eleştirisi ve başkaldırıyı öyküleyişiyle de toplumcu gerçekçilerin izindedir sanki. Şu farkla ki önerisi sınıf kökenli değil din ve tasavvuf kökenlidir.

Din ve tasavvuf kökenli Rasim Özdenören'le –veya Nuri Pakdil yönetimindeki *Edebiyat* dergisiyle- 1950 Modernistlerinin ortak dil ve ortak biçimde buluşmaları –Hulki Aktunç'un sandığı gibi- "sağ"ın, "çemberini yavaş yavaş kırmakta" olduğunu mu gösterir? Eğer öyleyse 1950 Kuşağı yenilikçileri ve ardılları düşünmelidir.

Sartre, Varoluşçuluğun temel ilkesini şöyle özetler: "Varlık özden önce gelir." Heidegger diyor ki: "Burada Sartre 'existentia' (varlık) ile 'essentia' (öz) terimlerini, Plato'dan beri 'essentia' 'existentia'dan önce gelir, diyen eski metafizikçilerin

kullandığı anlamda kullanır. Tek yaptığı, söylenegelen bu tümceyi baş aşağı çevirmektir. Ama baş aşağı çevrilen bir metafizik tümce yine metafiziktir.”³⁶

Heidegger’in yorumu –bilmem- işlerine yarar mı? ❏

¹ Selim İleri, *Çağdaşlık Sorunları*, Günebakan, İstanbul, 1978, s. 148

² Selim İleri, *a.g.e.* s. 152.

³ Selim İleri, *a.g.e.* s. 149

⁴ Selim İleri, *a.g.e.* s. 150

⁵ Ferit Edgü; Sait Faik, Bir Öncü, *Adam Öykü*, Temmuz-Ağustos 2000, sayı: 29, s. 93.

⁶ Ferit Edgü; Sait Faik, Bir Öncü, *a.g.d.* s. 93.

⁷ Feyyaz Kayacan’dan [*Türk Dili*, Aralık 1963] aktaran: Ömer Lekesiz, *Yeni Türk Edebiyatında Öykü/3*, Kaknüs, İstanbul, 1999, s. 168

⁸ Adnan Özyalçın’ın Orhan Duru ile konuşmasından [*Cumhuriyet Kitap*, 2 Temmuz 1998] aktaran: Ömer Lekesiz, *a.g.e.* s. 248.

⁹ Ferit Edgü; Sait Faik, Bir Öncü, *a.g.d.* s. 94.

¹⁰ M. Rosenthal, P. Yudin; “Varoluş”, “Varoluşçuluk”, “Varoluşçu Estetik” [*Materyalist Felsefe Sözlüğü*, çeviren: Aziz Çalışlar, Sosyal, İstanbul, 1972] içinde: s. 488-490.

¹¹ Orhan Duru, Geçmişe Bir Bakış: Kuşağımıza Sarılınca, *Adam Öykü*, Ocak-Şubat 1996, sayı: 2, s. 146-147.

¹² Ferit Edgü ile Düinden Bugüne, konuşan: Feridun Andaç, *Adam Öykü*, Mart-Nisan 1997, sayı: 9, s. 27.

¹³ Erdal Öz, ‘50 Kuşağı’ndan Biri Olarak!, *Adam Öykü*, Mayıs-Haziran 1996, sayı: 4, s. 147

¹⁴ Erdal Öz ile Düinden Bugüne, konuşan: İnan Çetin, *Adam Öykü*, Kasım-Aralık 1997, sayı: 13, s. 51.

¹⁵ Asım Bezirci, “‘Yanık Saraylar’ Dolayısıyla Sevim Burak’a Sorular”, [*1950 Sonrasında Hikâyecilerimiz*, ABeCe, İstanbul, 1980] içinde: s. 270.

¹⁶ Asım Bezirci, “Demir Özlü’ye Sorular”, [*a.g.e.*] içinde: s. 265.

¹⁷ Atilla İlhan, “Mavi”, [*İkinci Yeni” Savaşı*, Yazko, İstanbul, 1983] içinde: s. 102-104.

¹⁸ Erdal Doğan, *Edebiyatımızda Dergiler*, Bağlam, İstanbul, s. 66.

¹⁹ Atilla İlhan, “Mavi”, [*a.g.e.*] içinde: s. 105.

²⁰ Atilla İlhan, “Mavi”, [*a.g.e.*] içinde: s. 106.

²¹ Atilla İlhan, “Meraklısı İçin Ekler’1”, [*a.g.e.*] içinde: s. 20.

²² Svetlana Uturgauri, *Türk Edebiyatı Üzerine*, Cem, İstanbul, 1989, s. 19.

²³ Erdal Doğan, 50’li Yıllar Edebiyat Dergilerinde Öykü, *Adam Öykü*, Ocak-Şubat 1996, sayı: 2, s. 150.

²⁴ Erdal Doğan, 50’li Yıllar Edebiyat Dergilerinde Öykü, *a.g.d.* s. 152-153.

²⁵ Adnan Özyalçın’ın Orhan Duru ile konuşmasından aktaran: Ömer Lekesiz, *a.g.e.* s. 248.

²⁶ Demirtaş Ceyhun, Biz 1950 Kuşağı Öykücüler, *Adam Öykü*, sayı: 53, s. 12.

²⁷ Nezihe Meriç’le Düinden Bugüne, konuşan: Feridun Andaç, *Adam Öykü*, sayı: 2, s. 23.

²⁸ Demirtaş Ceyhun, Biz 1950 Kuşağı Öykücüler, *a.g.d.* s. 13, 15.

²⁹ Demirtaş Ceyhun, Öykü Çılgın Bir Gençlikte Gençliğim, *Adam Öykü*, Eylül-Ekim 2003, sayı: 48, s. 71.

³⁰ Asım Bezirci, “Yönsüz Başkaldırma”, [*a.g.e.*] içinde: s. 114.

³¹ Walter Kaufmann, *Dostoyevski’den Sartre’a Varoluşçuluk*, çeviren: Akşit Göktürk, de, İstanbul, ikinci baskı: 1965, s. 5.

³² Svetlana Uturgauri, *a.g.e.* s. 50-51.

³³ Erdal Öz ile Düinden Bugüne, konuşan: İnan Çetin, *a.g.d.* s. 50.

³⁴ Selim İleri ile Türk Öyküsünün Modernleşme Serüveni Üzerine, konuşan: Ahmet Sait Akçay, *Hece*, Kasım 2004, sayı: 95, s. 87.

³⁵ Hulki Aktunç ile Düinden Bugüne, konuşan: Feridun Andaç, *Adam Öykü*, Ocak-Şubat 1997, sayı: 8, s. 41.

³⁶ Walter Kaufmann, *a.g.e.* s. 48.

ADNAN ÖZYALÇINER

BAŞKALDIRICI BİR KUŞAK

1950'lerin başlarında öyküde yeni arayışların içinde olanların başında Sait Faik'i, onun 1954'te yayınladığı *Alemdağ'da Bir Yılan* adlı kitabını anmak gerekirse de Batı Edebiyatı kaynaklarından doğrudan yararlanmış olan Feyyaz Kayacan (1919-1993) ile Bilge Karasu (1930-1995)'yu anlatım ve kurgu açısından, getirdikleri yenilikler bakımından unutmamalıyız.

Feyyaz Kayacan, 1958'de yayınladığı öykülerden oluşan *Şişedeki Adam* kitabıyla soyutla somutun kaynaştığı alegorilerle yüklü bir anlatım biçimi getirdi. Özü bakımından ironik ve şiirsel bir havanın yer aldığı bu öykülerde insanın duygu ve düşüncelerinin karmaşıklığı anlatılıyor. Kayacan'ın öykülerinde dil ayrı bir özellik taşıyor. Yaşananla biçimlenen özel bir dil, daha önceki anlatımlarındaki gibi "süsleyici-sanatsal" bir öge değildir. İnsanın var oluşunu belirleyen işlevsel bir nesnedir.

Bilge Karasu, bireyin uç sorunlarına eğildiği öykülerinde onların bunalımlarını, toplumla olan çatışmalarını işledi. Soyutlamalarında simgelerin yer aldığı anlatımıyla insanı, insan gerçekliğini ortaya koymayı dener. Karasu, çağrışımlarla anımsamalara dayalı olan anlatımında şimdiki zamanın içinde geçmişini yeniden kurar. Geçmişini şimdiye taşır. Yaşamakta olanla yaşanmış iç içedir bu yüzden. Dil, anlatım, noktalamada alışılmışın dışına çıkarak bilinç alanının iç içe geçmişliğini yansıtır. Böylece biçim ile özü de kaynaştırmış olur.

Bir anlamda cumhuriyetle doğanlar kuşağından diyebileceğimiz öykücü, romancı Vüs'at O. Bener'le Nezihe Meriç, 1940 kuşağı ardılı gibi görünseler de izlenimci bir yöntemle derinlikli bir gerçekçiliğin öncüleri olarak bu dönemde ortaya çıktılar.

Vüs'at O. Bener, öykülerinde insanın iç gerçeklerini dıştaki olayların içe yansımaları olarak anlattı. Soyutlamalara dayanan iç konuşmaların yer aldığı anlatımında özenli dili, kısa ama çarpıcı betimlemeleriyle dikkat çekti. Bu dönemde iki öykü kitabı çıkardı: *Dost* (1952), *Yaşamamız* (1957).

Nezihe Meriç, öykülerinde gelenek-göreneklerin baskısı altında ezilen kadınların iç çelişkilerini yansıttı. Olaylara kadın ve kadın sorunları, belki de yaşaması açısından bakan ilk öykücülerimizden biridir. Anlatımındaki içtelikli ve şiirli hava, dilinin kıvraklığı ile sözcükleri seçişindeki ustalığa bağlanabilir. Dönem içinde: *Bozbulanık* (1953), *Topal Koşma* (1956) adlı iki öykü kitabıyla *Korsan Çıkmazı* ((1961) adlı bir romanı yayınladı.

Gerçekçilik anlayışlarında ortak noktalar olmasına karşılık birbirine benzemeyen, kişisel ve özgün anlatımlarıyla gelişmeyi sürdüren gene bu dönemin öykücü romancıları arasında Tahsin Yücel, Zeyyat Selimoğlu (1922-2000), Muzaffer Buyrukçu, Tarık Dursun K.'yı sayabiliriz.

Bu dönemde: Tahsin Yücel, *Uçan Daireler* (1954), *Haney Yaşamalı* (1955), *Düş-*

lerin Ölümü (1958) adlı öykü kitaplarını; Zeyyat Selimoğlu, *Kavganın Sonu ve Başı* (1955) adlı öykü kitabını; Muzaffer Buyrukçu, *Katran* (1956), *Acı* (1957), *Korkunun Parmakları* (1959) adlı öykü kitaplarını; Tarık Dursun K., *Hasangiller* (1955), *Vezir Düşü* (1957), *Güzel Avrat Otu* (1960) adlı öykü kitaplarını yayınlamışlardır.

Bu arada Kafka'nın yanısına Sartre, Camus, Steinbeck, Hemingway, Faulkner gibi yazarların bu dönem içinde yayınlanışı, yeni arayışların içinde olan yazarların ilgisini çekti. Hem anlatım özellikleri, hem de öyküleriyle romanlarındaki özgün vurguları bakımından örnek alınan bu yazarlar, aynı zamanda varoluşçu düşünce açısından yabancılaşma, alışkanlıklara karşı çıkmada seçme ve kişisel özgürlükler yönünden etkili oldu.

İlk kitapları 1959-1960'lı yıllarda yayınlanan 1950 kuşağı yazarları, varolan bu birikimle yola çıktılar. 1950 kuşağı yazarları, özgürlükler vaadederek 1950'lerde başa geçen, sonraları baskıcı bir yönetim uygulayan Demokrat Parti iktidarıyla birlikte 1940 kuşağının gerçekçilikteki kalıplaşmış düzenine karşı başkaldırdılar. Alışılmış, tekdüze, daha doğrusu yüzeysel bir anlatımda gerçeği, gerçekliği daha derinlemesine, daha boyutlu bir anlatıma taşıdılar. Çağrışımlara, imge ve eğretilmelere soyutlamalara yer verilen bu yeni anlatım biçimiyle insansal ve toplumsal gerçeklerin özüne inilmek isteniyordu. Dili kullanışta, aydınların kullandığı ortaklaşa dilin yerine, her yazarın kendi sözcüklerinin oluşturduğu kendine özgü bir dil geliştirdi. Bu da her birinin özgün anlatımını yaratmasına neden oldu.

İlk kitapları 1950 sonuyla 1960-61 yıllarında yayınlanan bu kuşağın öykücü romancıları arasında: Onat kutlar (1935-1995), Erdal Öz, Adnan Özyalçiner, Demir Özlü, Orhan Duru, Ferit Edgü, Leyla Erbil, Demirtaş Ceyhun ve Yusuf Atılgan (1921-1989) yer almıştı.

Demokrat Parti'nin iktidarına son veren askeri darbeye ülke gerçekleri su yüzüne çıktı. Belirli bir özgürlük ortamı doğdu. Kitaplara ve yazarlara uygulanan yasaklar kalktı. Ferit Edgü, Onat Kutlar, Adnan Özyalçiner yedek subay öğretmen olarak köyle-ri görüp tanıldılar. Ferit Edgü Doğanadolu'dan *Kimse* ile *O* romanlarını getirdi. Bunlar, sonradan *İlakkari'de Bir Mevsim*'i oluşturdu. Yakın dönemde de bu köy izlenimlerini *Doğu Öyküleri*'de öyküledi. Adnan Özyalçiner, Doğanadolu izlenimlerini *Yıkın Günleri* adlı kitabında öyküledi. Onat Kutlar, *İshak*'tan başka öykü kitabı yazmadı. Ama daha sonra, 1980 askeri darbesi sonrasında yazdığı her biri birer öykü olan denemelerinde, *İshak*'taki o büyütlü, o gizemli anlatımını değiştirmeden yurt ve insan geçişini işledi. Ferit Edgü ve Adnan Özyalçiner de anlatımlarını değiştirmeden gördükleri, içinde yaşadıkları gerçekleri dile getirdiler.

Doğu sınırlarımızda yedeksubaylık yapan Erdal Öz'le askerliğini Muş'ta sürgün

olarak tamamlayan Demir Özlü de sonraki öykülerinde anlatımlarına dokunmadan gerçeklerin sergilemeyi sürdürdüler. Erdal Öz, kimi hapishane gerçeğini de tanıyıp yazdı.

Yeni anlatımlarında bu dönem, anlatım değişmese de, konu bakımından yurt ve insan gerçeklerinin ağırlık kazandığı bir dönemdir.

Onat Kutlar'ın *İshak* adlı öykü kitabının yayınlanışı 1959'dur. Kutlar, öykülerinde olaylardan çok duruları anlatır. Olaylardan çok, kişilerin içinde bulundukları ruhsal durumlarla ilgilenir. Törelerin baskısı karşısında bunalıma düşen bu kişilerin tepkilerine yer verir. Duru ve yalın anlatımın yanısıra imgelerle sağlanan şiirsellik öykülere ayrı bir derinlikle yoğunluk kazandırmıştır.

Erdal Öz, öykülerinde romanlarında toplumdaki insanları, gözlemlere dayanan canlı betimlemelerle dış görünümünün yanısıra duygu ve düşünceleriyle birlikte içiçe anlatmıştır. İlk öykü kitabı *Yorgunlar* ile ilk romanı *Odalarda* 1960'da yayınlandı.

Adnan Özyalçın, öykülerinde kenar mahalle insanların yaşamlarını, toplumla olan ilişkilerini, yaşadıkları çelişkileri, dolgu ve düşüncelerini de yansıtan içsel gerçekleriyle birlikte gözlemlere dayanan betimlemeci bir anlatımla verdi. Yöneten-yönetilen temel çelişkisinin yer aldığı öykülerinde Şükran Yurdakul'un nitelemesiyle: "orta tabakanın tabana yakın kesimiyle emekçileri, en belirgin nitelikleriyle kişileştirdi." Dönem içinde yayınlanan ilk öykü kitabı *Panayır* (1960)'dır.

Demir Özlü, romanlarıyla öykülerinde, toplum yaşamının baskı altında tuttuğu tedirgin ve bunalan kişileri anlattı. Bunların toplumsal törelerle yasalar önündeki yalnızlığını, ezilmişliğini, umutsuzluğunu yansıttı. Zaman zaman bu kişilerin başkaldırısını da işledi, imgelerle yüklü, ayrıntılara yer veren, mekân betimlemelerine dayanan bir anlatımı vardır. Kendi deyişiyle "gerçekçiliği fotoğraf gerçekçiliği" anlayışından kurtarmıştır. Bu tanım kuşağının öteki yazarları için de geçerlidir. Demir Özlü'nün bu dönemde yayınlanan ilk öykü kitabı *Bulanık* (1958) adını taşımaktadır.

Orhan Duru, öykülerinde toplumsal düzensizlikleri, toplumsal baskıları, yaşanan her türlü ekonomik, politik çelişkiyi karagülmececi bir anlatımla kimi zaman a bilim-kurgu yönteminden yararlanarak anlattı. Duru'nun anlatımında alışılmış sözdizimi kalıplarını kırdığı görülür. Söz oyunlarının karagülmececi öyle bir bütünlüğe ulaşır. İlk öykü kitabı *Bırakılmış Biri* (1959) bu dönemde yayınlanmıştır.

Ferit Edgü, öykülerinde gerçeği çeşitli yönleriyle yansıttı. Ona göre tek bir gerçeklik yoktur. Anlattığı kişilerin değişik toplum ve çevre baskıları karşısındaki durumlarını ruhsal çözümlemelere dayanarak işledi. İlk öykü kitabı olan *Kaçaklar*, 1959'da yayınlanmıştır.

Leyla Erbil, öykülerinde romanlarında kısıtlı toplum düzenine başkaldıran kadın tiplerinin yanısıra orta tabakanın süs eşyası olmaktan başka bir işe yaramayan analıkla kadınlık duygularından yoksun kadınlarımızı, eleştirerek işledi. Dilin bilinen sözcük hazinesiyle sözdizimi kuralarını değiştiren bir anlatım biçimi geliştirdi. Gerçekliği değişik boyutlarıyla yansıttı. İlk öykü kitabı *Hallaç*'ın yayınlanışı 1961'dır.

Demirtaş Ceyhun, öyküleriyle romanlarında cinsel sorunlarla ruhsal durumları

çözümlemedeki özgün bakış açısıyla dikkati çekti. Çağdaş içerikleri ağır basan, toplumsal gerçeklerin kökenlerin inen konuları işledi. İlk öykü kitabı: *Tanrıgillerden Biri*, 1961’de yayınlandı.

Yusuf Atılgan, bu kuşağın işe romanla başlayan tek yazarıdır. İlk romanı: *Aylak Adam* (1959) yayımlandıktan sonra öykülerinin yer aldığı *Bodur Minareden Öte* (1960) çıktı. Öyküleriye romanları içiçe çağrışımlarla örülü bir anlatıma dayanır. Her iki kitabında da köy, kasaba ile kent insanının çevresiyle düştüğü uyumsuzluğunu, yabancılaşmasını anlatmıştır. Kişilerinin iç dünyasının, biliçaltının sergilendiği derinlikli bir anlatımı vardır. Dili kullanmadaki seçmeci tavrı, tendine özgü bir anlatım biçimini oluştururken gerçeklere çok yönlü bir bakış açısı da kazandırır.

Sevim Burak (1931-1983)’ı, 1960’tan sonra yayınlanan *Yanık Saraylar* (1965) adlı öykü kitabıyla, 1950 kuşağının dışında olarak, yeni anlatımcıların arasına katabiliriz.

Füruzan, 1956’da, öykülerini yayınlamaya başladıysa da ilk öykü kitabı *Parasız Yatılı*, 1971’de yayınlandı. Nezihe Meriç, Leyla Erbil, Sevim Burak’tan sonra özgün anlatımıyla dikkati çeken bir yazar oldu. Büyük kentlerin kıyılarında yaşanan sıradanlığın altında yatan acılarla haksızlıkları anlattı. Biçimle özdeki yenili anlayışlarıyla Sevim Burak’la Füruzan 1950 kuşağı öykü anlayışını, başka bir deyişle yenilikçiliğini sürdürerek geliştiren yazarlar olarak görüleceklerdir.

1970’le sonrasında ortaya çıkan kimi yazarlar da Tomris Uyar vb. gibi yeni anlatımcılığı sürdürerek geliştirmişlerdir.

Bugün de yeni anlatımcılığı yeni gelen kuşaklardan sürdürüp katkılarda bulunanlar olduğu gibi, 1950 kuşağının yaşayan yazarları da, aynı anlayışla, daha gelişkin yeni ürünler vermektedir. ❏

CEMAL ŞAKAR

‘50’ KUŞAĞININ ÖYKÜ SERÜVENİ

1 950 yılı Türkiye’de çok önemli siyasal ve toplumsal değişimlerin yaşandığı bir yıl olmuştur. Bilindiği gibi Demokrat Parti aynı yıl iktidara gelmiş ve 1946’da başlayan çok partili sistem fiilen uygulamaya konulmuştur. Bu siyasal hayatımız açısından sıradan bir olay değildir. Toplumun kendi içinde yaşadığı değişim böylece, toplum-devlet ilişkisine de yansımıştır. Niyazi Berkes, “1945-1950 dönemine ilişkin olarak şunları söylüyor: Bu genel çılgınlık içinde düşünce sustu. Türk siyasal düşüncesini her devirde güdükleştiren ‘hayalat’ ideolojilerinin çeşitleri, sayısız simaları çıktı. Türk düşüncü tarihinde bu devir kadar utanç verici, bu devir kadar fikir ve değerlerin aşağılaştırıldığı, bu devir kadar saldırganın terbiyesizleştiği bir devir yoktur.” Kurtuluş Kayalı’nın¹ aktardığı bu saptamada, toplumsal taleplerde bıçağın kemiğe dayandığını açıkça görebiliriz. Toplumun dayattığı değişim talepleri 2. Dünya Savaşı’nın hemen ardından ABD ve Avrupa tarafından dayatılan değişimle birleşince bu Türk modernleşmesi açısından da ciddi bir dönüşümün yaşandığı bir milad olmuştur: Tarımın teknoloji ile desteklenmesi, tekelci burjuvazinin güçlenmesi için devlet desteğinin artması, Batı kredileriyle ulaşım ağının genişlemesi gibi. Yine N. Berkes’e göre 1950’den sonrası ‘uydu batıcılığın’ başladığı yeni bir dönemdir. Bu yıla kadar ülke içinde aranan modernleşme paradigmalarının iflas ettiği söylenebilir. Türk Tarih Tezi, Güneş Dil Teorisi artık aydınlar açısından inandırıcılığını yitirmiştir.

Bu tarihe kadar devlet eliyle yürütülen kültürel yapılanma, biçim değiştirmeye başlamıştır. Devlet baskıcı uygulamalarını kısmen kültür ortamından çekmiş, boşluğu yine kendisinin semirttiği bankalara devretmiştir. Amerikan yaşam tarzını dayatan popüler kültür, basın ve diğer resmi kanallarla yaşama geçirilmeye çalışılmıştır. 1980’lerde yeniden dirilen sınıf atlama, köşe dönme anlayışının, bireysel girişim adı altında ilk kez bu dönemde tohumları atılmıştır. Ve Cumhuriyet ideolojisinin hiçbir zaman vazgeçmediği seçkinci anlayışı yine ‘50’lerde, popüler kültür dayatmasıyla birlikte topluma yayılmıştır. Toplumsal hareketliliklerin hızındaki artışın toplumsal zihniyeti de etkileyeceğini söyleyen Fatih Altuğ², “Kentler karmaşık, heterojen ve hareketli metropoller haline gelir. Kentteki hareketlilik bireyin duygusal yaşamının yoğunlaşmasına neden olur. Uyarıların artması ile duygular yetersizleşir. Birey, kentin dalgalanma ve süreksizliklerine karşı kendini korumak için duyarlılığını en aza indirip zihinselliğini ortaya koyar. Bu da yeni bir insan tipinin ortaya çıkması” anlamına geleceği saptamasını yapar. Batıda ardı ardına yaşanan iki dünya savaşının oluşturduğu zihinsel tahribatı da göz önünde bulundurmalıyız. Özellikle Tanrı’nın öldüğü fikri, insanı derin, anlamsız bir boşluğa düşürmüştü ve gerçeklik anlayışı/algısı köklü bir değişim geçirmiştir. Halk, toplum gibi kolektif çabalar anlamsızlaşmış yerini birey, bireysellik gibi yeni anlayışlar almaya başlamıştır.

Bu genel atmosfer elbette edebiyatı da derinden etkilemiştir. Bireyin öne çıktığı bu edebiyat anlayışında ‘dış gerçeklik’ önemini yitirmiş, ‘iç gerçeklik’, bireyin ‘iç dünyası’ önemli hale gelmiştir. Necati Mert³, bu değişimin “iyice arı bir sanatı, elit bir okuyucuyu” gerektirdiğini söyler. Ona göre, “60’lı yılların başlarında ‘Bunalım’ adını alacak olan bu edebiyat, aslında, çevrelendiği dünyadan insanı koparmakla onu kapitalist dünyada bir başına ya da varoluş sorunlarıyla baş başa bırakır. Hayata yabancılaştırır.” Orhan Duru⁴, Batı’dan, özellikle Paris kaynaklı esintilerden etkilendiklerini söyler: “Sartre ve Camus’nün İkinci Dünya Savaşı sonrası estirdiği ‘Varoluşçuluk’ havasını ilk bizler soluduk derinden.” Demir Özlü⁵ de, kendisiyle yapılan bir söyleşide aynı dönemi şöyle değerlendirir: “Bu dönemde biz, bağımsız birey olmanın olanaklarını araştırıyorduk. Kendi başına kararlar veren, totaliterizmlere de, teokrasilere de, kalabalıkların verdiği kararlara da uzak bireyler. Tarihten de, -tarihte insancıl dönemler hiç yoktur- toplumun önümüze koyduklarından da, geleneklerden de, Türkiye’deki resmi ideolojiden de, kapitalizmden de, komünizmin de propagandasından bunaltı duyan bireylerdik. Ne egemen sınıflarla ilgimiz vardı, ne de devlet iktidarıyla. Biz Nietzsche’nin sokağa bırakılmış çocuklarından başka bir şey değildik.” Böylesi bir felsefi bağlanma içinde bulunan bu kuşak; bireyin yaşadığı parçalanmayı, çözülmeyi dahası varoluş sorunsalını anlatabilmek için ‘içe dönmeyi’ denemiştir. Bireyi bu içeriden bakışla daha iyi çözümleyebilmek, anlayabilmek ve anlatabilmek için, felsefe, psikoloji ve sosyoloji gibi kimi bilim dallarının birikiminden de faydalanarak yeni bir gerçeklik ve bu gerçekliğin aktarılabilceği yeni bir dil arayışına yönelmişlerdir.

Mavi dergisi bu yeni arayışların ilk durağı olmuştur. 1940 gerçekçiliğini eleştirerek başlayan bu hareketin temel tezi, O. Duru’nun belirttiği gibi ‘tek bir gerçekçilik olmadığı’ydi. Attilâ İlhan’ın katılımıyla ‘Mavi Hareketi’ne dönüşen dergi, ‘Sosyal Realizm’, ‘Toplumsal Gerçekçilik’ sonraları da ‘Sosyalist Realizm’ adını alan bir sanat anlayışını savunmaya başlamıştır. Derginin Mart 1956 sayısında ‘Eski Gerçekçileri’, ‘Öncüler’i eleştiren bir soruşturma başlatılır ve sonuçları şöyle özetlenir: “Dış ve iç gerçeği bir arada, eşit ağırlıkta verebilmek için, iç ve dış konuşmalar, şuurlaltı sıçramalar, gerçeküstü imajlar, ölçülü soyutlamalar kullanılabilir. Yapılacak iş, bunları tek başına değil, belli bir özü anlatmak, o özü etkileyici ve daha bütün bir hale getirmek için kullanmaktır.”

Sanat anlayışı olarak uyuşamadıkları Attilâ İlhan’ın dergide belirleyici rolünün artmasından sonra ‘A’ dergisi etrafında toplanmışlardır. Bu dönem sanatçıları (Erdal Öz, Kemal Özer, Adnan Özyalçiner, Konur Ertop, Yahya Bozbekiroğlu, Demir Özlü, Edip Cansever, Önay Sözer, Ülkü Tamer, Hilmi Yavuz, Onat Kutlar, Ferit Öngören, Ergin Günçe, Asım Bezirci, Ece Ayhan, Ercümet Uçarı, Hüseyin Contürk, Cemal Süreya, İlhan Berk) gerçekçiliğe yeni bir yorum getirmeyi denerler. Erdal Doğan’ın⁶ aktardığına göre, 15 Ocak 1956 tarihinde yayınlanmaya başlayan derginin 3. sayısında Adnan Özyalçiner’in, ‘Yenilik’ dergisinden Salim Safgil’e verdiği yanıt aslında ‘A’ Kuşağının sanat anlayışını da özetler niteliktedir: “Bay Safgil, ‘Yenilik’te bazı yapıtların yeterince açık olmadıklarından sıkıcı bir duruma düştüklerini yazıyor.

Özellikle hikâyeye yeni başlayan gençlerimizin karanlık hikâyelerini söz konusu ediyor. Önce şunu sorayım Bay Safgil'e. Yeterince açık olmakta ölçüsü nedir, kimdir? Ölçü bir Oktay Akbal, bir Orhan Kemal, bir Haldun Taner hikâyesiyse yanılıyor yazar. O hikâyeler açıktır. Ama açık olduklarından ötürü de eksiktirler. Gerçeği açık ve seçik, sıkıntısız verebilmek için gerçekte bir takım budamalara girişmişlerdir onlar. Gerçeği budamalarından ötürü de birer sahte gerçekçi durumuna düşmüşlerdir. (...) hikâyeler salt aydınlık, açık seçik olsun diye hayallerle düşleri budanır, ya da kesin sınırlarla belirtilmeye kalkırsa gerçek hiçe sayılmış olur." 1940 Gerçekçiliğinin 'içe' yönelmemesini eleştiren bu anlayışın ilk örneklerini Sait Faik'in 'Alemdağ'da Var Bir Yılan' adlı kitabında bulabiliriz. Gerçeküstü öğelerin yer aldığı bu yeni anlayışa göre; gerçeği tüm yönleriyle ortaya çıkarabilmek için nesnel gerçekliğin yanında öznel gerçekliğin de dikkate alınması gerekmektedir. Dahası nesnel gerçeklik, öznel gerçekliğin daha iyi aktarılabilmesi için sadece bir öğedir. "Sıkıntımız yalnızca toplumsal yaşamımızdaki bunalımdan değil, yazınsal tekdüzelikten de kaynaklanıyordu," diyen Orhan Duru, "yazınınızın geçmiş ağır yükünden, durmadan yinelenen kalıplardan kurtulma"nın peşinde olduklarını söyler.

Şiir ve öykünün ağırlık kazandığı dönemin kültür ortamında, İkinci Yeni; öykünün 1940 gerçekçiliğini eleştirmesine denk gelecek bir biçimde, Garip anlayışını eleştirir ve bireyi anlatmak için gündelik dilden uzaklaşarak, duygu ve çağrışıma yaslı bir dili daha çok imge yardımıyla kurmayı denemiştir. Şiir ve öykünün birbirlerini etkileyip belirlediği bu dönemde ortaya çıkan sanat anlayışının, okurla ilişkisinin değişmeye başladığını daha doğrusu yukarıda sözünü ettiğimiz seçkin anlayışa uygun bir biçimde 'seçkin' bir okura seslendiğini belirtmeliyiz. Ancak okurunu bir türlü oluşturamayan bu seçkin anlayış; sanatın halka mı yoksa kendine mi yöneleceği, sorunsalı etrafında edebiyat gündemini epey meşgul etmiş ve sonuçta, payı sanata çıkararak teselli bulmaya çalışmıştır. Örneğin, 'A' dergisinin 3. sayısında Erdal Öz, 'Halka Yönelmek' yazısında; halka yönelmenin sanatı, bir araca indirgeme anlamına geldiğini iddia etmiştir. 'Eğer bir yazar, sanatı bu insan gerçeğinin dışında başka amaçlara araç kılıyorsa, o bir sanatçı olarak değerlendirilemez. Artık yalnızca bir düşündürdür.' Ferit Edgü⁷ de benzer bir seçkin anlayışı ortaya koyar: "Bizler, bizler gibi insanlar için yazıyorduk. öykülerin, şiirlerin geniş kitlelere ulaşması söz konusu değildi. Dolayısıyla sanatçı tavrının dışında bir tavır almanın pek bir anlamı yok gibiydi, böyle bir amaç da taşınmıyordu."

'50' Kuşağının öykü anlayışını, Demir Özlü', Düşler/Öyküler'deki söyleşisinde: "Yaşamla insan varoluşu tam bir uyum göstermiyor. Arada eksik bir şeyler kalıyor. Yaşam bir yanıla elbette bir bunalıttır. Albero Moraiva, ölmeden önce 'yaşamımın lifemotif'i can sıkıntısıydı' demişti. Ne kadar çok katılıyorum ona. Bu dünya da her zaman tatlı değildir. Yaşam çoğu zaman kurudur, tek düzedir, sıkıntı vericidir" diyerek somutlar. Sanat, 'yaşamla varoluş arasında eksik kalan' bir şeyleri tamamlama ya da imada bulunmadır, onlara göre. İnsan yaşamın sıkıntı verici yanından, ancak sanatın kurduğu 'bütüncül gerçeklik'le kurtulabilirdi. Onlara göre, bireyin iç dünyasıy-

la ilişkilendirilmeyen, dışsal gerçeklikler bir şey ifade etmez. Öykücü derdini, okura aktarmak istediği özü, doğrudan aktarmaz. Bir olay örgüsü etrafında seçilen kişiler, biçim ve uygun imgelerle öykü kurgulanır ve öz bu şekilde kurgulanan öykünün genel atmosferi içinde verilir. Ferit Edgü; “Sait Faik’te, bireyin yok olmadığı, toplum-salın içinde kendi özünü duyuran özelliğini” gördüklerini söyler. Bu özellik onların öykü anlayışındaki temel öğelerden biridir. “En bireyci öykülerde bile fonda tram olarak toplumsal olayların, olguların var olduğunu gördük. Bunlara son öykülerdeki düşsel boyut eklendi. Alın size dört dörtlük bir yazar.” Türk modernleşmesinin ivme kazandığı yıllara denk düşen, öyküdeki modernlik çabalarını o dönem eleştirmenlerinin yanlış anladığını düşünür: “Bizim bu yaptığımızı, yani fantastik öğelerin yer almasını, gerçeğin içindeki düşün, düşün içindeki gerçeğin yavaş yavaş öykülere indirilmeye başlanmasını gerçeküstücülük sandılar. Oysa akım olarak gerçeküstücü yazın Türkiye’de hiç olmamıştır. (...) bizim öykülerimizde fantazi vardı, düş vardı ama bu gerçeküstücü bir edebiyat değildir.” Gerçeküstücülüğü ‘gelmiş geçmiş en derin, en bütünsel yazınsal akım’ olarak gören Demir Özlü, ondan çok şey öğrendiklerini söyler. Gerçeği bir bütünsellik içinde vermeye çalışan bu kuşak için ‘fantezi’, onlara yepyeni ufuklar açmış, öykü yeni anlatım imkânlarına kavuşmuştur. Ancak burada ‘kapalılık’, ‘anlaşılamazlık’ gibi yeni bir sorun çıkmıştır, karşılına. Belki de Türk Edebiyatında ilk kez konuşulmaya başlanan bu ‘kapalılık’ sorunu, gerçeklik anlayışının değişmesindedir. Şöyle ki, kahramanı çözümlemeyen, sadece gözlemle, onun toplum içindeki durumunu dışsal bir bakış açısıyla anlatmaya çabalamakla öykü bir şey anlatmış olmaz. Bu sadece yazarı ‘bir fotoğraf makinesinin objektifinden ibaret’ görmektir. Oysa gerçeklik, görüldüğünden daha derin ve karmaşıktır. “Yazarlık hayatın ta kendisi, neyin üstte neyin altta olduğunu pek bilemeyeceğimiz katmanlar içeriyor; duygusal tarihini, köklerini, yıldızlarını kestiremediğimiz...” diyen Leyla Erbil⁸, soyut bir ‘yazar olma kaynakları’ düşünemediğini söyler. Bu karmaşık hayatı daha iyi anlayabilmek için mutlaka edebiyat dışı kaynaklardan da beslenmek gerekir, örneğin Marx ve Freud. “Bir yazarın Freud’la, Jung’la, Lacan’la ilişkisi onların insanı kavramamıza kattıkları yeni bakış açılarıyla ilgilidir. ‘Bilinç dışı’nın kavranmasıyla yenilenen öz (burada insan) bize yeni teknikler sağladı, yeni biçimler elde etme olanaklarını verdi. Biçimin içi boş soyut marifetlerden öte bir şey olduğunu bir kez daha öğretti. Dolayısıyla bazılarının sandığı gibi, boş kâğıtın önüne durup şimdi bir yeni dil kurayım da görsünler demekle dil kurulamayacağını gösterdi.” A. Özyalçın, kapalılık sorununu; D. Özlü’nün, ‘Bulantı’sını değerlendirirken, bu öykülerin hayattan kopuk olmasıyla izah etmeye çalışır. Ona göre Özlü öykülerini bir özdeyiş üzerine kurar ve ayrıntılar, bu özdeyişi haklı çıkarmak üzere seçilir. Bu da öykü kişilerini ‘yaşamasız bir kukla’ya dönüştürür. “Bu durum öyküleri, düşüncelelerini okura dayatan yoruma kapalı metinler haline getirmektedir.” Onlara göre, bu yeni gerçekliği kurmayı deneyen öyküleri çözümleyebilmek, anlayabilmek için sözünü ettiğimiz bilimsel verilerden de haberli olmak gerekir. Çünkü bu bilimsel bulgular, bilinçaltının, bireyin kendini tanıma yönünde attığı adımlarda ne kadar belirleyici ol-

duğunu göstermiştir. ‘A’cılara göre, edebiyat dışı kaynakların, insana dair söylediklerinden haberdar olmayanlar için bu öyküler hep ‘kapalı’ kalacaktır.

Bu kuşağın ‘öz’e sürekli vurgu yapmasının, öykülerini bu özün belirginleştirilmesi için kurlarının; çokça etkilendikleri Sartre’ın Varoluşçu felsefesiyle birebir ilgisi vardır. Bu anlayışa göre; Her nesnenin bir özü, bir de varlığı vardır. Öz, sürekli nitelikler topluluğu demektir. Varlık ise dünyada etkin olarak bulunuş demektir. Sartre’a göre özün, varoluştan önce gelmesi fikri, dinsel referanslıdır. Ona göre insanda varoluş, özden önce gelir: İnsan önce vardır, sonra bir biçimde kendini tanımlar. Çünkü o, özünü kendi yaratır. Dünyaya atılarak, acı çekerek, savaşılar kendini belirler. D. Özlü’nün, ‘sokağa bırakılmış çocuklardık’ benzetmesini de bu anlayışa bağlayabiliriz. ‘Nasıl’ varolmuşlardır; kendilerini belirlemek hayattan alacaklarıyla ‘nasıl’ oluşacaktır. L. Erbil de, insanların tümünün yaralı ve hasta olduklarına inanır. Sanatının kaynağı da bu her insanda gördüğü zavallılık ve delilikle ilgilidir. ‘50’ kuşağının insana bakışını özetleyen bu anlayış; Tanzimat’tan sonra Türk aydınlarında görülen sârî hastalığın nüksetmesinden öte bir anlam taşımaz. Batıda neşvüme bulan her fikrî gelişme, sadece Batıdan beslenen Türk aydınını hemen heyecanlandırmakta ve ülkenin, toplumun şartları düşünülmezsizin ithal edilmeye çalışılmaktadır. ‘50’ kuşağının da benzer bir heyecanla ülkeye taşımak istedikleri bu anlayış; Namık Kemal’in bir zamanlar hürriyet düşüncesinin aşkına esir olmasından öteye bir anlam taşımamıştır. Ferit Edgü, “Bizlerin yeniliği bizlerde kaldı, tek tek ortaklık kurulmadı” derken yaşadığı hayal kırıklığını anlatmaktadır. Demir Özlü⁹ benzer bir kırıklığı şöyle ifadelendirir: “Gençken daha çok yazsaydım, felsefe ya da metafizikle daha çok uğraşabilseydim, belki geleneksel üslup açısından anlamlı bir şeyler söyleyebilirdim. O zaman ‘Yaşamın anlamını bilebilsem ya da yaşamı tanımlayabilsem, yazmazdım’ gibi büyükçe bir söz de söylemeye belki hakkım olurdu.” Tarık Dursun K.¹⁰ da, “Sartre’cılık oynadık” diyerek, sözünü ettiğimiz heyecanı hicvetmektedir. Fethi Naci¹¹, “Birtakım gençlerimiz var, bunlarda biraz özentî, biraz ithal malı durumunda bir bunalma görüyoruz. Bunalmaları toplumla olan gerçek bir çatışmanın sonucu değil. Bir çeşit aydın süsü” der. Ve iddiasını biraz daha ileriye götürerek, bu gençlerde gönlünce yaşayamamanın verdiği bir huysuzluk olduğunu söyler. “Analarından babalarından aldıkları harçlıkla meyhanelerde içerler, sonra da analarından babalarından dert yanarlar.” Ona göre, toplum gerçeğinin ezdiği bu genç aydınlar, toplumsal oluşu uzun erimli bir görüşle değerlendiremedikleri için, geçici bunalmalardan tam bir yenilgiye, sonunda kişiöğlunun değiştirici, yaratıcı gücünü tüm yadsımaya varıyorlar. Ömer Lekesiz¹², Ferit Edgü’nün, Dönüş öyküsünü çözümlerken, bunalımın suni olduğunu tespit eder: “Demek ki, tüm bunlar, onun mizacının doğal bir yansıması değil, bir tür suni bunalım talebinin, bir tür problem üretme niyetinin bir sonucu.” ‘50’ kuşağının üzerinde, yakası, yenleri sarkan emanet bir gömlek gibi duran Varoluşçu felsefe, yine o kuşağın üzerinde çürüyüp gitmiştir. Bağlandıkları felsefî anlayışla insana dair yeni bir takım açılımlar yakalayamayan ve toplumsal gelişmeleri çözümleyemeyen bu kuşak, çareyi siyasette aramaya başlamış ve za-

man içinde TİP'te toplanmışlardır. Bu tavırlarında, Varoluşçu felsefenin ilk 'şok edici' dalgasının etkisini yitirmeye başladığını da göz önünde bulundurmalıyız. '50'lerin sonlarında varoluşçuluğun bunaltısından sıyrılmaya başlayan bu gençler, Marksizm'in vesayeti altında siyasete iyice ısınmışlar ve 28 Nisan 1960 öğrenci ayaklanmasına katılmışlar; 27 Mayıs 1960 askerî darbesini desteklemişlerdir. Darbeye öylesine gönülden destek vermişlerdir ki, 'artık özgürlük geldi, dergimiz işlevsiz kaldı' diyerek 'A' dergisini kapatmışlardır.

İnsanın kendini belirleyeceğine inanan bu kuşak, bireyi, gerçeğin tüm yönlerini dikkate alarak bütüncül bir çerçevede anlatabilmenin yollarını aramıştır. Elbette Modern Türk Öykücülüğü, gerçeküstücülüğün, fantastiğin bir anlatım imkânı olarak derinleştirilmesini '50' kuşağına borçludur. Öykünün 'dil' ile kurulacağı, ilk kez yine bu dönem ürünlerinde örneklerini bulmuştur.

Öyküde yeni anlatım imkânlarını deneyen bu kuşak, kendilerine kadar gelen geleneği ısrarla görmezden geldiler. Bu körlük sadece sanatsal kaygılarla yapılmış bir seçim olmayıp daha çok politikti. "Bundan 1500 kadar yıl önce arap yarımadasında, o coğrafyada, o iklimde, o insanların bulundukları belli koşullarda Muhammed'in yaptığı bir takım düzenlemelerle -ki onların bazıları o günün insanları için ilerici sayılabilir- bugünü yönetmeye kalkmanın abesliği bir yana, islamın içinde taşıdığı etik bozuklukları görmezden gelerek onu yeni cumhuriyete de musallat etmek pek akıl kârı olmasa gerekti" diyen L. Erbil, o dönemin bakış açısını net bir biçimde ortaya koymaktadır. Bu bakış açısına göre geleneğe eklemelenmek, geleneği dönüştürüp yeni bir mecra oluşturmak, İslam'ın dünya görüşüyle ister istemez ilişkiye girmek anlamını taşıyordu. İslam'ın değerleriyle bezeli bu geleneği; 'karşı' söylem geliştiremedikleri için tek çareleri görmezden gelmek oldu. Öylesine görmezden geldiler ki, gerçeklik anlayışı dışında, önceki dönem öykülerine bakış açılarının ne olduğunu hiçbir zaman öğrenemedik. Dolayısıyla kendi öykü anlayışları, yine kendi dönemleriyle sınırlı kaldı. Türk Edebiyatında hep bir 'ada', olarak kaldılar. Elbette bu kendilerinin bilinçli bir seçimidir. Böyle yapmakla kendi dışındaki öykü anlayışlarını geçersiz kılacak; geleceğe de sadece bu yeni anlayış kalacaktı. ❧

¹ Kurtuluş Kayalı, *Türk Düşünce Dünyasında Yol İzleri*, İletişim Yay., 2001.

² Fatih Altuğ, "A": "1950 Kuşağı" Öyküsünün İlk Harfi, AdamÖykü, s.42, Eylül-Ekim 2002.

³ Necati Mert, *Modern Öykünün Serüveni: 1940'tan Günümüze*, HeceÖykü, s.2, Nisan-Mayıs 2004.

⁴ Orhan Duru, *Geçmiş Bir Bakış, Kuşağıma Sarılınca*, AdamÖykü, s.2, Ocak-Şubat 1996.

⁵ Demir Özlü, *Söyleşi, Düşler/Öyküler*, s.5, Eylül 1997.

⁶ Erdal Doğan, *50'li Yıllar Edebiyat Dergilerinde Öykü*, AdamÖykü, s.2, Ocak-Şubat 1996.

⁷ Ferit Edgü, *Söyleşi, Düşler/Öyküler*, s.3, Ocak 1997.

⁸ Leyla Erbil, *Söyleşi, Düşler/Öyküler*, s.4, Mayıs 1997.

⁹ Demir Özlü, *Söyleşi, Gergedan*, s.10, Aralık 1987.

¹⁰ Tarık Duraun K., *Sartre'cılık Oynadık, Çağdaş Eleştiri*, Haziran 1983.

¹¹ Fethi Naci, *İnsan Tükenmez*, Adam Yay., 1982.

¹² Ömer Leksiz, *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, c.3, Kaknüs Yay., 1999.

GÜRSEL AYTAÇ

FERİT EDGÜ'NÜN ÖYKÜCÜLÜĞÜ

Bugün, kimi zaman yıllarca beklemek gerekiyor bir öyküyü yazmak için. Yazdıktan sonra yayımlamak ya da yok etmek için de öyle. Maya ne zaman tutuyor, hiç belli olmuyor. Yazmaya gelince, her geçen gün daha zor. Beckett'in yaşamının son yıllarında, günde bir cümle yazabildiğini ve bunu başardığında mutlu olduğunu söylemişti yakın dostlarından biri." (Ferit Edgü ile Düünden Bugüne, Adam Öykü, Mart-Nisan 1997, s. 25)

Bu sözlerle anlatır Ferit Edgü nasıl yazdığını. Öykülerinin kısalığının çabuk yazılmış, kolay kotarılmış şeyler demek olmadığını, emek ürünü, zaman içinde damıtılmışlıklarını anlatır bu sözler. Öykücülük çizgisinde giderek bir soyutlaşma, bir felsefleşme, özdeyişe doğru bir yoğunlaşma sezilir. Özdeyiş gibi tek cümlelik, ama, öykü gibi başlıklı öykülere kadar varır bu damıtma. "Çaresiz" başlıklı, "Sonunda bir köpeği evlat edildi." öyküsünde olduğu gibi. (Do Ses, s. 79) Ya da "Avutma" başlığını taşıyan "Ağlama, dedi adam. Bu ölen ilk çocuğumuz değil." (Binbir Hece, s. 67) olduğu gibi. Tek cümleye indirgeme, bir yandan felsefleşmeyle öte yandan okuyucuya düşünme, yorumlama kapılarını açmak demektir.

Resim sanatıyla edebiyatı, daha doğrusu öykücülüğü sık sık karşılaştırma eğilimi gösteren Ferit Edgü'nün her iki sanat dalı için yazdıklarında birinden ötekine geçiş vardır. "Büyük Ustayı Ziyaret" başlıklı öykü (büyük ilgi duyduğu ressam Cezanne'nin hayat hikâyesinden esinlendiğini kendi açıklama notlarından öğreniyoruz), o ressamın çalışma tarzını, sanat ilkesini şöyle yansıtır:

"Birkaç gün sonra, bitmemiş bir resmin önünde,

- Çok güzel bir başlangıç, demek alıklığını gösterdim.

- Hayır, bir başlangıç değil, dedi. Bitmiş bir resim o. Daha doğrusu seyircinin bitirmesini istediğim bir resim. Düşünebiliyor musunuz, bu resmin önünde, her seyirci, kendinden bir şeyler katarak bitirmek isteyecek onu. Biliyor musunuz, yaşım ilerledikçe, resimlerini tamamlamak istemiyorum. Daha doğrusu, bitmeden bitiyor resimler. Bir renk, bir çizgi daha koysam, bu resme bakana sanki bir şey kalmayacak diye korkuyorum." (Çığlık, s. 63)

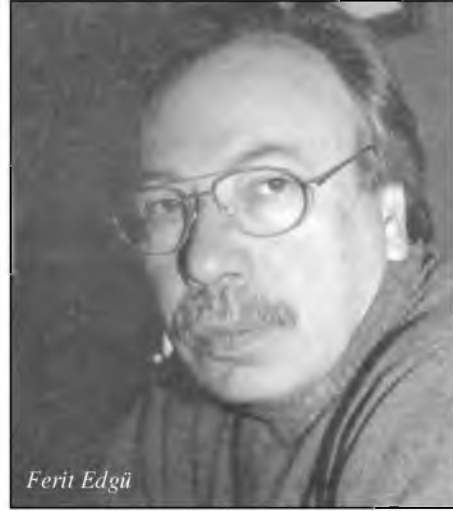
Ferit Edgü'nün öykü çizgisi de bence okuyucusuna anlama-yorumlama-düşünme imkânı bırakmama endişesini gittikçe daha çok duyumsayan bir yazarı gösteriyor. Resimle öykü, öyküyle resim, ressamla öykücü arasındaki geçişleri, "Ressamın Öyküsü" başlıklı onaltı bölümlü 18 sayfalık bir anlatıda dile gelir. Öykü şu satırlarla son bulur:

"Ressamın öyküsünün (kendî itirafıyla) bittiği burda, yazarın öyküsü başlar. Ama bu öyküyü en iyi anlatacak olan yazar değil, ressamdır." (Seyir Sözcükleri, s. 47)

Bu son satırlarda yer alan "yazarın öyküsü" ile "ressamın öyküsü" sözlerinin bir

değişmeceyle bağlanıp yazarın öyküsünün ressamdan bekleneceğinin ifadesi, Ferit Edgü'nün resim ile edebiyat arasında kurduğu bağın tipik bir anlatımıdır. Öte yandan *"Ressamın Öyküsü"* başlıklı bu 16 bölümlük öyküde Romantizmin o ünlü sinestezisi (Alm. Synästhesie) çok kereler dile gelmektedir. "Seslere bakmak", "sesin resmini yapmak" gibi. Duyuların birliği, birbirinin yerini alabilmeleri meselesinin yanı sıra karşıtlıkların sık sık ortaya çıkarılması da romantik bir sanat anlayışını sezdiriyor: "Düşünme" ile "düşleme", "gece" ile "gündüz", "ölüm" ve "doğum", "tekil" ile "çoğul", "ters" ile "yüz" gibi.

"Parça"da "bütün"ü görmek, "ben"nin içindeki ve dışındaki "ben", "gece ile hesaplaşmak için" "gündüzü seç(mek)", dış dünyayı resmederken o dünyanın varlıkları gibi olmak, "görsel olmayan bir şeyi" resmetmek, ve somuttan soyuta geçmek! Bütün bunlar Ferit Edgü'nün resme bakışında olduğu gibi kendi öykücülüğünde de gerçekleştirdiği bir anlayıştır. Sanatlararası gidip gelişler, sanatların birliği ise yine Romantizmin kapsamına girer. *"Seyir Sözcükleri"* başlıklı denemeler kitabında *"Ressamın Öyküsü"*ndan önceki sayfalarda *"Kitap"*, edebiyat, yazarlık, yazma konuları işler ve "deneme" türünü haklı çıkaracak ölçüde öznel ve öz-

Ferit Edgü

gündür. Sultan Veled'in bir deyişi, *"Anda sözler yerinde görmektir! Anda kim göz görene sormaktır"*ın *"Seyir Sözcükleri"*ne epigraf yapılması, "anlatmak"la "görmek"nin ilişkisine daha baştan işaret etmektedir. *"Sunu"*da bu kitapta yer alan metinlerin nasıl oluştuğu hakkında bilgi var. Her biri, resimlere, fotoğraflara eşlik etmek üzere kaleme alınmış; başlangıçta onlarla birlikte yayımlanmış. *"Dilsel imge ile görsel imgenin ayrı dilleri vardır. Birbirlerine çevrilmesi olanaksız bu iki dil, olsa olsa, bazı durumlarda birbirlerine eşlik ederler."* diyen Ferit Edgü, *"Sunu"*yu şöyle bitirir:

"Bugün sözcükleri çırtlıplak ve yapayalnız yayımlıyorum. Kendi kendilerine yetip yetmediklerini ölçmek için." (s. 9)

Alıntıladığım bu iki paragraf, ilk bakışta çelişir gibi gelse de yazarın o son sözleri, "ölçme"nin boşa çıkmayacağına ümidini, hattâ inancını ele veriyor. *"Kitap"*ta yer alan söylem, resimle yazı sanatının tek tek ve bağımsız değil, bir arada, iç içe algılanışını gösteriyor:

"Sorusuz nasıl yaşanır anlamıyorum.

İşim zor. Biliyorum. Boş bir sayfayı sorgulamak.

O sayfa pek o kadar boş değilse bile.

Bir sözcüğü sorgulamak.

O sözcük benmişim gibi.

Bir sözcüğü sorgulamak.

O sözcük senmişsin gibi.

Bir rengi sorgulamak.

O renk o imiş gibi.” (s. 21)

“Tümü kavrayamayan insanoglu (ben)” deyişi, soru soran, “niçin”in peşine düşüp sonuca varamayınca “parçaları kavramaya çalışan” biri olduğunu belirtir. Kısa öykü, küçük öykü formu da işte bu “parça”yı, hayattan bir kesiti mercek altına alma uğraşıdır. Ferit Edgü’nün bir “an”ı işleyen küçük öyküleri sayıca az değildir. “*Üç Düşüş*”, bunlar arasında kurgusu, çok yönlü optik tekniğini uygulayışındaki ustalıklarla enfes bir örnektir. Kendini bir kuşun, bir avcının ve bir köpeğin yerine koyarak, onların açısından “düşüş” olayını, o anı anlatır ve o anı bir “düş”e yerleştirerek anlatıyı masala dönüştürmekten kurtarır.

“*Görmeye çalışmak*”, “*Kitap*” başlıklı denemenin epigrafı:

“Bakıyorum

Görmeye çalışıyorum.

Neyi?”

“*Görme*”, yazarlıktan çok resmetmenin temeliyken yazarın gözüyle dinlendiğinden de söz ediliyor.

“Çünkü boş bir kâğıda bakarken

o boşluğu dinler gözüüm

ve o boşluğun gizini çözmeye

çalışır

Birden beliren bir leke, bir çizgi,

bir hece, bir sözcikle serüven

başlar.” (Seyir Sözcükleri, s. 25)

Gözle görülen dünyanın, hayatın derin anlamına varmak, ressamı da yazarı da felsefeye yükselterek soyuta adım atışını gösterir. Ferit Edgü’nün “minimal öykü”cülüğü de bir anlamda soyuta gidiştir. 📖

ÖMER LEKESİZ

ORHAN DURU: HEP İLERİYE DOĞRU!

Orhan (Mehmet) Duru (1933-) *Küçük Dergi*'de yayımlanan ilk öyküsünden bugüne (1953), deneme, inceleme, çeviri ve derleme çalışmalarının dışında sadece öykü türünde ürün vermeye özen göstermiş öykücülerimizden biridir. Öykülerini *Bırakılmış Biri* (1959), *Denge Uzmanı* (1962), *Ağır İşçiler* (1974), *Yoksullar Geliyor* (1982), *Şişe* (1989), *Bir Büyülü Ortamda* (1991), *Sarmal* (Toplu Öyküler, 1996), *Fırtına* (1997), *Yeni ve Sert Öyküler* (2001), *Düşümde ve Dışında* (İstanbul 2003) adlı kitaplarında toplamıştır; 1953'ten 1997'ye yayımlanan ilk 7 kitabında 85 öykü, son üç yılda yayımlanan son iki öykü kitabında ise 90 öykü yer almıştır.

Sosyal realizme çokça vurgu yaptığı halde 25. sayısında sosyal realizmin organı olmadığı açıklamasını yapan *Mavi* dergisine katılarak, sanat hayatının daha ilk yıllarında edebî tercihini sosyal gerçekçilikten ve "sol" eksenli bir dünya görüşünden yana yapmış olan Orhan Duru, bu tercihinin sanatsal, siyasal ve sosyal nedenlerini şöyle anlatır:

"1950'li yıllarda yazmaya başladım ve ilk öyküm 1953 yılında "Küçük Dergi"de yayımlandı. Dolayısıyla çevrem o yıllarda, ondan önceki ve sonraki yıllarda yazmaya başlamış olanlardan oluşuyor. Bunların içinde adları yitenler de var, öyküyü bırakıp başka alanlarda çalışmalarını yoğunlaştırmış olanlar da.

Hepimiz barut gibiydik ve sert alaycıydık o yıllarda, hem kendimize hem başkalarına karşı. Alışılmış yazın biçimlerine, yerleşmiş kalıplara, toplum düzenine, o yıllardaki yurt yönetimine ve ellerinde erki tutanlara karşı çıkıyorduk genellikle. Ağır bir baskı altında olduğumuz kuşkusuzdu ve hoşnut değildik gidişten. Birbirimizi de eleştiriyorduk kıyasıya. Bu eğilimlerimizi yazılarımızda, öykülerimizde, şiirlerimizde yansıtmaya çalışıyorduk. Ünlü Dram Tiyatrosu olayını anımsıyorum. Baylan'dan yönetilmiş, yerleşik yazınsal anlayışa karşı kendiliğinden patlayıvermiş bir eylemdi bu. Sonu karakolda bitti ve arkadaşlarımızın çoğu devletin sert ve keskin yüzüyle ilk kez karşılaştı bu olayda. (...) Hepimiz bir ölçüde o yılların etkisini yaşadık kendimizde. Yılmaz Pütün (Güney) '13' dergisine yazdığı bir öykü yüzünden ilk kez hapsi boyladı. Demir Özlü askerliğinde çavuşa çıkarıldı. Ben 27 Mayıs'tan sonra 147'ler arasında üniversiteden uzaklaştırıldım. Karanlık bulutlar, bir alın yazısı gibi dolaştırdı üzerimizde gizli ellerce.

(...)Sıkıntımız yalnızca toplumsal yaşamımızdaki bunalımdan değil, yazınsal tek-düzelikten de kaynaklanıyordu. Yazınımızda geçmişin ağır yükünden, durmadan yinelenen kalıplardan kurtulmalıydık. Sait Faik dışında başka yazarlardan da etkilendik, bunlar içinde Oktay Akbal'ı da sayabilirim. Batı'dan esintiler, özellikle Paris kaynaklı esintiler düşün biçimimizde etkili oldu. Sartre ve Camus'nün İkinci Dünya Savaşı sonrası estirdiği "Varoluşçuluk" havasını ilk bizler soluduk derinden. Demir Özlü'nün 1958 yılında yayınladığı ilk öykü kitabının *Bunaltı* adını taşıması boşuna değildir. Fe-

rit Edgü'nün ilk yapıtlarının *Kaçkınlar* ve *Bozgun* adını taşıması da öyle. Bu yapıtlarda bir bunalım ağırlığı ve umutsuzluk sezilir derinden. Kısacası bambaşka bir öykü anlayışı ve yeni bir söylem. İlk öykü kitabım *Bırakılmış Biri* de aynı ortamda yayımlandı, üstelik Türkçenin kalıplaşmış yapısını kırma uğraşı içinde. Bunu yaparken Türkçenin eski örneklerinden, örneğin Mercimek Ahmet'in "Kâbusname"sinden ve devrik cümleden yararlanıyordum ve kara mizah ağır basıyordu öykülerimde.

"Varoluşçuluk" dışında, geçen yüzyıl Rus yazarları, özellikle Dostoyevski'nin etkili olduğunu, daha sonra buna Franz Kafka'nın eklendiğini söyleyebiliriz.

Dergiler vardı bu bağlamda, toplaşıp yapıtlarımızı yayınladığımız. Örneğin Ankara'da yayımlanan "Mavi" dergisi bunların içinde en önemlilerinden biri oldu. Başlangıçta Teoman Civelek'ti derginin yayıncısı, sonraları Özdemir Nutku ile Güner Sümer de yönettiler bu dergiyi. Adı da bir ara "Son Mavi" olarak değişti kapanmadan önce. 36 sayı yayımlanan bu dergi başlangıçta sıradan bir dergiydi, ama sonradan Attilâ İlhan'ın katılımıyla başka bir biçim aldı ve "Mavi Hareketi" diye adlandırılan bir akım çıktı ortaya. Gerçekten bu bir akım sayılabilir miydi? Bugün bile kuşkuluyum. Attilâ İlhan 'Sosyal Realizm' ya da 'Toplumsal Gerçekçilik' çizgisi üzerinde duruyordu yazılarında. Bir ara bu söylem 'Sosyalist Realizm' gibi anlaşılma durumuna bile geldi. Attilâ İlhan yazılarındaki anlayışa ters düşen şiirleriyle tanınırken, bizler 'tek bir gerçekçilik olmadığı' tezi üzerinde duruyorduk. Çoğulcu yazınsal bir eylemdi "Mavi hareketi". (...)

Üzerimizdeki başka bir etki odağı ise Vedat Günyol ve onun büyük güçlükler içinde yayımladığı "Yeni Ufuklar" dergisiydi. (...) Cemil Sait Barlas'ın yayımladığı "Pazar Postası" da toplaştığımız, yazılarımızı yayımladığımız bir köşe oldu bir ara. (...) Salim Şengil'in yayımladığı "Seçilmiş Hikâyeler Dergisi" öykücülerin baş duracağıydı belki. O dönemde öykülerimizin bir bölümü de bu ilginç özgür dergide yayınlandı. Nezihe Meriç ayrı bir duyarlılıkla orada yazıyordu örneğin. Muzaffer Erdost kimi öykülerini o dergide yayımladı, ama sonra öykü yazmaktan caydı "İkinci Yeni" tartışmaları arasında. Asım Bezirci aynı kuşağın eleştirmenlerinden biri sayılır. Tefik Çavdar ise iktisatçımızdı "Pazar Postası"nda. Nurullah Ataç'ın eleştirileri ve yazıları hepimizi etkiledi o dönemde, ayrıca Türkçemize özen göstermemizi sağladı. Selahattin Hilav zengin kültür birikimi ile eleştiri ve deneme alanında etkinliğini koyarken, Fethi Naci "toplumsal gerçekçi" nitelikteki eleştirileriyle özgün bir konundaydı yazınımızda.

(...) İstanbul'da yayımlanan "A" dergisiyle dirsek temasında olarak Adnan Özyalçın, Erdal Öz, Onat Kutlar seçkin yazarlar olarak belirdiler aynı dönemde. Başka köklerden gelseler de Leylâ Erbil, Feyyaz Kayacan, Tahsin Yücel, Bilge Karasu, Vüs'at O. Bener ile Sevim Burak da bu kuşaktan sayılabilir.

Özetlemek gerekirse 50'li kuşak öykücüler, çeşitlilik ve çoğulculuklarıyla, her çeşit bağnazlığa karşı çıkışlarıyla, dünyaya açık kentli yaşam görüşleriyle yepyeni bir ivme kazandırdılar yazınımıza. (*Adam Öykü-2*, Ocak Şubat 1996)

"Yaşamaya umut vermiyen, kurmaya veya düzeltmeye yaramıyan bir sanat" ta ı-

rar ettiği için Tahir Alangu tarafından eleştirilen (Varlık Yıllığı 1963) Orhan Duru, öykü anlayışını tam da eleştirildiği noktada oluşturmuştur: “Öyküde davranışlar, olaylar, durumlar önemlidir, kişilikler değil. Kişilikleri ortaya çıkarmak ise romanın işi. Romanla öykü arasındaki en önemli ayrım bence bu. Öykü, yüzeyseldir ve daha çok anlatıma ve kurguya dayanır. Ayrıntılara girmez fazla. Hiç olmazsa gereksiz ayrıntılara. Çehov’un dediği gibi bir öykünün başında bir tüfekten söz edilmişse, bu tüfek patlamalıdır öykünün bir yerinde, ortasında ya da sonunda. Öyleyse öykü, yoğun bir anlatım çabasıdır bir bakıma. Gevezeliklere yer yoktur orada. Olayın ve kurgunun çözümlenışı içinde gereksiz ve her söz kapsam dışı bırakılmalıdır ki, öykü öykülüğünü bulsun. Yani bir bakıma çifte kavrulmuş lokum gibidir öykü. Çiğnenmesi zordur ama tadına doyum olmaz. Öykü, saf, yoğun ve damıtık olmalıdır kısacası. Kendine özgü küçük bir gerçeği vardır öykünün. Bu gerçek ile hayattaki gerçek benzemez birbirine. O yüzden “hayat-ı hakikiye hikâyeleri” yani olmuş öyküler tatsızdır ve yansıtmaz gerçeği. Öykünün kendi içindeki, kendine özgü gerçeği kaçırdınız mı, hayattaki gerçeği de kaçırmış olursunuz bir bakıma. Öyküdeki gerçek, hayatta olan bitenlere benzemez de kimseyi yadırgatmaz bu. Başınızdan geçen bir olayı aynen yazmağa çalışırsanız da bu defa kimse inanmaz ona. Öykünün kendi gerçeği başka bir şeydir. Kendi yasaları, kendi kuralları ve mantığı vardır öykünün. Bunlar da değişiktir her öykü için. Yazmaya başlayınca sezilir ve ortaya çıkar. En iyisi onlara uymaktır gerçeği kaçırmamak ve inandırıcı olmak için.” (*Soyut dergisi*-69-70, Nisan-Mayıs 1974).

Orhan Duru, onca 50 kuşağı vurgusuna rağmen, “Ben kalıpların ve şablonların dışına çıkmak istiyordum. Gerçekçiliğin dışına çıkmak değildi bu. Şunu anlamıştım önce, anılara, güncel izlenimlere dayanarak yazılan, gündelik yaşamın ayrıntılarına saplanan bir öykü, bir ölçüde gerçeklerden uzaklaşıyordu. Gerçekler anlatılıyordu belki ama tam gerçek olmuyordu bu. İnandırıcı da olmuyordu. Aslında öykünün ya da başka bir yazınsal ürünün kendi gerçeği vardı. Bu gerçek yakalanmalıydı bence. Alınan sonuç istediğimiz bildiriye uyumlu bir biçime ulaşıyorsa sorun yoktu artık. Böylece öykücülüğümüzün daha yaratıcı boyutlara ulaşacağına inanıyordum. Bu çabamı bugün de sürdürüyorum. Belirli kalıplardan kurtulmak ve yazının önünü açmak istiyordum. (*Cumhuriyet Kitap*, 2 Temmuz 1998) yaşımlarıya, o kuşaktaki öykücülerden çok, Haldun Taner’e ve Feyyaz Kayacan’a çok daha yakın durur. Çünkü, o da her iki yazar gibi, mevcut teamülün aksine Toplumcu Gerçekçiliğin şematik yapısını benimsememiş, öyküsel gerçekçiliğin, sanatçıya mahsus içsel zorunlulukların izinde yürümeyi seçmiştir.

İronik üslubunu, öyküsel yoğunluğun önüne geçmeyen tonu açık tutulmuş bir felsefeyle besleyen Orhan Duru, kişisel tanıklarını çağrışımlar eşliğinde “öteki”nin tecrübesine dönüştürerek sunmuştur.

Orhan Duru, genelde edebiyatın, özelde öykünün çeşitlenmesi adına yeni biçim ve içerik denemelerinde ısrarlı olmuş, bilgece söyleyişleri, dilsel oyunlarla seçkinleşen çağrışımları, saçmanın içindeki gizli realiteyi, olağanüstülüklerde barınan olağanı öykü evrenine taşımıştır.

Öykülerinde, bireysel problemlerle, toplumsal problemleri de dengeli bir şekilde işleyen Orhan Duru, “bir çeşit direnç” olarak eğlendirdiği mizah da dahil olmak üzere tüm edebi imkânları kullanarak kendi ideolojisini metne yedirmiş, bu bağlamda söylemek istediği hemen her şeyi ideolojinin değil sanatın diliyle söylemeyi seçmiştir.

Batı edebiyatı ve felsefelerine yakın durduğu kadar, Doğu edebiyatına ve felsefelerine de yakın durarak, önü evrenselliğe açık bir kulvarda yürüten Orhan Duru, aynı bağlamda eskiyi reddetmeyi değil, eskiyi modern bir potada dönüştürerek öykülerine taşımayı tercih etmiştir.

Tüm bu özellikleriyle Orhan Duru, öykülerinde nakleden, taşılayan, güldüren, ür-künççe gülümseten, düşündürten, hiçbir şey söylemeyen ya da çok şey söyleyendir. Bu bakımdan Orhan Duru’yu, yaşantının tüm yüzlerini ve tüm maskelerini kendi tarzına uygun düzeyde keşfe çıkmış bir serüvenci olarak nitelemek mümkündür.

Kara mizahı geleneksel anlatının imkânlarıyla ve ilginç kurgularla açlandırarak kendi öyküsünü kuran Orhan Duru, “Devrik cümleler dinamik bir yapı getiriyordu dilimize. Kalıplardan ve geleneklerden kurtarmanın savaşını veriyorsak dil üzerinde de durmalıydık. Bu hem genel düşüncelerime uygun geliyordu, hem de kendime özgü bir anlatım biçimi, bir üslup yakalamak içindi. (...) Osmanlı döneminden gelen kalıplaşmış Türkçe yeterli olamazdı. İmparatorluk kurulmadan 14. Yüzyıldan kalma yapıtları okursanız onlarda daha dinamik, özgür bir Türkçe bulursunuz. Bunun en önemli örneklerinden biri Mercimek Ahmet’in ‘Kabusname’sidir. Osmanlı döneminde de üst tabaka tarafından pek beğenilmeyen yazarlar, örneğin Evliya Çelebi daha özgür bir anlatım tutturmuştur. Ama Osmanlı İmparatorluğu kendi düzenine göre katı ve hiç değişmeyen bir cümle yapısı getirdi. Daha yakın zamana dek bu yapı etkin oldu. Ben de onu kırmak için bir atılım yaptım. Bu çabam bugün de sürüyor. Nasıl içerikte yenilikler yapıyorsak, aynı yeniliği dilde ve anlatımda yapmalıyız. (*Cumhuriyet Kitap*, 2 Temmuz 1998)” sözleriyle dil işçiliğini sağlam damarlar üstünde gezinerek sürdürmüştür. ❧

NECİP TOSUN

KENTLER, BUNALIM VE CİNSELLİK:
DEMİR ÖZLÜ ÖYKÜCÜLÜĞÜ

Demir Özlü; Albert Camus, Jean Paul Sartre gibi yazarlarla anlam alanı bulan bir edebiyat görüşünün, felsefî anlayışın izlerini sürer. Varoluşçuluk olarak kavramlaştırılan bu akım, özellikle 1945 ile 1955 yılları arasında Fransa’da en parlak dönemini yaşamış, zamanla bu akımı sürükleyen öncülerin ayrı ayrı yönlere savrulması, yaşananlara, çağın sorunlarına ilişkin açıklayıcı çözümler üretememesi üzerine silikleşerek, etkisini yitirmiştir. Daha çok felsefî bir görüş olarak başlayan Varoluşçuluğun zamanla edebiyatta da ürünlerinin verilmesiyle yaygın bir etki alanı oluşmuştur.

Tarihsel kökenleri olmakla birlikte Varoluşçuluğu dönemsel etkilerin beslediğini söylemek mümkün. 1950’lerde bir yandan İkinci Dünya Savaşı’nın acılarını, bir yandan teknolojinin/sanayileşmenin sarsıcı baskısını üzerinde hisseden Avrupa insanı, Tanrı düşüncesinden de kopuşla birlikte tam bir kendi kendine yabancılaşma serüveni yaşar. Bu bunalım, felsefeye, sanat edebiyata bütün unsurlarıyla yansır. Ne Tanrı ne de geçmişin mutlak doğruları artık olmadığına göre, uyumsuzluk, saçma ve acı kaçınılmazdır. Bilinmeyenlerle çevrili hayat içerisinde birey savunmasızdır. Geçmişinden, tüm birikiminden kopmuş insan yapayalnızdır. Çevre/kitle/bürokrasi ise insan mutsuzluğunu artırmaktadır. Bu yüzden toplumun her kesiminde topyekün bir çürüme yaşanmaktadır. Gerçek diye bilinenler artık şüphelidir. Gerçek ve düş birbirine karışmıştır. İnsanın git gide vardığı yer hiçlik, boşluk, anlamsızlık olmaktadır. Birey bu kısırılmışlıkla kuşku, korku ve güvensizlik içerisinde.

Yabancılaşma, umutsuzluk, uyumsuzluk, bunaltı bu anlayışın ana vurgularıdır. Susturulmuş, bastırılmış duyguların dış dünyanın gerçekliği ile aynı yerde çakışmasından kaynaklanan “hastalıklı” hâller bu akımın yazarları tarafından yoğun bir şekilde işlenmiştir. Hem kendisiyle hem çevresiyle çatışma içerisindeki bireyler, toplum tarafından dışlanmışlık duygusuyla içine kapanır ve âdeta kendi iç sürgününü yaşarlar. Paranoya, ruhsal yolculuk, şizofreni ve düşlerle, karabasanlarla geçen günler... Bu kısırılmışlık duygusuyla, bireysel savunma mekanizmalarını harekete geçiren birey, doğru ve yanlışları da toplumdan ve yönetimden bağımsız olarak bizzat kendisi tespit eder. Gelişen ağır mutsuzluk duygusu ile gelecek kuşkusunu ve paniği birleşince, birey toplum içinde hastalıklı bir tip olarak sivrilir. Bu tür anlatılarda dikkat çekici bir başka özellik de birey için hiçbir çıkış yolunun gözükmemesidir. Kaçış yoktur. Hiç kuşkusuz bu da kaçınılmaz olarak başkaldırı olayını gündeme getirir. Bu eserlerde başkaldırı, bireylerde kendi kendini cezalandırma, intihar, katillik gibi davranışlarla kendini ortaya koyar. Böylece birey bu olumsuz şartlarda yaşamının bedelini ağır bir şekilde öder.

Arayış ve Başkaldırı Kuşağı

Demir Özlü'nün öykü yazmaya başladığı 1950'ler Varoluşçuluğun Fransa'da altın yıllarıdır. Bu dönemde Batıda Varoluşçuluk yanında Freudyenlik, Gerçeküstücülük, Hiççilik rüzgârları da esmektedir. Ülkemizde ise sosyal gerçekçilik ve köy edebiyatı başat anlayıştır. Ama bir kısım sanatçılar ise ülke içindeki yönelimleri değil Batıdaki bu yönelimleri benimserler. Bunun elbette çeşitli nedenleri var. Bunlardan biri ülkede yaşanan siyasal olaylardır. Bu dönemde özellikle sol aydınlar ve yazarlar üzerinde baskıcı bir ortam hüküm sürmektedir. Bu kısıtlanmışlık içerisinde çıkış yolu arayan yazarların varoluşçuluğu keşfettiklerini görüyoruz. Fransa'daki Varoluşçuların bu ilk dönemlerde komünizme mesafeli durmaları (özelikle ülkemizdeki komünları düşünüldüğünde) yazarlarımız için ayrıca cazip gelmiştir.

Demir Özlü bu akımın ülkemizdeki en önemli temsilcisidir. “Elbette edebiyatta varoluşçuyum. İnsanın dünyadaki durumu, bence varoluşçu açıdan açılabilir. Yaşamla insan varoluşu tam bir uyum göstermiyor. Arada bir şeyler eksik kalıyor. Yaşam bir yanıla elbette bir bunaltıdır. Yaşam çoğu zaman kurudur, tek düzedir, sıkıntı vericidir.” (Düşler Öyküler, Sayı 5, 1997).

Demir Özlü ile birlikte Erdal Öz, Ferid Edgü, Orhan Duru, Adnan Özyalçiner, Onat Kutlar, Bilge Karasu bu akıma sahip çıkarlar. Bu tavır elbette edebiyatta bir kırılmanın adıdır. Bu yazarlar böylece hem kaba gerçekliğe hem de köy edebiyatına mesafeli dururken o güne kadar ki edebiyat geleneğine de hepten başkaldırırlar. Bu yüzden ortaya koydukları açıkça Avant-garde bir edebiyattır. Kuşkusuz bu kuşağın niyeti Saif Faik'le başlayan “bireyin yüceltilmesi” tavrını, evrensel boyuta taşımak, dünya ölçeğinde bir edebiyat yapmaktır. Çıkış yolunu da Varoluşçuluğa eklemlenmekte bulmuşlardır. Ama yine de kafaları karışıktır. Çünkü Marksçılığa, Varoluşçuluğa, Gerçeküstücülüğe toptan sahip çıkmışlardır. Sonuçta Demirtaş Ceyhun'un yerinde tespitiyle Varoluşçuluğu “bunaltı”, gerçeküstücülüğü de “zor anlaşılır” olmak olarak anlayan bu kuşak, bir ultra edebiyatın ülkede temsilcisi, üreticisi olarak edebiyatımıza küçümsenemeyecek bir katkı yapmakla birlikte, yerli bir bakış oluşturmada, köksüz, dayanaksız bir üretim sürecinin bir parçası olmuşlardır.

Öykü Serüveni

Özlü'nün yayınlanmış yedi öykü kitabı vardır: “Bunaltı” (1958), “Soluma” (1963), “Boğuntulu Sokaklar” (1966), “Öteki Günler Gibi Bir Gün” (1974), “Aşk ve Poster” (1980), “Stockholm Öyküleri” (1988), “Geçen Yaz Kentte Kızlar” (2001).

İlk kitabı “Bunaltı”daki Bağırsız öyküsü, Varoluşçuluk etkisini en somut yansıtan öykülerinin başında gelir. Toplumdan tümüyle bağlarını koparmış kahramanımız “varlık tedirginliği” yaşamaktadır. Ona göre toplum tümüyle çürümüş ve kendine yabancıdır. Yaşam bir azaptır. Sevgisiz ve bağırsız, acı içinde kıvrınmaktadır. İnsan tümüyle yalnızdır. Etrafı ölü doğayla kuşatılmıştır. Mutluluk yoktur. Kendi kendine sorar: “Bu ne biçim oluş? Özümden, beni bedbaht eden özümden hiç ayrılmayacak mıyım? İnsan hiç ayrılmaz mı?” Varlığın bunaltısı altında ezilmekte, yaşamının boş-

luğunu ta iliklerinde hissetmektedir. “Tekim. İyiliğini, gücünü koruyamamış bir tek. Yalnız insan. Benim. Ben.” Hayatı o kadar boş ve anlamsızdır ki bir cinayetle buna anlam katacağını düşünmektedir. Bunun üzerine, tümüyle kendine bağlanmadığını düşündüğü bir kadını öldürür. Artık böylece varolacaktır. Öykü boyunca sürekli izlendiğini düşünen kahraman için burada ya da orada olmak, cezaevinde ya da dışarıda, ülke içinde ya da dışında olmak fark etmemektedir. Çünkü her şey anlamını yitirmiştir. Önce kaçmak ister. Ama kuşkuludur: “Kaçabilir miyim? Kendimden nereye kaçarım?” Sonunda yurtdışına kaçmak için uçak bileti alır. Havaalanında son anda uçağa binmekten vazgeçer. Cezaevinden kaçmak onun için anlamsızdır çünkü. Ha içerisi ha dışarısı hiç fark etmektedir.

Kitaptaki Bunaltı öyküsü ise öyküden çok onun bir manifestosu gibidir. Özlü bu metinde Varoluşçuluk anlayışını temellendirir. “Niçin dünyaya geldim diyorum, ben kimim? Ne oluyorum? Bu acıyı çekip durmak için mi?” “Batağın içindeyim, durmadan daha da dibe saplanmaktan kendimi alamayarak.” “Eşyanın özünü hiçbir zaman anlayamadım, kendimce yorumlayamadım.” “Yaşamak anlamsızdır. Sevgiyle, iyilikle, bir şey olacak diye bekleyerek, titizlenerek, kötülükten korkarak büyüttüğüm umutlarımın bir anda yıkıldığını, bu kaçınıcı görüşüm. Biliyorum artık, anlamsızlığa başımızı vura vura yaşayacağımızı. Çünkü ne olduğumuzu bilmiyoruz? Niçin varolduk? durmadan, dinlenmeden bu anlamsızlığı yaşasın diye mi?”

İkinci kitap “Soluma”daki Kanal öyküsünde, şehre niye geldiğini bile bilmeyen kahramanımız burada amaçsızca dolaşmaktadır. Şehrin plânında kanalı görünce bu zihnine yerleşir. Artık herkese burayı sormaktadır. Sonunda kanalı bulur ve kendini kanalın bulanık suyuna bırakır.

Üçüncü kitap “Boğuntulu Sokaklar”da aynı kahraman amaçsızca sokaklarda dolaşmayı sürdürmektedir. Bol bol sokak tasvirleri, kahveler, birahaneler, amaçsız insanlar, intiharlar... Artık zihni kadınlara yönelmiştir. Varoluş problemlerinden çok, kadınlarla meşguldür. Bu üç kitap tümüyle Varoluşçu öğretiyi yansıtırken, daha sonraki kitaplarında bu etki git gide azalacaktır.

“Öteki Günler Gibi Bir Gün”deki öykülerin odağında kadın, içki ve kent vardır. Dönemin ana eğilimi 12 Mart öykülerde bir fon olarak yerini alır. Cinsellik ise iyice artmıştır. Kitaba da adını veren öyküde, anlatıcı, bir genelev kadını bir burjuva kadından “yüce” bulur. Burjuvayı eleştirmek için bile kadını ve onun cinselliğini kullanır. Ona göre kadın hayatın ta kendisidir. Kadın (hayat) yazmaktan da üstündür. Yerebatan’da gerçeküstü bir yaklaşımla ülkede yaşanan solcu avı eleştirilir. Havuzun Başında, onun bir yazarlık savunması gibidir. Öteki Ülke’de devrim, Marks tartışmalarından her şey cinselliğe, kadına evrilir. Kıyıda’da ikili konuşmaların arkasında faşizm, tutuklanan aydınlar, arananlar listesi, cinayetler yine fon olarak yerini alır. İçerisi’nde bir yazarın mutsuz bir burjuva ile görüşmesi, Açıkta Kalan Kilise’de ise sembolik bir yaklaşımla “gizliliği” seven bir kahraman anlatılır.

“Aşk ve Poster”de onun diğer tüm öyküleri gibi kent izlenimleri/tasvirleri, cinsellik ve içki muhabbetleri üçgenine oturur. Sarı Rolls-Royce’de bir askerin araba tutku-

sunu ve aldatılma acısını, Alp Öteli'nde baskı yıllarını, Gemide, Napoli, Marsilya'da, Paris'te, Kopenhag'ta, Bologna'dan Çıkarken'de ağırlık olarak yol ve yolcu hikâyelerini, Ödül'de genelevdeki aynı kadınla ilişki içerisindeki arkadaşları, Evlenme Töreni'nde kadının cinsel sorunlarını, Büyük Bir Otelde Aşk'ta kadın tutkunu bir siyasiyi, Salonda Felsefe'de kadının seksüel özgürlüğünü anlatır. Bu meyhane, yatak, serüven öykülerinin arkasında ülkede yaşanan siyasal karmaşa ve baskıcı ortam vardır.

"Stockholm Öyküleri", tam bir Stockholm güzellemesidir. Akşamüzzerleri Gidilen Bir Bar'da kuzey kent gecelerinde bir öykü yazmak isteyen yazarın yazma serüvenini, Lilla Maria'da Stockholm'da küçük bir lokantayı, Dünya'nın Bir Yerinde'de ülkesinde süren siyasal karmaşadan kaçmış bir aydının Avrupa kentlerindeki izlenimlerini, Charlottenburg/1'de bir meyhanede kız düşleyen bir aydını, Charlottenburg/II'de yine Stockholm'deki evinin penceresinden şehre bakıp Nazilerin Yahudilere yaptıklarıyla Türklerin 6-7 olaylarında Hristiyanlara yaptıkları arasında paralellik kuran bir kahramanı, Bir Sokağı Aramak'ta ondokuz yaşında etkilendiği yazarın izini süren bir aydını, Lena Person'la Konuşamamak'ta platonik bir aşkı, Pia İle Öğleden Sonrası'nda kahramanımızın Pia'ya olan cinsel arzusunu anlatır.

"Geçen Yaz Kentte Kızlar" benzer iz üzerinde yürütür. Adalara Yolculuk'ta ölüm düşüncesini, Ilık Bir Oda'da geçkin bir yazarın genç bir kıza olan tutkusunu ve onu bekleyen gelecek kuşkusunu, Mezeci Dükkânın Önü'nde kaçırılmış güzelliğin üzüntüsünü anlatır. Geçen Yaz Kentte Kızlar öyküsünde ise, Batılı kadınlar gibi özgür cinsel seçimleri olmayan Türk kadınları eleştirilir. Özlü, Arkadaki Oda'da ülkeden ayrılışının nedenlerini tartışır. Arka Balkon'da ise artık İstanbul'a dönecek olan kahraman anlatılır. Ve tüm bu hayat uğraşısından sonra vardığı sonucu açıklar: "Hayat bitmeyen bir yolculuktur."

Temalar; Kentler, Yalnızlık, Bunalım, Kadın, İçki...

Umutsuzluk, yalnızlık, kısıtlanmışlık, acı, ölüm, karamsarlık, iletişimsizlik, hayatın anlamsızlığı, intihar, cinsellik öykülerinin ortak temaları olmuştur. O, güzellikle, mutlulukları değil, acıları, yalnızlıkları, anlatır. Birey, acımasız toplumsal-sosyal düzende yapayalnızdır. Onun bu kısıtlanmışlığı içerisinde bir çıkış yolu da gözükmektedir. Özellikle ilk kitaplarda Varoluşçuluk temel belirleyici olurken bu felsefi/yazınsal akımın modasının geçmesiyle birlikte cinselliğe evrilmiştir.

Demir Özlü, Türk öykücülüğünde dönüp dönüp hep aynı hikâyeyi anlatan yazarların en tipik örneklerden biridir. Bulvar, kız, şarap, konyak, uzo, gece, otel, birahane, kahvehane, bar onun tüm öykülerini özetleyen anahtar kelimelerdir. Onun öykülerinde özne çoğunlukla mekânlardır. (Özellikle Avrupa kentleri: Paris, Berlin, Amsterdam, Stockholm.) Sanki önce mekânları belirlemekte sonra ona öyküler kurgulamaktadır. Öykülerde şehrin kalabalık ve karmaşası ile bunalan, arayan bireyin iç sı-

kıntısı birbirine denk düşer. Aslında kahramanlar bilinmek değil yitip gitmek istemektedir. Ne aradıklarını bilmedikleri için de bu yolculuk hiç bitmez. Öze, memlekete dönüş de (İstanbul, Ödemiş) hiç mümkün değildir. Çünkü orası özlenen bir yer değildir. Özgür kadınlar, boğuntulu sokaklar, ıslıl ıslıl kahveler onu hep burada, Batı kentlerde tutmaktadır. Kanalları, kuleleri, havaalanları, kahveleri, kiliseleri, anıtları, sokakları, barları, metroları öyküsünün tam göbeğine yerleştirir. Kentleri sokak sokak, cadde cadde, kahvehane kahvehane, birahane birahane anlatır. Öykülerin tamamına yakınında mekân ya bir kahve ya da birahanedir. Kahramanımız şehrin sokaklarını dolaşıp buraya gelir. Buralarda aşk, cinsellik, edebiyat üzerine konuşulur. Varoluş problemleri tartışılır. Tam bu arada devreye bir kadın girer. Ama kahramanımız bundan da mutsuz olur. Şehri dolaşırken öykü biter.

Kadın

Onun öykülerinin temel motiflerinden biri de kadındır. Ama o kadının sosyal konumundan, ezilmişliğinden çok seksüel özgürlüğünü gündeme getirmiş bunu öne çıkarmıştır. Zaten batılı kadınları da bu özellikleri nedeniyle yüceltir. Ama bu özgürlüğü kadından çok kendisi için istediği, bu nedenle de erkeksi, faydacı bir bakışın öykülerde ağırlıklı olarak yer aldığı gözden kaçmaz. Onun kadına cinsellik dışında duygusal bakışı neredeyse sayılıdır. Kadını daha çok cinsel bir obje olarak görmeyi yeğler. (Pek çok öyküde kahramanların genelev kadınları olması aynı yaklaşımın bir yansımasıdır.) Bu da sanki cinsel açlığın bir yansıması gibidir. Kabaca yaklaşırsak kadına, batılı kadına, ortalama bir Türk erkeği gibi bakar. Belki bunun tek istisnası “Lena Person’la Konuşamamak” adlı öyküdür. Stockholm’de bir postanede çalışan Lena Person adlı bir kıza aşık olan kahramanımızın bu aşkı giderek platonik bir hâl alır. Bir iş uydurup uzaktan uzağa kıızı izler. Ama bir türlü konuşamaz. Bu içinde cinsellik barındırmayan bir tutkudur. Ama kıza verebileceği hiçbir şey olmayan kahramanımız (evlidir) ona saygısından geri adım atar. Öykü bize ait bir ruh durumunu, sezgi ve anlayışı yansıtır. Ama diğer öykülerde kadın ağırlıklı olarak sadece bir cinsel objedir. Özellikle Freudyen, Marquis de Sade, Kundera’nın kadın bakışı öykülerini besleyen temel yaklaşımlardır.

Aslında kadın, içki ve intihar onun kahramanlarının bir sığınağıdır. Her şeye inançlarını yitirmiş bu insanlar, ancak bu limanlarda soluk alabileceklerini düşünürler. Hınçla kadına ve içkiye saldırırlar. Cinsellik bazen öylesine abartılır ki kimi öykülerde tümüyle cinsellik sorunları tartışılır. Örneğin Konyaklar’da biyolojik bir parçaya güzellmeler yapılır, yüceltilir. Bu parça tüm insanî ilişkilerin merkeziymiş gibi sunulur.

Biçim

Tema olarak, felsefî çıkış olarak Batıya bağlı kalan Özlü, biçim olarak da hep onları izlemiştir. Anlatımda yer yer kimi gerçeküstü temalara yer verse de (imge, metafor) sade bir anlatıma sonuna kadar bağlı kalmıştır. Biçimsel anlamda zaman za-

man Yeni Romancıların birikiminden de yararlanmışır. Yolculukları anlattığı öykülerde Micheal Butor’u, sokak, şehir tasvirlerinde de Alain Robbe-Grillet’i çağırıştırır. Olay öyküden hep uzak durmuştur. Özlü daha çok izlenimci bir yaklaşımı benimsemiştir. Öykülerini kısa kısa cümlelerle oluşturmuş, Hemingway’deki sadeliği yakalamaya çalışmıştır. Öykülerinde kurgusal yan olabildiğince azdır. Çoğunlukla kendisinden yola çıktığı için pek çok öyküsü deneme sınırlarında dolaşır. Öyküleri yurtdışındaki gönüllü bir sürgünün Avrupa izlenimleri gibidir.

Sonuç

Batıdaki edebiyat ve felsefî akımları yakından takip edip ülkeye taşıyan Özlü’nün ülkemiz edebiyatındaki karşılığı ancak bu akımlarla birlikte anılmak olmuştur. 1950’lerdeki Varoluşçuluk rüzgârını ülkeye taşıyan Özlü, bu akımın sönmesiyle birlikte yine 1960-70’lerde buralarda başlayan cinsel özgürlük rüzgârına tutunmuştur. Bu yüzden yerlilik bağlamında özgün bir öykücü kimliğinden çok, öykünmeci tavrı öne çıkmıştır. Eser Gürson’un tespitiyle, kendiliğinden gelen bir üretim sürecini değil, daha başta Batıya ve kurama boyun eğmiş bir sanat/öykü anlayışını benimsemiştir.

ABDURRAHİM KARADENİZ

İSTANBULLU ERASMUS: LEYLÂ ERBİL

1 960'ta *Hallaç* ile başlar Leylâ Erbil. Şiirsel bir çağrışımı vardır *Hallaç*'ın. Ama Erbil, bu adlandırmayı daha çok 'hallaç pamuğu gibi atmak'tan çıkarak seçmiş olmalı. Hemen söylenmeli, 'hallaç pamuğu gibi' atar dili ve 'her nenleri' *Hallaç*. Bu ilk kitabın ardından *Gecede* (1968) ve *Eski Sevgili* (1977)yle sürdürür aynı izleği. 'Bu kitap(lar) hiçbir ödüle katılmamıştır.' ama, *Gecede*'ye bu ibare konulmaz; fakat *Gecede*'nin de kendine özgü bir ödül serüveni olur. Bu serüven den dolayı Erbil'de, daha sonra yayımladığı kitaplarına bu ibareyi koymayı daha doğru bulur. *Gecede*'nin ödül serüveni *Eski Sevgili*'deki *Biz İki Sosyalist Erkek Eleştirmen* adlı öyküde anlatılanlara benzer bir serüven midir?

İlk öykülerini 1950'li yıllarda yazmaya başlar Erbil. Sait Faik ile tanıştığında 'Utana sıkıla kendi şiir ve hikâyelerimi okudum.' dediği zamanı '1953 sonu 1954 başı' olarak anımsamasına bakılırsa, on yıllık öykü birikiminden sonra yayımlanmıştır *Hallaç*. Kitap üç bölümde toplanmış on altı öyküyü bir araya getirir. İlk kitabın en eski öyküsü 1956 tarihili *Uğraşsız* adlı öyküdür. *Eski Sevgili*'de altı, *Gecede*'de ise yedi öykü vardır.

Leylâ Erbil'in otuz öykülük üç kitabını okumak, *hallaç* sözcüğünün deyim kullanımıyla tekrar tekrar karşılaşmak demektir. Yine onun öykülerini okurken *yola çıkmak* ile *menzile varmak* arasında bir fark da yoktur. Hem ilk öyküsüyle en son öyküsü arasındaki değişmezler; kurgu, mantık düzeni, dil ve ironi bütünlüğü açılarından bu böyledir, hem de *muhaliflik/delilik* teki direnişi açısından böyledir.

Leylâ Erbil'in bir entelektüel kişi olarak varolduğu dönem toplumumuzun her bakımdan (yazardan ödünç alarak söylersek) hallaçlandığı dönemdir. Bu dönem öykülerini, 1940'lı yıllarda başlan tercüme hareketlerinden –ki bazıları Türk Rönesansı diyor-, çok partili yaşam(lar)a geçme(me)lerden, darbelerden, insan-toplum ve otoriteden beklentilerden; güven ve güvensizliklerden, cihan kavgalarından, Sartre ve Kafka, Marks ve Freud etkileriyle yeni yeni bir sorun olarak büyük şehirlerin kenar mahallelerinde ortaya çıkmaya başlayan gecekondu olgusundan –Behice Boran 1942'de 'Mantarevler' demektedir- soyutlamak neredeyse olanaksızdır. Toplumsal ve entelektüel dikkati yerinden oynatan, (hallaçlayan) bunca derin etkileyeni konu dışı bıraksak bile, 'Hallaç'ta, S. Faik ve Beckett etkisinde kalacağım korkusuyla epeyi bocalamışım.'¹ diyen Erbil'in, böylesine yerinden oynamışlık içinde ayrıca özgünlük arayışı da ısrarla izini sürdüğü öykü için, yeni bir 'hallaç pamuğu gibi at(ıl)ma' olmuştur denilebilir. Dolayısıyla Erbil'in öykülerini hiçbir şabloncu okuma biçimiyle yeterince doğru okuyamayız.

*Uğraşsız*² adlı öykü *Hallaç*'taki öykülerin en kısası ve ilkidir. *Uğraşsız*'daki birey; kadın (ben) ile erkek: Osmanoğlu Cemal Bey vardır. Öyküyü *Ben* anlatır. Aslında anlatılan bir öykü de yoktur. Osmanoğlu Cemal Bey kadın(ben)'i bir plaja davet eder. Kadın, canı denize girmek istediği için erkeğin davetini kabul etmiştir. Ama erkek -Osmanoğlu Cemal Bey'dir adı!- için deniz, güneş hiç de önemli değildir. Onun amacı bambaşkadır. Kadın için deniz, güneş, güzeldir. Erkeğin dikkati yalnızca kadına yöneliktir: Çünkü Osmanoğlu Cemal Bey'dir adı. Erkek egemen bir toplumun, kültürün, dilin ve dünya görüşünün *ben*'e tahakküm etmeye çalışan binlerce bireyinden biridir Cemal Bey. Kadın/*ben* de bunu çok iyi bilmektedir. Fakat *ben*, salt kendisi için vardır. Ve belirleyenlerin dayatmalarından kendini korumaya karardır. Hiçbir şeye teslim olmayacaktır asla. Kendisi varolduğu için doğayı duyumsamak istemektedir. Ama *osmanoğluna* da içinden geçenlerle birlikte duyar: 'Biliyorum da, bi nen vermeyeceğimi. Taş çatlasa ne etimden budumdan, ne duyularımdan zırnık vermeyeceğimi biliyorum. Oysa, bi punduna getirir, nasıl olsa alırım, diye düşünüyo.' diye kendi kendine konuşur, açımlar kadın/*ben* Cemal Bey'in içinden geçenleri. Kadın güneşin kı-zarttığı teniyle, denizle, doğayla varoluş coşkusuyla yaşamak istiyordur. Oysa Osmanoğlu Cemal Bey kadının bu coşkusuyla kendisiyle cilveleşmesine yorar. Kadın gerçeği, yani varoluş coşkusuyla şenlendiğini (her hangi bir) *osmanoğluna* anlatamamaya-çağından daha doğrusu, anlattıklarını *osmanoğulların* anlayamayacağından, son derece emindir de üstelik. Cemal ile konuşuyormuş gibi kendi kendisiyle konuşur; 'Böyleyim işte, isim gücüm yoksa, canım da yüzmek istiyorsa, ya çevrem ne der diye düşünmem, atlatmam kimseyi, kalkar giderim.' der. Cemal anlamaz ama, bir başkası belki anlardı diye düşünecek olur. Ama içinden bir başkası hemen atılır: "b.. anlardı." diye azarlar *beni*. *Benin* savaşı çok yönlüdür. Plaja gitmek istediği hâlde 'Çevrem ne der?' diye gitmese topluma, geleneklere, ahlâk kurallarına boyun eğmiş olacaktır. Bütün bunlara başkaldırarak plaja gittiğindeyse *osmanoğullarına* teslim olmaması gerekmektedir. *Uğraşsız* bütünüyle iç konuşmalardan oluşmuş bir anlatım formuna sahiptir. Bu iç konuşmalardan sonra şu cümlelerle biter öykü: 'Tutup kafasını Osmanoğlu Cemal Bey'in, denizin yemyeşil dibine itiyorum. -Eşşeoğlu eşşekler!- diye bağıryorum sonra; eşşeoğlu eşşekler!³ Elbette bu denizin dibine itmeler, bağırımlar da *benin* kendi içinden geçirdikleri, iç konuşmalarıdır.

Uğraşsız'da somut ya da beş duyunun algılayabildiği hiçbir hareket, hiçbir konuşma yoktur: Anlatım bütünüyle içmonologdur. Zaman zaman bilinç akımına da dönüşür. Kadın/*ben*, yüreğini tam olarak açmaktadır böylece. Kime? Tabi ki kendine. Okur bu anlatımda hiçbir yerde hesaba katılmamıştır. Alıntılardan da anlaşılacağı gibi, birinci öykü bireyi (kişisi değil) *bendir*. *Uğraşsız*'ın *ben*'i, 'ben anlatım'cı bir konumda da değildir. Kadın/*ben* öykü boyunca, öykü içi ben olma konumunu ısrarla korur. Bütün iç konuşmalar da dışarıdan birinin, örneğin bir okurun duyabileceği kaygısıyla *hesaplı kitaplı*, ölçülü tartılı/terbiye edilmiş seslerden oluşmaz. *Ben* kendi duyacağı seslerle konuşur. Başkalarını, okurları hiç hesaba katmaz. Burada şunu hemen belirtmeli: Leylâ Erbil'in öykü külliyatını oluşturan otuz öykülük üç kitap boyunca okurun karşısına çıkan tüm anlatıcılar, -*Gecede*'deki *Çekmece* adlı öykü hariç. Çünkü mektuplaşmalarla oluşmuş bu öyküde anlatıcı kahraman Dursun Kaymak'tır.- kadındır ve hepsi de *Uğraşsız*'daki *ben*'in konumlanışını bozmadan kendi kendile-

riyle düşünür/konuşurlar. Kendi kendine düşünürken/konuşurken dilin sözdizimine, anlatım kurallarına kim uyar ya da uymaya çalışır? Öyküler boyu (otuz öykü) süren düşünen/anlatan *ben*in değişmeyen konumu yüzünden Leylâ Erbil'in öykü dilinin başka türlü; 'alışlageldik/hesaplı kitaplı' anlatım formuyla kurulma olasılığı büsbütün ortadan kalkar. Bu Erbil'in en temel seçimidir ve mantıksal olarak öyküsüyle, yapmak istediğiyle doğrudan ilgilidir. Ne var ki, *ben*in bu konumlanışının bazı sakıncaları da vardır. Bu sakıncaların ilki, bir öyküyle bir gönderi yapılmakta ve bir iletişim kurma durumu söz konusu olmaktadır: Bu dil, iletişimi kuramayabilir. İkincisi İstanbullu Erasmus olmayı göze almak demektir: Toplumsal kendine göre eğitir-öğretir ve insanı kendi eğittiği-öğrettiği hâliyle, kendi kalıplarında dondurarak benimser. Toplumsalın eğitimine 'alışlageldik/hesaplı kitaplı'lığa aykırı düşen (toplumsala göre) 'deli'dir. Erbil, tüm öykülerinde ısrarla hep aynı *ben*'e öyküyü (anlatarak değil) düşündürerek okuru da bu düşüncelere tanık ederek, *delilikte* ne denli ısrarcı olduğunu ortaya koyar. İşte burada şu saptamaları hemen yapmamız gerekir: Leylâ Erbil öyküsünün *delilikte* direnme nedenlerinin ilki, 'alışlageldik/hesaplı kitaplı' olmaya, yani toplumsala başkaldırı amacına yöneliktir. Bu başkaldırının, değillemenin dilinin, statükoculara göre tüm devrimciler ve dahiler deli olduğu için, alışlageldik bir formda olmaması gerekir. Toplumsal kendi kalıbına dökerek aşındırmaktadır. Aşınmışlık doğaldan sapma, kendisi olmama, yabancılaşma durumudur. Erasmus da insanoğlunun tüm zincirlerinden kurtulmasını ve salt özgürlüğe kavuşmasını sağlayan konumun delilik olduğunu düşünüyordu. Dolayısıyla Erbil'in *delilikteki* ısrarcılığı özgürlüğü, doğallığı yansıtmaya amacına yöneliktir. *Osmanoğlu Cemal Beyler*, -ilk adın Osmanoğlu olması da son derece bilinçli bir seçim olmalı.- toplumsalın yüzlerce yıllık aşındırma ve şekillendirmeleriyle oluşmuş (Zeki Alasya/Metin Akpınar'dan ödünç alarak söylersek) *anormal normaller*dir. Bu insanlar, kendileri değildir. Kendilerine yabancılaşmışlardır. Ama bunların içinde kendi varoluşunu gerçekleştirme-ye çalışan *ben* tekildir, bir bireydir. Kişi değil, bireydir. Çünkü kişi, bir 'kişilik' olarak tamamlanmıştır. Ne denli doğal olursa olsun birey/*ben*, normal (bir) anormaldir sonuçta. Erbil insanlarla ilgili bakış açısını onların 'tümünün sakatlanmış, yaralanmış oldukları noktasında ısrarlı olunca (herkesin sakatlanmış olduğu bir toplumda –dünyada- sakat olmak normallik anlamına gelir.'⁴ sözleriyle özetler. Bu acılı, ironik öykü kurgusunu, dilini, yaklaşım biçimini, insanı algılayış biçimini tüm öykülerinde dirençle sürdüren Leylâ Erbil öyküsünün tarih, toplum, siyasal düşünce, bireysel varoluş konularıyla ilgili eleştiri metinleri olarak da okunup değerlendirilmesini önermek aşırı yorum sayılmasa gerek. Dahası bu durumun, Erbil öyküsünün öykü oluşundan çok daha baskındır. Öyle ki, tüm öykülerinde olduğu gibi özellikle de *Ayna*, *Vapur* gibi öykülerinde 'Onun, çoğu zaman bir düşüncenin, hatta bir eleştirinin öyküsünü yazdığını görmek de mümkündür.'⁵ denilebilir.

Leylâ Erbil öyküsünde *ben*'in kendine en yakın bulduğu birey *Eski Sevgili*'nin Salih'idir. Salih dürüsttür, doğaldır, yoksuldur, romantik bir devrimcidir, hapiste yatmış, ağır bedeller ödemiştir. Yabancılaşmamış oluşuyla *bene* çok yakın bir düzlemde durmaktadır. Hapisten çıktıktan sonra Nigâr(ben) ile uzun süre görüşmemiş; bu süre içinde de bir başka kadınla evlenmiştir. Uzun yıllar Nigâr (*ben*: düşünen) ile görüşmemiştir. Nigâr Salih'i diğer *osmanoğullarından* ayırır. Ona hiç kimse için yap-

madığı güzellmeler yapar. Ama Salih ile görüştiklerinde bu güzellmeler biter. Çünkü Salih'in, telefonda karısı ve çocuğuyla konuşmasını duyunca yine kırılır *ben*. Salih'in sadece kendisi için söylediğini düşündüğü canımlı, cicimli sevgi sözcüklerini karısına ve çocuğuna da aynı içtenlikle söylediğini duyunca onun da bu sözcüklerin içini boşalttığını düşünerek yine *osmanoğullarından* birine tutulduğunu kurar. Umudu kırılır. Salih de Nigâr'ın/*benin* salt dünyaya gelince varolan varlığını mı istemektedir? Buna katlanabilecek midir? Oysa yaşadıkları toplumun/dünyanın varolan değerlerini birlikte reddetmemiş miydiler? Bu değerlere karşı, onları reddetmek bile zorlu bir savaş değil miydi?

Leyla Erbil öykülerinin temel düşüneni/aktaranı olan *ben* kendine en uzak bulduğu *osmanoğulları* en yakın bulduğu Salih arasında bile fark gözetmeden eleştirel dikkatini diri tutmaya çalışır. Okura hazır ve sonuçları belirlenmiş bir düşünme formu sunmaz. Okuru düşünme ve eleştirme sürecinin içine çekmeye çalışır. Bu süreçte iyi, kötü olmadığı gibi kural da yoktur. Belirleyici olanın sürecin kendisi olması için tüm kurallar, bile isteye yıkılmıştır. Bu yargıların en çarpıcı örneğini *Gecede*'de buluruz. Bu kitapta öyküler; fotoğraflarla, tebligatlar, belgeler, gazete haberleriyle, peş peşe mektuplaşmalarla, fotokopilerle, hiçbir noktalama işareti kullanılmayan öykülerle, tümü büyük harflerle oluşan cümlelerle sürer. *Gecede*'nin *Vapur'u* bir devrimcidir. Bir gece koparır Hayrettin İskelesi'ndeki bağlarını, boğazda gezer günlerce. Halk vapuru seyre gelir, eğlenir. Vapur boğazın bazı yerlerinde, konakların, koruların, sarayların, kasırların önlerinde duraklar. Bu duraklamalarda Samiha Ayverdi'den duraklanan yer ile ilgili malumatlar, pasajlar, pastijler alınır. Hiç kimse vapurun ne yapmak istediğiyle ilgilenmez. Vapur boğazdaki düzeni bozmaktadır. Bu yüzden donanma vapuru batırmaya girişir. Taraf tutmayan halk ise bir gün, 'ya ya ya, şa şa şa / donanma donanma çok yaşa'⁶ diye, bir başka gün de, 'ya ya ya, şa şa şa / vapur vapur çok yaşa'⁷ diye tempo tutar. Vapur'un ise acısı derindir, 'Boğazda hiçbir nenleri değiştirmeksizin salt hokkabazlık edip çevresindekilere kendisini sevdirdiğini sanarak; insanların temel yaşamlarını bozmayıp onları sadece arada bir eğlendirdiği, avuttuğu için, bir bakıma kandırdığı, başkaldırmaya değil de boyun eğmeye doğru itelediği için onları, kendi yanına çekemediği için çaresiz, tek, umutsuz olduğunu sandığı için'⁸ bağlarını koparıp kıymıştır canına? Bu vapur, onu izleyen ve onun düşündüklerini okura düşündürten küçük kız mıdır? Bu küçük kızın babası mıdır? Yoksa Leylâ Erbil midir?

¹ Düşler Öyküler, *Öyküde 1950 Kuşağı*, Leylâ Erbil, s 4, 1997

² Hallaç, *İş Kültür Yay.* s103, Ekim 2004

³ a.g.e 105

⁴Düşler Öyküler, *Öyküde 1950 Kuşağı*, Leylâ Erbil, s 4, 1997

⁵ Hüseyin Su, *Türk Öykücülüğünün Modernleşme Serüveni Üzerine*, Eylül Öykü 3, 2003

⁶ Gecede, Vapur, Y. K. Y s14

⁷ a.g.h. s 15

⁸ a.g.h. s 25

BRANDER MATTHEWS

Türkçesi:
Ü. ÜMARE YAZAR

KISA HİKÂYENİN FELSEFESİ

Bir Roman ile Küçük Roman (Novelet) arasında sadece uzunluk yönünden bir fark vardır: bir Küçük Roman bir kısa Romandır. Fakat bir Roman ile bir Kısa-hikâye arasındaki fark, bir tür farkıdır. Gerçek bir Kısa-hikâye, kısa olan alelade bir hikâyeden başka ve daha fazla bir şeydir. Gerçek bir Kısa-hikâye bir Romandan en çok onun (Kısa-hikâyenin) esas olan etki bütünlüğü yönünden farklılık gösterir. Çok daha doğru ve eksiksiz bir ifade ile, bir Kısa-hikâye bir Romanın sahip olamayacağı bütünlüğe sahiptir.¹ Sırası gelmişken, Kısa-hikâyenin sıkça Fransız klasik dramasının üç sahte bütünlüğünü gerçekleştirdiğinden söz edilebilir: o, bir eylemi, bir yerde, bir günde gösterir. Bir Kısa-hikâye, tek bir karakter, tek bir olay, tek bir duygu veya tek bir durumun sebep olduğu duygular dizisini ele alır. Poe paradoksu² (bir şiirin, bir şiir olmaktan çıkma ve bir dizi şiire bölünme cezası altında, uzunluk olarak yüz satırı büyük ölçüde aşamayacağı) Kısa-hikâye ile Roman arasındaki kesin farkı ortaya koymada yardımcı olabilir. Kısa-hikâye eksiksiz ve bağımsız tek bir etkidir, halbuki Roman zaruri olarak bir dizi olaya bölünür. Bu nedenle Kısa-hikâye, Romanın sahip olamayacağı “bütünlük” etkisine, Poe’nun ifade ettiği gibi, etki bütünlüğüne sahiptir.

Doğrusunu isterseniz Kısa-hikâye Romanın içinden bir bölüm, ya da uzun bir hikâyeden alınmış bir olay veya bir vaka olmamanın yanı sıra, en iyi şekilde yazıldığı zaman, daha uzun olarak yazılsaydı ya da daha karmaşık bir çalışma içine dahil edilseydi bozulacağı inancıyla okuyucuyu etkiler. Lirik ve Epik arasında ruh ve biçim yönünden var olan fark, Kısa-hikâye ve Roman arasında varolan farktan pekte büyük değildir; ve “Raven” (Kuzgun) ve “How we brought the good news from Ghent to Aix” (İyi haberleri Ghent’ten Aix’e nasıl getirdik)’in “Lady of the Lake” (Gölün Hanımı) ve “Paradise Lost” (Kayıp Cennet)’e biçim ve ruh açısından benzemeyişi, iki tipik Kısa-hikâye olan “Luck of Roaring Camp” (Gürleyen Kampın Şansı) ve “Man without a Country” (Memleketi Olmayan Adam)’ın iki tipik Roman olan “Vanity Fair” (Kibir Fuarı) ve “Heart of Midlothian” (Midlothian’ın Kalbi)’ne benzemeyişinden daha fazla değildir.

Kısa-hikâye ile Roman arasındaki bir başka büyük fark, Romanın, en azından bugünlerde, bir aşk hikâyesi olması gerekiyor olmasıdır; halbuki Kısa-hikâyenin aşktan bahsetmesi hiç gerekli değildir. Dikkatli bir araştırma ile aşk hikâyesi olmayan birkaç Roman bulunabilecekse de – ve elbette “Robinson Crusoe” hemen hatıra gelen bir örnek – Romanların çok büyük bir çoğunluğu, ya mekanizmalarının harekete geçirici gücü olarak ya da olaylar dizisinin çevresinde döneceği bir eksen olarak bu duygu dolu aşka sahiptir. “Vanity Fair” kahramanı olmayan bir Roman olsa da, hemen hemen

her iki Romandan biri bir kahramana ve kadın kahramana sahiptir; ve romancı, isteksizce olmakla birlikte, bu kahramanların aşk maceraları ile ilgili olmalıdır.

Roman bir aşk olmaksızın kolaylıkla ilerleyemese de, Kısa-hikâyede bu sorun yoktur. Aşk, uzun bir hikâyede ilgi uyandırabilecek tek şeymiş gibi görüldüğü için, Romanların yazarı, konu buna karşı çıksa ve yazar kendisi John ve Joan'ın arkadaşlığından hiçbir zevk almayacak kadar yaşlı olsa bile, hikâyelerine yapabildiği en iyi şekilde aşkı dahil etmek zorundadır. Fakat kısa olan Kısa-hikâye parçalarını bir arada tutmak için bir aşk ilgisine ihtiyaç duymaz, ve Kısa-hikâyelerin yazarı bu nedenle daha büyük bir serbestliğe sahiptir; arzu ettiği gibi yazabilir; kendisinden bir aşk hikâyesi beklenmemektedir.

Fakat Romanların yazarından istenmeyen başka şeyler Kısa-hikâyelerin yazarından istenmektedir. Romancı acele etmeyebilir; konuyu evirip çevireceği bol bol yeri vardır. Kısa-hikâyelerin yazarı, yazdıklarını kısa ve öz tutmalıdır, onun yazdıklarında sıkıştırma, etkin bir sıkıştırma, zaruridir. Kısa hikâye yazarı için yarım, başka biri için olduğundan daha çok, bütünden daha fazla bir şeydir. Yine, romancı basmakalıp olabilir, en iyi enerjisini gerçek olanın fotoğrafik olarak çoğaltılmasına yöneltebilir; bize gerçek hayattan bir kesit gösterirse memnun oluruz; fakat Kısa-hikâyelerin yazarı orijinallığe ve yaratıcılığa sahip olmalıdır. Eğer sıkıştırma, orijinallik ve yaratıcılığa bir hayal gücü dokunuşunu da eklerse, bu daha da aladır.

Aslında, yaratıcılığa, orijinallığe ve sıkıştırmaya sahip olmayan bir Kısa-hikâye yazarının bugüne kadar hiç başarılı olmadığı ve bu sahada başarılı olanların çoğunun aynı zamanda hayal gücü dokunuşuna da sahip olduğu söylenebilir. Fakat hayal gücü ve sıkıştırmanın yanı sıra yaratıcılık ve orijinallikten de mahrum olan romancı sayısı az değildir, bu romancıların şüphesiz başka nitelikleri vardı fakat bunlara sahip değildiler. Bir örnek verilmesi gerekiyorsa, herkesin aklına Anthony Trollope gelecektir. Hayal gücü onun nefret ettiği bir şeydi; sıkıştırma nedir bilmezdi; ve orijinallik ve yaratıcılık, ancak kelimelerin alışılmış anlamları çok genişletilirse onda var olduğu söylenebilir. Başka özelliklere çokça sahipti, ama bunlara değil. Ve, bu özelliklere sahip olmadığından, o bir Kısa-hikâye yazarı değildi. Hatta, Hawthorne hakkındaki makalesinden yola çıkılarak, Trollope'un iyi bir Kısa-hikâyeyi gördüğünde onu tanımadığını söyleyecek kadar ileri gidilebilir.

“Kısa-hikâyeler” kelimesini yazarken büyük K harfi ve tire kullandım çünkü Kısa-hikâye ile yalnızca kısa olan hikâye arasındaki ayrımı vurgulamak istedim. Kısa-hikâye, roman ve hikâyeyi içeren kategorinin zor bir departmanıdır. Kısa olan hikâye yazabilen herkes tarafından yazılabilir; ve iyi, kötü veya orta derecede olabilir; fakat en iyi haliyle Kısa-hikâyeden tamamen farklıdır. “Bir Editörün Hikâyeleri”nde Trollope bize kısa olan hikâyenin mükemmel örneklerini sunmuştur; ve bu kitabı oluşturan hikâyeler yeterince eğlendirici ve yeterince zekicedir, fakat hakiki Kısa-hikâyenin bireyselliğine ve bütünlüğüne ihtiyaçları vardır. Aylık İngiliz dergilerinde ve kopyalandıkları Amerikan gazetelerinin Pazar baskılarında görülebilen kısa hikâyeler gibi, bu hikâyelerin çoğu, bir Romanda kullanılmış olabilen veya olmayan genişletilmiş anekdotlar ya da olaylardır.

Şimdi, hakiki Kısa-hikâyenin, Roman fikrinden nefret ettiği çok kesin olarak söylenemez. Kısa-hikâye, ne Romanın bir kısmı olarak anlaşılabilir ne de bir Roman meydana getirmek üzere değerlendirilip genişletilemez. İyi bir Kısa-hikâye, bir Romanın özeti olmadığı gibi, bir Romandan alınan bir olay da değildir. Küçük bir Roman ya da kısaltılmış bir Roman, bir Küçük Romandır: bir Kısa-hikâye değildir. Mr. Howells'in "Their Wedding Journey" ve Miss Howard'ın "One Summer"ı Küçük Romanlardır – küçük/hafif Romanlardır, Mr. Anstey'nin "Vice Versa", Mr. Besant'ın "Case of Mr. Lucraft", Hugh Conway'ın "Called Back", Mr. Julian Hawthorne'un "Archibald Malmaison" ve Mr. Stevenson'ın "Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde"ı Kısa-hikâyenin gerektirdiği sıkıştırmadan yoksun olmalarına rağmen, konsept itibarıyla Kısa-hikâyelerdir.

Merak ve dikkate değen bir tesadüf olarak İngilizce'de hem *vers de société*'yi (zamanın moda ve zaatlarını konu edinen mizahi hafif şiir) hem de Kısa-hikâyeyi adlandırmak için tam bir sözcüğün olmayışı ve bununla birlikte hiçbir dilde İngilizce'den daha iyi *vers de société* veya Kısa-hikâyeler olmayışı tefrik edilmelidir. Ayrıca *vers de société* ve Kısa-hikâyeler arasında belli bir benzerlik olduğu da söylenebilir: bir yünden, her ikisi de yazması kolay görünmektedir ve zordur. Ve her birinin tipik nitelikleri hemen hemen eşit kuvvetle diğerine de uygulanabilir: *vers de société* sıkıştırma, yaratıcılık ve orijinallik açığa vurmalıdır ve Kısa-hikâyeler kısıklı ve mükemmeliyete sahip olmalıdır. Hiçbir yazı türünde, yapı düzgünlüğü ve uygulama zarafeti, *vers de société* ve Kısa-hikâyelerin yazımında olduğu kadar gerekli değildir. Kısa-hikâye yazarı, yerinde bir ifadeyle "yaratıcı bir yazarın en yüksek ve son vasfı" olarak tanımlanan biçim duygusuna sahip olmalıdır. Yapı her zaman mantıklı, uygun, uyumlu olmalıdır.

Mr. W. H. Bishop'un "Otuz Parçadan Birisi"nde zayıf bir nokta var: İsa'ya ihane-ti için Yahuda'ya ödenen madeni paralara birbiri ardı sıra sahip olan her kişiyi ölümün beklediği şeklindeki temel fikir, hikâyede tamamıyla geliştirilmemiş olan, hakiki bir kuvvete sahiptir. Fakat Mr. Bishop'un diğer hikâyeleri – örneğin "Battle of Bunkerloo" – her yünden takdire şayandır, fikir ve uygulama, eşit bir mükemmelliğe sahiptir. Yine, Hugh Conway'ın "Daughter of the Stars" tam manasıyla tarz noksanlığından sınıfta kalan bir Kısa-hikâyedir: bu en güzel Kısa-hikâye fikirlerinden birisidir – sırf isteğinin verdiği kuvvet ile bir adamın gökyüzünün derinliklerinden güzel bir yıldız kızını, her ölümlüye verilen kendi sonlu insan yaşamını paylaşması için aşağı çekebileceği şeklindeki şaşırtıcı ve büyüleyici hayal–, fakat konunun ele alınışı, en iyimser görüşle ancak yeterlidir. Fikrin hakkını vermek, bir şairin uygulamasını zorlayacaktır. Sadece, eğer bu hikâyenin Hawthorne, Poe veya Theophile Gautier'in aklına gelseydi, nasıl bir hikâye olacağını merak edebiliriz. Biçim duygusu ve tarz yeteneğine sahip bir kişi tarafından mantıksal olarak geliştirilen bir fikir, Kısa-hikâyede aradığımız şeylerdir.

Fakat, biçim duygusu ve tarz yeteneği bir Kısa-hikâyenin yazılmasında esas olmasına rağmen, fikir, görüş ve konuya göre ikinci sıradadır. Bilinen bir Amerikan romancısı ile birlikte, söylemek zorunda olduğunuz şeyin değil sadece onu nasıl söylediğinizin önemli olduğunu düşünen kişilerin Kısa-hikâye yazmayı denemelerine gerek yoktur; Kısa-hikâye için, Romandan çok daha fazla, bir konuya gerek vardır.

Söylenecek bir hikâye yoksa Kısa-hikâye hiçbir şeydir; –hemen hemen konusu (plan ya da entrikası) olmayan bir Kısa-hikâyenin hiçbir şey olduğu söylenebilir,– “entrika” kelimesinin bazı okuyucuların aklına gerçekten gerekli olmayan bir karmaşıklık ve ayrıntıyı getirebilmesi hariç-. Fakat bir plana –eğer bu kelime “entrika” kelimesine göre daha az yanlış anlamaya yol açacaksa– Kısa-hikâye bir plana sahip olmalıdır; halbuki tamamen biçimsiz, belli bir düzeni (planı) olmayan seçkin Romanlara örnek göstermek kolay olacaktır –örneğin, “Tristram Shandy”.

Uzunluğu ne olursa olsun, Roman, Mr. Henry James’in çok da uzak geçmişte olmayan bir zamanda bize söylediği gibi, “en geniş tanımıyla, hayata ilişkin kişisel bir izlenimdir.” Bugün Fransız roman ve hikâye edebiyatındaki en güçlü isim, (korkarım ki, romanlarında çoğunlukla örtülü olan gerçek güzellik ve sarsılmaz güç kirlilikle maskelenmiş ve gözlerdeki önemi azalmıştır) en çok Amerika ve İngiltere’de tanınan M. Emile Zola’dır; ve M. Emile Zola geleceğin romancısının bir konunun (plan ya da entrikanın) sanatsal evrimiyle ilgilenmeyeceğini açıklamaktadır: o, herhangi bir türde hikâyeyi alacak (*une histoire quelconque*) ve onu, tüm küçük ayrıntılarında hayatın karmaşık resimlerini vermek olan amacı için kullanacaktır.

Bu hikâyelerin kabul edilmesinin Kısa-hikâyenin inkarı olduğunu söylemeye gerek yoktur. Biçim ve tarz önemli olsa da, Kısa-hikâyenin konusu daha önemlidir. Söylemek zorunda olduğunuz şey, onu nasıl söylediğinizden daha çok ilgi konusudur. Bir Kısa-hikâyenin bir aşk hikâyesi olması gerekmediği gibi, onların evlenip evlenmediği veya ölüp ölmediği de önemsizdir; fakat içinde hiçbir şeyin meydana gelmediği bir Kısa-hikâye, mutlak bir imkânsızlıktır.

Belki de bir Kısa-hikâye ile bir Skeç arasındaki fark en iyi şekilde, bir Skeç hareketsiz, durgun bir yaşam olabilirken, bir Kısa-hikâyede her zaman bir şeyin meydana geldiği söylenilerek gösterilebilir. Bir Skeç bir karakterin taslağı veya bir zihin halinin bir resmi olabilir, fakat bir Kısa-hikâyede yapılan bir şeyler, bir eylem olmalıdır.⁴ Yine de, Hawthorne’un Roman ile Romans (romance: aşk ve macera romanı) arasındaki farkı ortaya koyduğu ve kendi adına romans yazarının ayrıcalıklarını iddia ettiği “House of the Seven Gables”ın önsözünde, Roman (novel) ile Romance (aşk ve macera romanı) arasındaki farka benzeyen bu fark hayati önemini kaybetmektedir. Henry James⁵ bu farkı görmekte başarısızdır. Gerçek şudur ki, Kısa-hikâye ve Skeç, Roman ve Romans, birbirleri içinde eriyip kaybolurlar ve uç sınırları birbirlerinden uzaklaşsa da, hiç kimse bunlar arasındaki sınırları belirleyemez. Edebi sanatta, fiziksel doğada olduğu gibi, gelişim ve evrim prensibinin daha net olarak anlaşılmasıyla, kesin olarak tanımlanan cins ve türlere göre katı ve sert bir sınıflandırma yapmanın beyhude olduğunu görürüz. Şu anda fark etmemiz gereken tek şey Kısa-hikâyenin sınırsız imkânlarla sahip olduğudur: en sıkıcı roman kadar gerçekçi veya en havai romans kadar fantastik olabilir.

Kısa-hikâye, boş ya da biçimsiz olmamalıdır, fakat biçimi yazar her nasıl istiyorsa öyle olabilir. Yazar, mutlak bir seçme özgürlüğüne sahiptir. Poe’nun “Descent into the Maelstrom”u veya Hale’in “My Double, and how he Undid me”si gibi kişisel bir hikâye olabilir; Mr. Frederick B. Perkins’in “Devil-Puzzlers”ı veya Colonel J. W.

De Forest'ın "Brigade Commander"ı gibi kişisel olmayan bir hikâye olabilir; Mr. Stockton'un çözülemez sorgusu, "Lady or the Tiger" gibi bir muamma olabilir; Henry James'in hikâyesi "A Bundle of Letters" ya da Bunner'ın hikâyesi "A Letter and a Paragraph" gibi olabilir; Aldrich'in "Margery Daw"u gibi mektuplar, telgraf-lar ve hikâyenin bir karışımı olabilir; bu biçimlerden herhangi birinin kalıbında, ve-ya bunların hepsinin bir bileşimi şeklinde, ya da, gayretli bir araştırmayla tesadüfen bulunabilirse tamamen yeni bir biçimde olabilir. Biçimi ne olursa olsun, tasarım simetrisine sahip olmalıdır. Ayrıca espritüellik veya mizaha, acıma uyandırma niteliğine veya şiirselliğe ve özellikle farklı ve açık bir bireysellik tadına sahipse, daha da alâdır.⁶ Faka esas gereklilikler, sıkıştırmayla yoğun hale getirme, orijinallik, yaratıcılık ve ara sıra biraz hayal gücüdür. Bazen bir Kısa-hikâye yazarında, özgünlük konusunda fazla özen gösterme yönünde, zor bir bulmacada olduğu gibi, sırf yaratıcılık olsun şeklinde bir eğilim olduğunu fark edebiliriz. Fakat tek başına akıllılık büyüklüğü sağlamaz ve bir yazarı "çok akıllı" diye övmek, ona yüksek bir yer biçmek değildir. Bu yüksek incelik içeren hatadan kadınlar çoğunlukla muaftır. Kadınların erkeklerden daha çok engin insan duygularına dayanmaları olasıdır ve onların hataya olan eğilimi, çok *gergin* ahlaki durumun hastalıklı analizine yöneliktir.

Roman ve hikâye edebiyatını daha dikkatli olarak inceledikçe, Roman ve Kısa-hikâyenin esasen farklı olduğunu – aralarındaki farkın sadece uzunluk açısından değil temelde bir farklılık olduğunu – algılıyoruz. Kısa-hikâye, bir etki grubunu kendi yöntemiyle ararken, Roman, tamamen farklı bir etki grubunu tamamen farklı bir yöntemle arar. Ayrıca Kısa-hikâyenin – bizim dilimizde (İngilizcede) kendine ait bir adı olmaması gerçeğine rağmen – pürüzsüz bir biçimde tanımlanan az sayıda edebi biçimden birisi olduğu sonucuna varıyoruz. O, Lirik tür kadar bireysel ve çeşitli olmasıyla, M. Brunetière'nin dediği gibi, bir türdür, bir doğa bilimcinin onu adlandırabileceği gibi bir türdür. Destan, Trajedi ve Komedi kadar ayrı bir varlıktır. Roman ise aynı pürüzsüzlükle tanımlanan bireyselliğe sahip bir biçim değildir; herhangi bir biçimdedir – ya da, en azından herhangi bir biçimde olabilir. Roman, Destan türün çocuğu ve Tiyatronun mirasçısıdır; fakat bir melezdır. Ve yaşayan önde gelen Amerikan romancılarından birisi – ki kendisi en dikkatli ve anlayışlı Amerikan eleştirmenlerinden de birisidir – roman yazarken bu gerçeği bilmesinin sıkça zihnini işgal ettiğini bana söylemişti.

Edebiyat tarihinde Kısa-hikâye aslında daha dünün bir ürünü olan, ve ondokuzuncu yüzyılın ilk yıllarında Waverley Romanlarının yaygınlaştığı zamanlara kadar tiyatronun kayda değer bir rakibi olarak görülmemiş olan Romandan çok daha önce geliştirilmiştir. Kısa-hikâye aynı zamanda daha kısa oluşu dolayısıyla Romana göre daha kolay üstesinden gelinebilir olarak görülür. Bununla birlikte, Kısa-hikâye ustalarını sayan listede uzun formların ustalarının listesine göre çok daha az isim bulunmaktadır. Roman-hikâye tarihinde 20 ya da daha fazla sayıda büyük romancı kaydedilmiştir; ama aynı önemde Kısa-hikâye yazarı sayısı bunun yarısından ancak biraz fazladır.

Chaucer ve Boccaccio'dan sonra ismini bize kaydettirmeye zorlayan bir başka isim neredeyse bulamadan Hawthorne ve Poe'ya gelinceye kadar yüzyıllar geçip gel-meliyiz. Geçmiş olan bu beş yüz yıl içerisinde sayıları birkaç olmayan çok sayıda bü-

yük romancı gelip geçmişti; ama aynı süre içerisinde yaşamış büyük Kısa-hikâye yazarı yoktu. Hawthorne ve Poe'dan kısa bir süre sonra, aslında neredeyse onlarla çağdaş olarak isimleri tartışmasız kabul edilen Mérimée ve Turgenev vardı. Şimdi ondokuzuncu yüzyılın sonunda, usta eleştirmenlerin göz ardı etmeye cesaret edemeyecekleri iki ismimiz daha var: Guy de Maupassant ve Rudyard Kipling. 📖

¹ Bir arkadaşına yazdığı bir mektupta Stevenson her zamanki açık sözlülüğüyle kuralı ortaya koyar: "Bir başka son mu? Ah, evet, fakat bu benim tarzım değil; tüm hikâye ima edilmiştir; kendisi dikkate alınacak etkiler hazırlamadıkça onu oluştururken asla bir etki kullanmam; bunlardır bir hikâyenin içermesi gereken şeyler. Bir başka son yazmak, başlangıcı tümüyle yanlış hale getirmektir. Bir uzun hikâyenin sonu hiçbir şeydir, yalnızca, istediğin gibi yaklaşabileceğin ve birlikte olabileceğin 'bir tam kapanış'tır –bir müzik parçasının sonundaki bitiş bölümüdür, ritmin asıl parçası değildir–; fakat bir kısa-hikâyenin ana bölümü ve sonu başlangıca ait kemiğin kemiği, kanın kanıdır." *Vailima Letters*, Cilt I, s. 147.

² Bknz. Poe'nun "The Philosophy of Composition" isimli denemesi (Stedman ve Woodberry'nin hazırlanmış olduğu ve Poe'nun çalışmalarını kapsayan derlemenin altıncı cildinde).

³ Independent'in 11 Mart 1892 sayılı nüshasında yer alan "Mahalli Kısa-hikâye" başlıklı denemesinde Albay T. W. Higginson romancının eserinin parçalar halinde yayınlanacağını bilmesi durumunda sıkıntıyla ilerleyeceğine işaret eder; ve bu seri olarak yayınlanmanın mümkün oluşun" kısa-hikâyenin doğru oluşunu yeterince gösterdiğini açıklar. Burada en azından, mükemmel sanatın şartlarına sahibiz; ilginin alt bölümleri bulunmamaktadır; yazar doğrudan vuruşunu yapabilir, bir giriş kısmı olmaksızın, sona doğru kararlı adımlarla ilerleyebilir, ve işini bitirdiğinde durabilir – ne yüksek imtiyaz! –. Kısa-hikâyenin en mükemmel örnekleri –örneğin De Maupassant'ın kiler- açısından, eğer düşünmek için durabilirse okuyucu olanların bir celsede gerçekleşmiş olması gerektiğini hisseder; tam bir kavrayış içerisinde, zihin üzerinde tek bir kavrayışta. Bu tamlık, sonu güven altına alır; duygusal olma gerekleri yoktur, çünkü heyecan verici küçük olayları sürdürme gereği yoktur; ana olay yeterlidir. Bir hortum merkezinde olduğu gibi, hareketin tam merkezinin çevresinde tam bir sükunet, tepkisinde korkunç olan bir sükunet bulunabilir. De Maupassant'ın, tek kahramanı düşmanını öldürecek olan vahşi bir köpeği eğiten yalnız bir yaşlı kadın olan dehşet verici hikâyesi Korsikalı'nın İntikamı ("Une Vendetta")'nın sonunda yazar bize basit bir biçimde bu sessiz yok edici canavarın huzur içinde eve gidip uyuduğunu söyler. *Elle dort bien, cette nuit-là*. Hortumun kendisi geçmiştir, ve arkasında bırakmış olduğu sessizlik hortumun kendisinden daha korkunçtur."

⁴ Bu fark F. B. Perkins tarafından onun ustaca hazırlanmış olduğu Kısa-hikâyeler cildinde yer alan ön-sözünde kısaca mütalaa edilmiştir –kitap ismini ilk ve en iyi hikâyeden alır: "Devil-Puzzlers" (New York: G. P. Putnam's Sons) .–

⁵ John Morley'in "İngiliz Edebiyat Adamları" isimli eseri içinde bulunan Hawthorne'nin sınırlı fakat fikir açısından zengin biyografisinde.

⁶ "International Library of Famous Literature"de yayınlanmış olan (Cornhill Magazine'in 1899 Temmuz sayısında da yayınlandı) Bret Harte'nin "Kısa-hikâyenin Yükselişi" üzerine olan sohbet tarzındaki ve bir anlamda eleştiriçi olmayan denemesinde Amerikan Kısa-hikâyesinin sırrının ne olduğunun teyidini buluruz: "karakteristik Amerikan hayatını konu edinmesi –bu hayatın yöntemlerine ilişkin mutlak bilgi ve sempatiyle –, milli açığa vuruş tarzlarında cehalet göstermeme, ya da, Amerikan hayatının argosunda bile gizlenmiş olabilecek henüz gelişmemiş durumdaki şiir ve şiirsellikten habersiz olmayış; hikâyenin kendi normal sonucu dışında ahlaki bir kararlılık sahibi olmayış; sanatsal telakki gereği olmadıkça fazla hariçte bırakmayış, ve asla adetlere bağlılık fetişi korkusu taşınmayış". Bret Harte'nin kendisinin de yazmayı tercih ettiği bir tür Kısa-hikâyenin savunusu formundaki bu düşünceler zekice ifadelendirilmiştir; ama, bir form olarak Kısa-hikâyeye uygun tanım açısından aşikar itirazlara açıktır.

HAGEN MEYERHOFF

Türkçesi:
ARİF ÜNAL

KISA ÖYKÜ

A srımızın modern bir (kısa) edebî türünün adıdır. -Juriy Tynjanov'un deyimiyle bir edebî evrim olarak– bir zamanlar edebiyat sahnesinde geri plana ittiği, zaman zaman değişken edebî türlerin yerini almamış, ya da onları geliştirmemişse de bu tür aktüel değildir ve büyük oranda bir zamanlar doğduğu yerden tekrar batmıştır. Burada değişken edebî türlerden kastedilen novel tarzı ve epik genişlikteki anlatılardır. (Martin WALSER 1978 yılında “*Ein fliehendes Pferd*” (Uçan At) adlı anlatısını novel olarak nitelendirir. Kapsamlı romanlar, bestseller listesinin ilk sıralarında bulunur. Gazete ve dergilerde tefrika halinde sunulan ilk roman baskılarının varlığına dokunulmamıştır. Kısa metinler genellikle haber ve bilgilendirme özelliğine sahip, bu tarz metin türlerinde bulunurlar. Novel tarzı yapılar film analizlerinde, özellikle televizyon filmi ve edebî eserlerin filme dönüştürülmesinde açığa çıkarlar. Kısa öykü medyaya has bir değişim ve başkalaşım ile televizyonda varlığını sürdürmektedir. Zahiri sebeplerden dolayı artık hiç yer kalmadığı için kısa öykü, meselâ bir propaganda bloğunda dünyanın en kısa filmi olarak, veya bir spot ve özel bir şey olarak anlatılan ve yaşanan minimum bir zamana indirgenmiştir.

Kısa öykü: Varlığını kimsenin inkar etmediği, kesin ve açıkça belirlenebilirliği açısından ise herkesin problemliliği olarak gördüğü, bazılarının da mümkün görmediği bir görüngü (fenomen)dür. Kısa öykünün çok katı bir tanımının yapıp yapılmadığı, her tarafa kapalı olup olmadığı, katı bir tür olarak kendi içine kapalı bir bütünlüğünün olup olmadığının sorusu burada öncelikle tartışılmamalıdır. Aşağıda kısa öyküden bahsedilirse bu durumda kısa öykü, ideal tipte bir yapı olarak anlaşılır. Kısa öykünün yapıları ve karakteristik özellikleri farklı metinlerdeki deneysel gözlemlerin sonuçlarıdır. Kaldı ki anılan bütün özellikleri bünyesinde toplayan ekstra bunun için ve buna göre hazırlanmış hiçbir metin yoktur. Fakat belki kısa öyküye has önemli özelliklerinden biriyle ortaya çıkan metinler de vardır. Böylece bu önemli özellikler metnin, kısa öykü biçimine uygun oluşunun makul ve anlaşılır olduğunu vurgular.

Öyle görülüyor ki, kısa öykü öncelikle “*short story*”nin kelimesi kelimesine çevirisidir. Ancak her iki kavramın içerikleri bir biri ile çelişir. Uzlaştırmacı bir anlayışla söylemek gerekirse kısa öykü, Anglo- Amerikan bir terimin adaptasyonudur. Kısa öyküyü çeviri yoluyla Almanca'ya kazandırılmış bir terim olarak ifade etmek en doğrudur. İngilizce roman, küçük roman, masal, öykü, kısa roman, modern kısa öykü ve küçük öykü, kavram olarak kısa öykü çevirisindendir Bu türleri birbirinden ayırmada en etkili araç olarak genellikle kelimeleri saymak kalır. “*Short story*” (Kısa öykü)

kavramı her şeyden önce Alman Edebiyatında novel kavramı veya daha kesin bir ifadeyle novel tarzı anlatılarla örtüşmektedir. E.A. POE'dan bu yana “*short story*” (kısa öykü) kavramı epik hâlde yazılmış tüm küçük türleri kapsar hale gelmiş ve “bugün genellikle romandan kısa her şey için kullanılmaya başlanmıştır.” (K. DODERER: *Wirkendes Wort*, 1957/58, H.1) Kısa öykülerin tasnifi için daha önce kullanılan isimler zorunlu olarak kendi şekillerini belirler. Bunlar tamamen novele uygun tanım ve tasvirlerdir. (Örneğin: J.B. ESENBEİN'in, “*Kısa Öykü Yazma*”, New York, 1909 adlı eserinde olduğu gibi. Novele karşı olduğu gibi, bilinçli olarak geleneksel anlatım biçimine karşı ve bunu ortadan kaldırmak isteyen farklı toplumlar da vardır. Meselâ B.C.WILLIAMS'da olduğu gibi: “Kısa öykü bir roman değildir. Kısa öykünün olay örgüsü daha az karmaşık ve daha derli toplu izlenimi yaratır.” (*Öykü Yazımının El Kitabı*, New York, 1943,7). Zikredilen son durum, bu bağlamda E.A.POE'nun “*Philosophie of Composition*” (1946) adlı eserinden en çok iktibas edilen şu nokta ile uyum gösterir: “İzlenim birliğinden oldukça önemli bir etki yaratılabilir.” Birçokları için E.A.Poe, ilk kısa öykü yazarı ve bu türün ilk kuramcısıdır. Anglo-Amerikan kısa öykü tanımı içerik bakımından Alman Edebiyatındaki kısa öykü tanımı ile tamamen bir uyum sağlamaz ise bu durumda her ikisi de bir birinden bağımsız ve ayrı değerlendirilir. Modern kısa öykü bu konuya ilk uygun olanıdır. (*Motekat, Der Deutschunterricht*, 1957, H.1) ANTON E. SCHÖNBACH, İngilizce'deki “*short story*”nin Alman Edebiyatı ile bağlantısını (*Deutsche Rundschau*, 1886, Mart, Nisan sayısı) ilk ele alanlardan biridir. Schönbach'a göre “*short story*” (kısa öykü), Almanya'da hemen hemen hiç tanınmayan ve “tamamı ile kendine has” bir türdür. Önceleri daha çok sıfat tamlaması şeklinde kısa bir öykü (eine kurze Geschichte) olarak kullanılan kısa öykü kavramı, SHERWOOD ANDERSON, SİNCLAİR LEWIS ve WILLIAM FALKNER'in kısa öykülerinin Almanca'ya çevrilip yayımlanmasından sonra kullanılmaya başlanmıştır. Yani Ekspresyonizm Çağının sonuna doğru ve Yeni Nesnelcilik Döneminin başlangıcında, 1920'li yıllarda kullanılmaya başlanmıştır bu kavram.

Fakat bütün kavram karmaşalarında kesin olan bir şey vardır: Bu alandaki örnek ve ilham kaynağı eserler tıpkı katalizör etkisindedir. Kısa öykü için belirleyici eserler, Alman Edebiyatından olmadığı gibi, eserleri olduğu gibi yukarıda zikredilen kavramlar altında toplanan Amerikalı ve İngiliz yazarların metinleri de değildir. Fakat bununla hiçbir surette, kısa öykü benzeri anlatıların bu dönemde diğer Avrupa ülkelerinde ve Almanya'da mevcut edebî türlerle ilişkisinin olmadığı iddia edilmemiştir. Kısa öykü “bir kader kırılması” ya da “duyulmamış olaylar” gibi kıtalar düzeyinde edebiyat arenasına girmemiş, bir edebî türün olduğu gibi bir adaptasyonu ve intihali değildir. Kısa öyküyü, novel, küçük öykü (Skizze), anekdot, takvim hikâyeleri, kaba güldürü edebiyatı, kısaca söylemek gerekirse nesir halinde yazılmış küçük edebî türler veya “nesir türünün diğer küçükbaş sürüsü” (Höllerer) ile ilişkilendiren bireysel görüşlerin, sürekli bir birlerinden ne kadar farklı olabileceği ile ilgili bir araştırma yoktur. Kısa öykü genellikle bu nesir türleri içinde bir ara tür olarak değerlendirilmiştir. Buna göre KLAUS DODERER, kısa öykü türünü üçe ayırır: Küçük

öykü tarzındaki kısa öykü. Bu tür, son kısmı kopuk çevre ağırlıklı ayrıntı tasvirleriyle tanınmıştır. Kısa ve konuya ağırlık vererek sadece konuyu anlatan katı epik kısa öykü. Üçüncüsü de etkisi gizli ve röportaj üslubu ağırlıklı objektif kısa öykü. Karakterlerin gözlemlenmesi açısından da iki ayrı biçimden bahseder: Eylem ağırlıklı (burada insan aktiftir ve genellikle kaderine teslim olmaz bir şekilde davranır) ve durum ağırlıklı (burada kahraman genellikle pasif kalır ve kaderine teslim olur).

Kısa öykü tarzı anlatıların geçmişteki uzantıları ve bu yapıların izleri 19.yüzyılın başlarında bulunur. Bunlar kısa öykü için temel oluşturur. Buna bir örnek, JOHANN PETER HEBEL'in "*unverhofftes Wiedersehen*" (Beklenmedik Kavuşma) adlı eserdir. Bu eser, kısa öykü ile ilgili şu özellikleri içerir: Açık sona eğilimli bir son; kendi kişiliklerinde karakterize edilmeyip de daha çok genel karakter olan isimsiz şahıslar. Ayrıca zaman çözülmüş, tarihi, yani gerçek olaylar küçük öykü şeklinde bir sıra dahilinde arka arkaya dizilmiştir. Bu olaylara sadece ima yoluyla değinilmiş, ayrıntılı olarak anlatılmamıştır. Nesnelerin rolü önem kazanmakta ve bunlar kendini aşan bir önemi ihtiva etmektedir.

KİLCHENMANN, öykünün kısa biçimini ANTON CHECHOW ve NICOLAI GOGOL üzerinden E.T.A. HOFFMANN'a kadar geri götürür. Fakat ağırlıklı olarak burada içerik ve en azından eğilim itibariyle diğer yapıların arasında veya yanında daha sonra kısa öykünün temel özellikleri olarak tarif edilen kısa öykü tarzı unsurları ihtiva eden metin malzemesi söz konusudur. Bu öykü tarzı unsurlar metni kendi kıvamında belirleyen temel kriterleri devre dışı bıraktığı zaman söz konusudur.

Bu yeni biçimin oluşumunu mümkün kılan ve kolaylaştıran sosyo-kültürel faktörler olarak kendi çağının özel düşüncesiyle çağ öyküsü, salt ekonomik Pazar çıkarları ile de uğraşmıştır. Kısa öykünün (*short story*) önemli bir kısmı gazete ve dergilerin yazı ihtiyacından, gittikçe önem kazanan ve organik olarak büyüyen gazetecilikten ve (uzun metinleri okumak için artık zamanı olmayan) modern insanın ihtiyaçlarından doğmuştur. Kısa öykü ayrıca çağının ifade araçlarına, yani kaybolmuş nesle (GERTRUDE STEIN) uygundur. Bir hayal kırıklığı yaşayan dünya tecrübesi ve "sürekli aşama kaydeden medenileşme süreci" (MOTOKAT) artık kolaylıkla geleneksel biçimler içinde kavranılamaz, anlaşılamaz ve dil ile ifade edilemez. İlk modern kısa öykülerin konuları savaş ve savaşta yaşananlar, savaş muhabirliğine belgeselliğe ve röportaja yakın kısa tasvirler, gerçek ve kuramsal izlenimlerdir.

1918, özellikle de 1945 yılının Almanya'sındaki tarihi durum, Amerika'dakine benzer bir şekilde, kısa öykünün kullanımındaki öncelikle ilgili nedensel belirleyici faktör olarak görülmüştür. NİETSCHE, PASCAL ve DOSTOJEVSKİ aklın kendine güvenini açıkça yitirmesiyle, belli bir nizam sokulmuş dünya düşüncesini ve dünya uyumu fikrini reddetmekle düşünce tarihi ile ilgili sebepleri göstermişlerdir. Bu arada Nietzsche'nin özdeyiş tarzında felsefe yapması şekil bakımından dikkat çekicidir. Yine onun, kısa biçime, nesnelerin muammalı özelliğine ve açık ufka olan meyli de dikkat çekicidir. "Burada çağımız düşüncesinin gerçek bir ifadesi olarak kısa öykü biçimi kendini göstermektedir." (UNSELD, Akzente, 1955, H.2)

Bütün kapalılık, temel kural, edebî açıdan tespit edilmişlik ve geleneksellik karşı-

sında açık olana meyiletme ve arzu etme ve bunları çözme girişimi son derece akla yatkındır. PROUST, BROCH, MUSİL ve FRİSCH'in eserlerinden sonra bunu bir biçim içerisinde modern roman kanıtlar. Thomas Mann'ın ilk nesir eserleri hâlâ novel olarak nitelendirilir. Fakat bunlar açıkça göstermektedir ki, Thomas Mann sadece bu eserlerinin hatırına bu katı kuralcı biçim şekline ilgi göstermemiştir. “*Der kleine Herr Friedemann*”, 1898-Küçük Bey Friedemann, “*Das Wunderkind*”, 1914- Harika Çocuk eserleri gibi. GERHART HAUPTMANN da kahramanların hayatındaki duygusallığı çok fazla tasvir etme zorunda kalmamak için “*Bahnwärter Thiel*” (1892) adlı eserinde nesnellığe yönelmiştir. 1928 yılında BERTOLT BRECHT “*Bargan lässt grüssen*” isimli (kısa) öyküsüyle bir ödül kazanmıştır. Onun takvim hikâyelerinden birçoğu kısa öykü olarak nitelendirilir. 1930’lu yıllarda FRIEDO LAMPE, daha sonra 1945 yılında “*Von Tür zu Tür*” (Kapıdan Kapıya) adlı kitapta yayımlanan kısa öyküler yazmıştır. Yazar bu kısa öykülerini bilinçli olarak sanatsal bir tarzda kısa öykü kriterlerine göre biçimlendirmiştir. Küçük, film şeridi gibi akan ve iç içe girmiş sahneler, gevşek ve kolayca birbirine bağlanabilen, çekici, şiirsel ve güçlü atmosfere sahip ifadeler...

Savaş, esaret, savaş sonrası savaşın izlerini taşıyan dönem, açlık, korku, ümitsizlik, belirsizlik, koruma, yeni bir başlangıç.. Sıfır Saati (Stunde Null) büsbütün boş (Tabula rasa) vicdan azabı (aileler ve yazarın kendisi için), tüm ahlâkî değerlerin çözülmesi, okul problemleri, henüz yerleşmemiş bir takım şartların yanında, doğrudan doğruya kısa öykü türü anlatılar için çok uygun değilmiş gibi görünen tarihi olaylar... İşte bütün bunlar o dönem kısa öyküsünün temel konularıdır. Bu dönemde ayrıca hak gaspı, o zamana kadar yasaklanmış olanların üretim ve tüketimine olan arzuyu kamçılatabilecek olan Nasyonal Sosyalist olmayan alımlama biçimini baskıyla reddetme durumları da görülmektedir. “Hayal kırıklığı ve uyumsuzlukların tasviri, ezilenlerin ve baskı altında yaşayanların kaderlerine katılması, hayata yön verirken doğan problemleri açığa çıkarması ve bu yöndeki angajmanıyla kısa öykü, totaliter rejim için uygun bir biçim olamamıştır.” (KLİCHENMANN, 140)

Suhrkamp Yayınevi 1947 yılında “*Yeni Amerika*” adlı antolojiyi, Ullstein Yayınevi 1948 yılında “*Genç Amerika*” yı, Rowohlt Yayınevi de “*Story*” adlı dergiyi yayımladı. Kısa öyküyü Amerika’da en çok etkileyen ve kısa öykü denilince ismi en çok akla gelenlerin ve kısa öyküye yön veren isimlerin başında E. HEMINGWAY gelir. (“*Bütün Öyküler*” adlı kitapta yer alan “*Klimanjar’ın Karları*” “*Hügel wie weisse Elefanten*” (Beyaz Filler gibi Tepeler) öyküleri gibi.) HANS BENDER’in “*Koyun Kanı*” ve “*Posta Gemisi*” adlı öyküleri sadece yapısal bakımdan değil, konu bakımından da Hemingway’in “*Köprüdeki Yaşlı Adam*” öyküsü ile paralellikler gösterir. Burada şekil bakımından hakim olan unsur diyalogdur. İnsan kendisini yakından ilgilendiren önemli bir durum içinde bulunur. Fakat Bender, oldukça güçlü bir duygu yoğunluğuyla, salt nesnellikten ve sadece realist olarak kavranabilenlerden sıyrılarak sadece körü körüne taklit ederek sanat yapmaktan kendini soyutlar. Örneğin nesneleri sadece şifreli, soyut-somut ve mecazi bir şekilde kullanır. SIEGFRIED LENZ de (*Beziehungen-İlişkiler*, 1970 adlı öyküsü ile) kesinlikle Hemingway’i kendisine örnek olarak seçmiştir. Gerçek an, en önemli an, daha karmaşık bir olayın öncesi ve sonra-

sı olmayan an alınarak kendi içinde bir birim şeklinde sunulmuştur. İşte bu özellikleri de onun “*Geschichten aus dieser Zeit- Bu Çağdan Öyküler*” ve “*Jäger das Spotts-Alayın Avcısı*, 1958” adlı öyküleri taşıır. “*Das Feuerschiff- Ateşgemisi*”te yer alan “*Der Aijfang von etwas- Bir Şeyin Başlangıcı*” adlı anlatısıyla kendisine örnek aldığı Hemigway’den içerik olarak önemli ölçüde ayrılıp kendine has üslubu olan yazar olarak anlaşılmak istemiş, fakat kısa öykü biçimine sadık kalmıştır.

Hans Bender geriye dönüp bakarak kısa öyküyü, sonunda okuyucuda bir çok yaratmayı hedefleyen sekularize takvim hikâyesi olarak açıklar. Fakat kısa öykü (okuyucuyu) yine de neşelendirir, hayal alemine sürükler ve uyuşturur. Kısa öykünün belirgin özellikleri şunlardır: Sonunun açık kalması, “sonuçsuz ve fonksiyonsuz bir ahenksizlik.” Kısa öykü, bir hayata, standardı yüksek değil, orta düzeyde hayatın bir kesitine benzemelidir. Bender’in vardığı sonuç şudur: Kısa öykünün özelliği açık seçik olmaktan daha çok belirsizdir. Bunun başlangıç belirtisi şüphedir. Kısa öykü gerçeklerin tasvirine şüphe ile başlamıştır. Şüphe hem öykünün hem de yazarın karakteristik tavrıdır.

Alman kısa öyküsü ile ilgili en belirgin vurguyu WOLFGANG BORCHERT (“*An diesem Dienstag- Bu Salı*, 1947”) yapar: “Bizim dilbilgisi kurallarıyla yazan yazara ihtiyacımız yok.Öykü, dilbilgisi kurallarına uygun olacak diye sabredemeyiz. Bizim öncelikle sıcak ve hafif hıçkıran bir duyguya sahip öykü yazarlarına ihtiyacımız var. (Örneğin) Ağaca ağaç, kadına kadın diyen yazarlara ihtiyacımız var. Artık noktalı virgüller için zamanımız yok.” (*Das ist unser Manifest*” - *Bu Bizim Beyanname-mizdir*”). Bu manifestodan en sık alıntılanan cümle şudur: “Hayır, bizim sözlüğümüz güzel değil,fakat kalın ve aynı zamanda pis kokar.” Hız, kısalık ve tahrik olmuşluk hissedilir. Tahrik olma, insanın belirgin karakteridir (ve tabi ki insanın psikolojik ve fizyolojik durumuyla açıklanabilir.) Bu heyecan yüklü tutumunu yazar, kendi çağdaşlarından birçoğu ile paylaşır. Borchert’in eserlerinin önemli kısımlarına bakıldığında zaman görülecektir ki (Örneğin “*Billbroock*” adlı eserindeki çakmak, sigara gibi) nesnelerin belirgin halleri onun nesrine yön vermektedir.

ELİSABETH LANGGAESSER de kısa öykü tarzı anlatı biçimini kullanmaktadır. 1949 yılında onun “*Tarso*”su yayımlanır. Serbest bir dinamizm, üslup bakımından da araştırmacı gazetecilik ve melankolik nesrin karışımı onun yazılarının belirgin özelliğidir. O, aktüel dünya olaylarına “ben”in penceresinden bakar: Eserlerinin konusu Nazi Almanyası ve savaş sonrası dönemdir. Kısa öykülerine seçilen başlık kısa öykünün karakteristiğine işaret eder:Tüm olaylar,bu olayların gelişimi ve ayrıntısı değil, olaylardan bir kısım, bir parça aktarılır. Yazar, “*Das Kreuz der Kurzgeschichte*”, Süddeutsche Zeitung, 9.12.1949, adlı yazısında bu biçimle çatışmaktadır.Bu yazıya esas alınan malzeme, WOLFGANG WEYRAUCH tarafından yayımlanan “*Tausend Gramm*” (1949) adlı antolojidir.. Buna göre kısa öykünün belirtileri: Boşluk bırakma ve eleştiridir. Kısa öykü yazarı sadece fazlalıkları atmakla kalmaz, sanat yapmayı da bir tarafa bırakır. Kısa öykü yazarı ayrıca şahıslarda da azaltmaya gider. Kısa öykünün diğer belirtileri de şunlardır: Tiplerle yapılan ve hayali figürlerin gelişigüzelliği ve değişebilirliğidir. Bireyin görevi ile bireysel dilin görevi bir birine bağlıdır. Hatta Langgässer işi, ortaya çıkan bu özellikleri dilsizlik olarak ifade etme-

ye kadar götürmüştür. Yazar, birçok kısa öykünün kabataslak halini olumsuz ve şablon olarak değerlendirir. Şablonlaştırılmış tiplerin doldurulması da klişeden başka bir şey değildir. Onda kısa öykü tarzı anlatıya çok etkili bir örnek, “*Glück haben*” (*Torso*) dir. Hayatın, akıl hastanesindeki bir kadının gözleri önünde film gibi düzenlenerek çok hızlı bir şekilde bir gösteri gibi akışı, çok kısa ve öz bir objektiflik içinde ve belli bir mesafeden anlatılmıştır: Yenisi öncekinden daha kötü bir biçimdeki felaketler bir birini takip eder. Ruhsuz ve yansız bir ifade ile söylemek gerekirse şu sonuca ulaşılabilir: “Boktan bir hayat”.

ERNST SCHNABEL’in savaştan sonraki ilk yayını, kısa öykülerinin yer aldığı, “*Sie sehen den Marmor nicht*” (Onlar Mermeri Görmüyor, 1949) dir. Onun tabiriyle kısa öykü, hayat akışı içinde bir kesittir. Meselâ “*Sah ein Knab*” (Bir Çocuk Bakıyordu) adlı öyküsünde derinlik boyutu, genişlik boyutundan daha önemlidir.

HEINRICH BÖLL de “*Der Zug war pünktlich*” (Trenin Tam Saatiydi, 1949) ve “*Wanderer kommst Du nach Spa...*” (Yolcu, Spa...’ya Geliyor musun, 1950) adlı eserleriyle yine bu edebî çizgide bulunur. Onun öykülerinde olayların büyük bölümü Köln ve çevresinde geçer. Böll’ün öyküleri savaş, savaş sonrası dönem, askeri hastane ve küçük burjuvanın yoksulluğu etrafında cereyan eder. Yıkıntı Edebiyatı (Trümmerliteratur) etiketi de şiddetli tepkiye yol açan bir kavram olarak konu itibarıyla bu alana aittir. Böll’ün anlatım tonu, anlattığı şeyleri olduğundan fazla küçültme özelliği ile karakterize edilebilir. Böll, öykülerine gülünçlük ve hiciv katan (reklam ve din arasındaki gibi) çelişki aracını kullanmıştır. (örneğin, “*Nicht nur zur Weihnachtszeit*”, 1951, “*Dr. Murkes gesammelte Schweigen*” 1955, öyküleri gibi. “*Noch Plätze frei im Raritätenkabinett*” (Akzente, 1956, H.3) adlı makalesinde de öncü olarak kahraman olmayan kahramanı (Antiheld) ön plana çıkarmıştır. E. Langgässer’in tersine Böll, kısa öyküyü bilhassa sadece güncel ve özlü olarak görmez, en azından şablonlaştırılabilir olarak da görür (Interview, 1961, in: Bienek: Werkstattgespräche, 1962)

1950 yılında WOLFDIETRICH SCHNURRE’nin “*Die Rohrdommel ruft jeden Tag*” adlı eseri yayınlanmıştır. “*Kritik und Waffe*” adlı denemesinde (Deutsche Rundschau, 1961, H.1) kısa öykü üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu devirde artık kısa öykü türünün zirve dönemi kapanmıştır. Kısa öykü türünün çöküş belirtileri salt edebî sanat bakımından mükemmellik, süslülük, “Natüralist bir yaklaşımla gerçekleri olduğu gibi aktarma”ya varıncaya kadar klişe düzeyine inme. Kısa öykünün çöküşünün sebebi: “Savaş sonrası Alman yazarlarının öfke ve yakınmaları”dır. Bu özelliklerin kaybolmasıyla ilk ortaya çıkış biçimindeki kısa öykü, eziyet edilen, takibe uğrayan, bir sürü suça bulaşmış, mahvolmuş ve lanetli insanın ön planda bulunduğu yerde sona ermiştir. Schnurre’ye göre edebî yazım araçları mutlak gösterişsiz, günlük konuşma diline yakın bir dil, objektifliği amaçlayan soğuk bir anlatım ve yüzeysel bir tasvirdir. Kahramanın ne düşündüğü ve ne hissettiği anlatılmıyor, bilakis ne yaptığı anlatılıyor. Belirgin ve karakteristik tip aktif ve dinamik karakterdir. Diyalog bu öykülerde önemli bir yapısal unsurdur. Bu yapısal unsurda bazı şeyleri söylemek açıklamaktan daha etkilidir. Kısa öykü yazarında siyasi ve ahlâkî angajman temel, edebî biçim isteği de bir yan unsurdur. Schnurre’nin biçimine göre “rengi kabul etmek ge-

rekir". Buna uygun olarak kısa öykünün varlığı ters, saldırgan, kışkırtıcı, kısaca "asosyal"dır. Schnurre'de de malzeme ve konu ilişkisi savaş dönemi ve savaş sonrası dönemi gerekliliği içindedir. Yazardan belirli bir psikolojik tavır isteyen bir amacın vasıtası olarak kısa öykünün salt fonksiyonel karakteri görmezden gelinemez.

HERBERT EISENREICH (*Böse schöne Welt*, 1957) ve HEINZ PIONTEK (*Graphik in Prosa, in Buchstab- Zauberstab*, 1959) de en azından kısmen, edebiyatın sadece provakatif ve yakınma fonksiyonundan ve Yıkıntı Edebiyatının konularından kendilerini kurtaran ikinci bir yazarlar gurubuna aittir. Tek ciltlik kısa öykü kitabı yayımlayan MARTİN WALSER, SIEGFRIED LENZ, JENS REHN, KLAUS ROEHLER, GABRIELE WOHMANN gibi yazarlar da bu guruba dahildir. FRIEDRICH DÜRRENMATT, GÜNTER GRASS ve GÜNTER EICH da kısa öykü tarzı anlatılardan örnekler sunmuşlardır. Eisenreich, kısa öyküyü yazarın ele aldığı konunun samimiyeti içerisinde epik türe mesafeli olma görevi ile karakterize olmuş görür. Bununla kısa öykü yazarı şairliğe yaklaşır. Kısa öykü feryat ve siyasi bir silah değil, "söze dönüşmüş bir an, sese dönüşmüş bir fragmandır." Piontek, kısa öyküyü özellikle küçük bir zaman diliminin epik anlatımı ve yorumunun söz konusu olmasıyla diğer edebî türlerin önünde yer alan anlatının küçük şekli olarak görür.

WALTER HÖLLERER, kısa öyküyü geleneksel edebî türler içerisine yerleşemeyen ve bu yüzden onlardan ayrılan kendine has karakteristik özelliklerin toplanma yeri olarak görür. Höllerer'in kısa öykünün ortaya çıkışının temel şartı olarak gördüğü şey, bu türün kendine has özelliğinin karakteristik belirtisi olarak da görülür. Höllerer öykünün kendine has özelliğinden yedi tanesini tanıır: Anın kaydedilmesi ve bununla bağlantılı olarak münferit nesnelerin, sözlerin ve el kol hareketlerinin rolünü düşünme, önemliliği ya da önemsizliği hakkındaki görüşlerin gözden geçirilmesi (görünüşte önemsiz hallerde önemli noktalar öne çıkar, önemsiz durumlar, güçlü hareket noktaları haline gelir.); olaylar artık kolaylıkla açık etki göstermezler, bu olaylara ima ve işaret yoluyla değinilir. Özne ve nesne, şahıslar ve nesneler gerçek ortamda birbirlerine yaklaşırlar. Anlatım kabinleri (olaylar genellikle bireysel, değişmez ve sabit, tam ifade edilmiş bölümler üzerine, yani anlatı kabinleri üzerine kurulur). Stilistik arabeskerler, bunlar tekrarlar ve bu biçimde anlatıcının gizlememeye çalışmasıyla ve anlatmasıyla açığa çıkan iç içe geçmelerdir. Yazar, anlattığı şeyi tamamen açık ve gerçeğe yönelterek aktarmaya çalışmaktadır. Burada anlatıyı motive eden kronolojik bir olay, ya da sözde bir haber gibi bir buluş yoktur. Başta ve sonda bitmemişlik vardır (Kısa öykü, olayların seyrinin yerine olaylarda iniş ve çıkış (Anabasis-Katabasis) tekniğini getirmiştir

Höllerer, açık bir şekilde üç ayrı kısa öykü tipinden bahseder: Bir anı anlatan anlık kısa öykü (Augenblickkurzgeschichte). Bu tipe en güzel örnek Borchert'in "*Die Küchenuhr*" adlı öyküsüdür. (İkincisi) arabesk kısa öykü. Buna en güzel örnek VLA-DA DASNİCAS'ın "*Die Geschichte von dem Mönch mit dem grünen Bart*" (Yeşil Sakallı Rahibin Öyküsü, Akzente, 1959 H.2) adlı öyküsüdür. (Üçüncüsü) Arka arkaya sıkıştırılmış öykülerden oluşan Überdrehungs- und Überblendungs-geschichte. Bunun için en güzel örnekler, Borchert'in "*An diesem Dienstag*" ve Böll'ün "*Unberechenbare Gäste*" (Akzente, 1955, H.1) adlı öyküleridir.

1960' lı yıllarda belgesel ve röportajlar, kısa öykülerde daha çok yer almaya başlamış ve bu röportaj ve belgeseller, katı bir biçim olarak somutlaştırılması daha ağır basmaya başlayan ve gittikçe daha anlaşılabilir hale gelen kısa öyküyü ikinci plana itmiştir. Anlatı ve nesir metin kavramları, artık bundan sonra yazılan öykü ve kısa metinlere uyum sağlamak istemeyen kısa öykü terimini ikinci plana iter. Çünkü bu terim, 1945 yılından sonra hem içerik hem de biçim bakımından doğrudan doğruya nesir tarzı kısa öykü biçimleriyle doldurulmuştur. 1966 yılında Siegfried Lenz bu üstünlüklerini açığa çıkarmak suretiyle yok olmaya yüz tutmuş bu biçime, "*Ein Gnadengesuch für die Geschichte*" adlı öyküsüyle yeniden güven kazandırmıştır. Lenz kısa öyküyü, içinde gerçeklerin bir vahye zorlandığı tuzak olarak nitelendirir. Burada şöyle bir soru sorulabilir: Bu ve benzeri talepler edebiyat bakımından başka şekillerle yetinmekte midir? Diğer biçimler de gerçekten angajman, vs. gibi diğer istek profillerini yerine getirmezler mi? Nihayet 1970 yılında MICHAEL SCHARANG, "*Anlatıya son!*" açıklamasını yapar. O bu açıklamayı bir ciltlik anlatıyla yapar -ya da daha doğrusu söylemek gerekirse kısa nesir metinleriyle mi yapar? ❏

LİTERATÜR

Antoloji olarak şunlar tavsiye edilebilir: Hermann Kesten(Yayımlayan): "*Unsere Zeit. Die schönsten Erzählungen des zwanzigsten Jahrhunderts.*" (Çağımız 20. yüzyılın En Güzel Öyküleri.), Köln,1956

Benno von Wiese (Yayımlayan) "*Deutschland erzählt*" (Almanya Anlatıyor), Frankfurt a.M. 1962. Willi Fehse (Yayımlayan): "*Deutsche Erzähler der Gegenwart*" (Günümüz Alman Öykücülere) (Reclam, 8262)

Winfried Ulrich (Yayımlayan): "*Deutsche Kurzgeschichten*" (Alman Kısa Öyküleri), Reclam, 9528,9529,9505,9506,9507,9508)

Alfred Behrmann da Almanca olarak bir kısa öykü yazım kılavuzu hazırlamıştır.: "*So schreibt man Kurzgeschichten*" (Kısa Öyküler Böyle Yazılır), Münih, 1959.

Bununla ilgili yorumu da Helmuth Reitz verir: "*Wie schreibt man Kurzgeschichten?*" (Kısa Öyküler Nasıl Yazılır?), (Welt und Wort, Yıl 4, H. 4)

Hans Christoph Graf von Nayhauss'un yayımladığı Reclam serisi 9538 nolu "*Theorie der Kurzgeschichte*" (Kısa Öykü Teorisi) adlı kitap, kısa öykü teorisi için çok faydalıdır. Bu kitap, yazarlardan ve bilim çevrelerinden kısa öykü konusu ile ilgili özet metinler içerir.

Kısa öykü konusundaki bilimsel tartışmalara giriş olarak Walter Höllerer ve Hans Bender'in makul ve detaylı makaleleri uygundur: Höllerer: "*Die kurze Form der Prosa*" (Nesrin Kısa Biçimi) (Akzente, 1962, H.3), Bender: "*Ortsbestimmung der Kurzgeschichte*" (Kısa Öykünün Yer Tayini), (Akzente, 1962, H. 3)

Kısa öykü ile ilgili ilk doktora tezlerinden biri bilim dünyasının karşısına yeni bir yayın olarak çıkmıştır: Klaus Doderer: "*Die Kurzgeschichte in Deutschland*" (Almanya'da Kısa Öykü), 1969. Ruth J. Kilchenmann, kısa öykünün gelişimini ve biçimlerini uluslararası düzeyde anlatır: "*Die Kurzgeschichte*" (Kısa Öykü), Stuttgart, 1967.

Bu alandaki son bilimsel yayın, Ludwig Rohner'in kapsamlı araştırmasıdır: "*Theorie der Kurzgeschichte*" (Kısa Öykü Teorisi), Wiesbaden, 1976.

TUFAN ERBARIŞTIRAN

YAŞAMIN DERİNLİĞİNE UZANAN BİR YOLCULUK

Tahsin Yücel'in roman ve öyküleri edebiyatımızın yüzakıdır. Onun kitaplarında dilbilgisi hataları, mantık karmaşası bulmanız olası değildir. Birazdan üzerinde yoğunlaşacağımız '*Komşular*' öyküsünde de keyifle okunacak bir anlatım ve edebiyat düzeyi bulmakta; dilbilgisi yönünden de ince bir dil işçiliği görmekteyiz. Yazarın edebiyat kaygısı kadar, ayrıntılara özen göstermesi hemen dikkat çekmektedir. '*Komşular*', sürekli okunacak düzeyde bir öyküdür.

Kişilik çözümlemesi yapacağımız 'Atmaca' isimli başkahramanımızla ilgili genel bilgileri öykünün hemen başlarında buluruz. Böylelikle ulaşacağımız tanımsallık bilgileri kişilik çözümlemesi için kolaylık sağlayacaktır.

Başkahramanımız emekli bir albaydır. Sigara ve içki kullanmaktadır. Subaylarda pek göremediğimiz bir alışkanlığı vardır. Sürekli olarak kitap, dergi okumaktadır. Demek ki kültürlü bir subay emeklisidir. Onun bu bilgiler içeren tanımsallık portresi bize Konsantin Stanilavski'nin ünlü savlarından birini anımsatmaktadır. Sahnede ki aktör eğer bir subaysa, bunu zaten üniformasıyla gösterecektir. Ayrıca, branşı da bellidir. Önemli olan o subayın nasıl bir kişilik taşıdığının anlaşılmasıdır. Sözgelimi, kibar, aksi, heyecanlı, neşeli mi? Konuşurken ellerini ve gözlerini kullanma becerisi nasıl? Bu tanımdan anlıyoruz ki, karşımızdaki subay orta yaşta, havacı, sakın, konuşurken bazı özelliklere sahip birisidir. Onun kişiliğini yansıtan sırtındaki üniforma değil, tavırları, ses tonu, beden dilini kullanması, özel zevkleri, kültür düzeyidir. Subayın konuşma anındaki tavırları, tepkileri, verdiği emirler önemlidir. Askerlerine ve yakınlarına olan davranış biçimi onun kişiliği üzerine ipuçları verebilir. Bunların iyi yansıtılması halinde subayın tanımı daha net biçimde görülebilecektir. Bizim subayımızın da benzer özellikleri vardır ve bunları yazar bize çok güzel aktarmıştır.

Albay Atmaca, yalnız yaşamaktadır. Hiç evlenmemiştir. Sorulduğunda şu yanıtı verir.

"Eller hep boş kalacak ki savunmaya hazır olacaksın!" Bu kısa ama anlamlı sözden nasıl bir sonuç ortaya çıkartabiliriz? Unutmadan ekleyelim ki, başkahramanımız bir subaydır. Bunun anlamı, onun her sözünde, davranışında, hareketinde, belirli bir disiplin ve ciddiyet var demektir, her şeyi bilinçli olarak yapmaktadır. Gereksiz bir hareket yapmaktan, söz söylemekten kaçınmaktadır. Yaşamı böylesine kesin çizgilerle belirlemişse, kavgadan da alabildiğince uzak durmaya özen gösteriyorsa, kahramanımızın evlenmesine pek de olanak yoktur. Evlilik karşılıklı sözleşme imzalararak şirket kurmaya benzemez. Evlilik inişleri çıkışları olan, acı tatlı bir sürü olayla gelişen, karşılıklı sevgiye ve güvene dayanan bir birlikteliktir. Albay Atmaca, yaşamı sorgularken yanlış kapıdan girmektedir:

“Ben askerliği her şeyden önce dinginliğe düşkün olduğumdan seçtim! ...emir komuta zinciri içinde kavgaya yer yoktu. ne söylemek gerekiyorsa, o söylenir, ne yapmak gerekiyorsa, o yapılırdı; ne eksik, ne fazla; nasıl kararlaştırılmışsa, öyle.”

Yaşamı askeri bir gözlükle tanımlamaya çalışırsanız, varacağınız sonuç sizi farklı yerlere taşıyacaktır. Salt kavga edilmesin diye, bir üstün vereceği ‘emir’ aynen yerine getirilirse ‘uyum’ sağlanır ve bunun da ardından huzur, sakinlik, mutluluk gelir düşüncesine katılmak olası değildir. Öncelikle Albay Atmaca’nın unuttuğu, belleğine belki de bilerek getirmedeği bir konuyu dillendirelim. Askerlik gibi alanlarda, insanların birbirleriyle herhangi bir konuda ‘tartışmasına’ olanak yoktur. Söylenen söz rica değil, emirdir. O sözün doğruluk payı, duygusallığı, sonrası, riskleri, estetik yönü tartışılmaz bile. Böyle bir tartışma ortamından kaçmak, o alana demokrasiyi, felsefeyi, derin düşünceyi getirmez. Bir sözün karşıt savı olmadan aynen kabul edilmesi yaşamın özü olamaz. Albay Atmaca burada temelden yanılmaktadır. Yaşamı boyunca bir kez bile asker dövmediğini söyleyerek övünür. Asker dövmemek övülmeyecek bir şey değil, askeri hukukta bile yeri olan bir görevi yerine getirmektir sadece. Hepsisi bu. İki bin iki yüz yıl kadar önce Aristoteles ne diyordu: Formel mantığa göre, genelleme yaparak sonuca ulaşmak olasıdır. Sözgelimi, ‘Bütün insanlar ölümlüdür. Tahsin Yücel bir insandır. O halde Tahsin Yücel de ölümlü bir insandır’ önermesi olmuştur. Böyle bir mantıkla doğru sonuca ulaşamayız. Yaşamı genelleme yaparak tanımamız olası değildir. Hele salt askeri bir mantıkla yaşamı kavramak, anlamak, bilmek söz konusu bile olamaz. İstatistik bilgiler tümünden doğru sonucu veremez. İstatistik bilgiler genelleme yaparak, ileriye dönük anlamda bir öngöründe bulunabilir ancak.

Yaşamın içinde küçük, tatlı, şirin sürprizler vardır. Bunların nasıl oluştuğu, özünün ne olduğu konusunda bilimsel bir kanıt bulunmaz. İnsanın duygu yüklü bir canlı olduğu düşünülürse, bazı konularda onun davranış biçimi tam olarak algılanamaz. İnsanın iş yaşamı, kültür düzeyi, ruh hali, zekası, aile terbiyesi, yaşam biçimi, yakın çevresi onun davranış biçimini oluşturmada etkin bir rol oynar. Albay Atmaca ise, yaşamı siyah-beyaz, güzel-çirkin gibi zıt kavramlarla tam ortadan ikiye bölüyor. Ortadaki gri tonları tümünden yadsıyor. Onun yaşam anlayışında tekdüzelik vardır. Kişi ya mutludur ya da mutsuzdur. Aynı kişi süreç içerisinde mutluluğu ve mutsuzluluğu yakalar, bırakır, yeniden yakalar... Bakın bu konuda neler söylüyor:

“Şu kısacık yaşamda dinginliğin değerini bilmeyip de önüne çıkan ilk adam ya da ilk kadınla evlenme zayıflığına kapılan, bu büyük yanlış yetmemiş gibi, mutsuzluklarına bir de günahsız çocukları ortak eden insanlara hiçbir zaman akıl erdirememişti...”

Albay Atmaca, bir karı koca kavgasını gizlice izlerken ağzından sık sık ‘*anlayamıyorum, anlayamıyorum*’ sözcükleri çıkar. Bunun nedeni ise, yaşamın çok yönlü denizinde yüzmeyip, kıyıda durarak izlemeyi seçmesinin büyük payı vardır. Yaşam sonsuz bir okyanustur. Kişi bu okyanusa girer, ‘kendince’ yüzmeye gerektiği kadar yüzer, dinlenir, dalgalarla boğuşur, yorulur ve dinlenir, sonra almak istediğini alır, yüzmeyi sürdürür, dinlenir... Kahramanımız ise kıyıda durup, gözetleyerek, karşıdan bakarak, yaşamı anlamaya çalışmaktadır. Kıyı ile denizin içi farklıdır, ikisi birbirine benzemez hiç.

Albay Atmaca, bir tatil köyüne ilk kez gelmiştir. Burada oturup rakı içecek, kitap okuyacak ve bol bol yüzecektir. Söziün kisası dilediğince bir tatil yapacaktır. Bu arada birkaç eş dost görürse, siyaset ve sosyal yaşam üzerine söyleşecektir. Yalnızdır. Yanına kimseyi istemez. Albay Atmaca, dinginliği bir yaşam biçimi olarak görmektedir. Tek başına olduğunda bunu daha iyi anlayacağını savunur. Gürültünün, kalabalığın olmadığı yerlerde yaşamayı sevmektedir. Onun görüşüne göre, yaşam ve dinlilik aynı şey olmalıdır. Sözgelimi, kaldığı yer (otel, motel, pansiyon) tam ona göreler. Burada oturup keyfince dinlenecektir. Daha önce de imlemiştik, yaşamda sayısız sürpriz vardır diye. İşte bunlardan bir tanesi kahramanımızın karşısına çıkar ve onu tam anlamıyla şaşkına çevirir.

Aynı yerde bir aile kalmaktadır. Bir kadın, bir erkek ve iki küçük çocuk. Masaya oturmuş yemek yemektedirler. Ortada tam anlamıyla bir sessizlik hakimdir. Bu güzel görüntü kahramanımızı derinden etkiler. “...çok güzel bir resim görmüş gibi, içinde bir yerlerin titrediğini, gözlerinin yaşardığını duydu.” Bu sessiz görüntü onun istediği, arzu ettiği yaşamın fotoğrafıdır. O kadar etkilenir ki, ‘Gördüğünden ya da düşündüğünden ürkmüş gibi irkildi birden, başını çevirdi, gözlerini yıldızlara dikti.’ Albay Atmaca için dinlilik yaşamın olduğu kadar kişinin de özü olmalıdır. Bu nedenle kişi böyle bir yaşam sürmeli, kavgadan ve savaştan uzak durmalıdır. Onun bu kişisel yaşam biçimi ve inancı bize, uzak doğudaki felsefeleri çağrıştırmaktadır. Meditasyon yaparak ruhunu dinlendiren, bu anlamda tüm gürültü ve kavgadan uzak tutan felsefelere yakındır. Albay Atmaca yalnızdır. Kişinin bedenini ve ruhunu dış dünyadan yalıtarak dingin tutması için, insanın en temel uğraşı olan ‘çalışmak’, ‘üretmek’, ‘yaratmak’ gibi yeteneklerini unutmaması gerekmektedir. Bunları yaparsa geriye ne kalacaktır? Onu insan yapan temel değerlerini unutmuş olmayacak mıdır? Albay Atmaca’daki dinlilik arzusu kişisel bir yaşam biçimi olabilir kuşkusuz, buna saygı duyarız. Bunu genelleme yaparak anlatmasına karşıyız. Öte yandan kendisinin yaşlı bir adam olduğunu da biliyoruz. Meraklı bir okur hemen soracaktır, gençlik yıllarında da böyle miymiş? Evet, gençlik yıllarında da değişen bir şey yoktur. Subay olmasına karşın, kavgaya ve gürültüden uzak kalmayı yeğlemiştir. İlginç bir kişilik yapısı vardır kahramanımızın.

Albay Atmaca içselleştiği aileye bakmaktadır. Yaşamın özü bu olmalı diye düşünmektedir. Öyle midir acaba? Birkaç dakika sonra karı koca arasında avam sözlerle bir kavgaya başlar.

“Sakarını gördüm, salak: seni gördüm!”

“Salak diye sana derler!”

Kavgaya masum bir tartışmanın çok üzerindedir. Kan koca birbirlerine karşı küfür ve hakaret yağdırmaya devam eder. Kahramanımız ise ironik bir edimle bakın ne yapar.

“Albay Atamaca, içgüdüyle, ellerini kulaklarına götürdü, işaret parmaklarıyla sıkı sıkı kapattı kulaklarını.”

Evet, aynen böyle yapmıştır. Yaşamını belirli bir çerçeveye oturtan kahramanımız bu ani kavga karşısında önce şaşırılmış, sonra da kulaklarını kapatmıştır. Olasılıkla kendisi büyük kent karmaşasını, oradaki trafik yoğunluğunu, sosyal yaşamın koşuşturmasını, çeşitli asayiş sorunlarını sevmeyi için, hatta bunlardan bunaldığından dinginliği ‘esas’ almıştır. Kahramanımız sadece somut gürültüden kaçmaz, dinginliği düşünsel bir zirve olarak da görür.

“Ama Albay Atmaca kavganın her türlüünden tiksindir, ne olduğunu kendisinin de tam olarak tanımlayamadığı bir dinginlik ardından koşup durdu.”

Albay Atmaca’nın kişiliğini irdelerken bazı ilginç sonuçlara varıyoruz. Sözgelimi, dinginliği yaşamak adına yaşamın ara renklerini, iniş ve çıkışlarını, kendine özgü yapısını elinin tersiyle bir kenara iteler. *“Dinginlik kavgadan uzak kalmaksa, evet,...”*

Peki başkahramanımızın sessizce ve gizlice bir aileyi gözetlemesine ne demeliyiz? Bu açıkça bir taciz ya da bilinen adıyla rötencilik değil midir? Başkalarının aile içi görüntüsünü gizlice izlemek de neyin nesidir? Ünlü yönetmen Alfred Hitchcock’un ‘Arka Pencere’ diye bir filmi vardı. Buradaki erkek kahraman elinde dürbünle karşı binaları gizlice izlemektedir. Güzel kadınları, yalnız yaşayanları, aile kavgalarını görmektedir. Hatta bir cinayete bile tanıklık eder.

Albay Atmaca’nın da yaptığı bundan başka bir şey değildir. Gizlice bir ailenin kavgasını izlemektedir. Odasında kendisini göstermeden (küçük çocuk görür) aileyi izler, onları tanımaya/anlamaya çalışır.

Karı koca kavga ederken arada bir mola verirler, birbirlerinden sigara isterler. Kahramanımız bu kısa ‘molaları’ bir türlü anlayamaz. Halk arasında karı koca kavgası ‘mendil kuruyuncaya kadardır’ sözünü pek duymamış gibidir. Olayı başka türlü değerlendirir. *“Albay Atmaca’yı daha çok bu çelişkin yakınlık anları eğlendirir-di.”* Kahramanımız için bu ‘ara renklerini’ bir mizah romanını okur gibi, ya da bir komedi filmi izler gibi değerlendirmektedir. Olayın bu bölümü soyuttur, komiktir, ayrıntısaldır, yani önemsizdir.

Albay Atmaca kişiliği güç bir kahramandır. Onun kişiliğindeki dinginlik saplantısının ardında, büyük kent fobisi, asayiş sorunu, yalnızlık isteği, sessizliğin gizemi gibi birçok nedeni sayabiliriz.

Ailenin kavgası geç saatlere kadar sürer, bitmek tükenmek bilmeyen küfürler ardı ardınca sıralanır.

Ertesi gün olduğunda karşı koyamadığı bir istekle kavgayı izlemek için aynı yerde beklemeye başlar. Kavga onu kendine çekmiştir. Yıllardır kavgadan uzak durmak için evlenmeyen, hep sakın bir yaşam süren kahramanımız bu kez kavgayı bekler olmuştur. Bu ailenin kavgası bir tutku gibi bağımlı yapmıştır onu.

“Ben buraya kavga izlemeye mi geldim, tatile mi?”

“...anlaşılamaz bir gücün kendisini karşı konulamaz bir biçimde, bir tiryaki, bir tutkulu gibi küçük çatı katına doğru çekmeye başladığını duydu.”

Albay Atmaca nedenini bilemediği bir rüzgarın esintisine kapılmış, gözleri karşıda, heyecanla, adeta saldırmaya hazır hayvansal bir iç güdüyle kavgayı beklemektedir. Yaşamının özü, her şeyi, son basamağı olan dinginlik kendi içinde fırtınalar yaratmaktadır şimdi. Kavgaya karışmak ayrı şeydir, kavgayı izlemek apayrı bir şeydir. Öncelikle bunun ayırdına varmak gerekir. Kahramanımız için kavga, tartışma, kaba sözler insanî değildir, yanlış, hatta gereksizdir. Bu nedenle dinginlik her şeydir. Peki aynı insanın karşı çıktığı, şiddetle itelediği bir konuyu başkalarının üzerinden tutkuyla izlemesini nasıl yorumlamak gerekir?

“...belki kavganın tekdüzeliğinin etkisiyle, hem sıkıldı, hem de yaptığının yakışıksız bir şey olduğunu düşündü.”

Kişi kendi yaşamında ‘esas’ aldığı, önemseydiği, temel ilke olarak kabul ettiği bir değeri başkalarında gördüğünde aynı düzeyde tepki vermelidir. Sözgelimi, kavgayı sevmiyorsanız, başkaları kavga ettiğinde ya başınızı çevirip uzaklaşacaksınız, ya da onları kavga etmemeye ikna edeceksiniz. En azından orada oturup, yaşamınız boyunca karşı çıktığınız bir ilkenin başka bir aile tarafından yok edildiğinde, sanki önemsiz bir olaymış gibi tutkuyla izlemeyeceksiniz. Belki de bu aile kavgasını kahramanımızın yaşamına bir renk getirmiştir. Hiç tatmadığı, bilemediği, yaşamadığı bir olayın başkaları tarafından yaşanmasına duyduğu bu garip izleme, merak etme dürtüsü sıradan bir kışkırtma olabilir mi? Kişinin yıllarca bastırdığı duygularının ani bir ortamda kışkırtılması denilebilir mi buna? Kişi belki de yapmak istediği, toplum ve rütbe baskısı nedeniyle yapamadığı bazı olayları bilinç altına atıp depolamakta, unutmaya çalışmaktadır. Olabildiğince bastırdığı kavgaya karşıt duygu ve düşünceleri, belirsiz bir zaman sonra hiç beklemediği bir anda karşısına çıkmaktadır. Onun aniden alevlenen bu arzu ve istekleri zamanında bastırdığı, belleğinde unutmaya çalıştığı, yok saydığı, geçersiz ve gereksiz diye kendince ruhunun derinliklerine gömdüğü duyguları yeniden canlanmıştır. Belirsiz bir süre dondurduğu, ertelediği, çeşitli baskılar sonucunda kullanamaz diye rafa kaldırdığı bu duyguları, sıradan bir aile kavgasında canlanmış ve onu izlemeye kışkırtmıştır. Hem de öylesine bir kışkırtma başlamıştır ki, sadece tutkuyla izleme de denilemez buna, tam anlamıyla bağımlılık yapmıştır. Neredeyse tatil köyünde her şey bu kavganın çevresinde dönmektedir. Başkahramanımız bu aile kavgasına karışmaya bile başlamıştır. Evet, ilk başta inanılmaz gibi görünse de, ayırdında olmaksızın tatil köyündeki yalnızlığını unutmuş, neden geldiğini bir kenara bırakmış, gece olduğunda meraklı ve istekli gözlerle kavgayı izlemeye çalışmaktadır. Kendisine hiç yakıştıramadığı bu durum onu rahatsız etse bile, ruhunun kışkırtmasına yenik düşmüştür. İçindeki şeytan hortlamış, onu yönetmeye başlamıştır. Herkesin ruhunda bir şeytan vardır zaten. Sadece onun ortaya çıkış zamanı belirsizdir. Bazen de en olmadık bir zaman ve yerde karşısına çıkıverir. Bir kere çıktı mı da onu kolayca eski yerine koyamazsınız artık. Kahramanımız için de böyle olmuştur. Ruhunun negatif (olumsuz) yönü sivrilmiş, ortaya çıkmış, kendisinin önüne geçmiştir. Onun izinden gitmeye mecburdur artık.

Kavgaya kendini kaptıran kahramanımız taraflarından biri gibi içsel konuşmalar bile yapmaktadır.

“İşeyecek pezevenk”

“Eşşoğlueşşek”

Kavga ederlerken kadının ya da erkeğin yerine kendini koyar, bir diğeri küfür ettiğinde, o da kendince karşılık verir. Bu içsel bir rahatlama mıdır? Kişi kendinin yapmadığı, bastırıldığı, istediği halde unutmaya çalıştığı bir şeyi başkasının yaptığını görünce, en azından izlemeye karar verir. Böyle yapmakla kendini tatmin etmektedir. Bastırılmış duygularını sessizce yaşar, bundan da tanımsız bir haz alır. Kişinin kendi duygularını ‘karşıda’ görerek yaşaması, bundan kimsenin tanık olmaması da onun için ayrı bir güvencedir. Bu güvence sayesinde içindeki kışkırtılmış duyguların ayırdında olmaksızın, biraz da kendisi iteler, ortaya çıkmasına neden olur. Nasıl olsa kısa bir süreliğine buraya gelmiştir ve kimse ne yaptığını görmeyecektir.

Kavgaya ara verildiğinde, ‘...bitmiş olmasına neredeyse üzüldü. Daha da ilginç, öfkeden titremekte olduğunu ayımsadı.’ Kavga bir imge gibidir artık. Karı kocanın karşılıklı sözleri, bağırmaları, hakaretleri, küfürleri, birbirlerine el kol sallamaları karşısında Albay Atmaca adını koyamadığı bir gerilim yaşamaktadır. Bu gerilim ivme kazandıkça, heyecanı artmakta, yüreği hızla çarpmaktadır. Tıpkı korku filmleri gibi gerilip, boşalmaktadır. İzleyici önce korkutulur, sonra iyice gerilir, ardından da kırlar, çiçekler gösterilerek rahatlama sağlanır. Böyle yapmakla izleyici filme daha rahat konsantre olur. Albay Atmaca’nın yaşadığı budur. Önce merak eder, sonra ilgi duyar, sonunda garip ve tanımlanamaz bir tutkuyla bağlanır kavgaya. Kadının ya da erkeğin söylediği her söze kendince bir yanıt bulmakla kavgada taraf bile olmaya çalışır. Sanki oradaymış gibi onlarla konuşmaya başlar.

Başkahramanımızın kavgaya sadece izleyici olarak katıldığını imlemiştik. Bunun ötesine de geçmek ister ama, kavgaya olan nefreti yüzünden vazgeçer.

“Hemen komşu balkona atlayıp zavallı kadını kurtarmak geliyordu içinden. Nasıl olsa kolaylıkla bu züppe herifin hakkından gelebilirdi.” Onun bütün yaptırımı izlemek, kendince bir gerilim duyumsamak ve ardından delice bir boşalma yaşamaktır. Onun yaşadığı bu boşalmanın adını şöyle saptayalım: Yıllardır içinde biriktirdiği kavgaya yönelik istek ve düşlerini bir çırpıda üzerinden atmak! Hepsi bu. Yılların özlemi bitmiştir artık. Rahatlamıştır.

Kavga devam ederken başkahramanımızın izlemesi sürer, değişen hiçbir şey yoktur. Karı koca karşılıklı olarak ağıza alınmayacak sözler söylemeye devam ederler.

Albay Atmaca, yaşamı bir makina düzeni içinde görmektedir. İnsan doğar, büyür, gelişir ve ölür. Bu süre içinde dingin olan, sessizliğin felsefi derinliğini tanıyan, içsel sorunlarını törpüleyen bir kişi yaşamın özünü kavrar ve mutlu olur. Peki insanı tanımlamak bu kadar kolay mıdır? Doğmasıyla başlayan süreçte ölüme kadar giden yaşamı belirli sınırlarla çizilmiş midir? Onun diğer canlılarda olmayan düşleri, istekleri, arzuları, yetenekleri, ani çıkışları/kararları nasıl tanımlanacaktır? İnsan bireysel yaşayan bir varlık değildir. Toplumsal yönü olan, konuşan, paylaşılan, karar verebilen, düşünen, üreten, yaratan, ani çıkışlara ve inişlere sahip duygusal yoğunluğu bulunan bir canlı türüdür. Dünyada hiçbir din, ideoloji, siyasi sistem, insanı tekdüze yaşamın

içine sokamamıştır. O zamanın bilgi, teknoloji, kültür ve siyaset ilerlemesine paralel olarak kendini geliştirir, çevresine hakim olmaya devam eder. İnsan yapısı gereği yerinde sayamaz ! Tarih bu savımızı kanıtlamaktadır. Albay Atmaca, bunun aksini savunmaktadır. Bir aile kavga etmektedir. Onun gözüyle bakacak olursak, kavga insanî bir davranış değildir, gereksizdir de. Her ailede olağan bir davranıştır çiftler arasındaki kavga. Günlük yaşamda trafik karmaşası, iş yerinden çıkartılma, düşük zam, tuttuğunuz takımın yenilmesi, çocuğunuzun aniden hastalanması, bir yakınınızın ölümü, paranızın borsada değer kaybetmesi... Aşkınıza karşılık alamamak, çocuğunuzun üniversite sınavını kazanamaması, sağlık raporunuzun olumsuz çıkması... Bütün bunlar önceden bilinebilen şeyler değildir. Günlük yaşamın koşuşturması içinde 'aniden' karşınıza çıkıveren olaylardır. İşte böyle ani olaylara karşı da insanın ani yanıtlar vermesi doğaldır. Bu onun hayvanî yönünün tipik göstergesidir aslında. Gazetelerde okuruz, 'falanca kadın kendine tecavüz eden bir kişiyi öldürdü' diye. Aynı kadının çevresinde çok sakın, kibar, eline kesici bir alet bile almayan biri olarak tanınmaktadır. İyi de, nasıl olmuştur da, aynı kadıncağız eline bıçağı alıp, bir kişiyi hiç düşünmeden (yaralamayı bile istemeden) öldürmüştür. Bunun nedenleri sosyoloji ve psikolojinin alanlarına girse de, biz kısaca şunu söyleyeceğiz: Kadının namusu, onuru, inandığı bazı dinsel ilkeleri vardır. Siz bunları yok eden bir anlayışla, ona tecavüzde bulunursanız, onun kendini koruma iç güdüsü harekete geçer ve karşılık verir. İşte bu karşılık da ölümle sonuçlanır. Bunda şaşırarak bir şey yoktur. İnsanın çok çeşitli duygu ve düşüncelerinin bir bileşimidir bu yapılan davranış.

Albay Atmaca, inanmadığı bir şeyi gizlice izlerken, hem kendi ilkelerine ters düşmektedir, hem de kendini tatmin etmektedir. Bu çelişkinin kaynağı ise, insanın az önce anlatmaya çalıştığımız ruhsal dengesinde yatmaktadır.

Kadın aniden ağlamaya başlar. Yaşamda da pek çok davranış aniden olmaktadır. Küfürler, tehditler, el kol sallamalar hep böyledir. Bu da açıklamaya çalıştığımız savı doğrulamaktadır.

Evdeki kavga aniden kesilir. Kadın ağlarken, *kocasına 'beni hiç sevmedin'* diye sitem etmeye başlar. Adam bir şey söyleyemez, canı sıkılmıştır. Susar ve dinlemeye başlar. Kadın hıçkırarak ağlamayı sürdürmektedir. Kavganın bu biçimde sürmesi Albay Atmaca'yı biraz şaşırtmıştır. Adam karısına döner ve onu çok sevdiğini söyler. Kadın itiraz eder. Adam çocukları odasına götürür. Anlaşılan karısıyla yalnız kalmak istemektedir.

Öykünün finaline yaklaşırken, başkahramanımızın çelişkide kaldığı, anlamakta güçlük çektiği bir durumla karşılaşacağız. İnsanın hayvanî duyguları, istekleri, tensel hazları bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu insana özgü garip bir davranıştır. Onun ne zaman ve nasıl tahrik olacağını önceden saptamak olanaksızdır. Kişinin duygu yoğunluğu yaşaması için, karşı cinsin güzel, bakımlı, istekli olması yetmez. Hatta buna uygun bir zaman ve mekân da olsa yeterli olmayabilir. Bir hareket, koku, bir bakış çok şeyi değiştirebilir. Buna bir de kavga olgusunu eklemeliyiz. Çiftler birbirlerine karşı kırıncı olduklarında, kendilerini bağışlatmak adına tensel anlamda bir yakın-

laşma isteğinde bulunabilirler. Buna şöyle de dileyebiliriz: Kavga etmek, bedensel olarak gerilmek, terlemek, kırıcı olmak, sinirlenmek bir yerden sonra kişide rahatlama isteği uyandırabilir. Bu aşırı bedensel ve duygusal yoğunluk kişiye ağır gelmekte, taşıyamayacağı bir elektrik yüklemektedir. Çok ciddi bir birikim olduğunu imlemek isteriz. Herkesin kolayca taşıyamayacağı bu birikim kişiyi çok kötü sonuçlara da götürebilir. Bunun boşalması gerekmektedir. Bu yapılmadığı takdirde, kişi bu aşırı ruhsal/duygusal yükten dolayı daha saldırgan, vahşi hatta çılgınlığa varacak bir düzeye gelebilir. Kişiden kişiye bu elektriğin boşalma biçimi tarzı değişebilir. Bazısı uzun yürüyüşler yapar, bazısı kırıp döker, bir başkası tensel arzularına yenik düşer. İşte öyküde de böyle olmuştur.

Kadının ağlaması durmayınca, adam karısına yaklaşır ve onu öpmek ister. Kadın şiddetle reddeder. Bu karşı koyuşunda kadınca bir gurur vardır. Erkeği hazlanmış ve onu istemektedir. Demek ki onu sevmektedir. Adam karısını kucakladığı gibi yatak odasına götürür. Orada daha bir süre bağırışlar devam eder.

Albay Atmaca, kadının bu kötü görüntüsüne çok üzülür, onu kurtarmayı bile düşünür. Bir kadına böyle bir davranışı hiç onaylamaz.

Gürültüler keyifli hırıltılara dönüşünce, başkahramanımız olayın şokundan çıkamaz bir türlü. Şaşırmıştır. Okumayı dener, yapamaz. Rakı içmek ister, canı çekmez. Ne yapsa, olmaz. Böyle bir kavgadan sonra tensel arzuların uyanacağını hiç düşünememiştir. Kavganın sonu karakolda, ya da komşuların ortaya çıkmasıyla bitse, anlayacaktır. Kavganın sonunda çocukların bağırmasıyla, işin yarım kesilmesi ve kavganın bittiği yerden devam etmesini de, anlayacaktır. Her şey çok farklı bir boyutta sürmüştür.

Albay Atmaca'nın şaşkınlığı esas ertesi gün doruk noktasına çıkacaktır. Kadın öğle saatlerinde şarkılar söylemeye başlamıştır. Düne kadar kocasıyla sürekli kavga eden, belki de dayak yiyen bir kadının bir gecede bu kadar değişmesi, inanılır gibi değildir.

“Ona göre, olmaması gerekirdi. Ama değişmişti işte, hem de öyle değişmişti ki, burada dizeden söz edilebilirse, dizeler her yinelenişlerinde yeni gibi geliyordu insana.”

Albay Atmaca, insanın özgün davranış ve duygu çeşitliliğini bir kez daha anlamaktan uzaktır. Kavga ile yaşamın örtüştüğünü, aile düzeni içinde kavgaya yer olduğunu bir türlü kabullenemez. Yaşamın içinde sadece tek bir şey yoktur. Yaşamı özgün ve üretken yapan bu çeşitliliktir. Bu çeşitliliğin diplerinde henüz bilinmeyen duygu, davranış ve düşünce farklılığı ise kişiden kişiye değişmektedir. Bakın Albay Atmaca bu durumu öykünün sonunda nasıl değerlendirmektedir.

“İki saat sonra, otobüs denize arkasını dönüp kasabadan uzaklaşırken, bir tuhaf soru demeti Ayten Hanım'ın şarkısı gibi dönüp duruyordu beyninin içinde: kavga mı yaşama güzelliğini ve anlamını veriyordu, yoksa yaşam kavgaya karşın mı güzeldi, yoksa her şey dün akşam neredeyse bir saldırıyla başlayan edimde miydi?

Bilemiyorum, diye mırıldandı.”

Albay Atmaca, askeri bir bakış açısını tüm yaşama yansıtmak eğiliminde olan bir kişidir. Yaşamı tekdüze gören, onun çeşitliliğine inanmayan bir yapısı ve düşüncesi

vardır. Sakin ve sessiz bir yaşamı yeğlemiştir. Bu yeğlemeyi öyle bir düzeye taşır ki, insanların tümünü suçlar, dinginliği unutan herkese düşman olur. Kavgadan uzak kalmak istemesi, onun zayıf bir kişilik taşıdığını göstermez. Sonuçta bir subaydır, ciddiyeti ve güçlülüğü olan bir mesleği vardır. Onun yetiştirme tarzı öyküde belirsizdir. Çocukluğu, onu büyüten ailesi anlatılmaz. Doğrudan bir kahramanla karşılaşırız öyküde.

Onun kişilik çözümlemesinde en önemli unsur şudur: Kavgasız yaşam güzeldir! Ne yazık ki kavganın yarattığı güzellikler, tartışmalar, sonradan barışmalar, el sıkışmalar unutulmaktadır. Bütün bunlar yaşamın gerçekleridir. Yaşam her şeydir! Yaşam tek ve anlamsız bir dinginlik yumağı değildir. Yaşamı zengin yapan onun içindeki çeşitliliktir. Bu çeşitlilik sayesinde yaşam anlam kazanır, üretken olur. Karşıtlıklar dengesi Hegel'den beri böyle yorumlanmaktadır.

Albay Atmaca, yaşamdaki zenginliği görmeden yaşamış birisidir. Tanık olduğu bu olay sayesinde hiç değilse aklında bir soru işareti kalmıştır. Bu da ona yaşamın bir katkısı olarak algılanmalıdır. (*Komşular*, Tahsin Yücel, Can Yayınları, 2003)

(terbaristiran@hotmail.com)

MERAL DEMİREL

RASİM ÖZDENÖREN’İN “MEVSİM SONU” ÖYKÜSÜNÜN KİŞİLERİ ÜZERİNE

Mevsim Sonu, Rasim Özdenören’in *Hışırta* adlı öykü kitabının dördüncü öyküsüdür. Öyküde sözü edilen on kişi vardır: Öykünün başkışısı olan genç kız (Tülin), Tülin’in annesi, babası, sevgilisi, genç kızın kalbindeki duruluğun açığa çıkmasında vesile olan genç adam, moteldeki işletmeci kadın, Tülin’e bara gitmeyi teklif eden genç oğlan, kızın kiraladığı odada intihar etmiş biri, Tülin’in sevgilisi olmaya aday gösterilmiş Ahmet ve Mehmet. Bunların dışında, motelin bulunduğu kasabada dinlenmeye gelmiş yaşlı insanlar da var.

Tülin, “çekici kadın masallarının anlatıldığı bir ortamda büyümüş”¹ bir genç kızdır. Tülin’in annesi, annesinin annesi ve onun da annesi “o ortamın hazırladığı sahnede gösterişle yer almıştır” (s.22) Bu zengin, gösterişli ama artık Tülin’e göre hiç de anlamlı olmayan yaşantı, genç kıza tiksinti vermektedir. Annesi tarafından tespit edilen ve sahip olunan şirketlerin başına geçmesinin uygun olup olmayacağı babayla konuşulan sevgili adayları, incik boncuklar, o masalsı giysiler, ponponlar... hepsi Tülin’in artık kurtulmak istediği şeylerdir. Tülin o yaz ilk kez bir genç adamla tanışmış, ilk kez âşık olmuş, ânî bir olgunlaşma sürecinin ardından kadına özgü mahremiyetin ayırımına varmıştır. Özel bir gününün var bulunması ve kendisinin de o özel güne hazırlanması gerektiğine inanmaktadır. İşte çatışma da burada başlar: Bütün yaşanmışlıkları bir anda yüzüstü bırakabilmek genç kıza çok meşakkatli görünür. Üstelik etrafındaki insanların alışageldiği, kabullendiği bu yaşayış biçimini elinin tersiyle itmenin onlara nasıl açıklanabileceği de ayrı bir sorundur. Burada Tülin’in iç hesaplaşmasına tanık oluruz: İçindeki ses ona ‘her şeyden boşalmasını, boşala boşala geriye yalnızca ve som olarak kendi kalmasını’(s.23) salık verir. Tattığı küçük zevklerden, yakınlarının sevgisinden, sevgilisinden, çocukluğundan vazgeçmelidir. Bunlardan vazgeçemeyecekse ‘ondan’ vazgeçmek zorunda kalacaktır: Saf benlikten, duruluktan, evreni kuşatan esas gerçeklikten... Bu seçme zorunluluğundan dolayı Tülin, karşımıza trajik bir karakter görünümünde çıkmaktadır. Öykünün de bu trajedi üzerine kurulduğunu belirtmek gerekir.

Genç kız kendini sokaklara atar. Mevsimin sonudur. Sonbahar kapıdadır ve Tülin kuru yaprakları çiğner, onların hışırtısını işitir. Özdenören’in öykülerinde tasvirlerin, içinde yaşanan çevrelerdeki özelliklerin, kişilerin ruh haline göre biçimlendikleri gerçeği burada bir kez daha ortaya çıkar. Öykü zamanı olan yaz sonu Tülin’in yaşamında da bir yaz sonuna tekabül eder. Şimdi genç kız, eski yaşantısının üstüne bir sünger çekip bambaşka bir kimlikle ortaya çıkmanın eşiğindedir. Sokakta yürürken, dökülmüş kuru yaprakları ezer, onların hışırtısını duyar. Kuru yapraklar, onun terk etmeye hazırlandığı yaşam tarzını temsil etmektedir.

Genç kız yanlış olduğunun ayrımına vardığı bu hayat biçimine karşı olan tepkisini bir gün salonun ortasında kocaman bir çiçek saksısını yere çalarak dile getirir. Ertesi gün aynı şeyi yine yapar. Ancak bu davranışının sonunda gördüğü tepkilere bakarak ne kadar da kimsesiz olduğunu anlar ve evden uzaklaşmaya karar verir. Biraz da kendisinden kaçmaktır amacı. Fakat sadece evden kaçmakla kalmıştır. Gittiği yerde deniz ve dalgalar, onda yalnızlık duygusunu pekiştirir. Tülin yine bir iç hesaplaşmanın içinde bulur kendini: Deniz dalgalıdır ve dalgalar gittikçe yükselmektedir. Tülin, denize giren gençlerin dalgalarla ne kadar güzel baş edebildiklerini, onları savuşturmakta ne kadar usta olduklarını görür. Buradan yola çıkarak, “*kendi yükünün ağırlığından kurtulmak için onunla illa da boğuşmak gerekmediğini*(s.28)” anlar. Ama bu işi nasıl yapabileceğini kestiremez. Bu yüzden olayın dalgaları savuşturmayla benzediği fikrinden vazgeçer. “*Dalgayı savuştururken bile gerektiğinde dalganın altında yumulmayı bilmek gerektiği*” (s.28) sonucuna varır.

“*Bunca yıl içine çekip doldurduğu, beynini sünger olarak kullanıp emdiği bunca hurda bilgiyi nasıl gerisingeri boca edeceğini*” (s.30) bilememektedir Tülin. Nefsiyle cebelleşir:

Neyi bırakmak istiyorsun sen, sersem! Neyi bırakmak istiyorsan önce onu sahiplendiğini ayırsamıyor musun? İyi de sahiplenmemiş olduğum şeyi nasıl bırakabilirim? Bir şeyin sahibi değilsem onu bırakmış olduğumu söylememin ne değeri var? Ancak sahip olduğum şeyi bırakabilirsem bir şeyi bırakmış olduğumu söyleyebilirim. Sahip olmadığım şeyi bırakmış olduğumu söylememin değeri de, anlamı da var bulunmaz. Öyleyse yüklen! Daha çoğunu, ondan da çoğunu yüklen! Yüklenmek istedikçe sana yük yükleyen birileri daima bulunur. –Ama anlamaya çalış beni: ben diyorum ki, yüklenmiş olduğumu bırakmak istiyorum. Ben diyorum ki, o’na perde olan bizzat kendi varlığımdır ve öyleyse ben varlığımdan boşalmış olmalıyım. Ben kendi varlığımdan boşalmış olmadıkça hakikatle temas imkânı kuramam. Bizzat kendi varlığım böyle bir temasın kurulmasına engel olur. –Saçmalama: varlığın varbulunmadıkça hakikatle nasıl temas kuracaksın? Hiç olan var olanla temas kurabilir mi? –Sen aşşağılık bir köpeksin! Sen yaşlı, sümsük bir cadalozsun, üstelik de altından kalkamayacağın yüklerin altına girmeye çalışıyorsun, pis sırnaşık!(s.30-31)

Ancak burada teknik bir durum göze çarpıyor: Tülin, çekici kadın masallarının anlatıldığı, gösterişli, başıboş bir ortamda yetişmiş bir genç kızdır. Öykünün başlarında bahsedilen genç adam dışında onun yeni bir hayatın eşğine gelmesinde vesile olan kimse yoktur. Sözü geçen genç adamınsa Tülin’le neler konuştuğu, onu ne derece yönlendirdiği bilinmemektedir. Bunlara rağmen genç kız “*Ben diyorum ki, o’na perde olan bizzat kendi varlığımdır ve öyleyse ben varlığımdan boşalmış olmalıyım.*” (s.30-31) diyebilecek bir duyarlığa ulaşmıştır. Bu yaklaşım sıradan bir yaklaşım değildir. Bahsi geçen cümleyi yalnızca tasavvuf öğretisini az çok bilen biri söyleyebilir. Tasavvuf, dünya bağlarından çözülmeyi, âlâyişi (gösteriş) bırakmayı ve mâsivâdan geçmeyi öğütler. Bu öğreti, mutasavvıflar arasında şöyle ifade bulmuştur:

Terk-i dünya terk-i ukbâ terk-i terk

Terk-i hestî terk-i nistî terk-i terk

Tülin'in söyledikleri bu düşünceden yararlanmayı gerektirir. Bu duyarlığa erişmenin gerekçesi gösterilmediği için (örneğin, en azından Tülin'in bu konuda kitaplar okumuş olduğundan bahsedilebilirdi) sözü edilen bölümün inandırıcılığın zayıf kaldığı söylenebilir.

Genç kız, motel odasında uyku ve uyanıklık evrelerini birbirine karıştıracak ölçüde kişisel bunalımının içine gömülmüşken kapısı dövülür. Öyle ki genç kız “defol şeytan!” diye bağırır kapıyı yumruklayana. Kapıdaki sevgilisidir, onu almaya gelmiştir. Tülin bu bunalımın içinde kendisini bir zerre olsun anlayamayan o tabakanın içine dönmeyi istemez. Bu sırada anlık olarak kendinden kaçmanın mümkün olmadığını düşünür. Genç kızın orada tekrar uykuya dalmasıyla öykü sonlanır. Bu bunalım hafifleyerek de olsa hep sürecektir. Çünkü bu yol böyle bir yoldur. Bu yolda yürüyen, bu şekilde yaşamayı kabullenmiş demektir.

Öyküde, genç kızın yeni bir kimliğe yönelmesinde etkili olduğu anlaşılan genç adam, enine boyuna anlatılıp okuyucuya tanıtılmış değildir. Aksine, genç adamın, okuyucunun kafasında gizemli bir tablo oluşturması sağlanmak istenmiştir. Ondan sadece bir yerde söz edilir ve bu söz kısa bir tasvirden öteye geçmez:

Bütün bu hengamenin ortasında bu genç adam da nerden çıkmıştı? Sönük. Duru. Neredeyse hastalıklı. Çirkin. Ötekilerin çarktan çıkmışlığına karşılık bunun çaprazlı, engebeli, kalın hatlı yüzü.. Gene de bakmasını bilenlerin görebileceği entelektüel çizgiler.(s.23)

Bu tasvirin ardından gelen bölüm, genç adamın Tülin'in değişimi üzerinde etkili olduğunu çıkarsamamızı sağlayacak niteliktedir.:

Bir anda her şey geride kalmıştı. Zenginlik ve parıltılar. Uydurma yüceltiler. Çıplak vücut üstüne kondurulmaya çalışılan yosunlar, deniz kabuklarından yapılan takılar, her şey..her şey, yani, uydurma olan, yapay olan ve varsa, hepsi..(s.23)

Tülin'in annesi ve babası gösterişli yaşamın birer ferdi olarak öyküde ifade bulur. Annesi Tülin'e sevgili adayları gösterir ve bu adayların, şirketlerin eşgüdümünü yüklenebilecek kişiler olup olmadığını kocasıyla bile tartışır. Babası ise ‘geniş bir adam’dır. Uygunluğu konusunda kendisiyle istişare edilen bu sevgili adaylarının sık sık değişmesi ona hiçbir rahatsızlık vermez. Bütün bunlara bakarak Tülin'in annesiyle babasının “batılı” yaşam tarzını benimsemiş insanlar olduklarını söyleyebiliriz.

Tülin'in annesi zengin ve gösterişli yaşamının içindeki klişe doğrularının arasında sıkışıp kalmış, kızının iç dünyasını hiç anlayamayan bir kadındır. Ayrıca kızına karşı ilgisizdir. Onun problemleri kadını pek de ilgilendirmez. Annesi için önemli olan, Tülin'i o sosyetik yaşantının içinde, olması gerektiği yerde bir süs eşyası gibi görmektir. Tülin salonun ortasında çiçek saksısını yere çaldığında, onu yanına alıp da anne şefkati göstermek ve kızının sıkıntısının bertaraf edilmesine yardımcı olmak aklına gelmez. Genç kıza sadece bu ne için yaptığını sorar ve cevap alamayınca “*de-lirmişsin sen*” (s.25) demekle yetinir.

Sevgilisi de genç kızın bunalımını anlayabilecek bir karaktere sahip değildir. O, Tülin'in artık eski allı pullu halini terk etmek istediğini anlayamaz. Kızdan beklediği belli ki yine gezip tozmak, sıradan sevgili sohbetlerine girişmek gibi Tülin'in artık yapmak istemediği şeylerdir. Ancak delikanlı, yine genç kızı anlıyormuş gibi davranmaktan geri durmaz. Delikanlı, içinde bulunduğu kısır çemberin dışını göremeyecek durumdadır ve bunun farkında değildir. O, yaşadığı ışıltılı dünyanın sabit parçalarından biridir ve belki de Tülin'i anladığını sanacak ölçüde kızın evrenine nüfuz edemeyecek kadar sığdır, bir kalıp-insandır. Genç kızı kaldığı motelde tespit ettiklerinde, odaya büyük ihtimalle 'gençlerin birbirini daha iyi anlayacağı' düşüncesiyle delikanlı gönderilir. Sevgilisinin Tülin'i eve gelmeye ikna etmek için söylediği şudur: "*Annen, baban seni seviyor, biliyorsun*" (s.32) Tülin buna karşılık "*Rica ederim beni konuşturmaya çalışma. Bu bayatlamış şeylerin hepsi malum. Ben kimsenin sevgisinden kaçmıyorum. Ben kendimden kaçıyorum.*"(s.32) der ve delikanlı onu anlıyormuşçasına başını sallar. Halbuki anlamadığı âşikardır. Çünkü büyük ihtimalle 'kendinden kaçmanın' ne demek olduğunu bile bilmemektedir.

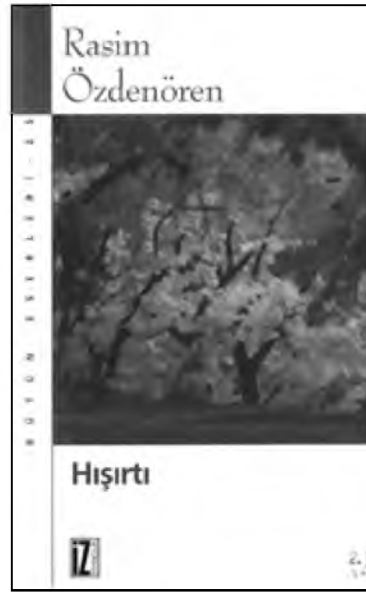
Moteldeki işletmeci kadın, işinde deneyimlidir ve gözlem gücü kuvvetli biridir. Genç kızın evden kaçmış olduğunu deneyimlerine dayanarak (İsmi deftere Tülin olarak kaydettirirken geçirdiği kısa bir tereddüt ânından yola çıkar.) anlar ve nedense onu kontrol altında tutma çabası içine girer. Tülin bir gece motelden kimseye hissettirmeden çıkmaya çalışırken kadın onun arkasından "iyi eğlenceler" diye seslenir.

Tülin terastaki kafede çay içerken ona bara gitmeyi teklif eden genç de ağzının payını bir sert bakışla alarak oradan uzaklaşır. Tülin'in bakışı karşısında delikanlının söylediği ilginçtir: "*Aa, anlıyorum*" (s.30) Halbuki o da Tülin'i hiç anlamayanlar güruhu içindedir; anlamayan, ama anladığını sananlar...

Tülin'in kaldığı odada önceki hafta biri kendini öldürmüştür. Bu olaydan genç kıza bahseden, işletmeci kadındır. Belki de Tülin'in korkup eve dönmesini sağlamak için uydurulmuş biridir bu ve Tülin'i olumsuz etkilediği ortadadır. Öyküde, kendini öldürenin kim olduğundan, motelde ne için kaldığından söz edilmemektedir.

Tülin'in annesi tarafından genç kıza sevgili adayı seçilen Ahmet ve Mehmet'in de kim oldukları üzerinde durulmuyor. Bunlar, sadece malı mülkü yönetmeye uygun olup olmadıkları tartışılan kişilerdir.

Motelin bulunduğu kasabada dolaşan yaşlı insanlar öykünün amacına göre işlevseldir. Onlar da mevsim sonunda Tülin gibi gelmişlerdir kasabaya. Bu insanlar hayatlarının sonbaharında olan kişilerdir. Amaçları burada kafa dinlemektir. (Kasabanın her türlü mevsim sonu kaçışı için bir uğrak yeri olduğunu görüyoruz.) Tülin, bu

insanları görünce aralarına karışıp “*bu küçük turlarda kendinden kaçmanın çeşitlerini deneme fırsatı yakalayabileceğini*”(s.28) düşünür. Aynı nedenle olmasa da sözü geçen insanlarla Tülin ortak bir noktada buluşmaktadır çünkü.

Kişileri bütün olarak ele alırsak Tülin’in, işletmeci kadının ve Tülin’in kalbindeki duruluğun açığa çıkmasında vesile olan genç adamın karakteristik özellikler taşıdığını görürüz. Tülin, ailesinden, yaşatlarından farklı bir duyarlığa sahiptir ve bu farklı kişisel özellikleri nedeniyle çevresiyle iletişimsizlik sorunu yaşar. İşletmeci kadınsa Tülin’in denizi gören bir oda istemesi üzerine “*denizi özleyeceğini biliyordum, deniz özlemi kimilerini kısa sürede sarar, nasıl söylesem, sanki esir alır*”(s.26) diyebilecek kadar benzerlerinden ayrılır. Tülin’in kendi içinde çatışmalar yaşamasında vesile olan genç adam, öyküde somut olarak karşımıza çıkmaz. Sadece Tülin’in bakış açısından tasvir edilir. Bu sayede, onun Tülin’in etrafındaki diğer insanlar gibi olmadığını ve bir genç kızın hayatında değişime sebep olabilecek ölçüde etkili biri olduğunu anlarız.

Bunların dışındaki kişiler, tipik özellikler gösterirler. Tülin’in annesiyle babası batılı tarzda yaşayan tipik sosyete ailelerindendir. Tülin’in sevgilisi kızı anlıyormuş gibi davranır ama hiç de anlamaz, nitekim kıza motelde bara gitmeyi teklif eden delikanlı da öyledir.

Özdenören’in öyküleri genelde bireyin iç çatışmalarını konu edinir. Kişi ve onun dünyası, yazarın öykülerinin ana malzemesidir. Olaylar üzerinde çok fazla durulmaz. Önemli olan, okuyucuya kişilerin iç dünyasını yansıtmaktır. “Bir bakıma onun bütün öyküsü, değişik durum ve kişiler içinde yakalanmış insanın trajikinden oluşur. Bir ruhsal çöküntünün insanıdır bu. Bir hastadır. Kendi içinde ve dışında sürekli bir trajediyi yaşamaktadır. Kendi kendisiyle ve çevresiyle sürekli çatışma içerisinde dir. Ruhsal bir talana uğramıştır; ‘bir nöbet geçirmiştir’ âdeti..

Özdenören’in kişileri çökmekte olan bir toplumun bireyleridir.

(...)

Çoğu birer düşkuru niteliğindeki bu öykülerde, bireyin iç ve dış dünyası birbirine karışmıştır. Kahraman, korku ve karabasanlarla dolu dünyasını tek başına yaşamaya çalışmaktadır. Yalnızdır, çaresizdir.”²

Bütün bu tespitlerin, öyküde ana karakter olan Tülin için de geçerliliğini koruduğu görülmektedir.

Öykünün baş kişisi Tülin’in, sözünü ettiğimiz bir yönü dışında bütün kişilerin özellikleri inandırıcıdır. Bahsi geçen bütün kişilerin öyküde işlevsel olduğu da görülmektedir. ❷

¹ Hışırıtı, İz Yayıncılık:2, İstanbul,2001,s.22

² Mehmet Maraşlıoğlu, “*Rasim Özdenören’in Öyküsünde İnsan*”, Mavera,53(Şubat 1977), s.50 ve52

MUSTAFA AYYILDIZ

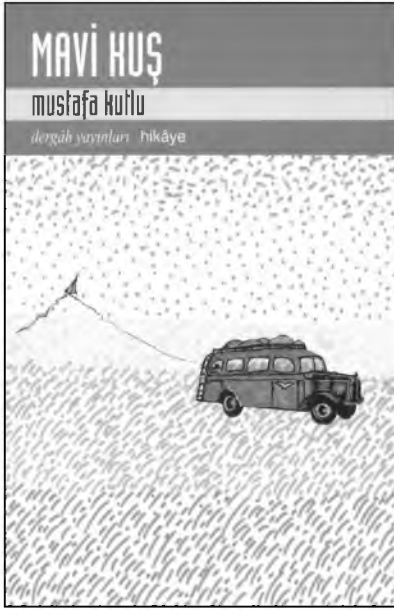
RÜZGARLI SOKAK'A RAĞMEN HÂLÂ MAVİ KUŞ

Evet farkındayım Mavi Kuş geride kaldı ama ne yaparsın çok şeye geç kalanlar için mazeret bulmak da muhal. Mustafa Kutlu Türk hikâyesinin yüz akı desem hiç mübalağa sayılmamalı. Son eseri yoksulluk kitabı çoğunlukla gazete yazılarının derlenmesi biçiminde, insanın içine oturan metinlerdi. Şüphesiz onlar da lazım ama Kutlu geleneksel anlatımımızın çizgisinde tebliğden çok sanatın, kurmacanın telkin kudretine varoluş sırrını insan olma icabını yüklerken alıştığımız bir usta. Bunu zaten biliyor olduğundan aynı arenayı, kent insanımızın o sızlayan kanayan yoksulluğunu kurmaca bir eserle sundu. Çok çok güzel Yoksulluk Kitabından kat kat etkileyici ve estetik yine bir Kutlu klasiğiyle karşı karşıyayız. Hem anlatım hem kurmaca iskeleti artık klasik form kazanmış bir gelenek çizgisine oturmuş bulunuyor. Ama ben hâlâ Rüzgarlı Sokak a geledim hâlâ Mavi Kuş'la meşgulüm. Son eserlerinde geleneksel bir anlatımı deneyen, Mustafa Kutlu, anlatırken, edebiyatın yalan yoluyla aşkın olanı ve âlemi anlamlandırma eylemi olduğunu hep önde tutuyor. Dahası: *"dünya hayatı oyun ve eğlenceden ibaret."* ve onu anlatan gölgenin gölgesi(mime-sis) yalanın yalanı, oyunun eğlencenin taklidi değil mi? Bu bakış açısı anlatıcıyı ironik kılıyor. Yine bu moda tavır lokal alana kapı araladığı gibi, anlatılanla yetinmeyip, anlatışı da gelenekselle irtibatlandırıyor. M. Kutlu bu yeni söylemi hiç de yabana atılacak gibi işlemiyor. Söylediği ise nerdeyse aynı alandan. Daha önce; *Hüzün ve Tesadüf*'te bu anlatıya bir öyküde yer veren Kutlu; Kambur *Hafız*'la yüzleşmiş, anlatıcı ile yazar bir kurmaca metin içinde üst kurmacayı kahramanıla mütâla edecek kadar ileri götürmüştü. Yani Kutlu üst kurmaca'ya yabancı değildi. Ancak, bu deneme kısmı kaldığı için, *Mavi Kuş*'un ilk alınmasında beis görmüyorum. Anlatıcı metnin içinde yapmak istediğini roman ve hikâyenin teorisine kapı aralayarak yapıyor(s.17). Meddahî anlatının izâhı da bu anlamda değerlendirilmelidir.

Bütün bu yeniliği, esere mesnetle ele almadan önce, Mustafa Kutlu'nun o sıcak, saran, önceki anlatısının daha olgun, daha vazgeçilmez olduğu düşüncemi söylemek durumundayım. Bu görüş, Kutlu'yu en üst seviyede kabulle okuyan bir okurun, öznel düşüncesi olarak da algılanabilir. Çünkü Kutlu, her yaptığında olduğu gibi bu deneme biçiminde de başarılı.

Esere döndüğümüzde yenilik adına; üst kurmaca, montaj, metinler arası ilişki, anlatıcı'nın, -bilinçli müdahalesi, boy göstermesi-, bir nevi meddah usulü kariyi yönlendirmesi, gibi çok şey var. *Hele biz öbür kahramana dönelim*, diyen edası ise açık ifadelerle yerini alıyor. (s.41,42,53,71,103,139 ve eser boyunca devam ediyor.). Aslında bu, akışın kesilip diğer bir kahramana dönüş, yer yer geri dönüşler, Kutlu'da modern bir formla bütün eserlerinde yerini alıyordu. Bu noktadan başlamışken, yeniliklerden önce, devam eden, Kutlu hikâye ırmağına birkaç dikkat çekmek uygun olacaktır. Kut-

lu'nun, kasaba hayatı, kırklı yıllar Anadolu manzaraları, realist tipler, çevre tasvirleri, yollar, hanlar özellikle tren ve istasyonu seçkileri, ağa, öğretmen, aynıyle diğer hikâyelerden taşıp gelen tipler. Doktor tipleri ise, metinler arası ilişki olarak aynıyle yerini alıyor. Kahramanların gerçek ağızlarıyla konuşturulmaları, çerçeve anlatı içinde, sırası gelenin öyküsünün anlatımı, benim tanımlamamla, kasaba berberinde yerini alan vesikalık fotoğraflar gibi, hep devam ediyor. Tasvirler yine can alıcı, kasabanın tasviri olağanüstü, eski bir Abdülhamit dönemi fotoğrafından fırlamış gibi gözler önüne seriliyor. "Çok farklı bir anlatım seyrettiriyor; Pau Emile Benvenist'in öykünün anlatımına göre yaptığı öyküleme sınıflamasıyla belirlenebilir: Tarih ve söylem. Tarih formatında öyküleme olduğu gibi, kronolojik sırada gerçekleştirilir. Hiç kimse konuşmaz. Olaylar sanki kendilerini sunuyormuş gibidirler. Söylem yapısı içerisinde anlatıcı her aşamada bellidir." Yavuz Demir; "Bir Ses Böler Öykümü, Dergah s.154, Aralık 2002" Yine, merakı kamçılayan, diğer kahramanlara geçiş hem yeni, hem eskiye yakın anlatış biçimi(s.39) örneğini oluşturuyor. Montaj(s.59) yerleştiriliş şekli hem yeni hem de teknik olarak, Kutlu'nun uygulaması açısından eski gibi.

Yenilikler oldukça fazla. Daha kitabın kapak resminden başlayarak, isimlendirme de oyunun bir parçası. Çoğunlukla ciddi, tedahüllü hat, fotoğraf seçimi bu sefer çok ilginç, bir çocukça resim. Sanki Orhan Veli'nin sözünü ettiği: *Ustalığın zirvesine çıkmış sanatkârı bir gün, en acemi türünden eserlerle uğraşır görürseniz şaşırmanın. O basitte güzelliği aramaya başlamıştır.* ifadesi gibi, Picasso'nun minyatüre merakı gibi. Aynı çocuk oyunu, insan-dünya ilişkisinin, ciddi zannın ötesinde çocukça şekli "Mavi Kuş" isimlendirmesinde de açık bir işlev üstlenmiş. İğreti gibi, biraz bilerek iğretilenen görüntü mevcut. İğretiliği ve şüpheyi hemen izale eden, kasabayla başlama, okumayı haza tahvil ediyor. Kutlu, Osmanlı nüvesi kasabaya sadakatini sürdürüyor. Kasabadan ibrikle su getiren çıraklar, küçük bir devamken(s.34), metinler arası ilişki açısından, doktorun devam etmesi çok dikkat çekiyor.

Gerçi köy, mezra (tren garı), ilçe, göçer ve metropol de, onun hikâyelerinin mekânında yerini almıştı. Ama nedendir bilmem, Kutlu ve Tarık Buğra'da en önce kasaba sıcaklığını duyuyorum. Tabi yeni anlatı biçimi, o eski hazzı biraz zedeliyor. Anlatıcı ilk sürprizini "zaten gâyemiz ey sevgili okur"(s.8)diyerek, yapmakta gecikmiyor. Eserin sonuna kadar bu müdahale, yönlendirme devam ediyor. Önce de söylediğimiz gibi bunun üç ilgiyle izâhı mümkün. Birincisi Postmodern söyleyiş, ikincisi ve üçüncüsü, birinciyle alâkalı Tanzimatlı yıllar ve halk hikâyesi geleneği.

Kahramanlar arasına yerleştirilen Frenkler hikâyede farklı ama doğrusu zait gibi geldi bana. Yoksa anlam haritasında açılan kapılar ve karışan medeniyetlere gönder-

me mi? Düşünülebilir. Anadolu’da çok erken sönen ışık, öğretmen idealizmi ise çok işlenen bir konu olarak kalıyor. Hikâye ve romanda, tiyatrodaki olduğu üzere; *sahne- de bir silah varsa oyunun sonunda mutlaka patlamalıdır*. Öyle de oluyor. Kutlu’nun hikâyesinde yarım kalan hiçbir şey yok. Kesintiye uğrayan bir mevzu, sonraki sahi- felerde mutlaka tamama eriyor. Bu eksilti tekniğinden farklı anlaşılmalıdır. Yine, rü- cû’ya benzer bir ifâde de yenilik adına anılmalıdır. Önce köy cemâatsel yaşayışın idealize edilişi, ardından “*işte yine yanıldınız (s.74)*” ifadesi yanında eşyanın ruhu de- nilebilecek farklı bir anlatı var. Eşya mekanik, ölü varlık değil elbet. Bu gelenek di- riltmesi, köyün konuşturulması ve yazar-çizer takımına dokundurma, yazarın anlatı- cıdan iyice ayrılarak “*çizmeyi aştık gâliba. En iyisi biz hikâyemize dönelim, (s.75)*” tam da meddah deyimi, yada annemin hikâye edişine muvafık, nerede kalmıştık...” söyleyişi biçimini alıyor.

Sonra çok farklı ve örneğine az rastlanan bir anlatım ise tiyatro metninin, paran- tez içi izâhatı, tekniğinin kullanılmış olması; “*Kenan sertleşince Seyfi susar. Eğilip şoförün kucağındaki kediye alır. Kedi bir iki debelenir, Seyfi’den kurtulur, sağa sola sıçrayarak koridor boyunca koşar, yolcular tedirgin olur. Bu curcuna Kenan’ı kah- kahaya boğar(s.95)*” geniş zaman kipiyle ara metin biçimini hikâye boyunca işliyor

Kutlu halk hikâyesi anlattığının farkına vardırırmakla yetinmeyip, bunu dillendir- me yoluna da gidiyor. *Tam bir halk hikâyesi anlattığımız(s.121).*)

Kutlu’nun eserlerinde hikâye tadı ve esere hikâye logosu, onları hep hikâye ad- landırmasına zorluyor. Diğer yandan değil bir hikâye kitabı, çoğu eserlerinde tama- ma varan bir roman kurgusu ve hacmi var demek yanlış olmaz diye düşünüyorum.

Anlatıcı mâlumata cevaz alınca, sosyal yapı, tarih, sosyoloji vs. dersi vermeye başlar. Orta halli bir öğretmen edasıyla “*Bu gün dahi bu böyledir(s.182-183)*” Ayırı- ca küçük hatırlamalar da diğer metinlere ilgiyi hatırlatır. “*Bu böyledir, İbrikle su ka- pıp gelmek*” Demir oğlan, köy-kasaba gezerken de, *Uzun Hikâye*’nin kahramanı ak- la geliyor.(s.184)

İlginç mi ilginç bir sonla hikâye nihayete eriyor. Önce bu sinema terimleri nedir diye anlamaya çalışmak boşuna. Çok çarpıcı, bir rüyadan uyandırır gibi bir final ya- şanıyor. Anlatıcı suflöre dönüşüyor, film bitiyor.

M. Kutlu’nun eserleri listesine dahi almadığı bir eserine yeniden bakarak, farklı bir şeyler de aradım. Zor ama acaba usta son eserindeki bazı tarzlara yakın ifade ediş biçi- mi denemiş mi diye. Yanlış bir nazar olmadığını söylemek zor olmadı. *Gönül İşi* hikâ- yesinin söyleniş tarzı çok belirgin olmamakla beraber, biraz tahkiye metoduyla, klasik hikâye tarzına yakın, üçüncü tekil şahıs anlatıcı, anlatıyı yalnız diyaloglarda devredi- yor. Kurgulayış formu ise tabi ki Sait Faik tarzı hikâyeciliği çağırıştırıyor. Aynı hikâye- de, derviş geçmişini bir uhde ile anan kahraman ise *Sır*’da yeniden farklı bir şekilde arz-ı endam etmiştir. Yine *Gönül İşi*’nde kahramanın adı Kenan. Acaba bu da ondan sona tevâtüs eden bir isim midir? Makinist Rüstem’i, Kenan’ın babası, gibi Çerkez kı- zına aşık oluyor. Genel mânâda Kutlu ilk dönem hikâyeciliğinden sona anlatım özel- likleri açısından olduğu kadar anlattığı saha itibariyle de, muhakkak bir nefes taşımış.

Hülâsa M. Kutlu bu son eserinde, farklı, sıcak, samimi, saran sarmalayan biraz daha oyun kurmaya gayret sarfetmiş. Ama bunu yaparken asla tıkanmaya, daralmaya, okurda ruh kabızlığına yol açmamış. Orhan Pamuk'un o gırtlığa sıkıştırılan anlatısı ile hiç mukayese edilemeyecek post modern anlatım gerçekleştirmiş. Kurmacanın mâlumat ve çok sözle karmaşıklığına tevessülle sanat yapmaya ihtiyaç duymuyor, çünkü, sadelikle zaten en güzelini ortaya koyuyor.

Şöyle de söylemek mümkün: dayanılmaz cazibe M. Kutlu'yu da sonunda etkiledi. Öyle mi acaba? Yoksa şöyle mi söylemek lazım; moda etkiden önce, Kutlu geleneksel anlatıyı bir yanıyla zaten modernize ediyor ve hikâyelerinde hep diri tutuyordu. Şimdi Behçet Dayı kabrinde kendi kendine söylenmekte: *Yahu, Mustafa Beg bile benim gibi heka annatir. Koca koca adamlar bir yığın eserlerinin yanı başına, hikâye anlatmayı da ekliyor.* Ne diyelim; Behçet Dayı diyor ki; *beni dinlerken gülüyor mu, düşünüyor mu olduklarına karar veremediğim mektepliler, önce benden dinlediklerini, büyük büyük kitaplara yazdılar. Öyle ki mahalle başının karıları o meşhur tâbiri ilim dünyasına hediye edene kadar; püröfösör dedicün neçi, ahşama keder Behçet Efendi'nin yalanlarını dinnirler.* Sonra benim anlattığım gibi ama her gün olan şeyleri süsleyerek anlatmaya başladılar. Hayırdır inşaallah. İşin şakası bir yana, M. Kutlu da post modern! söyleyişi bir oyun biçiminde denemeye yer yer hikâyeci, yer yer de Ahmet Mithat ve nesli gibi hikâye kurmaya başladı demek yanlış olmasa gerek. (Mavi Kuş, Mustafa Kutlu, Dergah Yay.İst.2002) ❧

ABDULLAH HARMANCI

BİRKAÇ HİKÂYE BİRKAÇ TAHLİL

YUNUS DEVELİ’NİN HİKÂYELERİ

Yunus Develi’den okuduğum ilk hikâye, *Hece*’nin 82. sayısındaki “Tapu Dairesinde İki Gün” oldu. Oysa *Hece*’yi ilk çıktığı günden beri izliyorum ve Yunus Develi başlangıçtan beri bu dergide seyrek de olsa yazıyor. Tuhaf bir durum mu dersiniz? Bu benim okuma disiplininin olmayışıyla açıklanabilecek bir durum. Kimi zaman dergilerin sadece şiirlerini ya da sadece teorik yazılarını okurum. Kimi zaman dergiler masamın üzerinde aylarca bekler ve ben onları görmeye, gördüğüm hâlde okumamaya tahammül edemediğim için, hemen kitaplıktaki yerlerine kaldırıyorum. Ama bir gün gelir ki sular seller gibi dergileri hatmetmeye başlarım. Bir şairin bir şiiri ilgimi çekmişse artık içimdeki kütüphaneci uyanır ve ben habire o ismin yıllardır yazdığı ne kadar şiir varsa dergileri alt üst ederek hepsini okur, bu şair için küçük bir bibliyografya bile oluştururum. Odamdaki tüm dergilerde bu imzanın ürünlerini ararım. Yunus Develi’nin de 82. sayıdaki andığım öyküsünü okuyunca, bugüne kadar Develi’nin metinlerini okumayışıma üzüldüm; tüm *Hece* dergilerini kolaçan ederek bir Yunus Develi bibliyografyası oluşturdum ve bu imzanın *Hece*’deki tüm öykülerini okudum.

Yunus Develi, *Hece*’nin 2., 4., 8., 10., 16., 28., 42., 44., 45., 48., 50. ve 82. sayılarında ve *Hece Öykü*’nin ilk sayısında toplam 11 öykü yayınlamış. Bu öykülerden “İp”, “Çile”, “Koridor”, “Ben’e Senfoni”, “Pembe Renkli Kitap”, “Sıradakiler” ve “Kayıp Bir Öykünün Hatıra Defterinden”de; daha çok bir yazarın çalışma odasında olup bitenler, bir entelektüelin dış dünya ile temasa geçemeyişleri ya da temasa geçtiğinde yaşadığı içsıkıntıları, ‘yaratma’ sancıları, gündelik yaşamın bir yazar için acı-tıcı yanları vurgulanıyor. “Koçero”, “Gözlük”, “Kumercin”, “Çırak” öyküleri ise hatıra formunda yazılmış öyküler. Saf, çekingen, temiz bir çocukluğun anımsanışı. İçli, sıkılgan, etkileyici anlatımları var. Zaman zaman hikâyelerde bakış açısı değişiyor ve bu da kimi yerlerde bir anlatım problemi doğuruyor.

Geriye iki öykü kalıyor: Bunlardan “Tapu Dairesinde İki Gün”, sanki yukarıda adını andığım metinleri yazan biri tarafından değil de başka bir yazar tarafından yazılmış gibi duruyor. Yazar kendini bir başka odada bırakıp çıkmış ve şimdilerde çoğu genç öykücünün yapamadığı şeyi yapmış: Başkasını anlatmaya başlamış. Gündelik yaşamımızda sürekli yaşadığımız “bürokrasi çile”sini işlemiş. Fakat bu eleştirinin üzerine gidilmemiş. Eleştiri dozunda bırakılmış. Hepimiz devlet dairelerinde sıkıntılı günler geçirmişizdir. Bir an önce işimizin bitmesini, otobüsümüze yetişmeyi, son imzanın da filanca müdür tarafından atılmasını ve bu cendereden kurtulmayı hayal etmişizdir. İşte böylesine insanî bir hali, öykü türünün gerektirdiği usta işi bir ayrıntıcılıkla, ve bu ayrıntılar sayesinde okurda yaşamışlık duygusu uyandırarak anlatıyor Yunus Develi.

Hece Öykü'nün ilk sayısında yayınlanan “Ateşin Halleri” de, yukarıda yaptığımız tasnifin (anılara ya da bir yazarın iç sıkıntılarına yaslanan metinler) dışında ele alınması gereken bir öykü. Şeytan bize, hepimizin Kuran’dan ya da başka kutsal metinlerden versiyonlarını bildiği Adem hikâyesini aktarıyor. Hikâyenin şeytanın ağzından aktarılması, üstelik Adem’den öncesine kadar uzatılması ilginç bir yaklaşım gibi duruyorsa da, o ünlü hikâyenin çok iyi bilinen dönüm noktalarını yazarın kendi öyküsü üzerine oturtması metnin özgünlüğünü zedeliyor. Örneğin Tanpınar’ın da bir “Ademle Havva” hikâyesi vardır ama biz bu metni okurken hiç de bildiğimiz bir hikâyeyi okuduğumuz hissine kapılmayız.

“NE Kİ ABABETH”

Hasanali Yıldırım’ın hikâye kitabını okuyunca (Birun, 2000) aynı imzanın metinlerini dergilerde okuduğum zaman tam olarak ayırdına varamadığım bir durumu gözlemledim: Yazarın “dil”e verdiği emek. Bu emeğin bir sonucu olarak öyküler “kolay ulaşılmazlık” özelliği kazanıyorlar. Evet, dile verilen emek, kısa hikâyenin kamınca en önemli özelliği olan “yoğunluğa” ulaştırıyor yazarı. Hasanali Yıldırım uzun cümlelerden hoşlanıyor; fakat bu hoşlanmanın kimi kazalara sebep olduğunu da söylemeliyim: “Bu savaştan kazandıklarımın asıl istediğim *olmadıklarını* anlamam için elde etmem gerekiyordu: birkaç eser ve bir miktar da şöhet.” (s. 14) “Annem yüzünü kaçırarak sofrayı toplamaya başlarken biz de *çizmelerimizi giymeyi bitirmiştik*.” (s. 20) “Baharın son günlerinde kimseye *anlaştırmadan* çıktığı evden aşağılara doğru sarkmış...” (s. 29) Vurguları bana ait olan sözcüklerde, cümlelerin ritmini bozan kullanımlar var: “...*tedirginsizce* atıldım mağaraya.” (s. 69) Yine de bu tür hataların öyküleri gölgelediği söylenemez.

Yazarın naiv de olsa bir “olay örgüsü”nden yararlanmaya çalıştığı metinlerin daha güçlü öyküler oldukları görülüyor. “Toprak”, “Önsöz”, “Kimse” gibi... Buna karşılık, yazar, daha doğrusu anlatıcı, yer yer düşüncelerini açıklıyor; bu değil ama bunda ısrar etmesi öykülerin gücünü azaltıyor.

Yukarıda adını saydığım hikâyelerden çıkarak Hasanali Yıldırım kendine ait bir hikâye kurabilir, demeyeceğim, çünkü böyle bir hikâyenin varlığından şimdiden söz edebiliriz. Yazar öyküsünü tamamen kişiselleştirmiş, kendi sesini öykülerine hakim kılmış.

“*Ne ki Ababeth*”i okurken cümlelerin zihnimi yoran incelmış sesinden büyük keyif aldım. Fakat kitabın arka iç kapağındaki satırları da yadırgadım. Arka iç kapakta imzasız bir notta yazdığına göre, yazar, bugüne kadar yazdığı yazılardan, yönettiği programlardan, kimi vakıflar için verdiği derslerden, kimi belediyeler için düzenlediği dinletilerden, hazırladığı gazete sayfalarına, eş dost sohbetlerine kadar bütün faaliyetlerinde, gerçek sanat kaygısından başka bir şey düşünmemiş ve “sanatımsı”nın da her zaman karşısında olmuş... Yazar hakkında bilgi sahibi olmayı beklerken yazarın senelerdir ne müthiş bir gerçek sanat kaygısı çektiğinin bu kadar fazlaca vurgulanması yadırgatıcı. Üstelik, bu sanat kaygısını sayın Yıldırım’ın, neden kendi ki-

tabının adından ve kapağından, ayrıca cümlelerinin gramerinden esirgediğini de kendime sormadan edemedim...

“OLMAZ HAYAL”

Elimde Emre Miyasoğlu’nun “Olmaz Hayal” isimli hikâye kitabı var. Hep yaptığım gibi önce yazarın doğum tarihine, sonra da kitabın doğum tarihine bakıyorum: 1981, 2003... Emre 22 yaşındayken ilk hikâye kitabını yayınlamış.

İki şeyden eminim: Birincisi, Emre’de henüz işlenmemiş de olsa bir yazarlık hamuru var. İkincisi, Emre bu kitap için çok acele etmiş. Oysa, kitabın ilk hikâyesi olan “İlk Bahar”ı okuyunca umutlanmıştım. “İlk Bahar”, çocukluk anılarıyla harmanlanmış, anlatıcının kendisinden yaşça çok büyük olan bir genç kıza duyduğu aşkı anlattığı iyi bir hikâyeydi. Lirikizm iyi ayarlanmıştı. Aşkın anlatımından önce, hikâyenin serimi başarıyla gerçekleştirilmişti. Eğer kitaptaki diğer on yedi hikâye de bunun kıratındaysa... diye geçirmiştim içimden. Fakat daha ikinci hikâyede işler karıştı:

Bir bakkalın başına gelen esrarengiz olayı (alttan alta hissettirildiğine göre) “pozitivist” sebeplerle kabul etmek istemeyen “Hukuk okumuş Servet Bey”, yaşadığı ilginç olaylardan sonra yaptığı yanlışları anlar. Ve daha önce kendisiyle alay ettiği bakkal arkadaşına şunları söyler: “Ah ben ne küstah, ne cahil bir mahlukmuşum! Her şeyi yaratan Rabbin varlığına inanırken, onun küçücük bir ayetine inanmamak gafletine düşmüşüm. Safsatayla mucizeyi karıştırarak Yaratan’ın gücüne oranla zerre kadar ehemmiyeti olmayan bir lütfunu geri tepme dalaletine düşmüşüm.”

Hikâyelerin çoğunda Emre, okuyucuya dünya görüşü paralelinde birtakım nutuklar çekme gayretinde. Böylesi bir kaygıdan uzaklaştıkça hikâyelerinin düzeyini de yükseltiyor. Filistinli bir çocuğun İsraili askerler tarafından üstelik bir tank mermisiyle şehit edilmesini anlatırken “Büyük iddialı adlarıyla savaş karşıtı örgütlerin, barışın sözde savunucusu çıkırtkanların, ... yok olup giden kutsal şehrin ağrısını görmezden gelen kardeş şehirlerin...” gibi ifadeler kullanmasa da, sadece göstereceğini gösterirse, hiç de fena bir öykü çıkmayacak ortaya.

“Ayrac”ta, kendisinden, yalan da olsa mevcut iktidarın aleyhine haberler üretmesi istenen bir gazetecinin iç hesaplaşması iyi bir hikâye konusu olabileceksen, bu ilişki gerektiğinden çok daha kalın çizgilerle vurgulandığı için savaş daha başından kaybedilmiş oluyor. Aynı şekilde “Figüran” isimli öyküde de aslında iyi bir konu yakalanmış. Eskiden Türk filmlerinde figüranlık yapan bir emektar sinema “oyuncusu”na Çanakkale Savaşını anlatan Hollywood yapımı bir filmde küçük bir rol teklif edilir fakat bu rol düşmana esir düşmüş bir Türk’ün kurtulmak için Anzak askerlerine yalvarışını konu almaktadır. İçten içe bir hesaplaşma yaşayan oyuncumuz son anda bu rolü oynayamayacağını öfkeli bir eda ile söyler ve seti terk eder. Bir yıl sonra filmi izlediğinde o sahnenin filmde çıkarıldığını görerek şunları söyler: “Bazen amatör bir ruhla da olsa tepki göstermek bir şeyleri değiştirmeye yetebiliyor demek. Hâlâ işsizim, çok güçlük çekiyorum ama huzurluyum. Vicdanım rahat...”

Kitaptaki öykülerin bir kısmı, bir konuşmanın, belki bir içkonuşmanın, bir dene-

menin, bir güncenin serazad söyleyişine kapılıp gitmiş, gevşek örgütlü metinler... Yazar bu metinlerde bile bir öykü çerçevesini kurmayı, ipin ucunu koyvermemeyi başarıyor. “Elveda Güzelim” bu kabil öykülere iyi bir örnek...

Sonuç ve reçete: Emre’nin işlenmemiş bir yazarlık hamuruna sahip olduğunu düşünüyorum. Emre’nin içindeki “anlatıcı” zaman zaman iyi bir biçimde anlatabiliyor. Şu hâlde ne yapmalı? Bir kere mutlaka başlangıcından bugüne kadar belli başlı Türk hikâyecilerini okumalı. Eğer sıkı bir okuma yapmış olsaydı yukarıda göstermeye çalıştığım anlatım kusurlarından daha önceleri sıyrılabilirdi. Bir de, acizane kanaatim odur ki, Emre, kitabın içinde kendisiyle ilgili bölümde meşgul olduğu söylenen roman, öykü, eleştiri, deneme gibi türlerden sadece bir tanesini seçmeli. Bir tanesine odaklanmalı (Zira öykücülük bir ömrü doldurmaya yetecek kadar çetin bir iştir.), metinleri üzerinde günlerce çalışmalı, cümlelerini yeniden yeniden kurmalı... Ve kitap yayınlamakta acele etmemeli... “Olmaz Hayal”, yazarına dair umutlar verse de, erken doğmuş bir kitap olduğunu her fırsatta gösteriyor. ✍

NUSRET ÖZCAN

BİR HÜZÜN YOLCUSU...

... Ve yine bir sonbaharı yaşıyoruz artık. Az önce evden çıkınca yüzüme çarpan yumuşak soğukluk, sonbaharın o nemli kokusunu duyurdu iyiden iyiye. Hem zaten Kasım'a da ne kaldı ki şunun şurasında? Çok geçmeden kırık günler başlayacak yine. Bütün kırıklıklarımızın üstüne günleri de ekleyeceğiz; soğuk sabahları, kurşunî gökyüzünü, puslu havaları... Sisli akşamüstlerinde genzimiz yanacak kömür kokularıyla. Akşamlar erkenden iniverecek bütün kasvetiyle. Kırmızı, yeşilli, mavili, sarılı yüzlerce ışık oynaşacak sulara. Bazen sadece kırmızı ve sarı sis lambaları seçilecek karşı kıyıda, manzara daha büyüğü bir hal alacak. Ağrılı bir uçak geçecek geceden içimizi kanırtarak; sis düdüklere karışıp kaybolacak iniltileri. Ağlayan ruhlarla karanlık daha bir çökecek ama acılı bir sevinç gönenecek yüreklerinde yine de. Bazen uzun süre yağmuru seyredeceğim pencereimde, bahçeye ya da karşı sahile bakarak o bir türlü sonu gelmez düşüncelere dalacağım. Sabaha doğru yağmur ve deniz tekrar ürpertecek yüreğimi. Hiç dinmeyecekmiş gibi nefes aldırmadan günlerce sürecektir bu yağmur. Sokak lâmbaları ışıklarını yıkayarak dökecek taşlara gece boyu. İçimi daha da üşütecek parıldayan taşlar. Şu; bahçesini pembeli sarılı solmuş ortancaların kapladığı evden, Makbule Teyze çıkacak böyle gecelerin birinde. Doğum için çağrıldığı eve koşturacak. Birkaç evin ışığı daha yanacak. Sabahleyin bütün mahalle o eve akacak, evin bütün işi, yemeğinden çamaşırına ne varsa, hepsi bir güzel görülvürecek. Tam o gece, gökte yeniden yıldızlar görünecek.

İhtiyarların aksırıklar öksürükler içinde çıktığı Tahta Minare Camii'nin önünden geçiyorum usulcacık. Hepsinin yüzünde kırık bir ölüm hüznü. Beni farketmiyorlar bile. Hepsi bu mahallenin ihtiyarları. Bir iki beton yığını saymazsak, hepsi doğup büyüdüğü, tahta perdeli, ağaçlı, çiçekli bahçelerin içinde, yuva hissini adamakıllı duyuran bu ahşap evlerin insanları. Çoğu geliniyle, torunuyla birarada yaşayıp gidiyor. Yazın; tahta perdelerden sokağa taşan dallarıyla erguvanların, iğdelerin, leylâk ve hanımellerinin baygın kokularıyla hülyâlanıp evlerine doğru yürürlerken, adım başı taşlıklarda kurulu sofralara; kâh yemeğe, kâh çay keyfine, oturulup bir iki laf etmeye çağrıldıkça, hal hatır soruldukça, punduna getiren ahablar takıldıkça, kimbilir nasıl bir his kamaşmasıyla bulurlar evlerinin yollarını, nasıl bir saadete giriverirler evlerinin huzuruna.

Koltuğumun altındaki kitaplarımı ve defterimi diğer koltuğuma devrediyorum. Bildim bileli pek değişmeyen sokağımızı, bu ağlamaklı, bu gri taşlarla döşeli yolu adımlayıp bermutad, müstesna köşeme iniyorum ağır ağır. İçimde hep o büyük kırgınlık; birşeyin değil, birçok şeyin onulmaz kırgınlığı büyüyor. Hayatı yakalamaya uğraşıyorum ne zamandır. Bu tutku, bu... bu hayat arzusu belki de hiçbir zaman olmadı. Ne aciz biriyim diye düşünüyorum çoğu kere, ne pısrık biriyim. Artık bir uzvum ha-

line gelen kitaplara kaçışım da bundan, biliyorum. Okuyacak olmasam bile yanıma alıyorum muhakkak. Yokuşun sonunda, müşterilerine menkıbeler anlatmakla maruf berber Hamdullah Amca'ya selâm veriyorum. Yüzünde hep o insanı hürmete davet eden aydınlık tebessümle, elini önce dudaklarına sonra alınına oradan da kalbine götürerek alıyor selâmımı. Meydandaki camiiden geliyor olmalı. Caddeden karşıya geçiyorum. Zaten uzun olmayan yolu hızla adımlayıp Deniz Atı'na giriyorum nihayet.

O, turşu yiyormuş gibi ağzı sulana sulana, çabuk çabuk konuşan ihtiyar kadın yine masasında. Gözlerinde kimbilir hangi yılgınlıklar, geçip giden ömrünün kimbilir hangi demlerinden anılar, acılar... Kabak çekirdekleri var önünde ama yemiyor. Gözleri karşı sahilde birşeyler arar gibi öyle dalgın... Kitaplarımı ve defterimi örtüsünün ortalarında bir yerde avuç içi kadar bir yanık bulunan masaya koyuyorum. Hem de yanığın tam üzerine. Motorlar garip hırıltılarla geçiyor. Rot... rot... rot... İnsanın içini tarıyor bu sesler. Üzerlerinde gezinen, halatlarla, ağlarla uğraşan bir iki kişi oluyor mutlaka. Bu sesler arasında denizin şıptısını duyuyorum. Nahif bir besteyi geziniyor deniz. Ayaklarımın altında serin bir ahenk kurmuş ve sanki bununla övünen nağmeler direklerle vurup vurup geri çekiliyor. Küflü, cılız midyelerin yuvalandığı, kirli yeşil yosunların tutunduğu direklerin üzerindeki döşeme daha geçen hafta kalafatlandı. Tadilatın biran önce bitmesini nasıl istedim. Burada olmak tuhaf ve geri dönülmez bir yolculuk hissiyle dolduruyor beni.

Çocukluğumdan beri böyleyim; suskun ve sürekli içini dinleyen. Çocukluğum... Annemle babamın şimdi şimdi dinmiş gibi görünen o bitmez tükenmez kavgaları ile tarazalanmış çocukluğum... Çocukluğumun bütünü neredeyse bu kavgalarla örtülü... En çok onlar, en çok... Bu içe kapanıklığım... Her gün tazelenen, uzayan kavgalar... Ablamla birbirimize bakıp bir sevk-i tabîi ile sessizce yukarı kata çıkışımız ve saatlerce çıt çıkarmadan alt kattaki kavgaları dinleyişimiz. İtildiğimiz yalnızlıklar, unutuluşlar, birbirimize sağınmalarımız, kavga eden anne ve babamın duyacağı endişesiyle sessizce sarılarak ağlamalarımız... Ağlarken uyuyakalmalarımız...

Ablam gelin oldu gitti. Acaba o yalnızlığı duyuyor mu hâlâ? Artık onunla da konuşamaz olduk. O iyi döşenmiş eviyle, anlaştığı kocasıyla, annemin garip sesler çıkararak sevdiği apalak oğluyla huzurlu görünüyor. Bize geldikleri zaman ara ara beni tetkik ediyor. Gözlüğümlün üzerinden bakıp yakalıyorum onu. Hiç sesini çıkarmıyor, acıyan gözlerle bakıyor sadece. Başımı önüme eğiyor ve sıradan şeyler soruyorum, geçiştiriveriyor, sesinden bana yazıklandığımı anlıyorum. Bazen çocukluğumuzdan soruyor; "Hatırlıyor musun?" diye bir iki küçük hatırayı yokluyor. Bunu hep annem yanımda yokken yapıyor. Birşeyler anlatmamı istiyor belli; anlatmıyorum ama. Annemle babamın kavgalarının artık kinâyelerle, iğnelemelerle devam ettiğini biliyor oysa. Fakat yine de meraklanıyor. Son gelişinde, Kapalıçarşı'dan aldığımız ayımı hâlâ saklayıp saklamadığımı sordu. Bir koşu yukarı kata çıkıp getirdim. "Oğulcuğun oynar artık!" diyerek ona verdim. Baktım, gözleri doldu, dudakları titremeye başladı. "Rahat mısın sen?" diye sordu içli bir sesle. "Evet!" dedim mümkün merteye neşeli görünmeye çalışarak. Küçüken onun okuldan dönmesini beklerdim bahçede büyük bir sabırsız-

lıkla, ne kadar uzun gelirdi bu bekleyiş. Öğle sıralarında gelirdi, müthiş sevinirdim. Çocukların günleri uzun... Neler sığdırırlar öyle o günlere... Sonra sonra gittikçe kısalmış ve şaşılmalı bir biçimde hiçbirşey sığmaz olur o koskoca günlere. Ne garip! O zamanlar annem sofraya bezini serer, karnımızı doyurur, öğle uykusuna yatırır bizi.

Martılar ne kadar isteksiz uçuyorlar bugün. Dubaların, çatıların üzerinde, hemen ilerideki küçük iskelenin demirlerinde tembel tembel duruyor bazıları. Tıpkı benim gibi. Gazeteden ayrılmam iyi oldu, dinlenebiliyorum şimdi. Anneme göre çok bile durmuşum. O çok önemsiyordu bu işi. İtibarlı ve rahat diyordu. Hergün o arşivde akşama kadar nasıl sıkıldığımı nereden bilecek. “366 nolu dosyayı verir misiniz? Falanca yazarın fotoğrafı lütfen... Trafik dosyasında niçin yeni bir şey yok?” Saat onda, ikide ve dörtte gelen çaylar, ebleh muhabir Ercü’nün ukalâ merhabaları ve yüzüme bakıp bakıp, sanki bir ayıbımı biliyormuş da söylemiyormuş gibi sırtımları ... Bir ömrü vakfetmeye degecek iş mi bu?

Üç beş genç gürlütiyle giriyor içeriye. İhtiyar kadın dönüp boş gözlerle bakıyor bir müddet. Onlar neşeyle arka masalara kuruluyorlar, birisi oturur oturmaz pencereden kolunu sarkıtıp denize yetişmeye uğraşıyor, karşısındaki kafasına şaka yolu vuruyor... İhtiyar kadın başını çevirirken beni görüyor, gülümsüyor, başını eğerek selâm veriyor, karşılık veriyorum. Masama gelip kabak çekirdeklerinden bırakıyor. “Yersin çocuğum!” diyerek. “Teşekkür ederim efendim!” diyorum hafifçe doğrularak. O masasına dönerken bir ona bir de kendime çay ısmarlıyorum. Gözlerini yine karşı sahile çivileyip bir sigara yakıyor. Belki birazdan lâf atıp konuşmaya başlayacak, yine ağzı sulana sulana eskilerden veya defalarca sözünü ettiği bilmem hangi kuruluşun müdürü olan oğlundan bahsederek canımı sıkacak.

Çayı geldiğinde elini kaldırıp teşekkür ediyor. Garson “Afiyet olsun!” diyerek benim çayımı da bırakıyor. İhtiyar kadın çayını yudumlarken garip çizgilerle dolu masa örtüsüne damlatıyor. Elleri titreyerek buruşuk ve soluk bir mendil çıkarıyor masayı silmek için. Bana yine gülümseyerek bakıyor. Bütün bunlar birleşerek bana bir adamı hatırlatıyor... Tıpkı böyle elleri titreyen ve bu yüzden de yediği ve içtiği şey mutlaka üstüne başına dökülen bir adamı... Karışık çok karışık bir anı yumağında dönüp duruyorum. Kaç yaşındaydım ki o zamanlar? Henüz okula gitmiyordum ama. Doğduğum ve bahçesinde birçok meyve ağacı bulunan o güzel evimize gelmişti bir Pazar günü.

Annemle babam hayretle karşılaşmış, içeri buyur etmişti. Adam sessizce içeri süzülmüş, büfenin yanındaki umumiyetle babamın oturduğu koltuğa ilişivermişti. Annemle babam Rasim Ağabey diye hitap ediyordu. Neler konuşmuşlardı, neden gelmişti hiç hatırlamıyorum. Belli belirsiz birşeylerden korkar gibiydi, gözlerinde müthiş bir yalnızlık vardı sadece. Bu gerçekten öyle miydi yoksa yalnızlığı şimdi ben mi yüklüyorum ona bunu kestirmem güç, fakat böyle hatırlıyorum adamı.

Gençler kahkahalarla gülüyorlar. Bir el usulca çay tabağını çekiyor önümden. “Tazeleyim mi efendim?” diyen saygılı bir ses duyuyorum. Gözlüğümü çıkarıp masaya bırakırken “Lütfen!” diyorum bekleyen garsona.

Sofrada sağ tarafımda oturuyordu. Ellerin titrediğini o zaman farketdim ve şaşırđım. Her kaşıktaki birşeyler damlıyordu Yugoslavya muhacirlerinden aldığımız gül-lü desenli siniye. Dökmemeye gayret ediyor fakat beceremiyordu. Önündeki kısım sarı yağ lekeleriyle dolmuştu. Ablam da görmüşti, birbirimize kaçamak bakışlar fırlatıyor, o herşeye titizlenen annemin nasıl olup da ses çıkarmadığına akıl sır erdiremiyorduk çocuk halimizle. Halbuki bizlerden biri yapsaydı annem muhakkak paylardı. Bir ara annemin dikkatle bana baktığını sezdim ve başımı kaldırıp “Bak görüyor musun?” dercesine devirdim gözlerimi. Annem ses çıkarmadan kaşlarını çatı ve ihtar edici bir tarzda başını hafifçe salladı. Başımı adama çevirdiğimde misafirimiz bana gülümsüyordu. Utanmış, kıpkırmızı olmuştum. Başımı mahcubiyetle önüme eğerken titreyen elleriyle başımı okşamıştı. Heps... hepsi bu kadar işte. Sofradan kalktıktan sonra ne oldu, ne zaman gitti hiç hatırlamıyorum. Bir daha da görmedim. Şu İhtiyar kadın vesile olmadan evvel de hatırıma hiç gelmedi.

Kadın kalktı gidiyor. Bana dostça el sallıyor bir iki... Birden kadına karşı içimde dayanılmaz bir merhamet uyanıyor. Sessiz adımlarla uzaklaşıyor. Az önce ona kızdığım için kendimi suçluyorum. Onun da yalnız olduğunu biliyorum; belki bana anlattıklarına hayallerini karıştırmıştır, hatıralarını değiştirerek, bir bakıma geçmişini onarak anlatmıştır ne çıkar. Şu son günlerinde küçücük bir tesellisi olsa ah!

Ve ağır bir günün ardından el ayak çekildi artık; gün dinleniyor şimdi ve yüreğim dolu, yüreğim buruk. Sen hiç hesapta yokken birden böyle.... Şeker gibi bir yağmur altında bütün bir şehir yıkılıyor ve ben odamdayım nihayet. Hatırımda çocukluğumuzda seninle ve sokağımızın bütün çocuklarıyla çığlık çığlığa, alabildiğine ıslanmışımız o yağmurlar ve ve bugün. Karşı sahilin bütün ışıkları suda boğuluyor ve hatırlıyorum. Geçmiş ve bugünü, bugünün öğle sonrasını hatırlıyor ve yanıyorum. Bu üst katın vefakâr penceresi olmasa, pencereyi pencere yapan şu manzara olmasa bu vakitler, bu elimin kolumun bağlanıp kalakaldığım vakitler ne yaparım bilmem ki! Karşıdaki büyük binada birkaç ışık daha söndü işte. Benim ruhum; o yüksek binaların uzağında, ışıklar içinde göğe asılı bir elmas gibi parlayan Koca Saray’da. Birazdan ışıklarını söndürecekler ve o, bu hüznün indiren yağmurda, tarihinin bahtsızlığını bir kere daha yaşayacak karanlıklar içinde. Çatıdan gelen tıptırlar ve suda boğulan ışıklarla birlikte sıkışıp kaldığım bu karanlık, bu küçücük odada ben de... ben de bütün geçmiş ve bugünü yaşayacağım...

İhtiyar kadın peşinden ömrünün bütün acılarını da sürükleyerek gittikten sonra, tatsız bir duyguyla ne yapacağımı bilmeden, içim her zamanki gibi karmakarışık öylece oturdum bir süre. Tersane tarafına doğru giden, burnunda A 579 yazan askerî bir gemiyi seyrettim boş gözlerle. Arkamdaki masaya iki kız gelip oturmuştu. Fısıltıyla konuşuyorlardı. Birisi ağlıyor muydu ne? Durmadan iç geçirip, ikide bir burnunu çekiyordu. Onların fısıltılı konuşmalarına, neşeli gençlerin kahkahalarına ve taşkınlıklarına tahammül ettim. Birkaç sayfa birşey okumaya çalıştıysam da olmadı; kelimeler, kahkahalar, martı çığlıkları, iç çekmeler, elleri titreyen adamın yüzü birbirine ka-

rıştı, kitabı kapadım. Denize baktım durdum bir vakit. Derken bir motor çıkageldi öbür taraftan. İskeleden iki adam şakalaşarak güverteye atladı. Onlar uzaklaşırken kalktım çay paralarını ödeyip çıktım çabucak. Meydana doğru yürüyordum... Hangi sevgili şey sıkışıp kaldığım bu köşeden çekip çıkaracaktı beni ve yeniden hayata bağışlayacaktı. Tekrar, bir âşık iştiağıyla ne zaman sarılacaktım hayata. İçimin bu onulmaz kırgınlığı nereden geliyor Allahım? Ben neden böyleyim? Annemin bana sürekli olarak sanki lânetli biriymişim gibi davranması mı, babamın o geniş kayıtsızlığı mı beni bu hale koyan? İçimdeki o şeyi, ne veya kim kırmıştı da böyle içine kaplık, böyle hep hüznü ve hayata aslında hakkım yokmuş gibi yaşıyordum? Bunları düşündüm tekrar tekrar. Çiçekçinin önünde Haldun'u görünce yolumu değiştirip adımlarımı sıklaştırdım. Bir görürse yakamı bırakmazdı. Balıkçıların sokağına sapıverdim aceleyle. Oradan Kızıl Kilise'ye doğru yürüdüm. Kilisenin kapısını bir iki adım geçmiştim ki; kapının açık, içerisinin aydınlık olduğunu farkettim. Dönüp içeriye bakmaya başladım. Girişin solunda birkaç tane mum yanıyordu. Tuhaf bir tedirginlik duyuyordum. Zaten iç kapı kapalıydı, sadece camlardan görüyordum içerideki ışıkları. Sol taraftan sarışın bir kız çıkıp gelince tedirginliğim daha da arttı. Beni görünce duraklamıştı kız. Gözlüğümlü çıkarıp yeniden taktım nedense. Bu suskunluk ânında caddenin uğultusu daha bir belirginleşti. Sanki bu kıızı daha önce görmüş gibiydim. Kız benim içeriye gireceğimi sanıyordu herhalde. Bir müddet kenarda bekledi. Sonra kapının önünde duruşuma anlam veremediğini hissettiren bakışlarla mum kutusuna yöneldi. Kutunun yanındaki hâkî kumbaraya biraz bozukluk atarak birkaç mum alıp, geldiği tarafa doğru hızlı hızlı yürüdü.

Çocuk bahçesinden gelen sesler beni çağırıyordu. Yürüyüşümü oraya kadar uzattım. Bahçede oturacak bir yer bulup beş on dakika onları seyrettim. Annelerle çocuklar niçin bu kadar yaklaşıyorlardı birbirlerine ve onlar niye bu kadar güzel olurlardı Allahım! İçimde birşeyler büyüyordu, kalktı. Meydana dönerken okulun sokağından geçtim. Geçenlerde evlenen Hasan ile Emine'yi gördüm uzaktan, birbirimize el salladık. Sahaf Necati Amca'nın dükkanının önünde durup camekândan içeriye baktım. Ortadaki masada alışıık hareketlerle önündeki kitapları tasnif ediyordu. Camı tıklatınca dönüp baktı; elini gelsene içeriye dercesine salladı. Sonra anlamına bir işaret yaparken kitaplarını ve defterimi Deniz Atı'nda unuttuğumu farkettilim ve derhal oraya koşmaya başladım.

Daha kapıya varmadan garson beni gördü ve saygılı bir tebessümle arka bölme-ye uzanıp kitaplarını çıkardı, kapıya doğru birkaç adım atıp "Unutmuşsunuz, buyurun!" dedi kibarca. "Teşekkür ederim!" dedim küçük bir mahcubiyetle. Kitaplarını koltuğumun altına alıp durağına doğru ilerledim.

Artık kullanılmayan gösterişli sebili, hemen yanındaki İsmail Hulusi Efendi'nin harab türbesini geçip, iki tarafı da kalın, yüksek taş duvarlarla ve büyük çınarlarla uzayan hıyaban yolu tutarak Eski Konağına doğru yürüdüm. Sonbaharın bu güzel gününün keyfini çıkarmaya çalışan okul kaçkınları, gülen yüzleriyle geçip gittiler yolun öbür yanından. Hanım hanımcık genç bir kız yanındaki bembeyaz sakallı dede-

ye uydurmaya çalışıyordu adımlarını. Birşeylere hayıflanmış iki belediye zabıtası kimbilir nereye gidiyordu. Eski Konağa varınca biraz durup dikkatlice bir kere daha uzun uzun bahçesine baktım. Ne zamandır kullanılmayan fıskıyeli havuzuna, karşı duvardaki selsebiline, demir parmaklıklara üç dört adım mesafedeki kuyusuna, kuyusunun küflü çıkığına, cumbalarına, kapı tokmaklarına, taşlığına, saçaklardaki işlemler ve tahta oymalarına varıncaya kadar uzun uzun seyrettim. Neler yaşanmıştı bu konakta kimbilir? Mutlu güzel günler, yeni heyecanlar, ulvî geceler, kederli sabahlar, huzurlu ikindiler, hasta inlemeleriyle dolu geceler, hüznünler, saadetler ... Sahipleri belki de böyle soluk bir sonbahar güneşi altında ayrılmıştı buradan ...

Konağın önünden ayrılıp ilerideki durakta Köprü'ye gidecek bir otobüsün gelmesini bekledim beş dakika kadar. Sıkıntılı bir yolculuktan sonra Köprü'de iner inmez bir dolmuşa bindim. Çok geçmeden hareket ettik. Tütün deposu'nu geçtik, tarihi karakolu geçtik, Küstereciler'de iki kişi indi arabadan. Aynalı Çeşme'den Nakışhane'ye kadar uzayan vakıf evlerinin bazılarının boşalmış olduğunu gördüm. Karşı sıradaki mezarlığın duvarı iyice yıkılmıştı. Lastik fabrikasına yaklaştıkça pis bir koku sardı her tarafı. Önümde oturan yaşlı kadıncağz "Şunu da kaldırmadılar şuradan bir türlü." diye yakındı yanındakilere. Fabrikayı geçtik, Gölgesiz'i geçtik, Fırın durağında indirmesini söyledim şöfere.

Yokuşun başında durup çevreye bakındım Uzun zaman olmuştu buraları görmeyeli. Eskici Hüseyin Amca'nın kulübesini gözlerim boşuna aradı. Evini de göremedim. Altı kahve olan bir apartman vardı şimdi evin yerinde. Hüseyin Amca ve o zamanlar liseye giden kızı Güler Abla ne olmuştu acaba? Değişen yerinde olmayan sadece Hüseyin Amca'nın evi ve eski ayakkabıları tamir ettiği kulübesi değildi. Birkaç ev, birkaç dükkan dışında çok az şeyi eski haliyle buldum ve garip bir hüznle tırmandım yokuşu. Galip Amca'nın bakkal dükkanının yerinde bir tuhafiyeci vardı artık Gözucuyla yokladım, içeride gençten biri gazete okuyordu. İhsanların evi de pek değişmemişti. İlerideki çeşme meydanına en hâkim yerde, bütün çocukların sevgili-si Sıdika Teyzeler otururdu. Sağ mıydı hâlâ? Yine çocuklar her istediğinde ekmek, şeker ve meyve veriyor muydu ki?... Köşeyi dönüp de pencereye bakınca sevindim. İyice yaşlanmıştı, yine pencerede idi ve yine yün örüyordu. Meydandaki çeşme akamaz olmuş, yalağı kırılmış, kurnasının yerinde kara bir delik peydahlanmıştı. "Kezban, haydi kız! Geç kahyoluz bak!" diyen bir kız çocuğunun sesi geldi arkadan. Sıdika Teyze gözlüklerinin üzerinden bana bakıyordu. Konuşsa mıydım? Hal hatır sor-sa mıydım? Tanımış mıydı acaba? Nasıl tanıyacaktı ki! Ben bunları düşünürken pencereyi aralayıp;

- Birini mi aradın evlâdım? diye sormasın mı?

- Yok, hayır Sıdika Teyze! deyiverdim. Bu söz üzerine gözlüklerini iyice indirip daha dikkatli bakmaya başladı ve hemen sordu:

- Sen kimsin çocuğum?

- Servet! Seniha Hanım'ın oğlu. Şu yukarıda Yangın Çıkmaşı'nda otururduk.

Elini ağzına götürdü.

- Aaaa! Tanıdım şimdi, deyip elindeki şişleri bıraktı. İçeriye davet etti. Kibarca reddettim. Annemi babamı sordu. Ablamın evlendiğini duymuş, çocuğu olmuş mu? Karnım aç mıymış, yemek yer miymişim? Ne kadar da büyümüşüm. Daha dün gi-biymiş. Bir kere şuracıkta düşüp alnımı çarpmışım, ekmekle şeker çiğneyip alnıma basmışmış, şişmesin diye. Koltuğumun altında kitapları görünce de sordu, talebe miymişim? Ne iş yapıyordum. Evlenmeliymişim. Oğlu Cahit'in iki çocuğu var-mış, bir kız bir oğlan. Mehmet Emin Amca torunlarını görmeden yapamıyormuş. Bir kahve de içmez miymişim. Annemi çok özlemiş, hattâ geçenlerde Nurcihan Hanım-larla dedikodusunu etmişlermiş. Anneme babama çok selâm ediyormuş. Buralar çok değişmişmiş, eski komşular birer birer taşınıyormuş. Bir ara annemle babamı alıp ge-tirmeliymişim. Mehmet Emin Amca ile babam ara ara da olsa rastlaşıyorlarmış ama, annem çok vefâsız çıkmışmış. “Vefâsız dediğimi ona söyle!” diyordu. Mutlaka otur-maya bekliyormuş.

Veda edip ayrılırken arkamdan bakakaldı. Neden sonra işittim; diğer pencerede-ki komşularına benden ve ailemden bahsediyordu. Anneme anlatmalı mıyım şimdi bütün bunları. En çok da.... en çok da vefâsızlığını ve... Vedatların yani Müzeyyen Ablaların evinin önündeki kısa aralıktan bizim sokağımıza açılan asıl yola girdim kestirmeden. Top oynadığımız arsaya hiçbirsey olmamıştı çok şükür ve üstüne üst-lük yine çığlık çığlığa top oynayan çocuklar vardı. Top oynarken Sütçü Bekir Efen-di'nin kekeme oğlu Nuri'nin kızıp sinirden kıpkırmızı kesilmeleri geldi gözlerimin önüne. Yürüyüşümü iyice ağırlaştırdım. Geçmiş günlerin ağırlarıyla Kasım Amcala-rın, Nihat Ağabeylerin, Pazarcı Mustafaların, Göçmen Kerime Abla ve Nurcanların ve daha birçok konu komşunun evlerini geçip kendi sokağımızın başında durdum.

İşte önündeydim sokağımızın. Geçmişin, çocukluğumun, yani acıların... Hayatı-mın başladığı sokağın önündeydim. Dünyaya burada gelmiş olmanın dehşetini hisse-diyordum. Burada başlamıştı herşey; ilk soluk, ilk ağlayış, ne garip, ne anlatılmaz bir histi bu... Maceram burada başlamıştı. Yaratılış sırrı gereği herşey burada ve kimbi-lir niye, işte şu kısacık sokakta başlamıştı. Oysa hayâlimde hiç de böyle kısa değildi. “Dön!” diyordu içimden bir ses. “Dön! Ve bir daha sakın gelme buraya. Hayâlinde-ki gibi kalsın. Onu bu yeni çehresiyle tanıma. Bırak hafızana sindiği ölçüleri koruya-rak kalsın, daha iyi. Sonra her aklına geldiğinde ona ait birşeyler eksilecek. Ne bula-caksın ki burada? Bu kadarı yeter. Bak parke döşenmiş tozlarına bulandığınız topra-ğına. Evlerin bahçesi böyle briket duvarlarla ayrılmamıştı o zamanlar. Tahta perde-lerden avlular görünür, insanlar bir beraberlik hissiyle yaşırdı. Bu bölünmüşlük yok-tu. Dön artık, bu kadar yeter!”

Evet sokak kendi içinde koskoca bir aileydi, bir bütündü ve yalnız ablamla iki-miz mahzun, kırık çocuklarıydık bu ailenin. Ama herşeye rağmen benim geçmişim-di. Bu günlere, bu kısacık sokak hazırlamıştı beni. Oyunlarda bile duyardım o garip mahzunluğu, o hep kenarda köşede kalmışlık hissini. Ne garip! Hiç kimse Servet'i de alın oyuna demezdi, eğer sen ve ablam yoksa hiç kimsecikler oyun oynayalım de-mezdi bana. Hep ben söylerdim “Ben de... ben de...” diyerek. Ancak o zaman oynar-

lardı benimle. Annem'den mi çekinirlerdi onlar da? Bazı zamanlar onlar oynarken ya bir kenarda, ya bahçede kendi kendime oyunlar kurardım. Onların taşkın canlılıklarını, hırçınlıklarını, neşeli koşuşturmalarını kavga edişlerini seyreder dururdum. Mahzunluğum büyüyordu. Ara ara beni de oyuna çağırınca içimde ne kadar çok çiçek açardı. Bahçemizde ne çok çiçek açardı. Ne kadar da güzeldiler. Annem çiçekleri çok severdi. Annem pekçok şeyi severdi ama ya.... içimdeki ezik çiçekler... Anlaşılmaz bir kirlenmişlik hissiyle doluydum. Tedirgindim.

Gelip geçenlerin beni yoklayan bakışlarına aldırmadan öylece duruyordum. Dudaklarım titriyordu. Anne! Anne! diye bağırarak çıldırısıya koşmak geliyordu içimden. Gözlerim mi dolmuştu? Dönmeli miydim? Karşıdan gelen anneyle kızı kimdi? Suskun ve ciddî bir yüzle çekinerek geçip gittiler.

- Birine mi baktın delikanlı? dedi biri, dönüp baktım Mustafa'nın babasıydı. Bahçe kapısının önünde duruyordu.

- Beni tanımadın mı Zeki Amca? diye sordum birden.

- Kusura bakma oğlum, çıkaramadım, derken kısılan gözleriyle beni tanımaya uğraşıyordu.

- Ben Servet! Şekip Bey'in oğlu.

Küçük bir hayret yakaladım yüzünde, merakla yaklaştı. Elini öptüm. Kapıyı gösterip içeri buyur etti. "İnşaallah başka bir zaman!" deyip geçiştirdim. "Dede!" diye bağırarak küçük bir erkek çocuğu çıktı kapıdan ve Zeki Amca'nın bacağına dolandı. "Mustafa'nın!" dedi Zeki Amca. "Belli oluyor. Aynı babası." dedim, küçüğün başını okşayarak. Demek Mustafa da evlenmiş, çoluk çocuğa karışmıştı. Recai, Meslek Lisesi'ni bitirdikten sonra ağabeyiyle çalışmaya başlamış. Ayseli gelin etmişler. Hatice yarım aklıyla annesine yardım ediyormuş. Şefika Teyze iyice elden ayaktan düşmüş artık. Gülten yengeler de taşınmış. Koca delikanlı olmuştum. Çoluk çocuk var mı? derken dikkat dikkatli bakıyordu yüzüme. Kapıdan genç bir kız başı belirdi, saf saf bakıyordu.

- Nasılsın Hatice? dedim. Anlamsız bakışlarla süzdü ve çekiliverdi. Babası mahcup bir tebessümle yere baktı. Küçük oğlan çocuğuna;

- Haydi gir artık eve benim tontonum, dedi. Küçük oğlancık, olmaz der gibilerden iki yana sallandı. Bizleri sordu Zeki Amca, anlattım. Konuşmanın sonunda, gözleri geçmişin muhasebesine dalmış gibi ufaldı. Bir süre sessiz kaldık.

- Pekiyi Zeki Amca, ben şöyle bir bakayım eski eve, dedim. O durgun halinden sıyrılıp güleç bir yüzle;

- Yine gel oldu mu? dedi.

- Gelirim inşaallah, diyerek elini öptüm ve sokağımızın içine doğru ilerledim. Zeki Amcaların bahçe kapısının kapandığını duydum ardımda.

Ne kadar doluydum, ne kadar içlenmişim... Ürkek ürkek evlere bakıyordum birer birer, gördüğüm değişiklikler yüreğimi daha da incitiyordu. Yoksa içimdeki sese uyup dönse miydim?

Sonra birden ileride, seni sütçüye elindeki tası uzatırken görmüştüm. Güneşe doğ-

ru bakar gibi gözlerini kısıarak ve eteklerini tutarak bakıyordun bana. Sevinçle dolu-verdim. Başımı eğdiğimde seni meğer ne kadar çok özlediğimi anlamıştım. Çekini-yordum tekrar bakmaya. Öylece geçtim yanınızdan. Senin beni süzdüğünü farketmiş-tim. Gözlüklerim buğulanmıştı, yüzüm kızarmıştı. Kalbim küt küt atıyordu ve ben yü-rüyordum. Evimizin tam karşısında durup o sıkılğan halimle baktım uzun uzun doğ-duğum eve. Bir yandan da seni düşünüyordum. Ne kadar değişmişti Allahım o küçük evimiz! Ne tahta perdesi kalmıştı, ne incir ne de erik ağacı... Üstelik eskisini yıkıp iki katlı bir bina dikmişlerdi bahçeye... Biri çıkıp da “Ne var, niye bakıyorsun?” diye so-rar diye tedirgindim... Yoktu! Eskiden hiç birşey kalmamıştı. Sadece bendeki acılar ve hüznünlerden başka... Bir de ne kadar farklılaşsa da dostluğu, sıcaklığı değişmeyen se-sin... Hiç farketmemiştim geldiğini... Heyecan ve çekingen bir merakla seslendin.

- Servet!

Kulaklarıma kadar kızarıp başım önümde sana dönmüştüm. Sana bakmaya kor-kuyordum ama baktım. Saçlarını elinle arkaya atıp, yüzündeki o heyecan pembeli-ğiyle gülerek yanıma kadar geldin.

- Servet! Sensin değil mi? Ancak o zaman kaldırdım bakışlarımı yerden ve sana bir bilsen nasıl baktım, bir bilsen!.. Sendin işte, tâ çocukluğumdan kalan...

İnanamıyordun, ne yapacağını bilemiyordun, hiç beklemiyordun, elin ayağına dolaşıyordu ve çok seviniyordun... Muazzam birşeydi bu benim için, usulcacık ko-nuştum.

- Evet benim.

Ne kadar da güzelleşmiştin. Elini uzatarak bana hoş geldin derken sesin titriyordu. Ne diyeceğini bilemiyor, sadece küçük gülücükler bırakıyordun. İçimde ne kadar çok kanat sesi ve kuş cıvıltısı vardı... Kaybettiğimizi yılar sonra bulmuş iki çocuk olarak uzun uzun baktık birbirimizin yüzüne. O hiç değişmeyen erkeksi tavrınla birden,

- Gel haydi bahçeye geçelim, deyiverdin. Hemen kabul ettim, peşinden uysal bir şekilde adımlarımı takip ettim. Gördüm; yürürken için kalabalıktı, gözlerinde bir ara bulutlar gezindi sanki; kara, kapkara bulutlar. Bahçeye geçtik içim pırırlanarak. Or-tada bir masa vardı. Üzerinde de kıpkırmızı güllerle dolu bir vazo... Bir cam sürahi ve bardak... Arkadaki sık ağaçlardan gelen güneş huzmeleri bahçeyi büyülü bir hale getiriyordu. Bahçe kenarında çiçek tarhları vardı. Sandalyeyi işaret ettin. Aynı uysal-lıkla oturuverdim... Annemi, babamı, ablamı sordun ve beni...

Üzerindeki çiçek desenlerinin siyahlığını kırdığı uzun ve geniş eteğinde gezinen ellerin hâlâ heyecanla titriyordu. Beni az önce geçerken hatırladığını ama çıkaramadı-ğımı, sonra evimizin karşısında durunca tanıdığını söyledin. Aslında gözlerimin ele-verdiğini söylerken, sesinde ince bir kırılma oldu. Dalgınlıkla olsa gerek, soruverdim.

- Gözlerim mi?

- Sisli dağlar ardından bakar gibilerdi yine, derken çocukluğumuzdaki merhame-tinden birşeyler vardı ve sen bana aynı temizlikle bakıyordun.

Seni bulmak meğer ne kadar güzeldi. Ben görür görmez tanıdığımı ama çekin-diğimi söyledim. Saçlarının uzunluğu hiç değişmemiş gibiydi sanki. O hakim tavrı-

nı sürdürüyordun. Gözlerin bu kadar derin miydi sahi? Ne oluyordu böyle? Senden bana, benden sana geçen birşeyler vardı... İkimizi de birden sarıveren bir gökkuşağının içindeydik... Çocukluğumuzdan bahsediyor, bu içimizdeki şeyden hiç konuşmuyor, belki konuşmaktan korkuyor, ama çok iyi biliyorduk. Yüzünü al basmıştı ve gözlerin ışıyordu. Ne kadar oturduk orada... O güneş huzmeleri altında... O kırmızı güllerin yanında... O üzerinde uçuk mavi çizgileri olan beyaz örtülü masada... O gökkuşağının içinde... Mahcup gülümsemelerle bir iki laf ediyorduk... İçimiz şavkıyordu... Çocukluğumuzdaki gibiydik... Sonra gözlerini kısıp derin derin bakıp sordun, aradaki bütün ayrılıkları, kopuklukları parçalayarak,

- Bunca zaman niye hiç uğramadın? Gülüşün buruklaşmış, gözlerindeki parlaklık artmıştı. Elini masaya dayamış ve yanağını avcuna almıştın, güneş arkanda duruyordu, yüzün gölgeliydi. Ne diyebilirdim ki... Sıkıntıyla,

- Bilmem! dedim. Dalmıştın, içine bakar gibiydin... Gözlerini ayak uçlarından alıp gözlerime sapladın... Bir ömür boyu saklayacağım o mahzun bakışlarını hiç kaçırmadın. Ezik bir gülümseme vardı dudaklarında ama gözlerin sanki içindeki acıya teslim olmuş gibiydi.

- Evlendin mi? derken soluğunun kesileceğini sandım. Tuhaf bir eksiklik duygusuyla,

- Yok! Hayır! Kaşlarını kaldırıp indirdin, cevabım memnun etmişti seni ve sen bende birşeylere dokunmuştun. Sorsa mıydım acaba sana, sen öyle bekleye dururken. Dese miydin, senin gibi birini bulamadım dese miydin? Sen gelmez misin dese miydin? Sanki bu aklımdan geçenleri biliyormuş gibi bakıyordun, ama bir gariplik çökmüştü üstüne, gözlerini kaçırıyordun birşeylerden korkarak... Masa örtüsünün çizgileriyle oynadın bir süre, gülümseyerek; olgun bir şekilde gülümseyerek,

- Seni görmem çok iyi oldu, dedin ve durgunlaştın, ellerini birbirine kenetleyip öylece önüne baktın. Sonra birden o düşüncelilikten sıyrılarak,

- Bir çay içelim, zaten hazırda, diyerek kenarlarında çiçek saksıları olan üst kata çıkan merdivenlere yöneldin, sonra dönüp yemek yeyip yemeyeceğimi sordun. "Çay yeterli" derken sana bakmanın, sana böyle yeniden sığınmanın ne kadar güzel olduğunu söyleyemedim.

Oturduğum sandalyeden geriye döndüm. Küçük ve artık bozulmuş çiçek tarhlarında yine de bir iki hüsnüyusuf görünüyordu. Köşedeki hanımeli hâlâ çiçekliydi. Kuyunun yanındaki kızılcağacı epey büyümüştü. Ağaçlardan sızan güneş çimenlerin üzerinde bir keder duygusu bırakıyordu. Hafif bir esinti çıkmıştı. Yüreğim sevinçle kabarmıştı, seninle yeniden karşılaşmak bana çok yaramıştı. Bu ânı kaybetmek lâzımdı.

Sonra annen tülbentini örte örte merdivenlerden indi. Gülümseyerek,

- Hoş geldin yavrum, hangi rüzgâr attı seni. Gittiniz gideli hiç uğramadınız, diyordu. Avurtları çökmüş, iyice ihtiyarlamıştı. O bildik ağırbaşlılığıyla bizimkileri sordu ben de anlattım. Bize haklı olarak sitem ediyordu. Arayı bu kadar uzatmamalı insan, arayıp sormalı diyordu. Haklıydı...

Çaydanlığı, bardakları, şekerliği ve süzgeçi koyduğun siniyle inerken, sanki ağlamış gibi bir halin vardı. “İşte, tamam!” diyerek elindekileri masaya koyarken, gerçekten ağladığını anladım. Burnunun ucu kızarmıştı ve kirpiklerin hâlâ ıslaktı. Gözucuyla bana baktın ve seni süzdüğümü gördün. Çayları koyarken, içinde birşeyler oluyordu ve sen çok üzgündün. Sanki hiç birşey olmamış gibi gülümseyerek bardağı uzattın, zoraki gülücüklerin de kırıklığını saklayamadı. Herkeste garip bir suskunluk hasıl olmuştu. Annen, ablamın ne zaman evlendiğini sordu, oğlundan bahsedince de ne kadar olduğunu... Çayını yudumladıktan sonra başını sallayarak “Allah başışlasın, Allah ömürler versin!” diye dua etti. Sen bizi dinler görünüyordun ama kendini dinliyordun. İki de bir üst kata bakıyordun. Bir de bana... Yine öyle merhametliydin, yine öyle sevecendin.

Annen birçok şey anlattı mahalleden, kimler taşındı, kimler öldü, kimler evlendi hemen hemen herkesten bahsetti ve ayağa kalktı,

- Servet bey oğlum, biraz istirahat edeceğim, benim kusuruma bakmayın, anne-ciğine, babana selâm söyle, yine gel! Annene söyle, o da gelsin. Beni mazur gör yavrum, yaşlılık böyle oluyor, romatizmadan kırılıyorum, ben çıkayım, siz laflaya durun, deyip ayrılmak istedi. Ben de ayağa kalkıp elini öptüm, o giderken merdivenlerin yanındaki fesleğenlerden avuçlayıp kokladı. Bir ara dönüp yeniden baktı bana mütebessim bir şekilde, “Topla hepsini getir birgün” dedi.

Annen gittikten “Gözleri de iyice kötüledi!” deyip iç geçirerek sustun. Susuyordun, o ilk karşılaştığımızdaki hal gitmişti üzerimizden ve sen susuyordun. Bana küçük bir soru sorarak konuşturuyor ama kendin susuyordun. Anlattıklarım arasından bulduğun ilgisiz sorulara cevap verirken, bilmem neden beni yokluyormuşsun gibi bir hisse kapılmıştım. Sormak beni ürkütüyordu. Bu yıkık halin içimi burkuyordu.

Çayımı tazelemek için kalktığında, masanın çekmecesinden sigara çıkardın, masaya bıraktın, sonra tekrar masanın çekmecesini açıp cam bir kül tabağı ve çakmağı çıkardın. Çayımı tazeleyip sonra sigara uzattın bana,

- İçmiyorum, diyebildim. İçin acıyormuş gibi yaktın sigarayı ve kahırla bir nefes bıraktın. Elini dizine koydun, başını eğip yüzünü bana çevirdin, öbür elinle ensedeki saçlarla oynamaya başladın... Gözlerinde birşeylerin pişmanlığı okunuyordu... Tertemiz bir bakışla acı bir gülüş bırakarak, harab olmuş bir sesle anlatmaya koyuldun. Kelimeleri arıyormuş gibi tane tane konuştun. Sen konuştun ben mahvoldum...

Üç sene önce bir tanıdık aracılığıyla bir tüccar istemiş seni. Baban sana sormamış bile, hemen vermiş. Abla Ümmiye karşı çıkacağın zaman, “Kabul et kız rahat yaşarsın!” demiş. Görkemli bir düğün yapmış adam sana. Yedi ay sonra adam işlerinin bozulduğundan bahsetmeye başlamış. Sarhoş geliyormuş eve... Sonra tahmin edileceği gibi hır gürün çıkmadığı gün geçmez olmuş... Bir buçuk sene sonunda anne olmuşsun... Bir kızın varmış... Karşılaştığımızda, sütü onun için alıyormuşsun... Bir gün kocanın alacaklıları tarafından vurulduğu haberi gelmiş... Sen de dönüp gelmişsin babaevine..

Gözlerini silerken sesin çatallaşmıştı,

- İşte böyle, dedin, içindeki zehri dökmüş gibi rahatlamış bir halde susuverdin... Dudaklarım titriyordu, dokunsalar ağlayacaktım, kolum kanadım kırılmıştı... Ağlamaklı bir sesle,

- Yazık olmuş, dedim. Gözyaşların henüz kurumamıştı, acı bir tebessümle “Hıh!” deyip başını salladın. Akşam çöktüyordu, bahçe bozulmuştu, sen ağlıyordun... Hicranlı bir sesle,

- Kimse kimseyi anlamıyor biliyor musun? dediğinde itiraz edemedim. Yıkılan genç kızlık hayallerini, böyle berheva oluşunu, kenarda köşede kalışını anladığımı nasıl anlatabilirdim? Hem senin acını duysam da seni yaşayabilir miydim ki? Sessizce ağlaşıp durduk akşam inerken... Neden sonra;

- Geç oldu, diyebildim. Sen o akşam alacasında, o uçuk mavili çizgileri olan beyaz örtülü masada, o kıpkırmızı güllerle birlikte, kahrınla öyle muazzez bir halde bakıp duruyordun bana...

- Keşke... diye başladın ama gerisini getiremedin. Hafif bir rüzgâr saçlarını dağıttı ve sen yalvaran bir sesle içimi kanatarak ilâve ettin.

- Ara sıra gelir misin? Hüzün dolu bir gülümsemeye bütün muhabbetimi katarak cevaplarırken sesim kırılıverdi...

- Sen de... sen de ara sıra bana gelirsin. Küçüğü de alarak... Bakarsın hep birlikte bir yağmurda ıslanırız; coşkuyla, neşeyle... Tıpkı çocukluğumuzdaki gibi.. Olmaz mı? Geç oldu! Gitmeliyim...

Yüzün aydınlanmıştı, bir huzur vardı gözlerinde... Vedalaştık... Bana tâ çocukluğumdan baktın... İçimde ezik çiçek tarlaları uzanıyordu...

Nasıl sokağa çıktım, nasıl eve geldim bilmiyorum...

Yüreğim patlayacak kadar dolu ve ne yapacağımı bilemiyorum. Seni, çocuğunu düşünüyorum... Hayaller kuruyorum... Olur mu ki diyorum... İçinden çıkamıyorum... Gözlerim doluyor... Karşı sahilde ışıklar yanıp sönüyor... Odam loş, odam karanlık oluyor... Şimşekler çatır çatır yırtıyor geceyi... Gökler sayha çekiyor... Çatıda yağmur hüzzam faslına geçiyor hızla... Dayanamıyorum...

Seni... ❧

FATİH ATİLA

KAFATASI

Genç adam çalışma odasındaki yumuşak koltuğuna gömülmüş, sıkıntılı bir hâlde, gözlerini karşı duvarı boydan boya kaplayan kütüphanesindeki bir noktaya dikmiş, saatlerdir düşünüyordu. Kitapların arasında bir insan kafatası görülüyordu. Daha doğrusu kafatası da genç adama bakıyordu demek abartılı olurdu, ama kafatasının göz çukurları, burun çukuru, muntazam dişleri ve oldukça güzel alını ona dönüktü. Pencereden sızan ışık kafatasının üzerinde hafif bir yansıma yapıyor, görüntüye gizemli bir hava katıyordu.

Bir sigorta şirketinde yöneticiydi. Yeni evliydi. Son bir aya kadar, evlerine beklenmeyen misafir, bu kafatası gelene kadar mutlu sayılırdı. Bir ay önce, Haziran ortasında yanında dağcı bir arkadaşıyla Kaçkar doruklarına tırmanmıştı. Dağlar inanılmaz mutlu ederdi onu. Tırmanış yeniden doğma, bir yenilenme anlamına gelirdi. Kaçkarlar'da üç bin metreyi her aştığında başka biri olurdu. Belki sekiz ya da dokuzuncu tırmanıştıydı. Bir düş, mucizeydi bu Doğu Karadeniz sıradağları onun için. Kuzeyde Karadeniz simsiyah uzanırdı, güneyde sarı-turuncu ön Asya platosu. Kendini gökten yeryüzüne bakan bir tanrı gibi hissedirdi.

Hazirandaki tırmanışta çok keyifliydi. Dümdüz kayalıklardan, derin uçurumların kenarındaki ölüm çizgilerinden geçmişler, getirdikleri yazılı mermeri zirveye dikmişler, yarım saate yakın oturup fotoğraf çekmişler ve sonunda her zamanki gibi huzurlu ama çaresiz dönüş yolunu tutmuşlardı. Artık o kadar dikkatli olmaya gerek olmadığını düşünüyorlar, yokuş aşağı koşan çocuklar gibi nerdeyse uçarak iniyorlardı.

İki bin sekiz yüz metrede birden hızını kesip durdu. Gözüne bir ışık yansıdı sağdaki çukurun içinde. Arkadaşına “Dur bir dakika” dedi, “Şu aşağıda bir şey görüyor musun?” Arkadaşı durdu, baktı, bir şeye benzetemedi. Çantasından dürbününü çıkardı, baktı, baktı; “Tam kestiremiyorum, ama bir madalyon ve bir el görüyorum.”

Baktı, gerçekten söylediği gibiydi. Çantasını çıkarıp, hiç düşünmeden yaklaşık seksen metrelik yarın içine doğru ilerledi. Kayalar tehlikeliydi. Yaklaşık yirmi dakikada büyük bir granit parçanın arkasına vardı. Baktı ve yukarı seslendi: “Bir dağcı olsa gerek! İskeleti sellerin getirdiği kumlarla, taşlarla parçalanmış...” Biraz daha baktı, oyalandı, elinde metal bir kolye ve omurgasından kopmuş bir kafatasıyla geri döndü. Kolyeyi arkadaşına verdi, kafatası elindeydi. “Michelle, dostu, karısı ya da sevgilisi” dedi, arkadaş “Muhtemelen Fransız bir dağcı ya da bir Fransız sevgilisi olan bir dağcı.” O ise elinde kafatasını evirip çeviriyor, hâlâ inceliyordu; “Yakışıklı biriymiş” dedi.

Ne yapacaklarına karar veremiyorlardı. Bir kafatası ve bir kolye. Uçuruma atıp gidebilirlerdi. Arkadaşı öyle düşünüyordu. Bizimki gibi bir ülkede başına geleceklere sezebiliyordu belki. Ama onu dinlemedi ve “Fularını verir misin?” dedi. Arkadaşı ipek kırmızı fularını çıkardı. Dikkatle açtı, yaydı ve içine kafatasını koydu, alttan

eliyle tutup göz deliklerine baktı, burun çukuruna, alnına dokundu. “Hamlet sorunsalı!” dedi, “Olmak ya da olmamak, iki bin beş yüz metrenin üzerinde Kaçkarlar’da. Ruhu burayı seçmiş olmalı!”

Akşam üzeri tırmanışa geçtikleri köye ulaştıklarında dostu, “Ne yapacağız onu?” diye sordu, “Anlamadım” diye cevapladı. “Ne yapacağız onu?” diye yineledi dostu. Durdu, anlamıştı; “Karakola götürsek uzun uzun ifade alırlar, keşif yapmak gerekir derler, sonra yarın yukarı çıkalım, bize bulduğunuz yeri gösterin derler” dedi. Arkadaşı, “Bugün Cumartesi, Pazartesi işe başlamalıyım. Bir buçuk günlük yolumuz var daha İzmir’e” dedi. “Haklısın” dedi bizim sigortacı, “İzmir’e varalım, orada çaresine bakarız...”

Üç kişi, önde sigortacı dostumuz ve arkadaşı, arka koltukta kayıp dağcının kafatası, on sekiz saat yolculuktan sonra ancak Pazar gecesi İzmir’e ulaştılar.

Evinin ışıkları yanıyordu. Arkadaşı da biraz ileride bir evde oturuyordu. Başlangıçta sıradan bir olay gibi görünen kafatasının ağırlığı giderek artmıştı. “Ben hallederim, merak etme sen” dedi. Arkadaşı tuhaf bir yüzle yanından ayrıldı.

Eve girdiğinde sevgiyle karşıladı karısı.

Ta ki hikâyeyi dinleyip, kırmızı ipek boyun bağının içinden çıkan muntazam kafatasını ve kolyeyi görünceye kadar. Hikâyeden sonra bir şey diyemedi kocasına, ama çok şey düşündü. Bir şeyler söyleyebilirdi, ama söylemedi. Doğru yatağa gitti ve sabaha kadar uyuyamadı. Bir o yana, bir bu yana döndü durdu. Kafatasının gizemli havası, ağırlığı daha ilk günden evin içine çökmüş, yaşamlarına girmişti. Neredeyse bir hafta böyle sürdü. Sabah işe giderken döndü, “Bugün bir savcı arkadaşına soracağım. Ne gerekirse yaparız, teslim ederiz.” dedi. Karısının o tuhaf, sonuçsuz, tedirgin bakışı değişmemişti; yaklaştı öptü, yanakları buz gibiydi. “İstersen bekleyeyim seni işe bırakayım” dedi. Karısı sanki bunu beklermişçesine hızla geri dönüp hazırlandı, kafatasını evde bırakarak birlikte çıktılar.

Savcı arkadaşı olayı garipsemiş, garipsemekle kalmamış, söyledikleriyle kafasını da karıştırmıştı. “Ya kardeşim” demişti, “Hangi parlak düşünceyle dağın tepesinde bulduğun bir kafatasını alıp geliyorsun, anlamıyorum?”

“Yahu bu bir insan, üstelik bir dağcı ve büyük olasılıkla da yabancı. Ne yani, onu orada görmezden gelip öyle bırakıp gelse miydik?” diye cevaplamıştı. Savcı arkadaşşı, “En iyisi orada küçük, sade bir törenle gömmenizdi” demişti; hafif alaylı ses tonuyla “başınız da ağrımazdı, içiniz rahatlardı, karını da bunalıma sokmazdın...” Şaşkıncı, ellerini kollarını sallayarak, çaresiz, “Ne bileyim o anda öyle yaptık...” demişti.

Savcı konuşuyordu, “Bir kere bu bir kafatası, yani bütün bir iskelet değil, üstelik iki bin kilometre uzakta bulunmuş ve buraya getirilmiş. Orada yetkililerce durum tes-

pit edilmemiş, üstelik sen belki on kez aynı dağa tırmanmışsın. Yanlış anlama, ama bu da bir sorun, yani sorun olabilir hazırlık tahkikatı aşamasında...”

Savcı neyi kastetmişti, anladı. Canı daha da sıkılmıştı. Aynı şeyleri yineledi. “Ne tahkikatı üstat” dedi, “Dağın iki bin beş yüz metresinde, gövdesinden ayrılmış bir kafatası ve bir kolye buluyoruz ve onları orada öyle bırakıp gelmeliydik, öyle mi?”

“Öylesi başını ağrıtmazdı” dedi savcı arkadaşı, “Neyse rahat ol. Karına da söyle sakın olsun. Biraz üzerinde çalışayım. Bir hafta sonra beni ara. Ayrıca karın rahatsız oluyorsa misafirinizi bir kutuya koy ve bana getir. Şu tozlu dosyaların olduğu dolapta konuk edebiliriz onu.”

“Teşekkür ederim ilgine” dedi. Sınırları denetimden çıkmıştı. Neyse, ayrıldı savcının yanından.

Bugün sonraki üçüncü gündü ve karısı artık dayanamaz olmuştu. Evi terk etmekten söz ediyordu. Gitti, rafa uzandı, dikkatlice aldı misafirini. Yine itina ile ipek kırımızı boyunluğuyla sardı, kutunun içine koydu. Kaçkarlar’ın ruhu, teri, havası iyi gelir diye düşünmüş ve ipek boyun bağından onu ayırmayı uygun bulmamıştı.

Savcılığa girdiğindeyse öğle tatiliydi ve savcı dostu ofisine yalnızdı. Savcı bir çay söyledi. Çayını yudumlarken durumu özetledi dostu.

“Şehre döndüğünde savcılığa geliyorsun, durumu anlatıyorsun. O tarihli bir dilekçe veriyorsun. Dilekçede dağdan indiğinizde nahiyede durumu tespit ettirmek istediğinizi, ancak jandarma komutanını bulamadığınızı, zaman darlığı nedeniyle komutanı bekleyemediğinizi, bu nedenle İzmir’e döndüğünüzü söylüyor, kafatasını ve kolyeyi savcılığa teslim ettiğinizi, gereğinin yapılmasını arz ediyorsun. Dilekçe burada, imzala. Ben ilgili savcı arkadaşına vereceğim.”

“Olur” dedi ve imzaladı, “Bir şey çıkar mı sence?”

“Araştırdım, son otuz yılda yedi dağcı kaybolmuş Kaçkarlar’da, beşi yabancı. Gerekli yazışmaları savcılık yapacak, federasyona da bildirilecek” dedi savcı, “Bir gelişme olursa ararım.” Son kez masanın üzerinde duran kutuya göz attı. İç i burkulmuştu. Dağcıydı, bu durumu anlayabiliyordu.

O akşam karısıyla evde mum ışıklarının altında, akşam yemeği eşliğinde, beyaz şarap içtiler. Evlerindeki misafirleri sonunda gitmişti. İkisi de tuhaf bir ruh haliyle suskunluk içindeydiler. Beyaz şarap boğazlarına takılıp kalıyordu. Mutlu muydular, mutsuz muydular, kurtulmuşlar mıydı gerçekten?

Sigortacı kahramanımız altı ay kadar sonra Fransa’dan bir mektup aldı. Dağcı gencin ailesinden geliyordu mektup. Hiç olmazsa bedeninin bir parçasının kendilerine ulaştırılmasından dolayı teşekkürlerini iteliyor, bir mezar yapma şansını kendilerine verdiği için sonsuza kadar minnetle kendisini hatırlayacaklarını söylüyor ve ülkelerine yolu düşerse mutlaka kendilerini aramasını rica ediyorlardı. Ama genç adam uzun bir süre ne Kaçkarlar’a tırmandı, ne de Fransa’ya gitmeyi aklından geçirdi. ❧

ALİ BALKIZ

DÜĞÜN

Davul şöyle bir vurdu mu güm güm... Kavakların dalları bile titrer neredeyse... Eşisıra zurna da ötünce in cin herkes halaya durur köyde. Halaybaşı elinde mendil öyle bir aşka getirir ki herkesi, kötürümler, topallar bile yerinde duramaz olur. Halayın ucu uzadıkça uzar, harman yerine sığmaz olur. Köyde ne kadar çocuk, ne kadar köpek varsa, harman duvarının üstüne üşüşür kıçları üstüne oturur, bu coşkuyu birlikte yaşarlar... Çocukların bacakları bu yana sallanırken, köpeklerin kuyrukları arka yana sallanır, oracıkta gülüşür dururlar. Çocuklar da köpekler de bilirler ki, halayın arkasından düğün sofrası kurulacak... Ne güzeldir o sofrası... Bol etli bulgur pilavı, hoşaf... Büyükler için şişeler dolusu rakı...

Komşu köylerde ne kadar hatırı sayılır kişi varsa hepsi davetlidir düğüne... Herbiri elinde ağır bir hediyeyle gelir. Gözcüler haber verir vermez, davul zurna o ayna koşar. Köyün girişinde rakı badeleriyle karşılar, hemen oracıkta halaya dururlar... Silahlar çekilir, şarjörler boşaltılır... Buyur edilirler... Çocuklar kovanları kapışmak için itişip dururlarken, davetliler önce düğün evine kabul edilirler. Gelinler kızlar, salonu önceden hazırlamış, her yanı kendi dokudukları halılarla örtmüş, sekinin üstüne çift döşek atmışlardır. Hal hatır sorulur, kahveler içilir, sonra da harman yerine geçilir...

Oğlan Anası öyle bir çalımlıdır ki düğünde, değme gitsin... Kimin düğünde bu kadar çok konuk toplanmış, bu kadar çok kuzu, koç kesilmiş, şişeler dolusu rakı içilmiş, halayın ucu uzadıkça uzamış, silahlar susmak bilmemiştir. Kimin düğüne bu kadar çok hediye gelmiştir. Şu halılara, kilimlere, kutnu dokumalara, altın liralara, boyalanmış süslenmiş, boynuzlarına elma saplanmış koçlara bak... Eee ne de olsa karşılıklı; hatır saymış ki, hatırı sayılıyor. Elif Ana böyle düşünüyor, köyün karlılarına böyle nisbet yapıyordu.

Düğünün bu ikinci gününde, köylü, oynayacağı kadar oynamış, yorulacağı kadar yorulmuş, herkes evlerine çekilmişti. Düğün evinde şenlik sürüyordu. Komşu köylerden gelen konuklarla köyün ileri geleleri düğün evinde sofranın başına toplanmışlardı. Elif Ana bu ağır konuklarına kendisi hizmet ediyordu. Adet böyleydi, gelinlere kızlara bırakılamazdı. Mutfaktan gelen kavrulmuş etleri, pilavları, salataları tabak tabak kapıdan alıyor, sofraya özenle yerleştiriyordu. Etlerin en güzelini sofranın başındaki ağa takımına sunuyordu. Kadehlerin biri boşalıyor biri doluyordu. Kaç zamandır giymediği üçetek kutnusunun içinde gelin gibiydi. Kınalı saçları kor kor altınlarla süslü alından perçem perçem geçip kulağının arkasına dolanıyordu. Yanakları Çerçi Nazım Kirve'nin elmaları gibi alardı.

Kemancı azıcık soluklanmak için ara vermişti. Kemanla birlikte o uzun hava da bitmişti. Sessizlik çökmüştü. Elif Ana fırsattan istifade tabakları değiştiriyordu. Birden "pırt" etti. Bu sesin kendisinden çıktığına inanamadı. Utansa utanamıyor, kızar-

sa kızaramıyordu. Eli ayağı birbirine dolaştı. Gözaltından milleti şöyle bir süzdü, bereket kimse işitmemişti. Hadise donuyla kendi arasında kalıvermişti işte. Toparlanıp işine koyuldu... Baş konuğu; “Bu bade senin için Elif Hanım” deyince, herkes kadehini kaldırdı... O da aceleyle kendine doldurdu. Geri kalmak olmazdı... Bir kaldırıştı dibledi badeyi... Şu zıkkım ne güzeldi... Nereden geldiyse torunu Yusuf eteğine dolaştı... Çocuğu farkeder etmez başına şöyle bir şaplak vurdu. “Soyka” dedi. “Deminden burada olsaydın n’olurdu. Hiç olmazsa senin üstüne atardım.”

Nasıl güldü millet... karınları çatlaya çatlaya... “Hımm” dedi içinden, “Demek ki duymuşlar...” Gülmekten geri kalır mı... Herkesten daha çok güldü. Bade bade üstüne devrildi. Türkü türkü üstüne söylendi.

Torun Yusuf anlayamadı tüm bu olanları... Nenesi neden başına vurmuş, millet niye gülmüştü... Üstelik o asık yüzü öğretmeni bile gülüyordu. Nenesinin eline tutuşturduğu et parçasını ısıra ısıra dışarı çıktı. Annesi onu doğru yatağa yolladı. “Tez yat” dedi. “Sabah erken okula gideceksin.”

Yusuf yattı ama, uyku ne mümkün?... Yarın Amcasına gelin geliyordu. Tepenin öte yanındaki komşu köyden... Önce mektebin önündeki çayırda cirit oynanacak... köyün bütün atları, baldırları köpük içinde kalıncaya dek koşacak, binicileri “Dehaa” diye bağırarak, düğüncüler alkış tutacaktı... Babası Alnı Akıtmalı Doru At’ın sırtında şöyle bir havalanacak, “Ya Allah...” deyip öyle bir savuracaktı ki ciriti, şu Süslü Mamoğ’un sırtına saplayıverecekti. Herifin süsü bozulacaktı. Yarın olunca bunu mutlaka görecekti...

Emin olmak için yine de gidip doru At’a bakmak geçti içinden... Bu telaş içinde nasıl olsa onu gören kimse olmazdı.

Süzülüverdi yatağından... Odaları bir bir geçti usuldan... Doğruca ahıra gitti... Doru At onu görünce başıyla selamladı. Küçüçük boyu atın bacakları kadardı... Okşadı onu, sürtündü. Epeyce konuştu. “Bak” dedi Doru At’a, “Yarın önemli bir gün, Hürü-gölü’nün kabarık yeşil otları hakkı için, Aşağı Dere’nin buram buram taze yoncaları hakkı için, kucağım dolusu arpa demetleri, Bakırtepe’nin yudum yudum soğuk suları hakkı için babamı yarın mahcup etme... Ne soluk soluğa kal, ne de tökezle... Öyle bir kıvrak ol ki yarın, babam üzenkiye bile dokunmaya... Öyle bir cirit savurabilsin ki Babam, düğünevine yakışa... Gelin Ablamı böyle karışlayabilelim... E mi?... ”

Doru At başını sallayarak; “Tamam anladım” dedi.

O güvenceyle, aynı yollardan geçerek yatağına döndü. Kendince önemli bir iş yapmıştı, gömülüverdi yatağına, uyuyakaldı.

Sabah erken olur köy yerinde, henüz yataklarını yeni ısıtabilmişlerken, daha ilk horoz sesiyle ayaklanırlar gelinler, kızlar, delikanlılar... Herkes işin bir ucundan tutar. Hele de böylesine düğün günlerinde tatlı bir telaş her yanı sarıverir.

Kaç gecedir düğünevinde uyku hakgetire...

Elif Ana bir bakraç dolusu soğuk suyla, yüzünü gözünü çarpa çarpa yıkayınca ayıkıverdi. Dün akşam olanları anımsadı. İçtenice gülümsedi. Ama yine de ayıp olmuştu... Kocaman kadın, onca konuğunun önünde... Başını salladı sağa sola... Bereket

oğulları gelinleri duymamıştı... Ama nasıl olsa duyacaklardı... Sadece onlar değil, yedi köy öteye ulaşacaktı havadis... Ne yapsaydı?... Hem de şöyle bir günde... Adı ossuruklu Elif'e çıkacaktı... Hadi herkes neyse de şu Öğretmene ne oluyordu?... Güya okul mektep görmüş adam,... diyelim ki, hoş bir fıkra ile ortalığı yumuşatacağına, güldükçe gülüyordu... Her gülüşüyle onu aşağılıyordu... Farketmemiş miydi sanki...

Dersini vermesini bilirdi de ona, ev kendi evi, sofrası kendi sofrasıydı... Pişkinliğe vurup geçmişti işte... Ama bu işin burada biter yanı da yoktu... Hele şu günler bir geçsindi... Allah Kerimdi...

Bakırtepe'den aşağıya doğru esen yel, köyün kavaklarını yalıyor, son yaprakları da uçuşturuyordu. Köyün ortasından geçen dere sal taşlarını ısıtıyordu, tavuklar çöplükleri eşeliyor, çocuklar okul yolunda koşarlarken, köpekler onlara eşlik ediyordu.

Sınıf ısınmış, ilk ders başlamıştı.

Yusuf'un akli derste değil de Doru At'taydı. Bugün karşı köye gelin almaya gidilmeden önce, mektebin önündeki çayırda cirit oynanacak, babası Doru At'a binecek, süslü Mamog'un sırtına saplayıverecekti ciriti... O an'ı düşünüyordu... Tüm bunlar Gelin Ablası'nın şerefine olacaktı...

Cirit bitince düğün alayı kurulacak, kız evine hediyeler hazırlanacak, atlılar önde, yayalar arkada, davul zurna eşliğinde oynaya oynaya gelin almaya gidilecekti...

Gelin Abla Doru At'a binecekti. Bir kere uğurlu bir attı O. Annesi de aynı ata binmişti... Kimbilir babası nasıl süsleyecekti Doru At'ı... Her yanından ipekli püsküller sallanacak, egeri kutnularla örtülecek, başına kehribar boncuklar takılacaktı. Doru At da bunun farkında olacaktı doğrusu... Şöyle bir şaha kalkacak, öyle bir kişneyecekti ki, davul zurna sesini bastırır cinsinden...

Gelin evinde gelenlerle gidenler birarada olacaktı. Gelenler bir kız götürecek, gidenler gelinin küçük kardeşine yol açacaktı. Bu böyleydi. "Uğurlar olsun kızım" diyecekti kız anası, "Yolun açık olsun... Bahtın açık olsun. Dilin kısa, aklın uzun olsun... Sakın ola ki kocana düğmesi düşük ceket giydiresin, sakın ola ki yenilebilecekten fazlasını pişiresin... Tarlada ırgat, mutfakta hamarat, ziyarette keramet olasin... Ne hak yiyesin, ne de hakkını yediresin... Sırası gelmedikçe konuşmaya, gerektiğinde de sözünü esirgemeyesin... Sen, sen olasin, yüzümüzü ak edesin... Güle güle emlik kuzum, güle güle kınalı keklğim, güle güle..."

Düğün alayı karşı köyden yola çıkınca, Yusuf'la okul arkadaşları, artık teneffüs saati mi olurdu, yoksa ders sırası mı, bilinmez ama, tepenin başına çıkacak düğün alayının dönüş yolunun neresinde olduğunu görecekti, koş koş tez elden aşağı inip, düğün evine haber verecekti, bahşış alacaklardı. Gelin Abla damat evine girerken, babasıyla birlikte Doru At'ın başından tutacak, tam bu sırada damın başından Gelin Abla'nın başına serpilen heybeler dolusu şekerleme, leblebi, üzüm ve kayısı kurularını köyün öbür çocuklarıyla birlikte toplayacaktı. Onlardan yemek sevaptı. Ayrıca Gelin Abla'nın evlerine getireceği bereketin de işaretiydi bu.

Bunları düşünüyordu Yusuf... Ders devam ediyordu. Öğretmen bir türlü ara vermiyordu...

Davul zurna sesi, at kışnemeleri, bağrıışmalar uzaklaşıp gitmişti işte... Şimdi ne-redeydiler acaba?...

Epeyce sonra “Hadi teneffüse” dedi öğretmen. Eklemeyi unutmadı: “Sadece beş dakika... Yoklama yapacağım ona göre...”

Doludan kaçır gibi fırladılar dışarıya. Yusuf’la öbür iri çocuklar, vurdular kendi-lerini tepeye... Düşün alayını görecekler... Dönüp köylülere haber verecekler... “Ge-liyler, geliyler...” diyeceklerdi...

Nice sonra haber verdiler Elif Ana’ya: “Yusuf’la birlikte daha beş-on çocuğu öğ-retmen okula hapsetmiş... Dersten kaçmışlar diye... Pencerelelerin tahta kepenklerini bile sıkı sıkı örtmüş...”

“Essah mı?” dedi Elif Ana, “Vay başıma gelenler... Şu deyyusun yaptığına bak... Muhtar demişti ona oysa, düşün sırasıdır, çocukları erken bırak diye... ben şimdi gös-teririm ona.”

Gelini falan unuttu. Topladı üçeteğini şöyle, köptüre köptüre okula koştu. Köylü de arkasından... Bundan iyi fırsat olmazdı... Burnu ciritin ortasındaki Doru At’inki gi-biydi. Foş, foşş ediyordu. Ulaşıır ulaşmaz okula, kapıyı yumrukladı... Taş aradı yer-de, bulamadı. Seslendi, yanıt alamadı. Aklına daha parlak bir şey geldi. Dün akşam-kinin devamı olmalıydı. Biraz geri çekildi. Sırtını okula döndü, öne doğru eğildi, üç eteğinin orta parçasını beline doğru attı... “Al” dedi öğretmene “Al sana, okula değil ha, sana: Pırt, pırt pırrrt...”

ZEHRA YİĞİT

DELİ

Sessizce güneşin altında uyuyan ağaçları geçti, sessizliğin içinde ritim tutan su sesini duyuyordu... Durmaksızın, tükenmeksizin, adımlarının gittikçe yaklaştığı sesi aradı, yürüdükçe daha da çok yaklaşıyordu. Kuşların şakımaları geride kalmıştı. Akan derenin sesi öyle tatlıydı ki ya kuşlar da ağaçlarla birlikte susuyordu, ya da insan istese de onları dinlemeyi unutup bir tek dereyi duyuyordu...

Toprak öyle güzeldi ki... Ne bir cam kırığı, ne bir izmarit... Şehirden uzakta; sadece toprak... Ayakkabılarını çıkarıp, bağcıklarından birbirine bağlayıp boynuna astı... Isırgan otlarına değme tehlikesi aklından bile geçmiyordu, şansına zaten ısırganlar çok gerilerde sıralanmış, toprağı yumuşak bırakmıştı...

Sıcacık toprak... Tam öğle vaktiydi... Ağaçlar mahmur dallarını birbirine öyle bir dolamışlardı ki derenin kenarına keskin güneş ışıkları vurmuyordu... Yer yer demetleşen ışık huzmeleri gündüz vakti fenerle oynayan çocuklar gibi dalların kıpırdamasıyla toprakta dolaşıp duruyordu.

Nihayet dereyi bulmuştu... Sesin sahibiyle tanıştığına memnun olduğunu gösterir gibi gülümsedi, koşup bütün hasretini bir anda gidermeye çekinir gibi de uzaktan baktı... Bu hasret ilk defa gördüğü bu dereye karşı değil, aradığı bir şeyi bulabilme-ye karşı hasretti...

Yavaş adımlarla, dikkatlice basarak iyice yanına sokuldu. Solda ağaç dallarının gökyüzünde dolandığı bir başlangıçtan başlayan dere; görebildiği en son yere kadar aynı ritimle devam ediyordu.

Meraklı ama tedbirli bir tavırla başını uzatıp akıp giden suya baktı, emin olduğuna kanaat getirdiği yere kadar da yaklaştı. Su öyle berraktı ki hayran hayran seyrederken neredeyse burnunu dayamış olduğu dereyle yeniden bir mesafe kurdu... Elini akan suyun üzerinde biraz gezdirdi... O sıcak öğlen vaktinde, sınırsız ormanın kollarında derenin suyu buz gibiydi.

Susuzluğun ve merakın verdiği istekle elini tekrar suya değdirdi, onu kızdırmak istemiyormuş gibi yumuşak bir hamleyle bir avuç su alıp ağzına götürdü. Şimdiye kadar içtiği hiçbir suya benzemiyordu. Soğuk; değildi. Serin; değildi. Anladı ki bu suyun soğukluğu buzdolabında beklemiş sularla kıyaslanamazdı.

Üşümüş ellerini toprağa dayayıp ısıtmayı denedi, bu defa da elleri çamur oldu. Bir süre ne yapsam diye ellerine baktıktan sonra sağ cebinde bir mendil kutusu olduğunu hatırladı. Kutuyu cebinden çıkardığında, mendille birlikte bir kâğıt parçası da düştü. Önce ellerini sildi. Sonra da ne olduğunu hatırlamadığı kâğıdı alıp açtı;

'Hergün,
Kapılarına koç boynuzu dayadığın hayat,
Aldığın bir şehir olmayacak...

Hiç yaşamıyorsun gibi yaşa,
Çünkü yaşamak için uğraştıkça,
Bir gün anılmayacaksın bile,
Hiç yaşamamışsın gibi...

Ama aldırılmazsan,
Gidince unutulmaya,
Yaşarken ayıplanmaya,
Elinde bir hayat olur nasılsa,
Gerçekten,
Yaşanmış...'

Anlaşılan bir kitabın arasında bıraktığını zannettiği bu şiir de onunla birlikte gez-
meye niyetlenmişti. Tekrar tekrar okudu. Tekrar tekrar...

Gerçek öyle netti ki aslında... Ne yapması gerektiğini de biliyordu, ne istediğini
de... Ama onu kedere götüren bir şey vardı ki bir türlü yoluna çıkmasını engelleye-
miyordu;

Nasıl hissedeceğini bilmiyordu...

Mutluluk ve kederin bir olay sonucunda değil, aslında kişinin tercihiyle yaşanan
hisler olduğuna kanaat getireli çok olmuştu; ama bu defa da hissettikleri için şunu bu-
nu sorumlu tutmayınca neyin hislerine sebep olduğu kafasını karıştırmıştı.

'Ruh hisseder, beden algılar...'

Kâğıda uzun uzun baktı... Güneşi gölgeleyen ağaçlar, yumuşak toprak, soğuk de-
re, hepsi kâğıtta ne yazdığını biliyormuş gibi hissetti. Oturduğu yerin gerisini yokla-
dı, boynundaki ayakkabıları çıkarıp baş ucuna gelecek gibi koydu. Dere gibi, ağaç gi-
bi, toprak gibi, kendini boylu boyunca serip onlardan farklı olmadığını hatırlamaya
çalıştı. Bir şeylerin parçası olmak için deli gibi çalışmak, çabalamak bitmişçesine,
hayatın bir parçası olduğunu söyler gibi sessiz kaldı. Gözlerini kapadı.

O sakin güzelliğin kollarında gevşememek mümkün değildi. Dere biraz daha sa-
kin akar gibi oldu. Uyku onu yatağında arayıp bulamamış, izini takip edip bu güzel
yerde bulmuştu. Uyku da memnundu bu geziden, o da...

Yavaşça duyduğu bütün sesler eriyip gitti. Zamanı ölçmeyi bırakan zihni aradan ge-
çen yarım saati, bir iki dakika yerine koymuştu. Uyanmak ve uyanmamak arasında bo-
calarken, geldiği yönden bir ses duyar gibi oldu. İrkilip gözlerini açtı; bakıp da bir şey
göremeyince uykusuna devam edebilme umuduyla tekrar uzandı, tam gözlerini kapat-
mak üzereyken tekrar aynı sesi duydu. Kalktı. Kalbi daha hızlı çarpmaya başlamıştı.

Geldiği yöne doğru bir iki adım attı. Düşünceleri onu bir ileri bir geri çekiştirir-
ken geri dönüp başının altına koyduğu ayakkabılarını aldı. Gözünü sesin geldiği ça-
lılıklardan ayırmadan hızla ayakkabılarını giydi. Başına bir şey çarpacakmış gibi iyi-
ce eğilip sessiz, sakin adımlarla çalılıklara yürüdü.

Gittikçe artan hışırtılarla arasında iki adımlık bir mesafe kalmıştı. Yavaş yavaş se-
sini yükselten bir homurdanma duyuyordu. Belki dağdan buraya kadar inmiş, yaralan-
mış bir hayvandır diye düşündü. Yaralı olduğunu düşündü, çünkü sağlam bir hayvan
ta oradan ona homurdanmak yerine beklemeden saldırabilirdi. Yaklaşıp, pür dikkat

dinledikçe homurdanmaların bazı kelimelere karıştığını fark etti. Bir hamlede çalılıkları yardı, onu bekleyen yaralı bir hayvan değildi... Yırtık pırtık kıyafetlerinin içinde bir köşeye saklanır gibi sığınmış, ağlayan hiç durmadan söylenen bir adam vardı.

'Ne oldu... İyi misin? Bizden başka kimse yok burada, beni duyuyor musun! Ne ol-duysa geçti. Cevap ver. Bak burada kimse yok!' dedi heyecanla karışmış bir korkuyla.

'Yo hayır,buradalar,bendeler,çok kişiler' diye cevap verdi zavallı adam.

'Belli ki delinin teki bu' dedi içinden, merakını da yenemiyordu nasılsa...

'Kimler kaç kişi, neden sendeler' diye çekinerek sordu.

'Oo anlatması uzun sürer, ama hepsi burada, hepsi burada, hepsi aklımda, sesle-rini duyuyor musun?' diye yalvarır gibi merakla ona baktı deli.

'Duymuyorum' diye cevap verdi anlamaya çalışarak, duymuyordu gerçekten.

'Duymazsın tabi, onlar sana gelmediler ki!'

'Ne söylüyorlar sana?'

'Söyleme diyorlar'

'Neyi söyleme diyorlar'

'Hiçbir şey söyleme diyorlar.

'Neden?'

'Çünkü yanlış anlıyorlar, hep yanlış anladılar... Bak yine konuştu biri.'

'Ne dedi?'

'-Suçu hep başkalarında arıyorsun. Onlar yanlış anladı sanki sen hep doğru anlat-tın.- dedi'

'Kim bunu diyen?'

'Onlardan biri. Onlarca var onlardan. Hepsi aklımda. Çıldırıyorlar beni. Hepsi hep yanlış anlıyor.'

'Kalabalıklar demek... Ne zaman geldiler?'

'İlk önce hepsi dışımdaydı.'

'Nasıl?'

'İlk önce hepsi senin benim gibi insandı. Çocuktum,büyüktüm, onlardan hep var-dı. Tüm iyi niyetimle anlatıyordum onlar da hep bir yanlışımı buluyorlardı. Sevme-me yanlış dediler, üzülmemeye yanlış. Bir bendim doğruyu yanlış ayırt etmesini bil-meyen. Onların hepsi biliyordu -ki o kadar rahat incitiyorlardı heveslerimi...'

'Sonra?'

'Sonra, kendileri gitti, hepsi gitti, hepsi gitti... Ama sesleri kaldı. Bak duyuyor musun?'

'Duymuyorum.'

'Duymazsın tabi.Onlar benimle'

Zavallı adam hıçkırarak ağlamaya başlamıştı;

'Artık istemiyorum, hiç birini istemiyorum, söyle gitsinler!'

'Nasıl git derim?' dedi korkusunu bırakıp yanına otururken,

'Bilmiyorum... Ama söyle ne olur gitsinler'

'Ben de bilmiyorum' dedi adamın karışmış saçlarını düzeltirken. İçinden de mırıldanıyordu;

'Hadi seninkileri gönderdim diyelim... Benimkileri kim gönderecek'

....

SEDA YÜCEL

YÜKSÜF*

Pencerenin önünde dışarıyı izlemek boş ve güzeldi fakat arkamdakine sırtımı döndüğüm zaman omurgalarım bıçak saplanıyordu adeta. Kapattım perdeyi, kestim güneşi, sırtımdaki sızıyı dindirdim. Oda karanlıktı artık, kimse görmezdi böylece. Ayağımın altındaki soğukluğu fark edince eğilip aldım makası. Küçük bir kumaş parçasını doğramaya başladım. Odadaki karmaşaya eklemeler yapıyordum; küçük, kan kırmızı eklentiler...

Kafam külçeleşmişti. Başımı kaldırdığımda dönüyordu. Bunca şey nasıl bir arada durabilirdi ki? Yerdeki parşömen kâğıtları, renkli renkli makaralar, sarmaş dolaş teyel iplikleri, kutularda duran toplu iğneler, sabun kokusu, bitmemişler, bitmeyi bekleyenler, henüz hiç el sürülmemiş yıgınlar, dergiler, modeller, açılmaya hazır ilikler, kumaşlar, kumaşlar, kumaşlar....

“Benim annem terzi. ‘Kalmışlık’ kokan sandıklardan çıkan eski zaman kumaşlarını biçiyor, diyor, adam ediyor. Sahipleri yepyeni, gösterişli adamlar taşıyor üzerlerinde. Gururla.”

Yatağın üzerinde duran şey artık arkamda değildi fakat bu defa da içimi sıkıştırıyordu. Bakışlarımı yere çevirdim. Köşedeki tekli koltuğa oturdum. Düğme kutusunu camın önünden aldım. Çocukluktan bu yana en sevdiğim şeydi, kutudaki düğmeleri döküp onlara uygun elbiseler düşlemek, sonra avucumun içinde sallayıp çıkardıkları sesi dinlemek... Kendimi oyalıyordum.

“Benim annem terzi. Dar gelen elbiseleri söküyor, genişletiyor, genişleri kesip paylarından, daraltıyor. Biçiyor, diyor, adam ediyor. İnsanlar tamir edilmiş, yenilenmiş adamlar taşıyorlar üzerlerinde. Hevesle.”

Avucumu açıverdim, rengârenk düğmelerin tahta zeminde zıplayarak dağılmalarını izledim, zevkle... Yatağın üzerindeki kabarıklık yastığındı. Babamın yastığı. Öylece bekliyor, canlı sanki. İçimi kaplıyordu gittikçe. Ağzımdan içeri girmişti işte, boğazımı yırtarak içime doğru ilerliyordu. Yutkundum. Bakışlarımı çevirdim, titreyerek, duvardaki çivilere. Çok önce babam çaktı onları, annem diktiği elbiseleri assın diye. Astı da. Duvardaki askılar birer insan sanki şimdi. Güldüm düşündüğüm şeye. Biraz daha baksam askılardan başlar çıkacak, yüzler belirecek, ceket kollarından eller uzayacak, pantolon paçalarından sarkan ayaklar göreceğim, eteklerden çıplak bacaklar sallanacak. Ürperdim. Korkumu bastırırçasına daha çok güldüm, kendi kahkahamı -üstelik bu odada- duyunca daha çok korktum.

“Benim annem terzi. Bense bir düğme bile dikemem. İçimdeki söküklere çare bulamam, birbirlerine tutturamam onları, daha da büyürler, her şeye gücü yeten devasa adamlar olurlar. Söz geçiremem. Biçti, dikti, adam etti annem. Ben bir iğne bile tutamam.”

Dışarı bakmak, sırtını çevirmek bu odaya, içerideki yabancıları değil dışarıdakileri seyretmek... Kendini bir şeye kaptırmak, tıpkı annemin yaptığı gibi. Odanın loş-

luğunda düşüncem büyüyordu. Bu ürpertiye yok etmek için perdeyi açabilirdim ama yapmadım. İçeriden gelen ses... Hayatta olduğunun belirtisiydi. Annem ve işbirlikçisi. Dikiş makinesi! O hiç bitmeyecekmiş hissi uyandıran sesin sahibi. Ezeli düşmanım. Yanıma gelip beni köşeye sıkıştırmak yerine katlanılması güç sesini gönderiyor. En kuytu köşeye kaçsam da, kulaklarımı kapatsam da nafile, başımın içinde duruyor. Bu acizlik sinirlerimi bozuyordu. Hışımla kalktım yerimden. Yere serili, kimin olduğunu bilmediğim, her parçası başka yerde olan siyah elbisenin üzerinden atladım. Önümde duran iğne kutusunu fark edememiştim. Atladığım gibi içine giriverdim. Ayağımın altında kan, acı... Yere attım kendimi, sesimi duysun diye annem. Duymadı. Duyabilmeliydi oysa. O bitmeyen gürültüyü aramızdaki...

“Benim annem terzi. Kendini bu odanın iğnesine ipliğine karıştırıp kaybediyor. Biçiyor, dikiyor, adam ediyor. İçimdekilere güç yetirecek bir ruh biçer misin bana da, diyorum, eline batmam bu kez diye söz veriyorum. Duymuyor. Dikiş makinesinin pedalına basıyor, gitmek ister gibi, yok olmak ister gibi, unutulmak ister gibi.”

Bu bir engel, dedi bir ses. Hayır, dedim, çılgık attım, cevap verdim o sese. İşe yaramıştı, susturdum o müzmin gürültüyü. Koşarak geldi annem, sesimi duydu işte. Topuğumu görünce kumral rengi daha da sarardı. Hiçbir şey söylemeden yüziüme bakınca ağlamaya başladım. Üzülmüş müydü, kızmış mıydı anlamadım. Baş parmağındaki yüksüfü çıkarıp gömülen iğneleri aldı tek tek. Sonra da gidip kolonya aramaya başladı.

Babamın soluk yüzü karşımdaydı şimdi. Topuğumdaki kanı elimle silip bir çırpıda kalktım. Annem kolonya arıyordu sinirli sinirli. *Babamın sızısı iyice artmıştı.* Ben yastığı kapıp saymaya başladım hızlı hızlı. *Vücuduma iğneler saplanıyor, diyordu...* Yetmiş dokuz. *Elini tuttum.* Seksen. *Bembeyazdı, güçsüzdü.* Seksen bir. *Nefesini duymaya çalışıyordum.* Seksen iki. *Elimi bırak der gibi bakıyordu.* Seksen üç. *Sızladığını biliyordum, bırakmadım yine de...* Seksen dört. *Benim elim iğne miydi?* Seksen dört. *Gözleri kapandı.* Seksen dört. Seksen dört.

“Benim annem terzi. Babam öleli tam seksen dört gün olmuş bugün. Annem; o öleli, her sabah uyanır uyanmaz içinden çıkardığı iğneleri babamın bir zamanlar başını koyduğu yastığa saplıyor. Gizlice izliyorum onu bazen. O uyanmadan evvel aralıklı duran kapının ardına geçiyorum. Gözlerini açıyor. Elini yan tarafa atıp yokluyor. Yanı başındaki iğnelerden alıyor. Sonra yastığı kucağına alıp öpüyor. Ardından gözlerini kapatıp iğneyi saplıyor yastığa.. Babama saplıyormuş gibi geliyor, içim cız ediyor. O odada olmadığı vakitlerde onları sayıyorum ben de; günlerimi yani.”

Hâlâ arıyor içeride, sonsuza dek sürecek sanki. Topuğuma batan iğneleri düşündüm. Oda içindekilerle birlikte dönmeye başladı. Duvardaki elbiseler ayaklandı. Gözlerim kararıyordu. Kafam yatağa düşerken gözümün önüne babam geldi, elinde çiviler, duvarın önünde... Tam seksen dört gün, dedim usulca, seksen dört iğne, seksen dört sızı.

“Benim annem terzi. Bir yüksüf gibi dünyası. Demirden. Öyle sağlam, öyle korumalı, kendine ve dünyaya karşı... Biçiyor, dikiyor, adam ediyor; çünkü, benim annem terzi.” ✍

* Yüksük'ün Erzincan ağzındaki kullanımı.

ŞAHİN TAŞ

MİNİMAL (KÜÇÜREK) ÖYKÜLER

BAHÇE

Bahçeyi düşününce, ruhuna giydirilmiş şu köhne, yapışkan, yabancı kabuktan sıyrılabilmek için çırpınırdı.

Ah bir kurtulabilseydi!..Haykırırdı o zaman:

- Yurdum, sana kavuştum!

KUCAĞINDA GÜNEŞLERLE...

... sordu:

- Nasıl çıkılır bahçeye?

- Ben yalvaç değilim, dedim; güneşlerini solduran biriyim sadece.

SANI

Bir ilgeç gibi hissetti kendini, bu kente ayak bastığında.

KARABASAN

İman tahtama çökülmüş. Bir türlü ses'lenemiyor çığlıklarım, nefeslerini işittiğim çocuklarıma, yanımda yatan evdeşime bile.Debelenemiyorum da...Tam bir kilitlenmişlik...

Nasıl kurtulsam?..

Son bir çabayla s'öz'ün gücüne sığınıyorum;

çığlıklarına gürül gürül ses doluyor, bütün kilitler çatır çatır!..

Kan ter içinde uyanırken; onaran, küllerini savurup elması parlatan sabâ, göğsümde serin...

SAKINI

Pazar.

Takım elbiseli, üstelik kravat da takmış.

Belli ki memur emeklisi ya da bürokrat.

Nasıl da sakınıyor kendini.

Oysa karşıdan taşıt maşıt geldiği yok.

Ceketinin ucunu çekiyor kendine

teğet geçsin/dokunmasın/bulaşmasın
diye ölüm.

YAŞAMI ÖLÜME BELİRTEÇ - EYLEM

Yıllarca bir sır gibi sakladığı
ince eğirip sık dokuduğu “yapıt”ına son noktayı koyup
sonra kendi “olanak”larıyla yayımlayıp
bulunaklar belirleyip,postalayıp
son kitabı da gönderip
evine dönüp
karşısına geçtiği aynaya yansıyan görüntüsünde önce sol,
sonra sağ yanağını döndürerek beş günlük sakalını sıvazlayıp
“traşı kes!” deyince yazarına
jileti bileğine batırıp...

DEM

- Aloo?
- Şiir demledim, gel.

YAŞLI OZAN

-Her gün şiirlerime uğrar, hâl hatır sorarım.

UÇMAK

Koşturuyor.
Uçağa mı?
Uçmağa mı?.. ✍️

HALE TORUN

KOCA KAFALAR GEZEĞENİ

Telefon süratli bir biçimde çalmaya başladı.

Sesten çınlayan koca odanın kapısından içeriye giren kel kafalı adam, dudağında keskin bir gülümseme ile

- “peki” dedi. “Gelsin”

- Sonra da yanında oturan ve gözlerini ekrandan ayıramayan gözlüklü adama baktı.

- *Sanırım oldu efendim. Adamımız başarmış!*

“Güzel” dedi gözlüklü adam. İri kocaman masanın başında kollarını kavuşturarak.

- *Beklemekten yorulmuştum, sabırsızlanıyorum, söyle çabuk gelsin.*

Ellerini ovuşturup renk vermeden öylece masanın üzerindeki kül tablasına baktı.

İçeriye giren kılıksız, üstü başı meşin gibi olmuş adamın yüzüne bakmadan.

- *Otur profesör dedi. Her şey tamam mı?*

Profesör dişleri parıldayan bir köpek balığı gibi sırttı.

- *Evet beyefendi dedi.*

Bu son kelimeye içinden inanmıyor ve efendiliği batsın diyordu Ama ne de olsa çorba parasını çıkarttığı adama örtülü de olsa saygı göstermek zorundaydı. Ve konuya giriverdi.

- *Sonuç beklediğimiz gibi.*

- *Tamam dedi kel kafalı olanı.*

- *Yarından sonra ilacı çıkartıyoruz piyasaya!!*

Profesör biraz endişeli biçimde

- “Henüz yan etkileri hakkında tam bir bilgimiz yok!

Deneme aşamasını biraz daha uzatsak diye düşünüyorum.”

- “O senin düşüncen!!” Bu yüzyılın en büyük buluşu! Herkes bu tabletleri almak için kuyruklarda sabahlayacak. Devletler açlığa çare bulduğumuz için bizim ilacın patenti için trilyonlar ödeyecekler! Kaybedecek bir dakikamız bile yok!”

Kel kafalı ise atıldı;

-*Özellikle şişmanlar bunun için bir servet harcayacaklar”*

Sonunda şişmanlar için mideyi küçülten ve az yemek ile bir ömür geçirten ilaç piyasaya sürüldü.

Olay medyada patlama yarattı! İlacı kullananlar bir hafta içerisinde midelerinin cep telefonları kadar küçüldüğünü gördüler. İnsanlar tahmin edilenin de aksine eczacı kapılarında durmadılar. Eczacı kapılarını kırıp ilaçları yağmaladılar. İşportada satılan ilaçlardan uluslar arası yardım dernekleri kutu kutu gariban ülkelere dağıttılar. İnsanlar artık küçük midelerle günde bir buğday tanesi, bir zeytin tüketerek mutlu bir şekilde yaşamaya başladılar.

Kel kafalı ile gözlüklü yukarıdaki patronlarından ödül üstüne ödül aldı. Ta ki bir gün odaya heyecanla içeri giren pazarlama müdürünün paniklemiş sesine kadar;

“Beyefendi, aman beyefendi şimdi mahvolduk”,

“Ne var? dedi. Gözlüklü

“Beyefendi ilaç!”

“Ne olmuş ilaca?”

“efendim, son bir ay içinde gelen şikayetleri görmezlikten gelemeyiz. ”

“ne şikayeti be!Ne saçmalıyorsun sen. ”

“Efendim insanların kafaları”

“Ne olmuş?”

“İnsanların kafaları, küçülüyor!”

“Haydi oradan be!Deli misin? Nesin? İnsanın kafası küçülür mü? Hem küçülürse küçülsün bize ne?”

“efendim anlatamadım galiba, İnsanların kafalarında belirgin ölçüde küçülme var. İşte resimler 100 kadar hastanın bizim ilacı uzun müddet kullanan kişiler olduğu tespit edilmiş. ”

“Olur mu öyle şey?” “Saçmalama”

“İşte hastaneye yatanların raporları, işte de binlerce gelen şikayet mektubu. Ne yapacağız? bütün herkese rüşvet veremeyiz ki?”

“Battık, battık!”

Uzun uzun düşündü kel kafalı.

Aynaya bakanlar önceleri belirgin bir incelme gördükleri kafalarında. Yavaş yavaş ufalma gördüler. Önce çaresizlik içinde doktorları aşındırdılar. Binlerce kadın midelerini küçülttükten derken kafasını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kaldı. Ortalıkta kavun gibi biçimsiz şekilsiz ufacık kafalı insanlar boy göstermeye başladı.

Küçük kafalı insanlar sokaklarda dolaşırken çok ilginç manzaralar ortaya çıktı. Meselâ şapkalar ve baş örtüleri tarihe karıştı. Vücut geliştiren iri kıyım delikanlılar birer hilkat garibesine dönüştü. Kavgalarda ‘kafa atmak’ deyimini neredeyse ortadan kalktı. . “Kafasız” diye aşağılanan zavallılar durumdan çok eğlendiler. Genç kızlar ve sosyete güzelleri, kuaförlerde saatlerini harcayan kadınlar intihar etme noktasına kadar geldiler. Salgına karşı bir panzehir geliştirilemedi. Çünkü vücut bir kere metabolizmayı değiştirmeye karar verince önüne geçilemiyordu. Çaresiz ilacın yan etkisini herkes kabullendi.

Medya olayı yine patır patır patlattı!

- *“Kafa küçülme salgını artıyor sayın seyirciler”*

- *“Uzmanlar şaşkın”*

- *“ilaç firmasının yetkilileri bunun ilaçla bir ilgisi olmadığını söyledi”*

- *“Başbakan suçu medyaya attı; Abartmayın! Bakın ben de kullanıyorum. Hem biraz kafalarımızı küçültmekte yarar var. Koca kafalı olmak iyi değil!!”*

- *“Manken falan da filan açıkladı;küçük kafalı erkek daha çekici”*

- *“Kafası musluğa sıkışan adam, bütün müdahalelere karşın kurtarılamadı. ”*

- *“Sanatçı, kayakçı, dağcı, solcu, muhafazakar parti adayı, manken, ve aynı zamanda yazar, çizer ve kim bilir daha bizim bilmediğimiz ne olan Şebboy Şırşır; Bunun kendisine faydalı olduğunu, güzelliğini küçük kafasına borçlu olduğunu söyledi. ”*

- *“Eğlence merkezi Kay Kay ‘da Küçük kafalar partisi düzenlendi. . ”*

Salgın Amerika’da, Avrupa’da yayıldı. Bir tek Çinliler zaten boyutlarına göre büyük olan kafaları için mutlu bile oldular.

Kel kafalı önündeki gazetelere baktı; Televizyonlarda başka haber yoktu sanki. İçeri giren gözlüklüyü görmedi bile. Sıkıntıdan sigara üstüne sigara içiyordu. Nasıl sıyrılacaklardı bu işten. Nasıl?

Gözlüklü adam biraz durduktan sonra elindeki dosyayı masaya koydu.

- *Biz bu işin icabına bakacağız Üzülme!*

- *Bilemiyorum, istifamızı versek mi?*

- *Hayır! dedi gözlüklü Tam tersine bu olay öyle işimize yaradı ki sana anlatamam.*

Bak şu projeye;

- *Nedir bu?*

- *“Bak da incele! vurduk voley!”*

- *“Sonunda bize vurmasınlar da!”*

- *“Anlatayım da dinle; üretim merkezleri kuruyoruz. ”*

- *“Ne üreteceğiz?”*

- *KÜÇÜK YAPAY KAFALAR*

- *!!!!*

- *Bakma öyle aval aval. Yapay kafa üretilip millete takacağız. Küçük kafanın faydalarından bahsedip, moda yaratacağız. bu bir devrim olacak!!*

- *“Tövbe tövbe!!!”*

- *Böyle yaparak bir taşla iki kuş vuracağız. Kafalar ısmarlama gelecek. . Amerikalı ve Avrupalı ortaklarımızla birlikte başlıyoruz. İlk deneyeceğimiz yer de Türkiye!*

- *Bu millet bize bir daha inanır mı?*

- *Millet nelere inanmadı azizim. Dünyaca ünlü futbolculardan birisine kafa nakli yapılacak. Ondan sonra sen seyret çılgınlığı! Hem kusurumuzu örteceğiz. Hem gel-sin paralar.*

- *“Bana bak. Ben kafamı değiştirmem ona göre!”*

- *“yok azizim yok. Senin kafan bize lazım neden değişsin ki?”*

- *Haydi bismillah! Ya herru ya merru! Başımız gizli işlerle derde girmez değil mi?*

- *“Bu projede sadece biz değil. Bütün büyükler var. ”*

Gözlüklü projeyi inceledi, gözleri faldır faldır açıldı;

- *“Hakikaten de büyükler varmış içinde. ”*

Aradan geçen uzun zaman içinde üretim merkezi haldır haldır kafa üretmeye başladı. Önce ilaç mağdurları için bedava kafalar ısmarlandı. Ama bu iş milletin öyle hoşuna gitti ki ev kadınından artistine politikacısına herkes iki yıl içerisinde “yapay kafa üretim merkezi” kısaca YAKÜM’ün sürekli müşterisi oldu.

YAKÜM darphane gibi, ekmek fırını gibi çalıştı. Geceli gündüzlü kafa üretiyor-

lardı. Yeni yapılan kafalar insanlara hemen naklediliyor, beğenmeyenin kafacığı ko-partulup pırıl pırıl, mini mini yeni kafalar takılıyordu.

Bir mide ilacının sonuçları kocaman bir dünyanın topluca çalışılan bir sirke dönüşmesine yol açtı.

Zaman ilerledikçe kafaların şekillerinde farklılıklar oluştu. Kimi uzun kafalı kimi köşegen kimi yuvarlak biçimde kafalar istiyordu. Seri üretime geçildiği gibi kişiye özel üretimlerde yapılmaya başlandı. Kafası küçük olmayana kız bile verilmedi.

Otobüs ve minibüslerde yaşanan ufak tefek kazalar hariç, -ki zaman zaman kafalar kapılara, pencere kenarlarına sıkışıyor ama millet mutluydu.

Kafası değişenler çok mutluydular. Çünkü içeriden bakıldığında gördükleri başkaydı.

Onlar mutluydular. Çünkü.

Düşünmek yoktu.

Üretmek yoktu.

Yönetmek yoktu.

KAFLARINA FAZLA YÜK ALAMADILAR.

TEKNOLOJİ YAŞASINDA YAŞASINDI!!

Üretmek,yönetmek,düşünmek artık kocaman kafaların işiydi... 🖋️

ESRA KARA

RIZA EFENDİ’NİN SONU NE OLACAK?

L oş odada, yazı masasının üzerindeki abajurdan yansıyan ışık, hikâyenin devamını yazması için kendisini bekleyen boş kağıdı aydınlatıyordu. Dağınık masa, bir uçtan diğer uca okunmuş yahut okunmayı bekleyen kitaplar ile birkaç satır karalanıp bırakılmış veya yazılmayı, anlam kazanmayı, varlık olmayı bekleyen boş kâğıtlarla doluydu. Zaman zaman bu kitapların yerini başka kitaplar alır ya da üst üste yığılan kitaplar, zarftan çok mazrufa önem veren yazar önünde küçük bir tepecik oluşturmdu.

Bir nefes çekildikten sonra, kül tablasına bırakılan ve neredeyse yarılanan sigaranın dumanı, abajurun sarı ışığına çarpıp dağılıyor, yolunu kesen bu amansız rakibe karşı kıyasıya bir yaşam savaşı veriyordu. Ancak; her defasında abajurun keskin ışığının galibiyeti ile sonuçlanan muharebe, sigaranın cılız dumanını sindiremiyor, bu mağlubiyet onu daha da hırslandırıyor. Yazar, bütünlüğün uyumlu bir parçası olarak, uzamış sakalları ve dağınık saçları ile odanın dağınıklığını tamamlıyor, başı elleri arasında dipsiz kuyularda ışık arayan Yusuf misali, gözleri sarı ışık altında parlayan boş kâğıtta yazılmamış bir sonu arıyordu.

Ne olacaktı Rıza Efendi’nin sonu? “Bu kadar ülfet ve muhabbetten sonra, onu hazine bir sona terk etmek ayıp olmayacak mı?” diye geçirdi içinden. Mecbur muydu sanki Rıza Efendi kimsesiz acıları evlat edinmeye? Nasıl hesap verecekti ona? Son cümleyi “Evlatları tarafından yalnızlığa terk edilen ihtiyar adam, tek göz evindeki yer yatağında, giderek şiddetlenen ağrı ve acılarına aldırış etmiyor, susuzluktan kurumuş dudaklarıyla hep aynı ilahi nakaratı tekrar ediyordu” diye yazmak zorunda mıydı sanki?

Şimdi yazsa olmuyor, yazmasa yine olmuyordu. Bir daha anladı ki, Sait Faik’e “yazmasaydım çıldıracaktım” sözünü söyleten ne büyük bir iç hesaplaşmadır! Bununla da kalmıyordu üstelik; yazmayı göze alan yazar her şeyi göze almış olsa da, bir de bakıyordunuz ki Rıza Efendi’ye yeniliveriyordu. Rıza Efendilere başka sonlar düşünülemez miydi peki? Hem neden Rıza Efendi’nin hikâyesini yazmak ona düşmüştü? Beynini kemiren bu sorular da diğerleri gibi cevapsız kaldı.

Ruhu, Rıza Efendi’nin ruhu kadar sarfih ve teslimkâr olabilse, onun kadar rıza gösterebilseydi keşke. Kağıdın maverasındaki alemlere uzanan bakışlar, parlayan kâğıtta Rıza Efendi’nin tebessüm eden yüzünü seçince irkildi. İhtiyar adam, “O son cümleyi yaz artık!” diyen gözlerle yazara bakıyor, “vaktidir” diyordu. “Hayır! Bu olamaz” diye geçirdi içinden yazar. Yeni bir son yazacak, Rıza Efendi’yi kurtaracaktı. Eşini kaybettikten sonra, iki küçük çocuğuna bin bir zahmetle, canını dişine takarak çalışıp bakan; kimi zaman da onları bir saat uzaklıktaki okula sırtında getirip götüren, yeri geldiğinde başkalarının tarlalarında ırgatlık etme rolü kendisine biçilen,

buna rağmen bir gün olsun güneşin kararttığı çizgili yüzünde memnuniyetsizlik ifadesi görülmeyen bu mütevazı' adam, böyle bir hazin sonu, evlatları tarafından tek göz odasında ölüme terk edilmeyi hak etmiyordu.

Yakasına yapışan bir elin ağırlığından kurtulmak istercesine silkelendi. Eli, refleks gibi bir atıklıkla, masanın kenarında duran çay fincanına uzanmış ancak; fincan da kalan son yudumu neredeyse yarım saat önce içtiğini unutmuştu. O sırada yana yana biten sigara, kül tablasının dışına düşünce "daha yeni yakmıştım" diye geçirdi içinden. Kül tablasının yanındaki sigara paketi de, bu son sigarayla son nefesini vermişti. Saatin bu kadar hızlı ilerleyişi onu şaşırttı. Yine aynı düşünce belirdi zihninde "Rıza Efendi'ye ne olacak?"

Yazarın kahramanına duyduğu sorumluluk, bir babanın oğluna, bir kadının kocasına duyduğu sorumluluktan çok daha fazlasıydı şimdi. Ya onu ölüme terk edecek ya da yeni bir sonla, şehirdeki oğlunun yanına gönderip, yanan sobanın başında torunlarına hikâyeler anlattıracaktı. "Nasıl olur, ya Rıza Efendi'nin şehirde karşılaşacağı uyum güçlükleri? Bir babayla oğlun aynı pencereden farklı manzaraları seyredişleri ne olacak?" Zaten bu düşünce değil miydi onu kolay olana sevk eden, ölümün bir hikâyeyi sona bağlamada hem en etkili hem de en kolay yol olduğunu düşündüren!

Oturduğu sandalye onun ağırlığını taşıyamayacak hale gelmişti. Üzerine çöken karabasanlardan ziyade bir yazarın kahramanına vereceği hesabın ağırlığıydı. Küçük odanın oksijeni artık ona yetmiyor, nefes almakta güçlük çekiyordu. Yavaşça yerinden kalktı ve pencereyi açtı. Gece bütün karanlığıyla doldu içeri. Karanlığına yeni karanlıklar eklendi böylece.

Üç duvarını yerden tavana kadar kitaplıkların kapladığı, kare alanın ortasındaki yazı masasının önünde tahtadan eski bir sandalye ile yerde etrafı açıkta kalan küçük bir halının serili olduğu odada volta atıyorken, duvarları gizleyen kitaplıkların içinde, bölmelere özenle yerleştirilmiş ve okuma vaadiyle kandırılıp, tozlu raflara hapsedilmiş birkaç kitap gözüne çarptı. Kimini alalı bir yıldan fazla oluyordu. Aralarında sert çehresiyle ona bakanlar ve her an bulunduğu bölmeden fırlayıp, "ha bugün ha yarın" diyerek kendisini oyalayan, üstelik bir söz hakkı bile vermeyen bu derbeder adamın yakasına yapışıp, hesap sormak ister gibi duranlar vardı. Bu abus çehrelerin muhatabı, her zaman olduğu gibi başını yere eğerek "en kısa zamanda" nakaratını tekerrür etti ve inanmayacaklarını haykıracakları korkusuyla başını kaldırmadan arkasını döndü.

Eli yine masadaki boş sigara paketine gitmişti. "Yapılacak şey belli" diye geçti aklından: Sokağın sonundaki büfeden gidip sigara almak. Yazı yazmakla meşgul olduğu bazı uykusuz gecelerde, biten sigarası yerine yenisini almak için bu küçük büfeye koşar, kimi zaman da burada, alkol almak için oraya gelen sırnaşık ve laubali sarhoşlara tesadüf ederdi. Bu kimselerin her biri onun için bir hikâye kahramanı, arayışın mütemadi ve kat'i olduğu evrende, aramak için seçilen her ne ise, aradığını burada bulduğunu düşünen insanlardı. "En iyisi gidip almak" dedi –bunu sesli söylemişti- elinde boş sigara paketini sıkarken. Yanında duran kalemin kendisine omuz verdiği boş kâğıtta, Rıza Efendi'nin dişsiz ağzı aynı ilahi nakaratı tekrar ediyor gibi kıpırdadı. Gözlerinde

“sadece bir cümle! Sadece bir cümle yazacaksın!” diyen bir bakış vardı. “Merak etme hemen döneceğim” dedi, fark etmemiştii ama bunu da içinden söylemiyordu.

Kapının önündeki ayakkabıları ayağına geçirirken “Olamaz!” diye haykırdı. “Bunlar Rıza Efendi’nin ayakkabıları. Şehirdeki oğlunun, bir tanıdık vasıtasıyla geçen yıl ona gönderdiği ayakkabılar!” Peki kendi ayakkabıları neredeydi? Üstelik bunlar nasıl oluyor da, onun ayakkabılarına bu kadar benziyordu. Şehirdeki bu hayırsız oğulun, babasına bir ayakkabı alıp göndermek aklına nereden esmiş, esmişse de kendi ayakkabılarının aynısını nereden bulmuştu? Allak bullak olan zihni, gerçek olan ile olmayanı ayırt edemez haldeydi. Merdivenleri koşar adımlarla indi. Sokak lambaları yanmıyor, dar yolun her iki yanında göğe uzanan binalar, iri cüsseleriyle sokağı daha da karartıyordu.

Akşamüzeri kuvvetli bir iştiha ile yağın yağmurun ıslattığı sokakta, seri adımlarla ilerliyorken, daha ne olduğunu anlayamamıştı ki bir ayağı su dolu çukura giriverdi. Pantolonun paçası biraz ıslanmıştı ama şimdi buna hayıflanacak zaman değildi. Adımlarını daha da sıklaştırarak yola devam ediyorken, bir an gördüğü şey karşısında durakladı. Eğer hayal görmüyorsa, karşısındaki tahtadan yapılmış harap kulübe, bu viran ev, Rıza Efendi’yi yere serili yatağında, ölüme terk ettiği haneydi. Yüksek binalar arasındaki bu metruk evi, nasıl olmuş da daha önce hiç fark etmemiştii? Gözlerinin gördüğünü aklı onaylamıyor, kulübeye biraz daha yaklaşıyordu. Bu bas baya Rıza Efendi’nin harap eviydi. Kapısı, penceresi hatta perdesi bile aynıydı. Biraz sonra, belki de ihtiyar adam kapıyı açıp dışarı çıkacak, ona selam verecekti. “Hayır!!” Ona ne söyleyebilirdi ki? Bu fikir onu ürkütmüştü, koşar adım uzaklaştı kulübenin önünden. Sanki arkasından, ıslak paçasından yakalamak isteyen biri koşuyor gibi geldi ona.

Elleri titriyor, heyecanı boğazında düğümlenip nefes almasına engel oluyordu. Kendisini büfeye attığında soluk soluğaydı. Yere yığılmamak için, kapının kolunu bırakmıyordu. Büfeci, bu tanıdık simanın perişan, derbeder ve tedirgin hali karşısında şaşkınlığını gizleyemedi:

-“Hoş geldin abi, Şöyle otur biraz istersen, hiç iyi görünmüyorsun”

Uykusuz ve bezgin olduğu her halinden belli olan adamın işaret ettiği yüksek iskemleye oturduğu sırada, büfeci, ıslak paçasını göstererek: “Yoksa yere falan mı düştün?” diye sordu. Büfecinin imasıyla, bakışları ister istemez ıslak paçasına yönelmiş ve bir anda ağzından “bu pantolon benim değil, Rıza Efendi’nin” sözleri dökülmüştü. “Bu eski pantolon benim değil, ne zamandır üzerimde?” diye düşünüyordu bir yandan da. Sabah kalktığı anı hatırladı, giysi dolabından eline ilk gelen kıyafetleri alıp giyinmişti, yine de böyle bir pantolonu olmadığına emindi. Büfecinin “Rıza Efendi kim, tanıdığınız mı?” sorusu, ona bir anda nerde olduğunu hatırlattı. Sadece “hayır” dedi ve tezgahın üzerinde kendisini bekleyen sigara paketini aldıktan sonra, ücretini ödemek için elini cebine attı. Cepleri boştu. “Üzerime para almayı unutmuşum, sabah getiririm” diyerek, kendini dışarı attı.

Aynı telaş ve tedirginlik içinde, sokağı hızlı adımlarla geçti. Kendisini apartmana zar zor atmıştı. Dairesinin kapısını usulca açıp, yazı masasının üzerinde yanan

abajurun yaydığı sarı ışığa yöneldi. Paketi masaya bırakırken “hikâyeyi yarın bitiririm” diye geçti aklından. Beyninin içi yapış yapıştı ve bir saniye dahi ayakta durmaya gücü kalmamıştı. Rıza Efendi’nin yüzü beyaz kâğıttan dışarı taşmış, çatlayan dudaklarından “hayır, önce vazifeni tamamla!” sözcükleri derin inlemelerle dökülmüştü. “Lütfen rahat bırak artık beni!” yazar bunu çok sessiz söylemiş ve aynı çehreyle bir daha karşılaşmamak için ilk olarak yazı masasındaki ışığı söndürmüştü. Ardına bakmadan yatak odasına doğru ilerledi, tek istediği biraz uyumak, sadece uyumaktı.

Odanın kapısını açıp yan tarafındaki düğmeyi, karanlıkta eliyle buldu. Işık yanınca olduğu yere yığılıp kalmıştı. İhtiyar adam, yatağına sırt üstü uzanmış, ağrılar içinde inliyor, zayıf göğsü gayet yavaş bir şekilde inip çıkıyordu. Gözlerinin Rıza Efendi’yle buluşmasından korktuğu için ona bakmak ve daha fazla odada kalmak istemiyordu.

Ölümlle pençelesen biçare adamı orada bırakıp çalışma odasına koştu ve masanın üzerindeki ışığı yakıp, boş kağıdın yanında bekleyen siyah kalemle şunları yazdı:

“Bu teslimiyet, onun karşısında ölümü daha evcil, daha cazip hale getiriyordu. ‘Ölüm gelmeden önce haber verir, vermese de kul her daim ölümün kendine yakın olduğunu bilir’ derdi hep. Ölüme her an biraz daha yaklaştığı şu dakikalarda, haberi gelen bu misafiri en iyi şekilde ağırlamak istiyordu. Gittikçe dayanılmaz bir hal alan ağrıların dışı vuracak en ufak bir belirti görünmüyordu yüzünde. Misafire güler yüz göstermek düstûrunu son ana kadar elden bırakmamıştı. Gözleri bir ara duvarda asılı olan, kızının siyah etamin üzerine, simli sarı iplikle işlediği besmele-i şerîfe takıldı. Kurumuş dudakları, son bir gayretle kıpırdadı. Ve bu gecenin nihayeti, köy mezarlığına eklenecek bir isim daha olacaktı.”

Hikâyeyi bitirince derin bir nefes aldı. Sanki tüm ağırlıklarından kurtulmuştu. Rıza Efendi’nin istediği sonu yazmaktan memnun, yazı masasının ışığını söndürüp yatak odasına yöneldi. Yatağı sabah topladığı gibiydi. Üzerini değiştirecek kadar sabredemedi ve örtüyü kaldırıp yorgun vücudunu yatağının kollarına bıraktı.

Bu hikâyenin gâlibi Rıza Efendi olmadığı gibi, yazarı da değildi şüphesiz. Kimdir gâlip olan? Kim bilir... Aslında, Rıza Efendi kadar mağlûptu yazar da. Gün gelip kahramanının kendisine hesap sormayacağını uman bir yazar ancak mağlûp olabiliyordu. Üstelik, her yazdığı biraz kendisiyken. Ve her birimiz biraz Rıza Efendiyken. Gâlip olmak da mağlûp olmakla aynıydı bir bakıma.

Hikâyemin kahramanı olan yazarın bütün buhranları bana sirayet etmişti. O kahramanına hesap vermeyi başarmıştı, peki ya ben ne yapacaktım? Şimdi insanlar arasına karışmayı, anlamlı ya da anlamsız birkaç cümle duymayı her zamankinden daha çok istiyordum. Demir askılıktan hırkamı kapıp, ilkbaharın mukaddimesi olan demleri yaşadığımız şu günlerde yapabileceğim en iyi şeyi yaptım: İnsanlar arasına koştum. Biliyordum ki, dışarıda nice Rıza Efendiler, nice hayırsız evlatlar ve iz peşinde bir avcı gibi hikâyeye peşinde koşan nice yazarlar vardı. Belki hikâyemin kahramanı olan yazarla karşılaşacaktım, ayaklarında eski bir ayakkabı ve üstünde eski bir pantolon... Yakama yapışıp bana hesap soracaktı belki de... Ona ne cevap verecektim!?

MARK TWAIN

Türkçesi:
ASLINUR KARA

ADEMİN GÜNLÜĞÜNDEN ALINTILAR

II

On gün sonra- *Beni* felaketimizin müsebbibi olmakla suçluyor! Açık bir samimiyet ve dürtütlükle Yılanın onu yasak meyvenin elma değil de kestane olduğuna dair temin ettiğini söylüyor. Ben de öyleyse masum olduğumu çünkü hiç kestane yemediğimi söyledim. O da dedi ki Yılanın söylediğine göre “kestane” bayat ve kalıplaşmış şaka anlamına gelen mecazi bir terimmiş. Bunun üzerine rengim benzim attı, çünkü vakit öldürmek için pek çok şaka yapmıştım. Ben yaptığımda içtenlikle yeni olduklarını düşünüyordum ama pekala benimkilerde o türden şakalar olabilirdi. Tam felaket anında bir şaka yapıp yapmadığımı sordu. Ben de yüksek sesle olmasa da kendi kendime bir tane yaptığımı kabul etmek durumunda kaldım. O da şuydu. Şelaleleri düşünüyordum, kendi kendime dedim ki “Böyle büyük bir su kitlesinin aşağı doğru akışını görmek ne kadar muhteşem!” Sonra bir saniye içinde aklıma parlak bir fikir geldi ve ben de “Bu suyun yukarı tırmandığını görmek bir kat daha muhteşem olurdu!” diyerek onun dillenmesine izin verdim. Tam bu esprime gülmekten ölüyordum ki tabiatta korkunç bir savaş patladı, ölüm kol geziyordu. Kendi hayatımı kurtarmak için kaçmak zorunda kaldım. “İşte,” dedi zafer kazanmışçasına, “İşte bu; tam da yılanın bahsettiği olay, adının Birinci Kestane olduğunu söylemişti, yaratılış ile eş zamanlıymış.”

Ne yazık, meğerse gerçekten suçluymuşum! Ah, eğer zeki olmasaydım, böyle parlak bir şeyi hiç düşünmemiş olurdum!

Bir Yıl Sonra- Adını Kabil koyduk. Ben Erie’nin kuzey kıyılarında avlanmaktayken yakalamış onu; bizim yaşadığımız yerin iki ya da dört -bundan emin değil- uzağında ağaçların içinde yakalamış onu. Bazı tarafları bize benziyor belki bir akrabalığımız vardır. Bu onun fikri ama benim muhakememe göre hatalı. Boyutlarımızdaki farklılık bunun yeni ve farklı bir hayvan türü olduğu çıkarımını doğruluyor. Bir balık belki- ama onu sinamak için suya koyduğumda battı. Havva ne olduğunu saptamak için yaptığım deneyin bitmesine fırsat vermeden fırladı ve o şeyi sudan çıkarttı. Ben hâlâ onun bir balık olduğunu düşünüyorum ama Havva ne olduğunu önemsemiyor ve benim de yenisinden denememe izin vermiyor. Bunu anlayamıyorum. Bu yaratığın gelişi onun tüm mizacını değiştirdi ve onu deneylere düşman yaptı. Yeni yaratıkla diğer hayvanlardan çok daha fazla ilgileniyor ve bunun nedenini açıklayamıyor. Kafası altüst oldu – her şey bunu onaylıyor. Bazen balık şikayet edip suya gitmek isteyince gece yarısına kadar onu kollarında taşıyor. Böyle zamanlarda baktığı deliklerden dışarı su akıtıyor, balığın sırtına hafifçe vuruyor ve onu rahatlatmak için ağzıyla müşfik sesler çıkarıyor. Kaygı ve üzüntüsünü yüzlerce biçimde ele veriyor. Başka balıklara hiç böyle şeyler yaptığını

görmemiştim, bunlar beni epeyce zorluyor. Biz yerimizi yurdumuzu kaybetmeden önce de yavru kaplanları taşır onlarla oynardı ama o sadece bir oyundu; yedikleri onlara dokunduğunda böyle pervane gibi etraflarında dönmezdi.

Pazar- Pazar günleri çalışmıyor yalnızca yorgun bir hâlde yatıyor ve balığı üzerine alıp yuvarlanmayı seviyor; onu eğlendirmek için aptalca sesler çıkarıyor, pençelerini ısırmaya çalışıyor, bu hareketi yarattığı güldürüyor. Daha önce gülebilen bir balık görmemiştim. Bu beni şüpheye düşürüyor... Ben de Pazar günlerini sevmeye başladım. Tüm hafta boyunca birine nezaret etmek bedeni o kadar yoruyor ki. Daha çok Pazar günü olmalı. Eskiden çok vardı ama şimdi tek tük ele geçiyor.

Çarşamba- Bu bir balık değil. Ama tam olarak ne olduğunu da çıkaramıyorum. Tatmin olmayınca tuhaf, şeytani sesler çıkarıyor ve böyle zamanlarda “gu -gu” diyor. Bizlerden biri değil çünkü yürüyemiyor; bir kuş değil çünkü uçamıyor; bir kurbağa değil çünkü zıplayamıyor; yılanda değil çünkü sürünemiyor; Yüzüp yüzemediğine bakma şansını bulamamış olmama rağmen balık olmadığından emim. Yalnızca yatıyor, çoğunlukla sırtüstü ve bacakları havada. Daha önce hiç böyle yapan bir hayvan görmedim. Bunun bir muamma olduğuna inandığımı söyledim ama Havva ne anlama geldiğini bilmeden yalnızca kelimeye hayran oldu. Benim muhakememe göre bu ya bir muamma ya da bir çeşit böcek. Şayet ölürse götürüp düzeneğine bakacağım. Beni bu kadar şaşırtan bir şeyle hiç karşılaşmamıştım.

Üç Ay Sonra- Şaşkınlığım azalacağı yerde çoğalıyor. Çok az uyuyorum. Yatmayı bıraktı şimdi dört ayağının üstünde yürüyor. Ama yinede diğer dört ayaklı hayvanlardan farklı, ön ayakları olağandan daha kısa; sonuç olarak vücudunun büyük bir kısmı rahatsız edici bir şekilde dışarıya doğru çıkık ve bu da hiç hoş bir görüntü değil. Birçok yönden bizim gibi yapılandırılmış, ama yürüyüş biçimi bizim türümüzden olmadığını gösteriyor. Kısa ön ayaklar ve uzun arka ayaklar gösteriyor ki bu yaratık kanguru ailesinden ama aynı zamanda başka türlerin çeşitli özelliklerini de taşıyor; çünkü gerçek bir kanguru zıplar ama bu zıplamıyor. Yine de bu daha önce kategorize edilmemiş, garip ve ilginç bir çeşitlilik. Bu keşfi ben yaptığımdan ismimi ona ekleyerek bu keşfin haklı onurunu teminat altına almayı doğru buldum ve böylece ona *Kangaroorum Adamiensis* adım verdim. ... Geldiğinde çok küçük olması gerekiyor çünkü o zamandan beri fazlaca büyüdü. Şimdi geldiğinin beş katı büyüklüğünde olmalı. Tatmin olmadığı zamanlarda geldiği zaman çıkardığı sestten yirmi iki ila otuz sekiz kat daha fazla ses çıkarıyor. Baskı bunu azaltmıyor tamamen ters etki yapıyor. Bu nedenle ben düzenden vazgeçtim. Havva onu ikna ederek susturuyor bir de daha önce ona vermeyeceğini söylediği şeyleri vererek. Daha önce de belirtmiştim o eve ilk geldiğinde ben yoktum ve Havva bana onu ormanda bulduğunu söylemişti. O yaratıktan tek bir tane olduğunu düşünmek saçma ama öyle olmalı. Çünkü haftalardır diğerine arkadaşlık etmesi için- o takdirde daha sessiz ve daha kolay ehlileşmiş olacak- ve ondan bir tane daha bulup koleksiyonuma katmak için kendimi parladım. Ancak ne bir tane bulabildim ne de bir tanesinin izini bulabildim. Hepsinden tuhafı da ayak izi bile bulamadım. Başka çaresi yok yerde yaşamak zorunda; nasıl hiç iz bırakmadan gezebiliyor? Bir düzine tuzak kurdum ama onlar da işe yaramadı. O hariç bütün küçük hayvanları yakaladım; sanırım, hayvanlar genellikle tuzağın içine meraktan giriyorlar, orda sütün ne aradığını görmek için. Kesinlikle o sütü içmiyorlar. ❧

ERNEST HEMINGWAY

Türkçesi:
MUHAMMED YASİR OKUMUŞ

BİR GÜNLÜK BEKLEYİŞ*

Biz hâlâ yataktayken pencereleri kapatmak için odaya geldi ve ben onu hastaymış gibi gördüm. Titriyordu ve yüzü bembeyazdı; acı çekiyormuşcasına yavaşça yürüdü.

“Sorunun ne, Schatz?”

“Başım ağrıyor.”

“En iyisi sen yatağa dön.”

“Hayır ben iyiyim.”

“Sen yatağa git. Ben de giyinince seni göreceğim.”

Fakat alt kata geldiğim zaman giyinmiş, ateşlenmiş oturuyor, çok hasta bir vaziyette ve dokuz yaşında çok perişan bir erkek çocuk gibi duruyordu. Elimini alnına koyduğum zaman ateşi olduğunu gördüm.

“Yukarı, yatağa git,” dedim, “Sen hastasın.”

“Ben iyiyim,” dedi.

Doktor geldiği zaman Schatz’ın ateşini ölçtü.

“Kaç?” diye sordum.

“Yüz iki.”

Alt katta doktor, hastaya verilmek üzere kullanım kılavuzlarıyla birlikte değişik renkte kapsüller içinde üç farklı ilaç bıraktı. Biri ateş düşürücü, bir diğeri müshil, üçüncüsü ise vücuttaki asit ortamını ortadan kaldıracı ilaçtı. Doktor, grip mikroplarının sadece asit ortamında var olabileceğini anlattı. Grip hakkında herşeyi biliyor gibiydi ve ateş yüz dört dereceye çıkmadığı sürece korkulacak hiç bir şeyin olmadığı söyledi. Bu hafif bir grip salgınıydı ve zatürreye yakalanmadıkça hiç bir tehlike yoktu.

Odaya geri dönerek çocuğun ateşini kâğıda yazdım ve çeşitli kapsüllerin verilme saatini gösteren bir not hazırladım.

“Sana okumamı ister misin?”

“Olur. Eğer istersen,” dedi çocuk. Yüzü bembeyazdı ve gözünün altında koyu bölgeler vardı. Yatağa hareketsiz uzandı ve olanlardan çok ayrı bir dünyada görünüyordu.

Howard Pyle’ın *Book of Pirates* adlı kitabından bazı pasajları yüksek sesle okudum; fakat onun okuduklarımı takip etmediğini gördüm.

“Kendini nasıl hissediyorsun, Schatz?” diye sordum.

“Şimdiye kadar nasılsa aynen öyle,” dedi.

Başka bir ilaç kapsülünü verme zamanı gelsin diye beklerken yatağın dibine oturdum ve kendi kendime biraz okudum. Uyumak onun için gayet tabii olacaktı, fakat ona baktığımda yatağın ayak ucuna bakıyordu, hem de acayip bir şekilde bakıyordu.

“Niye uyumayı denemiyorsun? Ben seni ilaçlar için uyandırırım.”

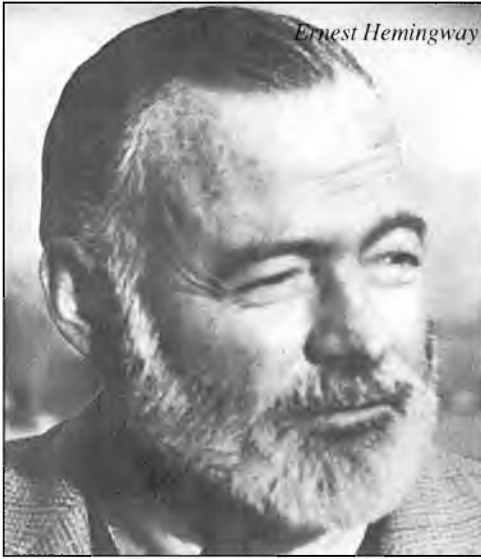
“Uyumaktansa oturmayı yeğlerim.”

Bir müddet sonra bana, “Sıkılırsan burada benimle oturman gerekmez baba.”

“Hayır, sıkılmıyorum.”

“Hayır, demek istediğim, eğer canımı sıkacaksa burada kalmak zorunda değilsin.”

Muhtemelen biraz başı dönüyor diye düşünüyordum ve saat on birde kapsülü verdikten bir müddet sonra bir süreliğine dışarı çıktım.

Aydınlık ve soğuk bir gündü, yerler donmuş karla kaplıydı; bu yüzden bütün çıplak ağaçlar, çalılar, çimler ve çıplak yer buzla verniklenmiş gibi görünüyordu. Küçük İrlanda ferma köpeğini donmuş çayın kenarında yürüyüşe çıkarmak için yanımda götürdüm, fakat donmuş yüzeyde yürümek ve durmak çok zordu, kırmızı köpek düşüyor ve kayarak ilerliyordu, ben iki kez yere çok sert bir şekilde düştüm, oysa eskiden silahımı bırakır ve buzun üzerinde kayardım.

Çalılıklarla kaplı yüksek bir balçık sahilin altında bir bıldırcın sürüsünü kovaladık ve ben ikisini sahilin başından gözden uzaklaşmaya çalışırken öldürdüm.

Sürünün bir kısmı ağaçlara kondu, fakat onların çoğu çalılıkların içine dağıldı ve onlar uçup havalanmadan önce birkaç kez buzla kaplı çalılık kümelerine tırmanmak gerekli idi. Bir yandan onların zor hareket ettikleri buzlu, esnek çalılıklar üzerinde sendeliyerek dengede durmaya çalışırken bir yandan da avlanmaya çalışıyordum. Bu hâlde iken kendim ortaya çıkarak ikisini öldürdüm, beş tanesini de kaçırdım, eve yakın bir bıldırcın sürüsü bulmaktan memnun geri yola çıktım ve ben öyle mutluydum ki başka bir gün bulmak ve avlanmak için geriye pek çok bıldırcın kalmıştı.

Evdekiler çocuğun, hiç kimsenin içeri girmesini kabul etmediğini söylediler.

“İçeri giremezsin,” dedi. “Benim neyimim olduğunu anlamamalısn.”

Ona yaklaştım ve onu aynen bıraktığım şekilde buldum, beyaz yüzlü, fakat yanaklarının üstü ateşten dolayı kızarmış, kilitlenmişcesine hâlâ dikkatle yatağın ayak ucuna bakıyordu.

Ateşini ölçtüm.

“Kaç?”

“Yüz gibi bir şey,” dedim. “Yüz iki nokta dört idi.”

“Yüz ikiydi,” dedi.

“Kim dedi?”

“Doktor.”

“Ateşin normal,” dedim. “Endişe edilecek birşey yok.”

“Endişe etmiyorum,” dedi, “fakat düşünmekten kendimi alamıyorum.”

“Düşünme,” dedim. “Şimdilik keyfine bak.”

“Keyfime bakıyorum,” dedi ve dosdoğru ileri baktı. Birşey konusunda kendini açıkça sıkıyor, kendine hakim olmaya çalışıyordu.

“Şunu suyla al.”

“İyi geleceğini düşünüyor musun?”

“Elbette iyi gelecek.”

Oturdum ve *Pirate* adlı kitabı açtım ve okumaya başladım, fakat onun dinlemediğini gördüm, bu yüzden okumayı bıraktım.

“Ne zaman öleceğimi düşünüyorsun?” dedi.

“Ne?”

“Ölmeden önce ne kadar zamanım var?”

“Ölmeyeceksin. Senin sorunun ne?”

“Evet öleceğim. Doktorun yüz iki dediğini duydum.”

“İnsanlar yüz iki derecelik bir ateşle ölmezler. Bu saçma bir konuşma tarzı.”

“Biliyorum, ölürlər. Fransa’da okulda iken çocuklar bana, kırkdört derecede yaşıyamazsın, dediler. Benimki ise yüz iki.”

Bütün gün ölmek için beklemişti, sabah saat dokuzdan beri.

“Zavallı Schatz,” dedim “Zavallı sevgili Schatz. Bu derece meselesi, miller ve kilometreler gibidir. Sen ölmeyeceksin. Bu farklı bir termometre. Şu termometrede otuz yedi normal. Bunun gibilerinde ise, doksan sekiz.”

“Emin misin?”

“Kesinlikle,” dedim. “Bu miller ve kilometrelere benzer. Bilirsin, arabayla yetmiş mil gidince kaç kilometre yaparsın?”

“Oh” dedi.

Fakat onun yatağın ayak ucuna dik dik bakışı yavaşça gevşedi. Kendi üzerindeki hakimiyeti de azaldı; nihayet ertesi gün kendine hakimiyeti epey azalmıştı ve önemsiz küçük şeyler için bile ağladı. ❧

* “A Day’s Wait”. Bkz. Ernest Hemingway, *The Complete Short Stories of Ernest Hemingway*, Charles Scribner’s Sons, New York 1987, ss. 332-334.

ÖYKÜCÜLER VE ÖYKÜ KİTAPLARI SÖZLÜĞÜ-6

HÜSEYİN ÖMER
SU LEKESİZ

(CAN-DÜN)

CANDAŞ, ÖMÜR

1941'de İzmir'de doğdu. İlk ve ortaokulu İzmir'de okudu. İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. Yayıncılıkla uğraştı. Kuruluşlarına katıldığı yayınevlerinde yazar ve yönetmen olarak çalıştı, danışmanlık yaptı. İlk öyküsü 1957'de *Varlık* dergisinde yayımlandı. Öykü kitabı dışında, *Nasrettin Hoca* adlı manzum hikaye, ders ve çocuk kitapları da var.

Öykü Kitabı:

Ölümsüzlüğün Sesi (Cadde, İst. 2004, 7 öykü: Gemilere Özlem; Saman Altındaki Su; Korku, Yağmur, İşçiler; Gece Güneşi; Yolcu; Duvar; Geçitler)

CAYMAZ, ONUR

1977'de yılında İstanbul'da doğdu. Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Elektronik-Bilgisayar Bölümü'nü bitirdi. Amatör olarak tiyatro ve şarkı sözü yazarlığı yaptı. Şiirleri başta *Adam Sanat* olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlandı. 1999 yılında Gençlik Kitabevi'nin açtığı öykü yarışmasında "Hayalperistanbul" adlı öyküsü birinci oldu. 2000 yılında Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülü'nü aldı. 2002 yılında Haldun Taner Öykü Ödülü'nde ikinci oldu. Öykü kitabı dışında, *Seni Hatırlatan Yıldızlar* (2004) adlı roman, *Kah ve Rengi* (2000), *Bak Hâlâ Çok Güzelsin* (2004) adlı şiir kitapları da var.

Öykü Kitabı:

Ezilmiş Leylaklar Kitabı (Doğan, İst. 2003, 14 öykü: Yaz Tatili; Elim Sende; Sarı Zarf; Ezilmiş Leylaklar Yıllığı; Ayçöreği; Eniştelili Öyküler; İstiklal Caddesi; Cennet'te İnecek Var; Bir Faik Portresi; Gelin Çiçekleri; Kemal'in Karanfilleri; Veda Vapurları; Benim Virgüllerim; Nokta; Bir Solgun Masal)

CEHİZ, NEŞE

1958'de Ordu'da doğdu. Ankara Üniversitesi Eczacılık fakültesini bitirdikten sonra biyokimya dalında ihtisas yaptı, halen İstanbul'da Taksim Hastanesi'nde çalışıyor. İlk şiiri 1990'da *Varlık*'ta çıktı. Şiir ve öyküleri *Varlık*, *Gösteri*, *Yaşasın Edebiyat* dergileri başta olmak üzere birçok dergide yayımlandı. Yazdığı radyo oyunları TRT İstanbul Radyosu'nda seslendirildi. Devlet Tiyatroları edebi kurulundan geçerek sahnelenmeye değer bulunan 3 tane de sahne oyunu bulunan Çehiz, aynı zamanda televizyonlara dizi film öykü ve senaryosu da yazdı. Öykü kitapları dışında, *413 Yaşadı mı?* (1993), *Yalan Roman* (1995) adlı romanları da bulunan Ce-

hiz, *Evlilik Cüzdanını Buruşturarak Öyküler*'iyle 1991 yılı Akademi Kitapevi Öykü Ödülünü aldı.

Öykü Kitapları

Evlilik Cüzdanlarını Buruşturarak Öyküler (Varlık, İst. 1992, 8 öykü: Durak; Her Şeyin Belirsizleştiği Bir Öğleden Sonrının Belirginliği; Yazar; Kadın ve Kedi; Kuş Bilimci; Dördüncü Kadının Öyküsü; Dolu Yatak-Boş Yatak; Sürükleyen Bir Gece Mektubundan Alıntılar; Üç Sıra Raf)

Fasulyeden Aşklar (1996)

Bakire Kızlar ve Ötekiler (İnkılap, İst. 2003, 12 öykü: Bazı Lekeler Zor Çıkar; Bi Sigara Verir misin Tatlım? Senin İçin Deliriyorum; Raggae Sever misiniz? Ska Dinler misiniz?; Alev'in sıcacık Kulübesi; Binbir ve Nurperi ve Perili Köşek; Formika Yatak Odası; İlk Göz Ağrısı; Ağzıma İşemeni İstiyorum; Kitabından Öptüm Seni; Motorkız Anlatıyor; Melike'nin Saçlarını Savuruşu; Serçe Parmağı)

Beni Odana Götür (İnkılap, İst. 2004, 11 öykü: Beni Odana Götür; Kurtlu Kaşar; Ohhh! Nasıl da Seninim; Çiçekli Emprime Elbise; Şeytan; Piliç ve Kemikler; Tablodaki Şemsiyeler; Üzgünüm Hülya; Tati Metroda; Nişanlım Beni Neden Terketti?; Kadınların Sevmediği Felsefeci)

CEMİL SÜLEYMAN (ALYANAKOĞLU)

1886'da İstanbul'da doğdu. Beyazıt Kalender Çeşmesi Mektebi'nde başlayan öğrenimini, babasının mesleği nedeniyle Arabistan'ın çeşitli ketlerinde sürdürdü. Halep İdadisi'ni bitirdi (1903). Beyrut Amerikan Üniversitesi'nde başlayan tıp öğrenimini İstanbul'da tamamladı (1911). Karantina İdaresi'nde başladığı hekimlik görevini Cidde, Karaman ve Tebük'te sürdürdü. Başkan ve I. Dünya savaşlarında Yanya, Arabistan, Batum'da, Ulusal Savaş'ta Antalya, Cumhuriyet'ten sonra Çanakkale ve Samsun'da hekimlik ve sıhhiye müdürlüğü yaptı. Hekimliğe Suriye, Hicaz, Arabistan'da, (1927-34), Devlet Deniz Yolları'nın yolcu gemilerinde devam etti (1935-40). Fecr-i Ati'cilerden olan Cemil Süleyman'ın yazı hayatı düzyazı-şiiirlerle başladı. Öykü kitapları dışında, *Siyah Gözler* (1911) adlı bir kitaplaşmış ve diğerleri tefrika halinde kalmış romanları da bulunan Cemil Süleyman 1940'da İstanbul'da öldü.

Öykü Kitapları:

Timsal-i Aşk (Fecr-i Ati Kütüphanesi, İst. 1325/1909)

Ukde (Resimli Kitap Matb., İst. 1328/1909)

CEYHAN, KIRKOR

1926'da Sivas'ta doğdu. Zara'da Gazi ve

Cumhuriyet ilkokullarında, Sivas Ortaokulu'nda okudu. Maddi imkansızlıkları nedeniyle öğrenimine devam etmeyip terzi çırağına başladı. 1949'da İstanbul'a yerleşti. Baba Varjabed Simon ve Surp Hovhannes Ermeni kiliselerinde zangoçluk yaptı. Çarşıkapı'da açtığı terzi dükkânını işletti. 1965'te Ermenistan'a on aylık bir göçten sonra yeniden İstanbul'a dönüp, Beyoğlu'nda terzi dükkânı açtı. Emekli olduktan sonra (1980) sık sık İstanbul'a da dönerek çoğunluk Fransa ve Almanya'da yaşadı. Sabahattin Ali ve Kemal Tahir'le dost olan Kirkor Ceyhan 1999'da Bonn'da öldü.

Öykü Kitapları:

Seferberlik Türküleriyle Büyüdüm (Aras, İst. 1996, XXIV dizi öykü)

Atını Nalladı Felek Düştü Peşimize (Aras, İst. 1999, 6 öykü: Can Yerini Yadırdı; Küpçü Hoca; Sivas Elllerinde...; Mebus Ispanağı; Pite Ebe ile Torunu; Avşarlı'nın Fırını)

Kapıyı Kimler Çalıyor (Aras, İst. 1999, 24 öykü: İki Elim Kalkmaz Oldu Dizimden/Bilmem Amelimden Bilmem Özümünden; Bozuk Şu Cihanın Pergeli Bozuk/Yazık Şu Geçen Ömrüme Yazık; Göç Göç Oldu Göçler Yola Düzüldü; Kim Bilir Nerde Kalır Ölümüz?; Can Emanet Hiç Kimseye Yük Olmaz/Bu Dünyaya Gelen Gitmek İçindir; Fükaranın Gözü Kanlı Yaş Oldu!; Çare Yok, Yiğidin Alınına Yazılan Gelir; Bülbülün Vatanı Bahçeler Bağlar/Menfinin Mekanı Ahırlar Hanlar...; Aduya İntikam Kalır mı Deme/Herkes Ettini Bulması Vardır; Dermanı Yoğidi, Sende Bu Derdin/Umut Verip Bağrım Delip Neylersin; Bize Eden Bu Dünyada/Bulur Amma Neden Sonra; Bencileyin Derdin mi Var/Göz Yaşları Akan Dağlar; İnsanlar Doludur, Hali Değildir; Düzüp Yer Etniştik Bağı Bostanı/Bütün Emegimiz Hiç Oldu Gitti; Mor Menevşe Lale Sümbül Bağlarda/Açılıp Goncalar Bitmek İçindir; Bir Başına Olsam Gam Çekmez İdim/Bir Ben Değil Cümle Alem Perişan; Ey Kalender Şikâyetin Bitmiyor/Ya Delisin, Ya da Aklın Yetmiyor; İskilip Üstünde Anam Bir Kara Bulut/Asmaya Götürüyorlar Üç Baba Yiğit; Ölen Ölür Kalan Sağlar Yollar İçindir; Yurdundan Ayrılanın/Kırk Çeşit Bela Gelir Başına/En Küçüğü Ölüm; Hasretimiz Kıyamete Kaldı Hey!; El Çekti Alemde Gitti Arifler/Bu Dünyanın Ne Olduğu Bilindi; Yapılmış Yıkılmış Hane Harâbız/Abat Olsak da Bir Olmasak da Bir; Bir Kulun Başına Gelmesin Bela/Ne Arayan Olur Vallah, Ne Soran Olur; Kör Olsun Gurbetin Kahır Bitmedi; Gidemem Sılaya, Çilem Yetmedi)

CEYHUN, ABDULKADİR

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Yeni Elbiseler (1958)

CEYHUN, CEMİRTAŞ

1934'te Adana'da doğdu. Adana Erkek Lisesi'ni, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi (1959), bir süre Adana Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü'nde çalıştı, İstanbul Mimarlar Odası'nda genel sekreterlik, *Mimarlık, Teknik Güç, Edebiyat Cephesi* dergilerinde yazı işleri müdürlüğü, *Politika* gazetesinde genel yayın müdürlüğü yaptı. Edebiyat hayatına, Adana'da çıkan *Bugün* gazetesindeki bir öyküsüyle başladı (1953). Sonraki öykü ve yazıları *Yeni Ufuklar, Seçilmiş Hikâyeler, Dost, Yeditepe, Mavi, Ataç, Varlık, Yelken, Pazar Postası* dergilerinde, *Milliyet, Cumhuriyet, Yeni Adana, Vatan, Demokrat, Politika* gazetelerinde yer aldı. Politika yazılarında Okan Gündüz, Ozan Karataşlı imzalarını da kullandı. Öykü kitapları dışında *Asya* (1970), *Yağmur Sıcağı* (1976), *Cadı Fırtınası* (1982) adlı roman, gezi-anı ve çok sayıda siyasi inceleme-araştırma ve deneme kitabı bulunan Ceyhun, *Asya*'sıya 1970 TRT Roman Başarı Ödülü'nü, *Çamasan* ile 1972 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Apatman* 1975 TDK Öykü Ödülü'nü kazandı.

Öykü Kitapları:

Tanrıgillerden Biri (Ataç, İst. 1961, 3 öykü: Düşüncesizler; Sessizlik –Piyangoman-; Bir Tanrı Vardı;)

Sansaryan Hanı (Barış, İst. 1967; *Milliyet*, İst. 1996, 6 öykü: Patriyot Hayatı Sansaryan Hanı'nı Anlatıyor; Sansaryan Hanı; Babamın Saçları; Turna Kuşu Katlamak; Leylâ; Piyangomanlar)

Çamasan (Sinan, İst. 1972; Yazko, İstanbul 1983, 7 öykü: Sultan Kurban; Çamasan; Çamur; Namlı Ağam; Velesbit; Gebe; Bin Yıllık Öykü)

Apatman (Cem, İst. 1981, 3 öykü: Apatman; Kuranşâ Ana; Yirminci Yüzyıldan Masallar I: Kuşlar, II: İnsancıklar)

Ada'nın Kuşu (Cem, İst. 1975)

Avşalı Çocuk (Işık, Ank 1979, 8 öykü: Ama, Belki Yarın Anlarlar...; Avşalı Çocuk; Horozlu Ayna; Güngör Amca, Köpekbalığı ve Deniz; Yılanı Öldürmek; Öyle Güzel Yağıyordu ki Kar...; Gelincik; Savaş ve Küçük Barış)

Savaş ve Küçük Barış (AbeCe, İst. 1979)

Horozlu Ayna (Cem, İst. 1981)

Babam ve Oğlum (Cem, İst. 1985; Sis Çanı,

İst. 1997, 7 öykü: Babam ve Oğlum; Belki Yarın Anlarlar; Haşmet Öğretmen; Hele Çocuklar Büyüsün; Leonidas Usta; Güngör Amca, Köpekbalığı ve Deniz; Göçmen Kuşlar)

Eylül Öyküleri (Cem, İst. 1987, 7 öykü: Apohan; "Yok Gençlikli"lerden Biri; Sıkıdüzen; Halil Ya da Hartwig; Körebe; Rüşvet; Ayı İzi)

Ayı İzi (Sis Çanı, İst. 1997, 8 öykü: Rüşvet; Sıkıdüzen; Yok Gençlikli"lerden Biri; Halil Ya da Hartwig; Körebe; Düğün; Apohan; Ayı İzi)

Belki Yarın Anlarlar (Dünya, İst. 2003, 10 seçme öykü: Piyangomanlar; Babamın Saçları; Sultan Kurban; Çamur; Belki Yarın Anlarlar; Babam ve Oğlum; Leonidas Usta; Rüşvet; Apohan; Ayı İzi)

CEYLAN, İSMAİL FATİH

1962'de Kütahya'da doğdu. Tavşanlı Endüstri meslek Lisesi'ni bitirdi. Özel kuruluşlarda, *Yörüngen* dergisinde (1983-1991) çalıştı. Halen *Milli Gazete*'de çalışıyor.

Öykü ve yazıları, *Milli Gazete, Yeni Asya, Yeni Devir, Tercüman* gazeteleriyle, *Aylık Dergi, Sur, Gökyüzü, Tohum* dergilerinde yer aldı. Yapma Çiçekler'iyle 1996 Ömer Seyfettin Hikâye Ödülü'nü kazandı.

Öykü Kitapları:

Hayırsız Evlat, Son Sabah (1981)

Bu Kafayla Düzelemeyiz (İnkılâb, İst. 1992, 13 öykü: Cezaevinde Mahkeme Var; Ben Ne Diyordum Yavrum; Yaz Kızım; Hiç Konuşmayan Adam; Güncel Bir Aşk Hikâyesi; Sizin Bankanız Var mı?; Köyün Hocası; Büyük Adam; Minarede Bir Deli; Sosyetik Jale Hanım; Sağır Sultan; Bu Kafayla Düzelemeyiz; Mezarına Küçük Su Dökülecek Kral)

Suskunlar (1993)

Yapma Çiçekler (1996)

İnsan Görmemiş Hayvanlar (1996)

CILGA, ABBAS

1935'te Sivas'ta doğdu. Yıldızeli Pamukpınar Köy Enstitüsü'nü (1957), İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi (1964). Sakarya, Ağrı, Konya ve Yozgat'ta ilkökul öğretmenliği, müfettişlik ve Milli Eğitim müdür yardımcılığı ve rehber öğretmenlik yaptı (1975-84). Öyküleri çoğunlukla *Milliyet Çocuk* dergisinde yer alan ve çocuk romanı ile fabl-masal, manzum öykü kitapları da bulunan Cılga, 1996'da İstanbul'da öldü.

Öykü Kitapları:

Dedemin Öyküleri (Kültür Bakanlığı, Ank. 1979)

Atmacalar Ağladı (Büyük, İst. 1980)
Masa Üstündeki Karga (Bilge, İst. 1983)
Küçük Gezin (Yuva, İst. 1986)
Sıpanın Dört Yıllığı (Gendaş, İst. 1990)
Han Yaptırma Yarışı (Orhan, İst. 1990)
Yıldız Tarlası (Orhan, İst. 1990)
Bülbüller Özgür Olsun (Orhan, İst. 1990)
Özgürlüğün En Yücesi (Orhan, İst. 1990)
Karaçalma (Gerçek Sanat, İst. 1992)
Gönlümde Büyüyen Serçe (Gendaş, İst. 1995)
Filiz'in Kızı (Gendaş, İst. 1995)
Gece Meleyen Keçi (Gendaş, İst. 1995)
Yere İnen Yıldız (Gendaş, İst. 1995)
Pondiyi Yok Eftiler (Gendaş, İst. 1995)
Arının Düşü (Gendaş, İst. 1995)
Çalınan Köprü (Gendaş, İst. 1995)

CİLİZÖĞLU, TANJU

1936'da Sivas'ta doğdu. Vefa Lisesi'ni bitirdi. *Vatan* gazetesinde gazeteciliğe başladı, *Şehir*, *Her gün*, *Yeni İstanbul*, *Tercüman*, *Yeni Gün*, *Akşam* gazetelerinde yazar, muhabir, yazı işleri müdürü olarak çalıştı, *Tiyatro 76* ve *Edebiyat 81* (1981-83) adlı dergileri çıkardı. Edebiyat hayatı *Oniç* dergisinde yayımlanan öykü, deneme ve eleştirileriyle başladı. Öykü kitapları dışında anı-röportaj, derleme kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Hoş Amerika (Garanti Matb., İst. 1968, 6 öykü: Hoş Amerika; Bay Polis Şefi; Mor Hoca; Nallı Sülman; Sazlı Damdan Bir Durmuş Hasan; Su)
Memleketimden İnsan Hikâyeleri (Üç, İst. 1972, 6 öykü: Hırsız; Mehdi; Bekçi İsmail; Engerekler; Bir Ölü; Sekiz Gül; İki Hırsız; Keramet Bey)
Balyoz (Tel, İst. 1974, 1 uzun öykü: Balyoz)

CİVELEK, MUZAFFER

1942'de Giresun'da doğdu. Gedikpaşa Ortaokulu'nu (1957), İstanbul Erkek Lisesi'ni (1961), İktisadi Ticari İlimler Yüksek Okulu'nu bitirdi. Ziraat Bankası'nda çalıştı. Atatürk Üniversitesi'nde işletme dalında doktora yaptı. Yunus Emre ile ilgili bir inceleme kitabı da bulunan Civelek'in öyküleri çoğunlukla *Hareket* dergisinde yer aldı.

Öykü Kitabı:

Köle Bacası (Hareket, İst. 1967, 10 öykü: Köle Bacası; Kalabalıklarda Unutulan Adam; Nazife; Öğlen Sıcağı; Bir Kenar Mahalle Hikâyesi; Şehir ve Ben; Kırklar, Zaman ve Ötesi; Almyazısı; Bayat Dünya; Toprak Damların Çileli Kadını)

CORAL, MEHMET

1946'da İzmir'de doğdu. Tam adı: Mehmet Gündüz Coral'dır. İzmir Maarif Koleji'ni (1967), İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi (1972). Amsterdam Üniversitesi'nde ve Lahey Uluslararası Akademisi'nde çokuluslu şirketler konusunda yüksek lisans yaptı. Açık Radyo'da "Zaman Tayyaresi" adlı programı hazırladı. Radikal gazetesinde köşe yazıları yazdı. Öykü kitapları dışında, *Işıklı Yazısın Sonsuza Adım* (2001) adlı bir roman ve *Ölüm Satanlar* (2000) adlı bir inceleme kitabı da bulunana Coral halen İstanbul'da yaşıyor.

Öykü Kitapları:

Bizans'ta Kayıp Zaman (Milliyet, İst. 1998, 15 öykü: Sol Invictus; Lausus Sarayı; İlahî Bilgeğin Çöküşü; Aspasmos (Son Buse); Gerçek Haç; Colossus: Düşmüş Tanrı; Cehennem Ateşi; Arena Kralı Porfirius; Bardas ve Bulgar; Romanos'un Gözleri; Arabın Uçuşu; Anemas İçin Bir Zindan; Poli'nin Namusu; Baskın Basanıdır; Kraliçenin Son Günü)

Konstantiniyye'nin Yitik Günceleri (Doğan, İst. 2003, 13 öykü: Boğazkesen; Cambazhane Kapısı; Epistola Ad Mahumetem II; Mimar "Atik" Sinan; Cehennem Prensi Vlad; Calabrialı Occhiali; Yaradan'ın Sadası; Islak Mezar; "Bütün Karındaşlarım Boğula!"; Doğu'nun Sultanı, Batı'nın İmparatoriçesi...; "Sır Altı"ndaki Cennet Bahçeleri; Natır Besime; Çift Başlı Kartalın Son Uçuşu)

Sonsuz Meltem (Doğan, İst. 2000)

COŞKUN, AYFER

1941'de Elazığ'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Elazığ'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul Belediyesi Hukuk İşleri Müdürlüğü'nde çalıştı. Siyasi nedenlerle yaklaşık dokuz sene yurt dışında ikamet etti (1984-1995). Paris'te *Gazete* adlı Fransızca-Türkçe dergiyi çıkardı (1992-93). Öykü ve denemeleri *Adam Sanat*, *Gösteri*, *Milliyet Sanat*, *Adam Öykü*, *Cumhuriyet Kitap* ve *Radikal*'de yer aldı.

Öykü Kitapları:

Gözlerini Değiştirsinler Çocukların - Öykünmeler (Belge, İst. 1989, 9 öykü: İsimsiz bir öykü; Gözlerini Değiştirsinler Çocukların; Bu Masalı Sevmedim; Dönecek Akşama, Akşama Dönecek; Yaralı Bir Ceylan Gibi; Martılara Bakarken; Bir Daha Görmeyecek miyiz? Şimdi Selimiye'den Vapura Binmek Vardı; Yüzlerce Ortanca Açtı Birden)

Duran Zaman (Belge, İst. 1999, 12 öykü: Sandığım Senin; Bir Mektup; Kör'ün Masalı; Ha-

fo'nun Masalı; Gönül Yaralı Anneanne; Kına Kaşığı; Bozo'nun Seçimi; Bir Sonbahar İkindsinde; Babasına Söyleyecek; Başkasının Nişanlısına Mektuplar; Orda Bir Köy Var; Duran Zaman)

COŞKUN, M. EROL

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Acının Dili Kadın (Peri, İst. 2002)

CÖMERT, KAZIM

1956'da Erzincan'da doğdu. Çanakkale Gökçeada Öğretmen Okulunu bitirdi (1974). Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde öğretmenlik yaptı. 1980'de Hollanda'ya yerleşti ve mesleğini burada sürdürdü. İlke dergisi Öykü Ödülü ile NPS Türkçe Programı Öykü Ödülü'nü kazandı.

Öykü Kitapları:

Islak Raylar (Sorum, İst. 1992)

Çiğirim (Bumerang, İst. 2000, 15 öykü: Bir Mahkum; Bayram; Çiğirim; Yangın; Transfer Damat; Seni Cenazeme Davet Ediyorum; Kuzey Deniz Balıkları; Ablam Kaçtı; Eşek İşi; Oğlan Hasta; Öğretmenler Günü; Amca Kızı; Korku; Yedek Gelin; Basamak Yarışması)

CUMALI, (AHMET) NECATİ

1921'de Makedonya'da doğdu. Ulusal Savaş'tan sonraki mübadelede ailesi ile birlikte İzmir'in Urla ilçesinde yerleşti. Urla Şehit Kemal İlkokulu (1932), İzmir Öğretmen Okulu (1935) ve Atatürk Lisesi'nde (1938) okudu. İstanbul Hukuk Fakültesi'ndeki yüksek öğrenimini Ankara'da Hukuk Fakültesi'nde tamamladı (1941). Ankara MEB Yayınlar ve Güzel Sanatlar müdürlüklerinde çalıştı (1944-45). İzmir ve Urla'da serbest avukatlık (1950-57), Paris basın ataşeliğinde memurluk (1957-58), İstanbul Radyosu'nda redaktörlük (1959-63) yaptı. İstanbul'a yerleşti (1970).

Edebiyat hayatı, 1939'da *Urla Halkevi* dergisinde yayımlanan bir şiiriyle başladı. Öykü, şiir ve yazıları 1939'dan itibaren *Ocak*, *Varlık*, *Servet-i Fünun*/*Uyanış*, *Küllük*, *Yeni İnsan*, *Ülkü*, *Ankara*, *Yücel*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yenilik*, *Yeditepe* dergileriyle *Ulus* ve *Dünya* gazetelerinde yer aldı. 2000'e *Doğru* dergisinin kurucuları arasında yer aldı (1980). *Yağmurlu Deniz* ile 1968 TDK Şiir Ödülü'nü, *Tufandan Önce* ile 1984 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Değişik Göz* ile 1957, Makedonya 1900 ile 1977 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, 1957 Basın Yayın Genel Müdürlüğü Oyun Yarışması ikin-

cilik ödülü'nü, *Yaralı Geyik* ile 1978 Muhsin Ertuğrul Oyun Ödülü'nü, *Dün Neredeydiniz* ile 1981 Kültür Bakanlığı Tiyatro Ödülü'nü, *Viran Dağlar* ile 1995 Yunus Nadi Roman ve Orhan Kemal Roman Ödülü'nü kazandı. Oyun, roman ve öykülerinin birçoğu sinemaya uyarlandı. Öykü kitapları dışında, *Tütün Zamanı* (1959), *Yağmurlar ve Topraklar* (1973), *Acı Tütün* (1974), *Aşk da Gezer* (1975), *Uç Minik Serçem* (1990), *Viran Dağlar* (1994) adlı roman, *Boş Beşik* (1949), *Mine* (1959), *Nahınlar* (1962), *Derya Güllü* (1963), *Oyunlar I* (1969), *Oyunlar II* (1969), *Oyunlar III* (1969), *Oyunlar IV* (1969), *Oyunlar V* (1973), *Oyunlar VI* (1977), *Yaralı Geyik* (1981), *Dün Neredeydiniz* (1983), *Bir Sabah Gülerек Uyan* (1985), *Vatan Diye Diye* (1990), *Devetabanı* (1992), *Bağımsızlık ya da Ölüm* (1993) adlı oyun, *Kızılçullu Yolu* (1943), *Harbe Gidenin Şarkıları* (1945), *Mayıs Ayı Nottarı* (1947), *Güzel Aydınlık* (1951), *Denizin İlk Yükselişi* (1954), *İmbatla Gelen* (1957), *Yağmurlu Deniz* (1968), *Başaklar Gebe* (1970), *Ceylan Ağdı* (1974), *Aç Güneş* (1980), *Bozkırda Bir Atlı* (1981), *Yarasın Beyler* (1982), *Bütün Şiirleri I* (1983), *Aşklar ve Yalnızlıklar* /*Toplu Şiirler I* (1985), *Kismetli Kapalı Gençlik* /*Toplu Şiirler II* (1986) adlı şiir, *Niçin Aşk* (1971), *Senin İçin Ey Demokrasi* (1976), *Etiler Mektupları* (1982), *Niçin Af* (1989), *Şiddet Ruhu* (1990), *Ulus Olmak* (1995) adlı deneme, *Bağımsızlık ya da Ölüm* (1990) adlı senaryo, *Yeşil Bir At Sırtında* adlı günce, *Muzaffer Tayyip Uslu: Şiirleri, Yazıları ve Kendisi İçin Yazılanlar* (1956), *Guillaume Apollinaire. Yaşamı, Sanatı ve Şiirleri* (1986) adlı inceleme ve G. Keller, T. Storm, L. Hughes, M. Prosper, G. Apollinaire'den çeviri kitapları bulunan Necati Cumalı 2001'de İstanbul'da öldü.

Öykü Kitapları:

Yalnız Kadın (Varlık, İst. 1955, 16 öykü: Yalnız Kadın; İst.; Kurt; Dertler; Hayatımızı Güzelletirelim; Çocuk Akı; Türkân'ın Günleri; İlk Balosu; Kar; Tiyatrocular; Prenses Elizabeth'e Ne Göndersinler; Yol Arkadaşım; Kan; Güvercinler; Ziyaret; Karar)

Değişik Gözle (Varlık, İst. 1956, Yazko, İst. 1983, 9 öykü: Değişik Gözle Bakınca; Gene Yenik Düşsem de; Aklım Arkada Kalacak; Gecenin Şarkısı; Kaybolan; Bunlar Hep Aynı Olacak; Denize Bakıyorum; Benim Kalbim; Karşıkı Tarla))

Susuz Yaz (Ataç, İst. 1962, 8 öykü: Susuz Yaz; Öç; Dağlı ile Muharrem; Bıçak; Kaatil; Gülsüm ile Ağır; Emsa ile İsmail; Selimi Anarım)

Ay Büyürken Uyuyamam (İmbat, İst. 1969, İnkılap Kitabevi, İst. 1986, 24 öykü: Ay Büyürken Uyuyamam; Soluk Almak; İğneci; Yük; Hovarda; Vasfiye; Mısırlar Kımıldıyor; Çizme Delil Sayılmaz; Acı; Kayacık'ın Kadınları; Horoz; Bayırda İki Çocuk; Dertli; Abdoş Ne Haber? Gözleri Çakır; Tanrının Kırklarında; Akhisar'lı; Göz Açmak; Kaymak Kız; Anası Kızından Maya; Helvacı Güzeli; Halım Gelecek; Pan; Hanım;)

Makedonya 1900 (Altunkitaplar, İst. 1976, 11 öykü: Evimiz, Babam; Dayım; Dila Hanım; Zole Kaptanın Ölümü; Kurt Kam; Uçak; Korku; Mavi Tencere; Arif Kaptan İle Oğlu; Bazen Bir Savcı)

Kente İnen Kaplanlar (Sander, İst. 1976, 18 öykü: Kente İnen Kaplanlar: Kente İnen Kaplanlar; Gençlik Berberi; Annemin Yüzü; Dost Bahçe; Halk Neyi Sever?; Annem Gibi Kadınlar; Çaktı; Ölüm Gölgesi; Batan Gemi; Cennet Yeryüzündedir; Değişik Gözle: Değişik Gözle Bakınca; Gene Yenik Düşsem de; Aklım Arkada Kalacak; Gece'nin Şarkısı; Kaybolan; Bunlar Tüm Aynı Olacak; Denize Bakıyorum; Benim Kalbim)

Dilâ Hanım (Makedonya 1900'in yeni adla basımı, E, İst. 1978, 11 öykü: Evimiz, Babam, Dayım, Dilâ Hanım, Zole Kaptan'ın Ölümü, Kurt Kam, Uçak, Korku, Mavi Tencere, Arif Kaptan ile Oğlu, Bazen Bir Savcı)

Revizyonist (Tekin, İst. 1979, 27 öykü: Revizyonist; İnsanlar Kardeşler; Geyik Çıkar; Değişmeyen Bir Yüz; Şarkılı Geceler; Çarmıhını Yüklelen; Zalimin Allah'ı Yoktur; Leningrad Rüyası; Nekrasov'un Yeğeni; Rus Gecesi; Bütün Güzel Kentlerle Kardeş; Stalin Üstüne Bir Konuşma; Tamada; Kilişeler; Sincap; Köylü; Sessiz Zenci; Nehir İnsanları; Şirazlılar; Ben İrandayken; Şahbanu; Kardeş Toprak; Kayalar Rehberim; Rossana; Bir Daha Görecekmiz; Roterdam'ın Mavisi; Paris'te Ölmek)

Yakubun Koyunları – İsrail Öyküleri (Tekin, İst. 1979, 17 öykü: Yakubun Koyunları: İsraili Düşündüm; Pis Yahudi; Venedikli Tefeci; Gülen Sam; Emekçinin Dönüşü; Gülmeyen Şlomo; Raşid İle Donna; Kibutzların Bekçileri; İsrail Evi; Yakubun Koyunları; Ufuktaki Gözler; Sunu Yerine; Sodom Nerede?; Hikâye Severseniz; Boğan Deniz; Eskiye Adam; Eli'nin Evinde: Göç – Domatesler – Yahudi Olmak Güçtür)

Aylı Bıçak (Tekin, İst. 1981, 5 öykü: Aylı Bıçak; Uzun Bir Gece; Aktör; Aksinin Biri; Yenilmeyen) **Uzun Bir Gece** (Aylık Bıçak'ın yeni adla basımı, Can, İst. 1991 5 öykü: Aylı Bıçak, Uzun Bir Gece, Aktör, Aksinin Biri, Yenilmeyen)

ÇAĞLAR, ALİ ÖZENÇ

1947'de Akhisar'da doğdu. 1973'te işçi olarak Almanya'ya gitti. Edebiyat hayatı, şiirle başladı. *Ölümün Rengi*'yle 1999 Saim Kocagöz Öykü Ödülü'nü kazandı. Öykü kitapları dışında, *Ölü Yüzler* (1998) adlı roman, *Gece Sabaha Durdurdu* (1987), *Hiçkırıklar Kuş Kanadı* (1990), *Destanca* (1994), *Hercai Güllüşler* (2000) adlı şiir kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Korkunun Ötesi (1989)

Ölümün Rengi (Aydın Kitabevi, İst. 2001, 16 öykü: Ölümün Rengi; Sessizliğin Dili; Düş İzleri; Christian; Özgürlük Çıkmazı; Leke; Devrimci Dönüşüm; Zübeyde'nin Oğlu; Bizimkiler; Kısa Pantolonlu Adam; Hafız; Yeşil Kent; Bir İzin Hikâyesi; Çıtrak Hüseyin; Düş Eskisi; Köfteci Ramiz)

ÇAĞLIKASAP, MEHMET

1945'te Kayseri'de doğdu. Kayseri Ticaret Lisesi'ni bitirdi. Matbaa işçiliği ve gazetecilik yaptı. Ozan'ca (7 sayı, 1976) ve Hakimiyet Sanat (50 sayı, 1976-80) dergilerinin kurucuları arasında yer aldı. Aday Kitaplar adlı bir yayınevini kurdu. Edebiyat hayatı, 1969'da Kayseri'de çıkan *Filiz* dergisindeki yayımlanan şiiriyle başladı. Öykü, yazı ve şiirleri *Ozanca*, *Hakimiyet Sanat*, *Varlık*, *Dönemeç*, *Saçak*, *Türkiye Yazıları*, *Edebiyat Cephesi* dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, *Bir Sevdaya Yürümek* (1981) adlı bir şiir kitabı bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

İçimdeki Şeytan (Kendi yayını, Kayseri, 1974)

Yorgun (Ozanca, Kayseri 1976)

ÇAKAR, TUĞRUL

1946'da Adapazarı'nda doğdu. Ankara Cumhuriyet Lisesi'ni, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Bilkent Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1978'den sonra fotoğraf sanatına yöneldi; AFSAD Bülteni'ne katkıda bulundu ve aynı kuruluşun *Fotoğraf* (1985-90) adlı dergisinin kurucuları arasında yer aldı.

Sanat hayatı, 1944'de *Devinim* dergisinde yayımlanan öyküsüyle başladı. Öykü kitapları dışında, *En Uzaktaki Gri* (1994) adlı bir deneme kitabı ve *Su'ya Çağrı* (1990), *Fırat'ı Beklerken* (1993) adlı fotoğraf albümü bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Akşamüstü Yine Hüzün (İmge, Ank. 1999,

23 öykü: Yazlık Sinema; Uzağa Gitmek İsteyen Yüz; Konuşmayan Fotoğraf; Radyolu Adamın Anlaşılır Öyküsü; Saklanmış Mektuplar I; Saklanmış Mektuplar II; Saklanmış Mektuplar III; Saklanmış Mektuplar IV; Serçe; Çuval; Eti; Doğa; Etli Ekmek; Aşkımız Olay Olacak; Mogolodo-dom; İş-portacı; Dört Fotoğraf ya da Tanıdık Bir Öykü; Gökyüzü O Yüzden Mavidir; Yirmiöcükumartesi Öldürmek; Yağmur Olmayan Bulut; Denge Kuşu; En Uzaktaki Gri; Nehir)

İki Hayat Çek Usta (Komer, Ankara 2003, 15 öykü: Saklanmış Mektuplar (5); Kapak; Saklanmış Mektuplar (6); Saklanmış Mektuplar (7); Saklanmış Mektuplar (8); Gece; İş Adamı Edası; Böcek; Zaman İtirme Makinası; Kıyı; Herhangi Bir Akşam; İmza Günü; Islak Ayna; Çoruh; Kısa Dalga Çarpılması)

ÇAKIR, AHMET

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Dostun Ölümü (Varlık, İstanbul, 1983, 5 öykü: 7. Dereceden Devlet Memuru Hasan Yanık'ın Usunu Yitirilişinin Öyküsüdür; Dostun Ölümü; Şairin Ölümü; Orman Yangını; Hocaların Hocası)

ÇAKIR, CEMİLE

1958'de Giresun'da doğdu. İstanbul Ticari İlimler Akademisi Siyasal Bilimler Yüksek Okulu'nu bitirdi. Hapis yattı (1980-85); tahliye olduktan sonra öykü ve şiir yazmaya başladı. Öykü kitabı dışında, *Cemreye Çağrı* (1991) adlı bir şiir kitabı bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Gelincikle Uyanmak (Ekin, İstanbul, 1990, 22 öykü: Bir Akşam Sesimizi Yitirdik; Güneş Sanığı; Her Yer Ölüm; Öğlüm; Ercan; Gelincikle Uyanmak; Şehrin Halısı; Aşkın Balçıktan Giysileri; Sevinçten Atım; Güneş ve Ben; Mavilikten ve Buluttan Dikilen Giysi; Güneşin Dostları; Beni Öldürecekler Ayşe; İstanbul'u Yaşamak; Sokakta Yalnız Serçe; Bir Mektubun Kanadındaki Kuşku; Yağmur Yağarken; Deli Dolu Meşe; Sibel ve Erik Ağacı; Yeter; Betonlaşma; Ali Almanya'dan Gelmedi; Artık Yaratmak istiyorum)

ÇAKIRAL, MUHAMMET

1965'te Trabzon'da doğdu. Trabzon Ticaret Lisesi'ni, KTÜ GİMYO'nu bitirdi (1988). İstanbul'da serbest muhasebeci olarak çalışmaktadır.

Öykü Kitabı:

Şamiram'ın Ustaları (Babıali Kitaplığı, İstanbul, 2004, 11 öykü: Şamiram'ın Ustaları; Ola Ya Evlen; Ateş Hırsızları; Ecinniler; Hınzır; Sen Müslüman sen!; Hiç Olmazsa Bir Otobüs Bileti; Rahat Rakı İçmek İçin; Uğraşma Benimle; İnadım İnsat; Zaten Askerliğin Bitti)

2004, 11 öykü: Şamiram'ın Ustaları; Ola Ya Evlen; Ateş Hırsızları; Ecinniler; Hınzır; Sen Müslüman sen!; Hiç Olmazsa Bir Otobüs Bileti; Rahat Rakı İçmek İçin; Uğraşma Benimle; İnadım İnsat; Zaten Askerliğin Bitti)

ÇAKMAK, FİGEN

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Kırık Dökük Bir Yaşam (Cem, İstanbul, 1987, 5 öykü: Aranan Bir Sıcaklık; Bir Garip Espri; ölüm Oyunu; Vahşetin Çağırısı; Buğday Yeşilinden Saman Sarısına)

ÇALAPALA, (MEHMET) RAKIM

1909'da İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Bir süre Osmanlı Bankası'nda çalıştı (1932), öğretmenlik yaptı. Çeşitli dergi ve gazetelerde sekreter, yazı işleri müdürü ve yazar olarak bulundu (1924-61). *Yavru Türk*, *Çocuk Haftası* ve *Resimli Hayat* dergilerini kurdu ve yönetti. Öykü kitapları dışında, Eski Bir Dost (1933), *Köyden Gelen Ses* (1933) adlı oyun, *Yavru Türk Şiirleri* (1968) adlı şiir kitabı ve çocuk romanları bulunan Çalapala 1995'te Ankara'da öldü.

Öykü Kitapları:

Aşk İnsanı Güzelleştirir (1965)

Işıklı Pencere (1965)

ÇALIKOPARAN, KEMAL

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Salyangoz Bayramı (1974)

ÇALLI, OSMAN

1946'da Isparta'da doğdu. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Cumhuriyet savcı yardımcısı, cumhuriyet savcısı olarak çalıştı. *Öngüş* adlı bir yerel gazete çıkardı. Kimi yerel gazetelerde köşe yazıları yayımlandı. Öykü, yazı ve şiirleri *Düşün*, *Yeni Düşün*, *Temmuz*, *Dönemeç* dergilerinde yer adlı. "Düş Gezginleri" öyküsü 1992 Atıf Yılmaz tarafından filme çekildi.

Öykü Kitabı:

Düş Gezginleri (Ümit, Ankara, 1993, 7 öykü: Düş Gezginleri; Birsu'nun Gözbebeği; İçten Duygu; Günlerin İpi; Ceviz Kınası Büyüsü; Denizkistanesi; Çavlanlar Genel Müdürü)

ÇALT, BAHA

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Arkadaşlarım (Kendi yayını, ?, 1975, 20 öykü: Kuyudaki Çocuklar; Düşkünler Evi; Arkadaşlarım; Kitap Cehennemi; Memurun Sonu; Ecinliler Köyü; Zavallı Ahmet; Yitirilmiş Gerçek; Hırsız; Kedili Kahve; Yerin Altından Sesler; Elif, Lam, Cim; Sıkıntı; Bok Şarkı; Pazar Yeri; Düzenin Görevlileri; Ölümünden Sonrası; Sevişmek İçin; Lise Anıları; Üniversite Anıları)

ÇAPANOĞLU, MÜNİR SÜLEYMAN

1984'te İstanbul'da doğdu. Saint Joseph Lisesi'nde, Üsküdar İdadisi'nde okudu. Darülfünun öğrencisiyken I. Dünya Savaşı'na katıldı, yüksek öğrenimini yarıda bıraktı. Bir Rum kadından Fransızca, Mehmet Celal'den edebiyat, Filibeli Ahmet Hilmi'den felsefe, İslam tarihi dersleri alarak kendini yetiştirdi. Birçok gazete ve dergide muhabirlik, sekreterlik ve yöneticilik yaptı. Mehmet Ziver ve Ali Nejat'la *Tatlı Sert* (1952) mizah gazetesini, Ferdi Öner'le *Hür Türkiye* (1953-58) dergisini çıkardı. Edebiyat hayatı, 13 yaşında iken *Şebab*'da yayımlanan yazısıyla başladı. Fıkra, roman, röportaj, folklor incelemeleri, tarih etütleri, mizah vb. her konuda yazılar, kitaplar yazdı. Öykü kitapları dışında, *Siyahlar İçinde* (1919), *Kara Konolos* (1919) adlı roman, *Bizde Kadınlık* (1916), *Neyzen Tevfik Hayatı ve Eserleri* (1942), *Hitler. Ne İdi, Ne Yaptı, Ne Oldu* (1945), *İstanbul Şairi Yahya Kemal: Hayatı, Hatıraları, Nükte ve Fıkraları* (1958), *Basın Tarihimizde "İlave"* (1960), *80 Yıllık Gazetecimiz: Asaf Konselitçi* (1961), *Basın Tarihine Dair Bilgiler ve Hatıralar* (1962), *İdeal Gazeteci Efendi Babamız Ahmet Mithat* (1964), *Türkiye'de Sosyalist Hareketler ve Sosyalist Hilmi* (1964), *Basın Tarihimizde Parazitler* (1967), *Basın Tarihimizde Mizah Dergileri* (1970) araştırma-inceleme kitapları, M. Zevaco'dan bir çevirisi bulunan Çapanoğlu 1973'te İstanbul'da öldü.

Öykü Kitapları:

Düğün Gecesi (1918)
Günahattan Sonra (1918)

ÇAYIR, REMZİ

1959'da Kahramanmaraş'ta doğdu. AÜ Fen Fakültesi öğrencisiyken, siyasal nedenlerle tutuklandı (1979), Gaziantep Cezaevi'nde yattı. Hapishane günlerinde edebiyatla ilgilenmeye başladı, yazı ve şiirleri *Türk Edebiyatı*, *Bizim Ocak*, *Aylık Dergi*, *Mavera*, *Vahdet*, *Birliğe Çağrı*, *Gözyaşı*, *Dolunay* dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, *Koşuş*

Türkiye Koşuş Dünya (1986), *Zerafet'in Fal Çiçekleri* (1988), *Kelepçemin Türküsü* (1989), *Zibilde Papatya* (1990) adlı roman, *Medeniyetinizden İsufu Ediyorum* (1995) adlı oyun, *Onlar Diridirler* (1987) adlı inceleme kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

En Büyük Silah Parabellum (1990)

Donkişotlar Mektebi (Alperen, Ank. 1996, 17 öykü: Beni Bana Bırakın; Bablı Dayı; Kamile; Gitme Dedim; Yalanlarını Çöpe Attım; Salıncaktaki Bebek; Adı Özkan'dı...; Ölümüne Ağlayan Adam; El Uzat Mürşidim!; Donkişotlar Mektebi; Kurbanlık Koyun; Umut Kuşu; Marta Traba!; Hacer'in Gözyaşları; Bukalemun Fikirlerin Gece Senfonisi; Zavallı Acur; Üç Kişiyediler;)

ÇEKMECİ, SÜLAP

1959'da Uşak'ta doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde öğrenciyken (1977), 1980 askeri darbesinde tutuklandı. Öykü yazmaya 1984 yılında başladı. 1988 Akademi Kitap Ödülü'nde öykü dalında mansiyon kazandı.

Öykü Kitabı:

Firari Rengim Kırmızı (Alan, İst. 1989, 3 öykü: Her Gün Ölemem; Aynadaki Suretim; Firari Rengim Kırmızı)

ÇELEN, MERAL

1934'te Diyarbakır'da doğdu. Çorum Lisesi'ni, İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. *Varlık*, *Karikatür*, *Düşün* yayınevlerinde çalıştı. *Keloğlan Yayınevi*'ni kurdu (1967). Öyküleri, 1955'den itibaren *Varlık* ve *Türk Dili* dergilerinde yer aldı. Öykü kitabı dışında, *Bir Küçük Kadın* (1959) adlı oyun, Montepin, V. Hugo, Dickens'tan çeviri kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Güllü Güzel (Düşün, İst. 1961)

ÇELİK, AYŞEGÜL

1968'de Ankara'da doğdu. HÜ İktisadi İdari Programlar ve AÜ Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nü bitirdi. Öykü ve şiirleri, *Milîyet Sanat*, *Varlık*, *Kent* ve *Gençlik*, *Kitaplık* gibi dergilerde yayımlandı. Yazdığı radyo oyunları TRT tarafından ödüllendirildi. Öykü kitabı dışında, *Sen-sizankaradadenizdüşleri* (1997) adlı bir şiir kitabı bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Korku ve Arkadaşı (Yapı Kredi, İst. 2003,

22 öykü: isimsiz iki öykü; Tarçın; İncili Gece; Atlar ve Avcılar; Safran; Gece Safası; Suretler ve Gölgele; Sarı Şarkı; Diken ve Kodela; Korku ve Arkadaşı; Yok Hikâye; Kar Ağacı; Bitek Toprak; İçeriden Sızan Işık; Balçık Çiçeği; Nağme; Kuşlar, Balıklar ve Cümle Mahlukat; Pantili; Gümüş Gecelik; Kumsal; Şenlikçi)

ÇELİK, BEHÇET

1968'de Adana'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Adana'da tamamladı (1986). İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1990). İstanbul'da avukat olarak çalışıyor, eleştiri ve inceleme yazılarını *Virgöl* dergisinde sürdürüyor. Edebiyat hayatı, 1978'de *Varlık* dergisinde yayımlanan "Sokak 245" adlı öyküsüyle başladı. *Yazılı Günler*'de yayın kurulu üyesiği yaptı (1991-93). Öykü ve yazıları *Yazılı Günler*, *Adam Öykü*, *Güldiken*, *Yazıt* ve *Virgöl* dergilerinde yer aldı. Yayımlanmamış öykü dosyası, 1989 Akademi Kitabevi Öykü Ödülü'nde başarılı bulundu.

Öykü Kitapları:

İki Deli Derviş (Yazılı Günler, İst. 1992)

Yazılınızı (Yazılı Günler, İst. 1996)

Herkes Kadar (İletişim, İst. 2002, 17 öykü: Ağbım; Herkes Kadar; Suskun; Üç Yıl Sonra; Eski Şarkılar; Bunlar Kitaplarda Olur; Biralara Bitti; Beni Niye Çağırdılar?; Onu Aramamak İçin; Otel; Hayırlı Vazifeler; Tren Elbet Kalkacak; Taşınmak; Arif'in Fırması; Boğaz'da Bir Öğle Vakti; "Hah!"; Arefe Günü)

Düğün Birahanesi (Kanat, İst. 2004, 13 öykü: Ötedeki; Soğuk Bir Ateş; Tuhaf; Ötesi Yok; Düğün Birahanesi; Kar Karanlığı; "Ya Alkol Olmasaydı"; Ayakkabı Kutuları; Ne Olduysa...; Perdedeki Hayal; Hepsisi Bir; Çivi; İki Cami Arası Beynamaz).

ÇELİK, JAKLİN

1968'de Diyarbakır'da doğdu. İlkokulu Surp Mesropyan Varjarian İlkokulu'nda okudu. Çemberlitaş Kız Lisesi'ni bitirdi. İstanbul'da Ermenice-Türkçe yayımlanan *Ağos* gazetesinde basın yayın sayfası editörlüğü ve köşe yazarlığı yaptı (1997). Bir kiliseler kitabı oluşturmak için Çitlembik Yayınları sponsorluğunda, Türkiye'de 30 şehri gezdi ve kilise fotoğrafı çekti (2001). 2000 yılından beri Türkiye'de bir sivil toplum kuruluşu olan Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'nda dönem dönem Kurum tarihi projelerinde araştırma ve sözlü tarih çalışmalarında yer alıyor, editörlük yapıyor. 1996 yılından itibaren çeşitli dergi ve ga-

zetelerde öykü ve söyleşileri yayınlandı. Adam Yayınları'na "Öykülerle ABC" çocuk kitabını yazdı (2003). Kitap, 14 fasikül halinde Milliyet Gazetesiyle dağıtıldı. 2002 yılında "*Stories From the Sandgate*" (*Kum Saatinde Kumkapı*) Amerika'da yayınlandı. 1997 yılında Varlık Yayınları tarafından düzenlenen Yaşar Nabi Nayır Öykü Yarışmasında ilk dörde girerek 'dikkate değer' seçildi.

Öykü Kitapları:

Kum Saatinde Kumkapı (Aras, İst. 2000, 13 öykü: Kiralık Ev; Üç Kısa Kokulu Nefes; Deniz Mıgırdıç'ın Gökyüzü Sarkis'in; Kadınlar Koşuşu; Yaradana Hesaplaşma; Pervane; Çengelliğne; İstasyon Üçlemesi; İstasyonda Başladı Hayat; Diyarbakır-İstanbul Hattı; Sirkeci-Halkalı Hattı; Sıçan Kapanı; Hay Allah; Taze Gelin)

Yılanın Yolu (Aras, İst. 2003, Durak: Şato I; Şato II; Endoskopi; Kıymet'in Kıymeti; Acı Zeytinler; Çorap ve Ceviz; Yol: Yol Yitimi; Yılanın Yolu; Sevişme; Jaissalmer'de Bir Çöl Gecesi)

ÇELİK, OSMAN

1934'te Afyon'da doğdu. Burdur Lisesi'ni (1958), İÜ Orman Fakültesi'ni bitirdi (1965). Orman İşletme Müdürlüğü (1984-91), Orman ve Köy İşleri Genel Müdürlüğü (1992-1999) yaptı; 1999'da emekli oldu. Öykü kitabı dışında, roman, oyun, derleme ve inceleme kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Nartlar/Kafkas Hikâyeleri (?, ?, 1976, Efsaneler/Hikâyeler, Portreler adıyla yeni basım, Gelişim Matb., Ank. 1987, "Hikâyeler" bölümünde 12 öykü: Küçük Cadı; Başkaldıran Dağı; Nenof; Maryan; Kutsal Dul; Cemaleddin; Meryem; Milletlerin Dostluğu; Arma; Saess'in Oğulları; Özlem; Nefise ve Büyüklery)

ÇETİN, DURAN

1964'te Konya'da doğdu. İlkokulu köyünde, orta ve liseyi Çumra'da okudu (1981). Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi (1986). Öğretmenlik yapmakta. Edebiyat hayatı, Bir Kucak Sevgi adlı kitabında topladığı öykülerle başladı. Öyküleri, *edebistan*, *dergibi* ve *kırkikindi* adlı internet sitelerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, *Bir Adım Ötesi* (2002), *Yolun Sonu* (2004) adlarında iki romanı bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Bir Kucak Sevgi (Enes Kitap Sarayı, Konya 2000, 5 öykü: Gelin Gözü; Hayat Devam ediyor; Nazmiye teyze Öyle Diyoo!; Bir Kaza; Ütme)

Güller Solmasın (Kitap Dünyası, Konya 2000, 7 öykü: O Bir Anne; Güller Solmasın; Sonradan Görme; Hayata Dönüş; Boyacı; Unutulmaz Bir Gün; Bir Dost)

Kırmızı Kardelenler (Beka, İst. 2003, 17 öykü: Karakol Çağırısı; On Üç Yıl; Küp İçinde Küp; Kırmızı Kardelenler; Sorgulama; Ekipler Amiri Ahmet; Bir Garip Yolcu; Otel Odası; İftar; Honça, İhtiyaç Anında Kırmızı; Dağdaki Kulübe; Bisiklet Sevdası; Yağ Desen Yağ Değil, Bal Desen Bal Değil; Maç; Cami Ağası; Vuslat)

ÇETİN, İNAN

1966'da doğdu. Kütüphanecilik, yayıncılık ve kitapçılıkla uğraştı. Öyküleri ve yazıları *Adam Öykü*, *Üçüncü Öyküler*, *E* (2000 Seçkisi) dergilerinde yer aldı.

Öykü Kitabı:

Bin Yapraklı Lotus (İş Bankası, İst. 2003, 12 öykü: Bakır; Bin Yapraklı Lotus; Yılankavi; Kuytuda Aşk; Kurbağa; kanadı Kırılmış Kuşa Sabırdan Söz Et; Ölüm ve Öncesi; Bir Ayrılık Öyküsü; Bir Senaristin Sertveni; Bir Senaristin Kaza Sonucu Ölümü; İyi ve Kötü; Uzun Bir Gece)

ÇETİNKAYA, YAVUZER

1948'de İzmir'de doğdu. Talas Amerikan Ortaokulu'nu, Robert Koleji'ni, İÜ Piskoloji Bölümü'nü bitirdi. Ege Üniversitesi'nde Güzel Sanatlar dalında yüksek lisans yaptı. Fransız Hükümeti'nce verilen bursla Paris'e gitti; Sorbonne Üniversitesi'nden Sinematografi Doktoru unvanını aldı. Fransız Ulusal Tiyatrosu'nda üç yıl oyunculuk yaptı. Uzun yıllar Dostlar Tiyatrosu'nda ve birçok sinema filminde, "Bizimkiler" adlı TV dizisindeki "Doktor" rolünü oynadı. Paris izlenimlerini içeren iki röportajla 1980 Abdi İpekçi Barış Ödülü'nü, *Savaş ve Doğum*'uyla 1992 Haldun Taner Öykü Ödülü'nü kazanan Çetinkaya, 1992'de İstanbul'da öldü.

Öykü Kitabı:

Savaş ve Doğum (Simavi, İst. 1992, 17 öykü: Savaş ve Doğum; Bahara Yakışmaz Ölüm; Vazgeçe Yazdım; Asfaltta Açan Çiçekler; Görülmemiş Bir Maç; Tokat; Dicle Kenarında Oynar Çocuklar; Ahmet Amca Seksenyedi Yaşında nasıl Artist Oldu; Fatmanın Teyze Ağacı; Fırtınalı Bir Uçak Yolculuğu; Paris'te Bir Yılbaşı Gecesi; Cam üzerinde Cambazlar; Yer Altında Dünya Var; Polonya'da Bir Ok; Bu Bir Kitaptır; Olgular ve Ötesi; Öncelikler Bulamacı)

ÇEVİKER, TURGUT

1950'de Samsun'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Çarşamba'da tamamladı (1971). İÜ Edebiyat Fakültesi ve AÜ Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Türk Dili Edebiyatı bölümlerine devam etti, bitirmedi. Yeşilçam'da yönetmen yardımcısı olarak çalıştı (1972-78; 1986-88). İrisi Yayıncılık ve Filmcilik şirketini kurdu (1983) yönetti. 1993'te *Güldiken*'i kurdu, editörlüğünü üstlendi. 7 sayı *Diyojen* dergisini çıkardı (1997). Halen, *Güldiken*'i çıkarıyor ve Dünya Yayıncılık'a ait *Posta Kütüsü* (1. sayı: Güz, 2003) dergisinin yayın yönetmenliğini yürütüyor. İlk şiir, desen ve öyküleri okul dergisi Oydaş'ta yayımlandı (1967-71). Sonraki yazı ve karikatür tarihi araştırmaları kendi çıkardığı dergilerin dışında *Cumhuriyet*, *Vatan*, *Politika*, *Güneş*, *Türkiye Yazıları*, *Milliyet Sanat*, *Gösteri*, *Özgür Toplum*, *Adam Sanat*, *Adam Öykü*, *Yarın*, *Sesimiz*, *Oluşum*, *Kadınca*, *Beyoğlu* dergilerinde yer aldı. Öykü kitabı dışında, *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü I* (1986), Nişan Berberyan – Terakki edelim Beyler (1986), Ali Fuad Bey – Osmanlı Tokadı (1986), *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü II* (1988), *Tanzimat – İmzasız Karikatürler Antolojisi* (1988), *Burun – Abdülhamit Karikatürleri Antolojisi* (1988), *Tuhan Selçuk – Grafik Mizah* (1988), *Halit Naci – Karagöz'ün Gör Dediği* (1989), *Cemil Cem – Silah ve Meşale* (1989), *Meşrutiyet – İmzasız Karikatürler Antolojisi* (1989), *Su Karikatürleri* (1991), *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü III* (1991), *İbret Albümü 1908* (1991), *Çarşamba Kitabı I* (1992), *Ramiz Gökçe – Gir Kapantıyorum* (1992), *Ahmet Rifki – Karşı* (1993), *Sedat Simavi – Paramparça*, *Yeni Zengin*, *Harp Fakirleri* (1993), *Carigraphia/Turkish Cartoons* (1995), *Kent Konut ve Yerleşim Üzerine Karikatürler – Habitat, Habitatı* (1995) adlı kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Hayal (İrisi, İst. 1994, 6 öykü: Hayal; Leman-tov'u Ben Öldürmedim; Kanama; Kalbim Yüzünle Dolsun; Yalpa; Herhangi Bir Adam Değil)

ÇEVİKSOY, OSMAN

1951'de Çorum'da doğdu. Çorum İlköğretmen Okulu'nu (1971), GÜ Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1988). MEB program hazırlama ve kitap inceleme komisyonlarında bulundu (1990-95). Halen Ankara'da öğretmenlik mesleğini sürdürüyor. Edebiyat hayatı, 1968'de *Babıalide Sabah* gazetesinde yayımlanan şiiriyle başladı. Öykü ve romanları *Çorlu Ekspres*, *Yeni*

Tanin, Eğitim Alanı, Yeni Devir, Gerçek, Hisar, Milli Kültür, Divan, Doğu Edebiyat, Türk Edebiyatı, Töre, Dolunay, Oluş, İlk yaz, Türkiye, Milli Eğitim dergi ve gazetelerinde yer aldı.

Beyaz Yürüyüş'ü ile 1982 Kültür Bakanlığı 100. Yıl Ödülü'nü, *Duvarın Öte Yanı*'yla 1995 Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Hikâyecisi Ödülü'nü, *Sana Seni Anlatmak*'la 1994 MEB Ödülü'nü kazandı. *Bir Mavi Duman* adlı öyküsü TV filmi olarak çekildi. Başına Dağlar Düştü (1991) adlı bir romanı ve kompozisyon ders kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Beyaz Yürüyüş (Ocak, Ankara, 1982; MEB, İst. 1988, 10 öykü: Beyaz Yürüyüş; Babam Babam; Bir Yaz Akşamı; Boş Hamal; İnsan Tükenince; Denizden Gelen Kız; Analar Neden Ağlar; Noel Gecesi; Dernekler; Zincir)

Tutuklu Yürek (Ocak, Ank. 1982; Ocak, Ank. 1988, 16 öykü: Tutuklu Yürek; Bunahım; Erkekler de Ağlar; Yollar Kesik; Ay Çiçeği; Kapıcı; Evin Erkeği; Çamlıbel Köroğlu Yahut Deli Eşref; Dar Geçit; Çatıda Şenlik Var; Göç; Odacı; Kaçak; Dönüş; Bir Başka Bahar; Efsane Olan Adam)

Ağlamak Yasak (Mayaş, Ank. 1984, 17 öykü: Ağlamak Yasak; Bekleyiş; Kocakarı; Sokakların Çağırısı; Türküm Doğruyum; Kızılmak; Sorgulama; Yumruk; Çiçekli Mezar; Yalnızlık; Bir Avuç Toprak; Sarı Mantolu Kız; Metin; Arayış; Zamanı Yeniden Yakalamak; Çılgın Kız; Gecenin Sonu)

Duvarın Öte Yanı (Mayaş, Ank. 1985, 14 öykü: Bir Çağ Masalı; Evine Dönüyorum; Terbiyeli Köpek; Sen Kimsin (–Komşu –Elke –Teklif); Leke; Kaderi Zorlamak; Dönüyoruz; Duvarın Öte Yanı; Büyü; Adak; Başlangıç; Çözüm; Yolun Sonu; Hepimiz Bir Gün)

Kar Yağar Gül Üstüne (MEB, Ank. 1986, 7 öykü: Bir Sabah Vakti; Gül Mevsimi; Gecenin Beyazında; Mühürlü Karanlık; Gönülde Gül Fidanı; Yeniden Başlamak; Mavigül)

Derdimi Gül Eyledim (Ocak, Ank. 1989, 13 öykü: Yüreğe Sevgi Gerek; Kayıp Kızlar; Komşularımız; Helga; Cahit Bey'in Kızları; Derdimi Gül Eyledim; Kazanmak Hep kazanmak; Handan; Yasak İlgi; Yumruk ve Ölüm; Arzuhal; Ebter; Yazmak Sevdadır)

Geriye Hüzün Kalır (Kültür Bakanlığı, Ank. 1990, 6 öykü: Pervin Hayal Görür mü?; Geriye Hüzün Kalır; Babalar Oğullar; Almanya Ara Beni; Her Tebessüm Bir Düşüm; Bir Mavi Duman)

Seni Sana Anlatmak (M.E.B., Ank. 1994, 9

öykü: Bir Garip Salih Usta; Daha Diyen Ses; Yeryüzü Gökyüzü; Seni Sana Anlatmak; Bir Baş Kuru Soğan; Büyüyorsun Yavrucuğum; Eller; Ağaç Kök Üstünde Büyür; Deli Fahri Yahut Yumuk Gözli Adam)

ÇINAROĞLU, AYLA

1939'da Ankara'da doğdu. İsmet Paşa Kız Sanat Enstitüsü'nü (1955), Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Grafik Sanatlar Bölümü'nü bitirdi (1961). Bir süre grafikerlik yaptıktan sonra sadece edebiyatla uğraşmaya başladı, daha çok çocuk romanı ve öyküleri yazdı.

Öykü Kitapları:

Altın Kanatlı Topçin (1995)

Uzay Güzeli (1995)

Yedi Kapılı Kent (1997)

En Büyük Takım Bizim Takım (1999)

ÇIRACIOĞLU, VECDİ

1953'te Bursa'da doğdu. Bursa Erkek Lisesi'ni (1973), İTÜ Metalurji Bölümü'nü bitirdi (1979). Lisanslı amatör futbolcu olarak Bursaspor, Kestelspor, İTÜ ve Gebzespor'da oynadı. Demir-çelik dökümhanelerinde çalıştı. *Kara Büyümlü Öykü* ile 1999 Can Yayınları İlk Roman Ödülü'nü, "Ar-taki Usta" öyküsüyle TESK Öykü Yarışmasında birincilik ödülünü aldı. Öykü kitapları dışında, Kara Büyümlü Uyku (1999), *Cimri Kirpi* (2002) adlı romanları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Nehirler Denize Kavuştuğunda (2003)

ÇİÇEK, TACİM

1958'de Adana'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ceyhan'da tamamladı. Ankara Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi (1980). Öğretmenlik yapıyor. *Ağora* dergisinin kuruluşuna katıldı. Edebiyat hayatı, 1986'da *Oluşum* dergisinde yayımlanan "Bir Tokatla" öyküsüyle başladı. Diğer öykü ve yazıları *Damar*, *Papirüs*, *İnsancıl*, *Aykırı Sanat*, *Üçüncü Öyküler*, *Yazıt* dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında roman-anlatı, deneme, şiir ve çocuk kitapları bulunuyor.

Öykü Kitapları:

Yaşamın Özge Yorumu (Yazıt, Ank. 1991; Telos, İst. 2000, 8 öykü: Işığı Görmeden; Keklikler ve Avcı; Bir Resim Arayışı; Yaşamın Özge Yorumu; Bozkırın Fareleri; Kızılmak Taştı...; Düşünen Adam; Karıncalar)

Beyaz Kısa Pantolon (Ozan, İzmir, 1991)

ÇİÇEKOĞLU, FERİDE

1951'de Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara Maarif Koleji'nde tamamladı (1958). ODTÜ Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi (1972). Aynı fakültede yüksek linsans, ABD Pennsylvania Üniversitesi'nde doktora derecesi aldı (1976). Ankara Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı (1977-80) 1980'de tutuklandı ve dört yıl hapis yattı. Serbest kalınca yayıncılık, mimarlık, editörlük, sinema vakfı yöneticiliği ve *İstanbul* dergisinde genel yayın yönetmenliği yaptı. Halen Bilgi Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Öykü kitapları dışında, *Uçurtmayı Vurmasınlar* (1986), *Suyun Öte Yanı* (1992) adlı roman *Caz/Hüzün Müziği* (1985), *Cumhuriyet Aile Albümler* (1998) anlatı, inceleme, M. H. Hyde ve R. Bach'tan çeviri kitapları bulunmaktadır. *Son Yolcu* ile 1986 Haldun Tamer Öykü Ödülü'nde üçüncülük, *Nerede Eski İnsanlar* adlı senaryosuyla 1988 Yunus Nadi Senaryo Ödülü'nü, *Suyun Öte Yanı* ile 1988 Abdi İpekçi Banış ve Dostluk Ödülü'nü, *Uçurtmayı Vurmasınlar* ile 1989 Antalya Altın Portakal Film Şenliği En İyi Senaryo Ödülü'nü aldı.

Öykü Kitapları:

Sizin Hiç Babanız Öldü mü? (Can, İst. 1990, 14 öykü: Öylece; Bübülcü; Kimini Şahin Tırmalar; Bir Asansör Yolculuğu; Tarak; Radyatör Davası; Rastlantı; Balerin Sevgili; Yargıcın Sürahisindeki Su; Gafrut; İhsan Sokağı; Düşük; Muhayyel Bir Mektup; Sizin Hiç Babanız Öldü mü?)

100'lük Ülkeden Mektuplar (Can, İst. 1996, 12 öykü: Son Bir Kişi; Balkon; Berlin'de Bis; Yanık Fotoğraflar; Yapay Kuş; Son İstanbul; Doğmuş Kızma Mektup; İdararlarını İçen Tutuklular; Gulliver; Ütopya; Lap-Top; 100'lük Ülke)

ÇİFCİ, MUSTAFA

1966'da Kastamonu'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kastamonu'da tamamladı. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni bitirdi. Köy ilkokullarında öğretmenlik yaptı. İstanbul'da özel şirketlerde çalıştı. Öykü, yazı ve şiirleri, *Gerçek Sanat*, *İskenderiye Yazıları*, *Berfin Bahar*, *Maskesiz* dergileriyle, *Hürses* ve *Yeni Yaşam* gazetelerinde yer aldı. Radyo Bariş'ta bir edebiyat programını hazırladı ve sundu. Öykü kitapları dışında *Beklenen Gün* (1996), *Sevgi Yağmuru* (1997) adlı şiir kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Aşk Bu İse (Kora, İst. 1997)

Bahar Aşkı (Kora, İst. 1997, 13 öykü: Anıla-

ra Dönüş; Yağmur; Sarmaşıklı Yeşil Duvar; Bir Şarkısın Sen; Özleyiş; Bahar Aşkı; Aşka Hasretim Var; Gece; Çocuksun Sen; Aşık Musa; Yol Aşkı; Gözlerini Özlüyorum; Anımsama)

Ceylan Gözlü Aydınlık (Mart Sanat, İst. 1999)

Aşkın Adı Sevişmek Değil (Ulusal, İst. 1999)

Ellerini Bana Sakla (Ulusal, İst. 2001, 40 öykü: Her Aşk Bizi Çocuk Yapar Sevgili; Sana Söz Sevgilim; Sen Gittiğinde Geceydi; Susma, Sevginin Büyüsünden Konuşalım; Yalan; Yuvası Dağılan Çocukların Acıları; Ayrılık; İçimde Kalan Sızı; Seni Kaybetmeden Önce; Ne Çok Özledim Seni; Ellerin Bana Sakla; Gözlerin Gökyüzü Kadimim; Bana Bu Şehirde Olmadığımı Söylüyorsun; Mis Gibi Kokardı Terlemiş Teni; Bir Gün Ölürsün Demiştin; Hep Seveceğim Demiştin; Bilirsin; Gözyaşını Bilirim; Bu Gece Yaşamı Düşünün; Bahar ve Aşk; Aşk Beklemeye Gelmez; Bana Hüzün Veren Bebek; Bu Nasıl İntikam Böyle; Savrulur Gider Gülümseyişin; Ten Kokusu; Vuslatı Olmayan Ayrılık; Her Şeyini Özledim Senin; Bu Gece Gidiyorum; Gitme Biraz Daha Kal Sevgili; Siyah Sütyen Askıları; Suskunluğunu Hiç Sevmiyorum; Acımın Kaybolmayan Acıları; Aşk Özgür Olabilmektir; Gidiyorum Son Öpüşünü Kapıda Bırakarak; Yeter ki Gözyaşı İslatmasın Yüzünü; Işıldayan Gözlerinde Korkularımız Bitmeli; Tek Başına; Sen Hala Yoksun Sevgili; Anne Kucağı, Yağmur Sevgilim)

ÇİLOĞLU, FAHRETTİN

Hakkında bilgi bulunamamıştır. Öykü kitabı dışında, *Aşksız Mutluluk Yoktur* (2004) ve *Kurtuluş Savaşı Sözlüğü* (2004) adlı kitapları vardır.

Öykü Kitabı:

Beni Bırak Uzaklara (Sinatle, İst. 2004, 17 öykü: Hayal; Armut Ağacının Gölgesi; Yaşlı Adamın Ölümü; Onu Bulduğum An Yitirdim; Beni Bırak Uzaklara; Gül Cemal; Hayal Ötesi: Nisan; Gülümse; Ret; Üç Öykü; Ayrılık; Gerçek: Artık Çok Geç; Bir Yitik Hayat; Gerçek Ötesi: Yüreğin Sıkıştığı An; Pantolon Mağduru; Masal: Uçınmaçını; Kaci; kar Kraliçesi)

ÇOKSOLMAZ, SABRİ

1920'de Mersin'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Tarsus'ta tamamladı. Balıkesir Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi (1947). Çeşitli il ve okullarda öğretmenlik yaparak emekli oldu (1974). Öykü kitapları dışında, şiir ve derleme kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Feleği Arayan Adam (1974)
İslam Hikâyeleri

ÇOKUM, SEVİNÇ

1943'te İstanbul'da doğdu. Büyük Esma Sultan İlkokulu'nu, Beşiktaş Kız Lisesi'ni, İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Edebiyat öğretmenliği, Türk Edebiyatı dergisinde yazı işleri müdürlüğü yaptı (1970-73). Kültür Bakanlığı Halk ve Çocuk Yayınları Komisyonu'nda bulundu. *Türkiye* gazetesinde köşe yazıları yazdı. Köşe yazıları *Tercüman* gazetesinde sürdürmektedir. Edebiyat hayatı, 1972'de *Hisar* dergisinde yayımlanan "Eski Bir Sokak" adlı öyküsüyle başladı. Diğer öykü, yazı ve romanları *Hisar*, *Töre*, *Türk Edebiyatı*, *Kaynaklar*, *Tepe*, *Yağmur*, *Kültür Dünyası*, *Yeni Düşünce* dergileriyle *Türkiye* gazetesinde yer aldı. *Makine* ile 1976 Türkiye Milli Kültür Vakfı Hikâye Armağanı'nı, *Zor* ile 1977 Dündar Taşer Roman Armağanı'nı ve Ülkücü Gazeteciler Cemiyeti Yılın Romancısı Ödülü'nü, 1982 Kayseri Sanatçılar Derneği Hikâye Armağanı'nı, *Hilali Görünce* ile 1984 Türkiye Milli Kültür Vakfı Jüri özel Ödülü'nü ve Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Romancısı Ödülü'nü, *Rozalya Ana* ile 1993 Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Hikâyecisi Ödülü'nü, 723. Karaman Dil Bayramı Dil Armağanı'nı kazandı. Öykü kitapları dışında, *Zor* (1977), *Bizim Diyar* (1978), *Hilali Görünce* (1984), *Agustos Başağı* (1989), *Çırpıntılar* (1996), *Karanlığa Direnen Yıldız* (1996), *Delî Zamanlar* (2000), *Gülyüzlüm* (2003), *Gece Rüzgârları* (2004) adlı roman, *Beyaz Sessiz Bir Zambak* (1987), *Yeniden Doğmak* (1987) adlı senaryo, *Güzele Bakan Karınca* (1997), *Vaktini Bekleyen Tohum* (2000) adlı deneme-fıkra, *Hevenk-Kayıp İstanbul* (2003) adlı anlatı kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Eğik Ağaçlar (Başaran Matb., İst. 1972, 19 öykü: Eğik Ağaçlar; Eğik Ağaçlar II; Eski Bir Sokak Sesi; Bezgin; Anış; Çarmıh; Bitpazarı; Kırılan Camlar; Sulara Gömülen Ay; Mavi Karanlık; Sinekler; Ayrım; Kocaman Bir Akça Ev; Dostluk; Yalnızlık; Doludizgin; Bir Düğün Sofrası; Güvercin; İlk Adım)

Bölüşmek (Türk Edebiyatı, İst. 1974, 15 öykü: Dönme Dolap; Yokuş Aşağı; Göz; Güz Esintileri; Yüreklerle Ugramak; Bir Geminin Getirdikleri; Gökyüzünde Bir Çocuk; Kalabalıkta; Bölüşmek; Yüzyıl; Korku; Eskiçiler Sokağı; Bir Kuşun Ölümü; Morlar ve Yeşiller; Yeniden Bahar Olsa)

Makina (Töre-Devlet, Ankara, 1976, 15 öykü: Dairenin Merkezi; Edirne Edirne; Hüznün Gemileri; Paşa Mahallesi; Kardeşim Sen misin; Büyük Savaşın Sonra; Kadınca; Makina; Borçlu; Alacaklı; Bahar Gezini; Sıcak Bir Oda; Ayrılıklar; Galata Bekçileri; Eskimeyen Adam)

Derin Yara (Cönk, İst., 1984, 15 öykü: Derin Yara; Çok Eskiden; O Çocuk; Renkli Resimler; Seni Tanıyorum; Biri Ay Biri Yıldız; Yol Gördü; Kimliği Bilinmeyen Kişiler; Evlerinin Önü; Sarsıntı; Hasretlik; Nideyim; Kırk Bir Dal; Güzel Ev; Yabancı Sokaklar)

Onlardan Kalan (Cönk, İst. 1987; Ötügen, İst. 1996, 16 öykü: Onlardan Kalan; Evlerin İşkleri; Çocuk Güllüğü; Çok Eskiden; Beyaz Sessiz Bir Zambak; Küller; Gözden Uzak; O Çocuk; Güzel Ev; Dost Eli; Hasretlik; Kırk Bir Dal; Denizin Dalgaları Saçların; Ezan Çiçeği; Haliç Akşamları; Yabancı Sokaklar)

Rozalya Ana (Ötügen, İst. 1993; Ötügen, İst. 1997, 10 öykü: Rozalya Ana; Bir Ağacın Dilinden; Güneşin Son Saatleri; Tavus Kuşunun Dönüşü; Kaybolmuş Akşam Alacakları; Göç Sonrası; Asmalı Köyün Öğretmeni; Sevgiyi Öğreten Kuşlar; Kuş Günlüğü; Kütahyalı Kız)

Bir Eski Sokak Sesi (Ötügen, İst. 1993; Ötügen, İst. 1996, 24 öykü: Eğik Ağaçlar; Bir Eski Sokak Sesi; Anış; Bitpazarı; Çarmıh; Mavi Karanlık; Ayrım; Dostluk; Yalnızlık; Bir Düğün Sofrası; Güvercin; Kocaman Bir Akça Ev; Dönme Dolap; Güz Esintileri; Yokuş Aşağı; Bir Geminin Getirdikleri; Göz; Bölüşmek; Gökyüzünde Bir Çocuk; Korku; Bir Kuşun Ölümü; Kalabalıkta; Yüreklerle Ugramak; Yeniden Bahar Olsa)

Evlerinin Önü (Ötügen, İst. 1993; Ötügen, İst. 1997, 21 öykü: Edirne Edirne; Hüznün Gemileri; Paşa Mahallesi; Kardeşim Sen misin; Kadınca; Makina; Borçlu; Alacaklı; Galata Bekçileri; Ayrılıklar; Sıcak Bir Oda; Büyük Savaşın Sonra; Derin Yara; Evlerinin Önü; Seni Tanıyorum; Biri Ay Biri Yıldız; Renkli Resimler; Yol Gördü; Nideyim; Kimliği Bilinmeyen Kişiler; Sarsıntı)

Beyaz Bir Kıyı (Ötügen, İst. 1998, 13 öykü: Güle Adanmış Satırlar; Kalbimde Ziryan'ın şarkıları; Yoksulluğun Gülleryüzü; Duygu Çağıymış O Çağ; Attarın Sokağı; Rayihası Uçmuş O Güllün; Bedevi Duygularla; Endülüs Kavşağında; Âhım; Uzun Kalan Güneş; Aziz'in Seccadesi; Çarşı ve Satıcı; Naime'yle Son Buluşma)

Gece Kuşu Uzun Öter (Ötügen, İst. 2001, 15 öykü: Gece Kuşu Uzun Öter; Çizgi Adam; Birşey-

leri Yakmak; Lambanız Yanıyor mu?; Yılanın Düşünen Yüzü; Konak Adeti; Kınalı Gelin; Tarıfsız Bir Sesin Hikâyesi; Mavi Gözlü Çingene Kızı; Gece Gelen Kedi; Siyah Beyaz Bir Resim; Tunalı Aktı Gözlerinden; Tütsüler Nağmeler; Üvez Kadın; Yüzüm)

ÇONGAR, YILMAZ

1935'te İstanbul'da doğdu. Kuleli Askeri Lisesi'ni, Kara Harp Okulu'nu, Kara Harp Akademisi'ni bitirdi (1971). Natoda görev yaptı. Kendi isteğiyle, kurmay albay rütbesinde emekli oldu. Edebiyat hayatı, 1989'da Kadıköy *Aktüalite* dergisinde yayımlanan öyküsüyle başladı. Diğer öyküleri *Türk Dili*, *Adam Sanat*, *Cumhuriyet Kitap*, *Kıyı* ve *Gerçek Sanat* dergilerinde yer aldı. Öykü Kitapları dışında, Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız (1998) adlı bir biyografi kitabı bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Anjiyo (Edebiyat Gazetesi, İst. 1990, 9 öykü: Anjiyo; Sürücü; Çocuk; Yalnız Adam ve Mutluluk; Fal; Oğlum; Acaba Kızı Nasıldı; Arkadaş; Esin)

Gökyüzüne Bir Bilet (Kastaş, İst. 1997)

ÇUBUKÇU, ORHAN

1928'de İzmir'de doğdu. Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. İÜ Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimini yarıda bırakarak Küçük Sahne'de tiyatroculuğa başladı (1954). Almanya'ya gitti, bir süre tiyatro ve sinema oyunculuğu yaptıktan sonra Söke'ye yerleşerek çiftçilikle uğraştı. *Grev* adlı öyküsüyle 1954 Yeni Ufuklar Dergisi Öykü Ödülü'nü, *Yılan Işığı*'yla 1981 Nevzat üstün Öykü Başarı Ödülü'nü kazanan Çubukçu 1999'da İzmir'de öldü.

Öykü Kitapları:

Yılan Işığı (Ödül Alan Kitaplar Yayınevi, İst. 1981, 7 öykü: Oyun Başladı; At Kemikleri; Hamam Böceği; Yılan Işığı; Hacıyatmaz; Grev; Kavun, Peynir Ekmek)

Kinino (Ayko, Ank. 1984, 6 öykü: Yabancı; Kamçı; Kinino; Aile Onuru; Papyalılar; Oyuncak)

ÇUMRALI, CELAL

1916'da Konya'da doğdu. İlk ve orta okulu Tarsus'ta, liseyi Konya'da okudu. AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1939). Hakimlik yaptı ve bu meslekten emekli oldu (1970). Öykü, yazı ve şiirleri *Salkım*, *Yelken*, *Sesimiz*, *Türk Dili*, *Varlık*, *İmce*, *Yeditepe*, *Çığır*, *Dost*, *Güney* dergileriyle, *Yeni İstanbul* gazetesine yer aldı. Bir öykü kitabı dışında, *Büyü* (1945), *Mavi Dünya* (1959), *Evren*

(1959), *Ağut* (1970) adlı şiir ve *Şiirin Geleceği* (1965) adlı deneme kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Kırık Dalganın Suyu ve Kırık Çakıl (Samsun Halkevi, Samsun 1946)

DAĞCI SAKARYA, F. ZERRİN

Boyabat'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini TED Ankara Koleji'nde tamamladı. AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Kolej yıllarında tiyatro, şiir ve arkeoloji ile ilgilendi. Uzun süre yurt dışında yaşadı, halen Ankara'da oturuyor.

Öykü Kitabı:

Geçmiş Zaman Bahçesi, Kapital, İst. 2004, 15 öykü: Bahçede Zaman; Kanaat Eczanesi; Şaziye Hanım'ın Hayatından Sıradan Bir Gün; Umutla Yaşamak; Bir Bayram Sabahı Neşeyle Uyanmak; Şen Saat; Günlük; Foto Şen; Bir Yaz Günü Öğleden Sonrası; Hamam; Son Kuşlar; üzümlü Gözlü Oyuncak Atla Üç Kez; Yağmurdan Önce; Yazlık Sinema; Anneannemin Cevizli Keki)

DAĞLI, NİHAT

1966'da Mardin'de doğdu. Adalet Yüksek Okulu'nu bitirdi. İlk yazısı 1991'de *Zaman* gazetesinde yayımlandı. Öykü ve yazıları *Yedi İklim* ve *Yağmur* dergilerinde yer aldı. Halen *Sızıntı* dergisinde çalışıyor. Öykü kitabı dışında *Elveda Oblomov* (2002) adlı roman, *İzdüşümler* (1994), *İnsanı Kitaba Çağırarak* (1996) adlı deneme, *Hiçkimseye Mektuplar* adlı anlatı, *Bu Kavga Kimin* (1995) adlı araştırma kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Çıkar Sokak (2002)

DAĞLI, TUNCAY

1961'de Hatay'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İskenderun'da tamamladı. EÜ Basın Yayın Yüksek Okulu Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü'nü bitirdi (1986). İzmir'de *Yeni Asır*, Adana'da *Milliyet* gazetesi ile *Hürriyet Haber Ajansı*'nın muhabirliğini yaptı (1989). Gazetecilik Mesleğini halen, *Doğan Haber Ajansı*'nda sürdürmektedir. Öykü kitapları dışında, *Ayrılıklar Olması* (1999) adlı bir şiir kitabı bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Başkanlık Tutkusu (1998)

Koltuk Düşkünü (2003)

DAL, İ. GÜNEY

1944'te Çanakkale'de doğdu. Liseyi Çanakkale

le’de bitirdi, bir süre İÜ Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü’ne devam etti. Film seslendirme oyuncusu, kitapçı, radyo gazetecisi olarak çeşitli işlerde çalıştı. 1972’de Berlin’e yerleşti. İlk yazıları *Demokrat Çanakkale* gazetesinde (1963), ilk öyküsü *Yeni Ufuklar* dergisinde yayımlandı. *Kuş Tüyü Döşek* adlı sahne oyunu İ.Ü.T.B. Gençlik Tiyatrosu’nda sergilendi. (1965). *Oy Cehennem* İlleri adlı, Urfa-Harran toplumsal yapı araştırması üzerine notları *Akşam Gazetesi*’nde yayımlandı (1967). *Be-yin Salatısı* adlı radyo oyununu İstanbul Radyosu’nda yayımlandı (1968). Yüksel Pazarkaya ile birlikte *Geschichten aus der Geschichte der Türkei* adlı bir antoloji hazırladı. Öykü kitapları dışında, *İş Sürgünleri* (*Memeleri Büyüyen İşçi*, 1976), *E-5* (1979), *Fabrikada Bir Saraylı* (1981), *Kılları Yolunmuş Maymun* (1988), *Gelibolu’ya Kısa Bir Yolculuk* (1994), *Aşk ve Boks ya da Sabri Mahir’in Ring Kıyısı Akşamları* (1998), *Küçük “g” Adında Biri* (2003) adlı romanları bulunmaktadır. Yakacık Kültür Şenliği Hikaye Yarışması İkinci (1975), *Memeleri Büyüyen İşçi* romanıyla 1976 Milliyet Roman Yarışması’nda üçüncü oldu. 1980, 1983, 1986 yıllarında Berlin Senatosu Yaratıcılık Bursu aldı. 1997 Bayyera Güzel Sanatlar Akademisi Adalbert von Camisso Ödülü’nü kazandı.

Öykü Kitapları:

Buzul Döneminden Haberler (Dayanışma, İst. 1983, 8 öykü: Yanılgı; Ağlama Değmez; Merhaba Berlin; Masal Gibi; Buzul Döneminden Haberler; Bizim Oraya Turist Gelmek; Mutsuz Olabilmek de Güç Şeydir; Benim Babam Hepinizin Babasından Ciddidir)

Yanlış Cennetin Kuşları (Dağyeli, Verlag 1985; Dünya Kitap, İst. 2004, 18 öykü: Bilginize; Ayıp Olan Para; mark Arayıcıları; Niko Benim Arkadaşım; Bayrakları Bayrak Yapan; Yazgıcının Us Ermeyen İşleri; Yanlış Cennetin Kuşları; Merhaba Berlin!; Yakınçekimler; Babam Öldü Yaşam Cincinem; Mırıldanmak İçin Ezgiler; Yanılgı; Ağlama Değmez...; Masla Gibi; Buzul Döneminden Haberler; Bizim Oraya Turist Gelmek; Mutsuz Olabilmek de Güç Şeydir; Benim Babam. Hepinizin Babasından Ciddidir)

DAMAR, ATİLLA

1940’ta Artvin’de doğdu. İstanbul’a yerleşti. Öykü kitapları dışında, *Bir Çağ Masalı* (1974), *Sevgi Çağı (?)* adlı şiir kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Bir Numaralı Rapor (Bil-Tek, Ank. 1977, 8

öykü: Denarit; O Diye Biri; Tatil; Bütün Şarkılar Yarım Kalmıştı; Masal İçinde Masal – Yeni Bir Dünya-; Eşeğin Eşşekliği; Bir Yüce İnsan; Korkunç Bir Olay;)

Deli Yağmur (Avni Anıl Yay., İzmir 1983, 15 öykü: Bir Gündü Bahardan; Bir Gün Ormanda; Karmaşık; Yılbaşı; İt; Bir Sabah Yeniden; Kır Kahvesinde Yağmur; İşin İçinde İş Var; Öyle Birdenbire Olmadı; Bir Eski Şarkı; Çaylak; Öç; İki Adam; Çulsuz;Ödlek;)

DANIŞ, MÜNİRE

1972’de Trabzon’da doğdu. Asıl adı, Münire Babuşçu. İlkokulu İstanbul’da okudu.

Edebiyat hayatı, 1989’da *Kardelen* dergisinde yayımlanan “Sessiz Askerler” adlı denemesiyle başladı. Öykü ve yazıları 1989’dan itibaren *Hece*, *Dergâh*, *Kafdağı*, *Yedi İklim* ve *Hece Öykü* dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında *Tahir ile Zühre – Ateşe Yâzgılı-* (2002), *Şem ile Pervane* (2003) adlı yeni yazım halk hikâyesi kitapları bulunan Münire Danış, halen İstanbul’da yaşamaktadır.

Öykü Kitabı:

Dervişin Mülkleri (Hece, Ankara 2000, 15 öykü: Eski Saklı Bir Hatıra; Kırık Aynalar; Hü-zündür Sesleri; Dervişin Mülkleri; Bir Avuntu; Dönüş; Çoban Armağanı; Son Hüzin; Bulutlu Mavi; Ölümü Yusuf Gören; Kalsana kara Tren; Bir Mektup; Rikkatin Yıldızı; Bir Hikâyecinin Hece Taşı; Şehirler Mecnunu)

Uykusuz Düşler (Timaş, İst. 2002, 23 öykü: Aynalar ve Hikâyat: Uykusuz Düşler; Rahne; Kırk Merdiven; Giden Bir Atlı; Sazlık Yürüyüşü; Puslu Encam; Hayal Azarlayan Günce; Pusulalar; Sessizlik Sufisi; Sayha; Hazineyi İmleyen; Cebrail’in Kanadına Değen; Başka Bir Yol; Rüya Yazarı: Rüya Yazarı; Av Manzaralı Mazgal; Avın Kendini Savunması; Ahir Zaman Takvimi; Hayatın Konusu; Leyla Aynasına Bakış; Herkes İçin Rüya; Düş Yorgunu; Kırık Dökük; Müridin Anı Defteri)

DANIŞMAN, BEDREDDİN

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Can Kardeş (Kurtuluş Matb., İst. 1954, 20 öykü: Can Kardeş; Duraktaki Aile; Şeker ve Cigara; Küfeci Çocuk; Bir Kasaba Kahvesinde; Oyun; Dudu Bacı; Şeytanlı Ev; Kısırlaşmamış Toprak; Saksı; Konferans; Dualı Kağıt; Kahramanlar; Uçurum Başında; Bohçacı; Mukaddes; Sıkıntılı Hava; Kan Sayımı; Dut Ağacı; Şoförün Karısı)

DAYIOĞLU, GÜLTEN

1935'te Kütahya'da doğdu. İstanbul Atatürk Kız Lisesi'ni bitirdi, Hukuk Fakültesi'nde okudu. Çapa Öğretmen Okulu'nu dışarıdan bitirip 1961'den itibaren İstanbul'da ilkokul öğretmenliği yaptı, 1977'de istifa etti. Romanlar, öyküler, radyo ve televizyon oyunları yazdı. 1965'ten itibaren *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetesinde eğitim sorunları üstüne yazılar yazdı, çocuk edebiyatı konulu bildiriler sundu. Öyküleri *Milliyet Çocuk*, *Hürriyet Çocuk*, *Doğan Kardeş* dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, çocuk öyküsü, tarihi roman, masal ve anlatıları kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Döl (Oğul, İst. 1975)

Geride Kalanlar (Bilgi, Ank. 1975, 11 Öykü: Ebemkuşağı; Tükürük; Turna Gelin; Yeni Gür Gelen Eşşekler; Şeytan İşi; Sık Dişini; Yazgı; Yılan Nine; Goca'na; Yenir Otlar Yeşermiştii; Telli Ümmühan)

Geride Dönenler (Altın Kitaplar, İst. 1986, 10 öykü: Küpeli Ertürk; Sünnetli mi, Sünnetsiz mi?; Gözaltında Yaşamak; Patlak Davul; "Vidocu Fatma"; Almanya Kahvesi; Şılak Satr'nın Aşk Evi; Düşler; Emekli Ferhat; Aile ve Gençlerle Söyleşiler)

DEMİR, FAHRETTİN

Kars'ta doğdu. Edebiyat hayatı, 1973'te *Yansıma* dergisinde yayımlanan öyküsüyle başladı. Öyküleri *Yeni Toplum*, *Öykü*, *Yazko Edebiyat*, *Varlık*, *Broy*, *Kıyı*, *Papirüs*, *Fayton* dergilerinde yer aldı.

Öykü Kitabı:

O Otobüste Ben Yoktum (Bory, İst. 1998, 16 öykü: O Otobüste Ben Yoktum; Tanıdık Yabancı; Acı; Yağmurda Son Kez; Ziller Sustu; Bakanlık Oluru; Nenen Kurban; Sorular... Sorular; Boyacı'nın Aşkı; Deli Kılıç; Acı Pusuda; Babamı Seviyorum; Sen Uyuyorsun Baba; Onlardan Biri; Bağışla Beyim; Saroğlan'la Kınalı)

DEMİR, TÜRKAY

1963'te İzmir'de doğdu. İlkokulu Ordu, Kırklareli ve İstanbul'da okudu. Orta öğrenimini Vefa Lisesi'nde tamamladı. İÜ Tıp Fakültesi'ni bitirdi (1986). Halen çocuk ve ergen psikiyatri doçenti. Popüler bilim yazıları, öykü ve şiirleri *Arşimento* ve diğer dergilerde yayımlandı.

Öykü Kitabı:

Aşk ve Öbür Duygular (Okuyan Us, İst. 2004, 12 öykü: Elemin Hazzı; Bir Envansiyon Ya-

pacaksın; Eflatunî Aşk; Kadınlar ve Diğer Afetler; Miço Tuffan ve Üç Birlik Kuralı; Zor durumların En Zoru; İmtiyaz Madalyası ve Körlerin Gözyaşları; Görüşürüz Muhittin Baba; İnsanlık Ülküsü ve Bir Bardak Çay; İnsanın Yazgısı Kendisidir; Mezarlıkta; Ben Sana Teşekkür Ederim)

DEMİREL, MOLLA

1948'de Malatya'da doğdu. Turan Emeksiz Lisesi'ni (1968), Lüneburg Meslek Yüksek Okulu Sosyal Danışmanlık Bölümü'nü bitirdi (1983). Köyünde ve Hekimhan'da öğretmenlik (1970-72), Almanya'da Laborantlık (1977-83) ve radyo yayıncılığı yaptı. Edebiyat hayatı, 1963'te *Gayret* (Malatya) gazetesinde yayımlanan şiiriyle başladı. Öykü, şiir ve yazıları *Cumhuriyet Hafta*, *Yeni Evrensel*, *İnsancıl*, *AbeCe*, *Berfin Bahar*, *Yaban El*, *Yeni Posta* dergilerinde yer aldı. Öykü kitabı dışında, şiir, *Barış Ağacı* (1997), *Kın Kan ve Öfke* (1997) adlı deneme kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitabı:

Sevginin Düşü (1997)

DEMİRCİOĞLU, YUSUF ZİYA

1897'de Muğla'da doğdu. Bursa Darülmualimin'i bitirdi. Edremit ve İstanbul'da öğretmen olarak çalıştı, Darülelhan'da müdürlük yaptı (1926), buradan emekli oldu (1952). Öykü kitabı dışında, *Boş Beşik* ve *Ak Kuş* (1932) adlı bir romanı ile çeşitli folklor derlemeleri bulunan Demircioğlu, 1976'da İstanbul'da öldü.

Öykü Kitabı:

Şu Dağların Ardında (1933)

DEMİRSEVEN, (MEHMET) BEDİİ

1925'te Beyrut'ta doğdu. Adana Erkek Lisesi'ni bitirdi. Türkiye İş Bankası'nda çalıştı, buradan emekli oldu. Öyküleri *Yeni Mersin*, *Toros*, *Ürün*, *Çağdaş*, *Hisar*, *Varlık*, *Dost*, *Türk Dili* ve *Öykü* dergilerinde yer aldı.

Öykü Kitapları:

Büyük Balıklar (Çağrı, Konya 1965)

Kutsal Çile (Dost, Ank. 1971)

Marpessa (1987)

DEVELİ, YUNUS

1957'de Adana'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Adana'da tamamladı, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nü bitirdi. Öyküleri *İkinci Yazıları*, *Mavera*, *Yeni Sıla*, *Hece* ve *Hece Öykü* dergilerinde yer aldı.

Öykü Kitabı:

Gece Dansları (Hece, Ankara 2004, 27 öykü: Gölge'deki Bıçak izi; Bir Sürü Akşam; Düşteki Şeytan; Kuzeye; Ağlayan Bir Yüreğim Bir de Zamandı O Akşam; Yakarış; Bir Yazarın Oyunu; Bay D'nin Ölümü; Bir Yürüyüşün Perde Arkası Notları; Yağmur; Bir Adamın Öyküsü; Ceset; Önemli Bir Vak'a; Böcek; Kendimle; Bir Duygunun Anlatımına Dair; Düşlerimi Çalan Şehir; Gıcık; Gün Ortasında Bir Kaval Sesi; Umud; Çakıl Taşlarındaki İnsan Yüzleri; Düş Tutsağı; Bir Küçük Tango; Bulantı; Mervegül; Dışarısı Karanlık ve Yağmur Yağıyordu; Ay Işığında Kenti Dolaşan Tuş Seslerinin Öyküsü)

DEVRES, SALİHA

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

İnsanlar ve İnsanlar (Seda Matb., İst. 1974, 12 öykü: Koku; Mini Etek; İnsanlar ve İnsanlar; Fadime; Bunalım; Beddua; Kızım... Kızım; Yazarın Aşkı; Genel Müdür; Korkulu Rüya; Lola Lola; Dolmuşta Beş Kişi)

DEVİRİM, HASAN

1944'te İzmir'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini İzmir'de tamamladı. İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Halen İzmir'de avukatlık yapıyor. Öykü ve denemeleri *Ortaklaşa*, *Teos* ve *Minevra* dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, *Yağcı* (1984), *Göz Buzları Çözülünce* (1986), *Kemeralı Meyhanesi* (1998), *Kulak Avcıları* (2001) adlı roman, *İki Devrin Anatomisi* (1992) adlı deneme kitapları bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Kadının Kararı Maviye (Sanat Koop, 1978, 14 öykü: İnsanlığımızın Tutsaklığı; Frenk Biçimi Annelik; Üç Kişiye Bir Dünya; Yeşil Bayır Sokağı; Kötu Bir Düş; Afacanın Acısı; Ağtısı Sözler; Anlatamıyorum; Mantığın Üstünlüğü; Öç; Şantaj; İki Kadeh Viski; Ana Kuzusu; Asrın Hastalığı)

Romen Leyla (1994)

DEVİRİM, İZZET MELİH

1887'de Kudüs'te doğdu. Çocukluğu Kudüs, Harran ve Konya'da geçti. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdi (1906). Reji İdaresi'nde mektupçuluk, genel sekreterlik, genel müdür vekilliği ve direktörlük (1906-25), kimi yabancı şirket ve bankalarda yönetim kurulu üyeliği yaptı (1925-40). 1941'de Anadolu Ajansı Genel Müdürlüğüne getirildi ve

bu görevden emekli oldu (1948). Edebiyat hayatı *Çocuklara Mahsus Gazete* ve *Mecmua-i Edebiye*'de yayımlanan şiirleriyle başladı. 1905'te "I'Ennui (Can sıkıntısı)" adlı öyküsüyle Les Annelles'nin ikincilik ödülünü kazandı. Fecr-i Ati topluluğuna katıldı (1909). "*Leyla*" (Fransızca, 1912) adlı Fransızca oyunu Almanca (1913) ve İngilizce'ye (1925) çevrildi, İstanbul'da sahnelendi (1909). Fransız diline olan hizmetleri ve Henri Bataille (Fransızca, 1924) incelemesiyle Paris Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden edebiyat doktoru unvanını aldı (1938). 1957'de Paris Yazarlar Birliği daimi üyeliğine seçildi. Öykü kitapları dışında, *Tezat* (1915), *Sermet* (P. Loti'nin özsözüyle Fransızca olarak 1919) adlı romanları bulunmaktadır; kitaplarında yayıma hazırlandığı bildirilen Ebedi Hikâye (Sermed'in Zeyli), *Neriman*, *Kadın Sesi*, *Artık Beklenmeyen Adam* ve *Belkis* adlı eserleri henüz kitaplaşmamıştır. Ressam Fahrünnisa Zeyd'in ikinci eşi, ressam Nejat Devrim ile tiyatrocu Şirin Devrim'in babası olan İzzet Melih Devrim, 1966'da öldü.

Öykü Kitapları:

Hüzün ve Tebessüm (Sabah Matb., İst. 1921, 12 mensur şiir, 15 mektup parçası ile birlikte 4 öykü: Garip Fakat Hakiki; Kontes Domurlan; Hatıratın Tehlikesi; Can Sıkıntısı)

Her Güzelliğe Aşık (Halk Basımevi, İst. 1938, 13 deneme, 34 seyahat yazısı ile birlikte 5 öykü: Her Güzelliğe Aşık; Rus Muhaciri Firdevs; Bir Resim ve Bir Adam; Beyaz Kedinin Yeşil Gözleri; Köpek Sevdası)

DEVİRİM, JAN

1974'te Düzce'de doğdu. İlk yazıları *Damla* (Düzce) gazetesinde yayımlandı. Halen Bilgisayar Programcısı ve Bilgisayar Teknolojileri Uzmanı olarak çalışan Jan Devrim, uzmanlık alanında çeşitli şirketlere danışmanlık yapıyor.

Öykü Kitabı:

Kayıp Bahçenin Çocukları (Birey, İst. 2000, 27 öykü: Kayıp Bahçenin Çocukları; Eve Dönmek; İskelede Sıkışan Kalp; Reşit Sabahları; Lokanta; Savaşçı; Yolculuk; Şehre Veda; Bekleyiş; Berber İhsan Amca'nın Berberliği; Birdal Amca'nın Mutluluğu; Dağın Tepesi; Deli Saçması; Dönüşümler; Fal; Giderken; Hasret ve Çocukluk; Müzik; Çok Ciddiyim; Jan Seni Öldürecekler; Karanlık; Kısa, İnce, Açık Renk Teller; Soyunmak; Mektup Arkadaşı; Ölümünden mi Korkuyorsun?; Seni Sevmekten Vazgeçiyorum; Ruh Kapanı)

DİKMEN, RAMAZAN

1956'da Balıkesir'de doğdu. İlköğrenimini Karyağmaz'da, hafızlık eğitimini Dursunbey'de, ortaöğrenimini 1970'de yatılı öğrenci olarak İstanbul İmam Hatip Okulu'nda tamamladı (1977). Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat-Maliye bölümünü bitirdi (1981). Maliye Bakanlığı Teftiş Kurulu'nda Müfettiş Yardımcısı olarak işe başladı (1983). Aynı Bakanlıkta kısa bir süre de Vergi Kontrol Memuru olarak çalıştıktan sonra, Fransızca mütercimi olarak Devlet Planlama Teşkilatı'na girdi (1988). Eğitim-araştırma göreviyle bir süre Brüksel'de bulundu (1989-1990) Edebiyat hayatı 1974'te *Akşam* gazetesinde yayımlanan bir öyküsüyle başladı. Hasan Aycin, Ahmet Şirin, Ömer Leakesiz ve Yusuf Ziya Cömert ile birlikte *Kayıtlar* dergisini çıkardı (1990-1995). Öykü ve yazıları *Aylık Dergi*, *Mavera* ve *Kayıtlar* dergileriyle *Selam* gazetesinde yer aldı. *Kıyıya Vuranlar* ile 1996 Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Hikâyecisi Ödülü'nü alan Ramazan Dikmen, 1997'de Ankara'da öldü.

Öykü Kitapları:

Kıyıya Vuranlar (İz, İst. 1996, 10 öykü: Muhayyer; Sen Değil Ayak Seslerin; Geriye Kalan; Susan Adamın Hikâyesi; Sonrası; Kıyıya Vuranlar; Geçende; Eski Çamlar; Sır; Bir Akşam İçin Ön Çalışma)

Afife Ablanın İncileri (Hece, Ank. 1998, 14 öykü: Mektuplar Konuşmak; Günah; Ağlama Güncesi; Kartpostal; Yavuz; Arada; Defter; Ödül Töreni; Afife Ablanın İncileri; suskun Papağan; Sessiz Güvercinler; Yakın; Portre; Gölgeler ve Kervanlar)

DİLBER, FATOŞ

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Suçlu Sızınız (Bilgi, Ank. 1990, 17 öykü: İki Kadın Bir Erkek; Nostalji; Plastik Bebek; Seni Seviyorum; Benim Yalnızlığım; Bensiz; Hayatımı Geri Aldım; Sevgi'nin Sevgisizliği; Tek Kişilik İlişki; Tosca; Doğum Günü; Doğan'ın Kadını; En İyi Arkadaşım; Tutku; Mavi Gözlü Adam; Eleman Aranıyor; Suçlu Sızınız)

DİNAMO, HASAN İZZETTİN

1909'da Trabzon'da doğdu. Çocukluğu Samsun ve İstanbul'daki Darüleytam'da geçti. Amasya Öksüzler Yurdu'ndan ilkokulu bitirme belgesi aldı (1931), ortaokulu da burada bitirip, sanat okuluna devam etti; öğrenimini Sivas Öğretmen Okulu'nda

tamamladı. Malatya ve Adıyaman'da iki yıl öğretmenlikten sonra girdiği Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'ndeki öğrenimini tamamlamadan, son sınıfta ayrıldı (1935). Tren adlı şiiriyle 142. maddeye muhalefetten dört yıl ağır hapis cezası aldı, cezaevinden çıkınca (1939) İstanbul'a yerleşti ve çeviriler yapıp özel dersler vererek hayatını kazandı. "Vatan Şarkısı", "İki Emekli General ve Bir Sivil Amirale Reddiye" başlıklı şiirleri nedeniyle tekrar kovuşturmayla uğradı (1942), yedek subaylık hakkı elinden alınarak sakıncalı asker statüsüyle yedi yıl süren zor bir askerlik dönemi geçirdi (1942-1949). Tekrar İstanbul'a dönerek çevirmenlik, fotoğrafçılık, derleme çalışmaları yaparak, özel dersler vererek geçimini sağladı. 1955 yılı 6-7 Eylül olaylarında, 12 Mart darbesinde yine tutuklandı, serbest bırakıldı. Edebiyat hayatı, 1926'da *İzler* dergisinde (Giresun) çıkan ilk şiiriyle başladı. Öykü, yazı ve şiirleri *Servet-i Fünun/Üyanış*, *Adım*, *Taşan*, *Yürüyüş*, *İnsan*, *Sokak*, *Hamle*, *Küllük*, *Ses*, *yeni İnsanlık*, *Yeni Edebiyat*, *May*, *Türkiye Yazıları* dergilerinde yer aldı. Öykü kitabı dışında, *Kutsal İsyen* (8 cilt, 1966-67), *Ateş Yılları* (1968), *Savaş ve Ağlar* (1968), *Kutsal Barış* (1971), *Öksüz Musa* (1973), *Musa'nın Mapushanesi* (1974), *Koyun Baba* (1976), *Musa'nın Gecekondu* (1976), *Açlık* (1980), *Türk Kelebeği* (1981), *Adalet Sıması* (1983), *Anadolu'da Bir Yunan Askeri* (1988), *Sübyan Koşuşu* (1994) adlı roman, *Adsız Kitap* (1931), *Deniz Feneri* (1937), *Karacaahmet Senfonisi* (1960), *Özgürlük Türküsü* (1971), *Mapushanemden Şiirler* (1974), *Sürgün Şiirleri* (1975), *Gecekondumdan Şiirler* (1976), *Kavga Şiirleri* (1977), *Çoban Şiirleri* (1982), *Nazım'dan Meltemler* (1989), *Tuğluklar* (1990) adlı şiir, 6-7 Eylül Kasırgası (1971), II. Dünya Savaşından Edebiyat Anıları (1984), *TKP, Aydınlar ve Anılar* (1989) adlı anı, *Kenti Yiyen Çocuk* (1991) adlı çocuk ve M. Gorki'den Goethe'den çeviri kitapları bulunmaktadır. *Kutsal Barış* ile 1977 Orhan Kemal Roman Ödülü'nü, 1988 AFEKS 1. Kitap Şenliği özel Ödülü'nü kazanan Dinamo, 1989'da İstanbul'da öldü.

Öykü Kitabı:

Savaşta Çocuklar (Köyün Çocuğu, İst. 1981)

DİNÇ, ALEMDAR

1955'te Bolu'da doğdu. AÜ Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Çorum (1983-97) ve Bolu'da hekimlik, başhekimlik yaptı. Halen Bolu Verem Savaş Dispanseri Başhekimisi olarak çalışıyor. Yazı ve öyküleri *Bolu Gündem* (1988) gazetesi ile kendisinin çı-

kardığı *Sızıyla Sözüyle Bolu* dergisinde yer aldı. Öykü kitabı dışında, *Dut Ağacı* (1988), *Rüyaların Resmi* (1998) adlı romanı ve *Gönülden Gönüle* (1999) adlı antolojisi bulunuyor.

Öykü Kitabı:

Ay Gülümsüyordu Gece (1997)

DİNÇ, GÜNEY

1936'da İzmir'de doğdu. Karşıyaka Lisesi'ni, İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1982). Türkiye İşçi Partisi'nin İzmir İl Başkanlığı ve Genel Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerinde bulundu (1964-70). 12 Mart darbesinde tutuklandı, bir yıl Mamak Askeri Cezaevi'nde tutuklu kaldı (1971). 12 Eylül darbesinin hemen ardından İzmir Barosu Başkanlığı'na seçildi. Aydınlar Dilekçe Davası'nın sanıkları arasında Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nce yargılandı. 1984-1989 yılları arasında Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyeliği de yapan Dinç, 1961'den beri İzmir'de serbest olarak çalışıyor. Öykü kitapları dışında, *YÖK Çıkmazı* (1986), *İnsan Haklarına Uzanmak* (1986), *Güvensizlik Üçgeni* (1987), *Penceli Adalet* (1988) adlı kitapları bulunuyor.

Öykü Kitabı:

Yedi Domuzlu Altın (Bilgi, Ank. 1990, 8 öykü: Antik Üçgen; Yağmur Avcıları; Savaşan Tanrılar; Karadüzen; Yıkılası Putlar; Yazlıkçılar Geliyor; Kybele'nin Parmak İzleri; Sorgulama)

DİNÇ, MUSA

1960'ta Diyarbakır'da doğdu. Konya Sağlık Meslek Lisesi'ni (1982), AÜ Açık Öğretim Fakültesi İş İdaresi Bölümü'nü, Ankara Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü Toplum Sağlığı Bölümü'nü bitirdi (1992). Sağlık memurluğu yaptı. Öğretmen ve idareci olarak çalıştı. Halen Diyarbakır Sağlık Meslek Lisesi'nde öğretmenlik yapıyor. Edebiyat hayatı, 1993'te *Serhad Artvin* gazetesindeki yazısıyla başladı. Mizah öykü ve yazıları *Öğretmen Dünyası*, *Aykırı Sanat*, *Amida*, *Kavram Kargaşa*, *Hazan*, *Yaşam Yolu*, *Fırt* dergilerinde ve mahalli gazetelerde yer aldı.

Öykü Kitapları:

Şöhretli Eşek Arıları (Suteni, Ank. 1993)

Acıkan Karıncalar (Suteni, Ank. 1996; Güldiken, İst. 2001, 13 mizahî öykü: Acıkan Karıncalar; Yaz'ın Yazılır; Miraslık Çorap; Ramazan Davulcusunun Parası; Olimpik Kılıç Şampiyonası; yangın Var!! Aaa Dostlar!!; İster – İstemez; Bave Elo ile Röportaj; Müfettiş Hep Fırça Atacak Değil Ya!; Bayramlık Kundura; Muzaffer İzgü Hayranlı-

ğı; Çiğköfte Festivali; Memurun Yasaklı Panoraması)

Tipten Tipe (Suteni, Ank. 1999)

DİNÇER, İBRAHİM

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitapları:

İbo'dan Süzülenler (Bumerang, İst. 2001, 31 mizahî öykü: Sayın Kancığım, Sevgili Kocacığım; Mektuplu İntikam; Çabuk Dönerim; Aç Kapıyı; Affet Kardeşim; Ayı Bey; Ay Salih; Baba Her Zaman Babadır; Bekilli Cumhuriyeti; Alışkanlık; Bonkör İsa; Cın Gibi Fare; Dayak Delisi; Eşekken Çirkindi; Sucukken Nefisti; Eşek Şakası; hatdaa! Annesi Babasıymış Meğer; Jako; Karabasan; Karım Nişanına Geline; Korkak Avcı; Kahrolası Kumar; Kurtuluşa Bir Kala; Kayıp Mehmet Kasa; Mıçıklı Efe; Nineler ve Sapık; Oh Bel!; Yaşatmaya Götürürken Öldüren Kaza; Hırsız ve İskoç Fatma; Paragatçı Radyolu Dayı; Sakar Şakir; Eskinin Heyecanı)

Hayat İbo'yu da Öptü (Bumrang, İst. 2002, 28 mizahî öykü: Sen Neymişsin Be Tarkan; Kazak Cemile; Elbistan; Uysun da Büyüsün Maşallah; Sevgi; Tatlı Kaynana; Pisuvur; Laztonlar; Antika Ömer; Gidin de Görün; Asker Emrediyorum Fırar Et; Deli Sedat; Faflako'nun Kayboluşu; Helmut; Tıra Ali; Uy da Duyuyorum; Üç Gelin Üç Dayak; Yatur; Yılan Zehiri; Arzuhalci İlhan; Balık ve Ölüm; Cehalet; Nisan Bir; Oyunbozan; Pes Yani; Sebatı Bey; Yok Deve; Zavallı Kadın)

DİNÇMEN, KRİTON

1924'te İstanbul'da doğdu. İÜ Tıp Fakültesi'ni bitirdi, Psikiyatri Bölümü'nde nöroloji uzmanı, psikiyatri doçenti olarak çalıştı. *Acta Neuropsychiatrica*, *Adli Tıp Dergisi* ve *Adli Tıp* dergilerini yayımladı. Öğretim üyeliğinden emekli oldu. Yazıları *Cumhuriyet* gazetesinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, mesleki ve çok sayıda çeviri kitabı bulunmaktadır.

Öykü Kitapları:

Benimle Son Defa Dans Eder misiniz? (Boyut, İst. 1990; Arion, İst. 1995, 4 öykü: Heybeli'de Bir Kasım Sonu Akşamı; Son; Koşar'ın Koşamadığı Gün; Yanlıyorsunuz, Doktor Bey...)

Symphonia Kakophonica (İletişim, İst. 1992, 5 öykü: Hiçliğin Ballad'ı; Hidayet'in İşemesine Aya Yani Kızınca, Sarhoş Papaza İş Düşer; Yedi Adet Portakal; Bir Çocuk ve Karı-Koca Adamlar; Üçüncü Tanığın Yaşı Kaçtı?; Hata Nerede?)

Hiçlikte Randevu (İletişim, İst. 1993)

Hüzünlü İntermezzo (Arion, İst. 1995, Sacala, İst. 2000, 5 öykü: Hiçlik: I; II; Onyedici Saatlik Mutluluk: I; II; III)

Hiçliğe Övgü (Telos, İst. 1998)

DİNO, (CELAL) ABİDİN

1913'te İstanbul'da doğdu. Çocukluğu Cenevre ve Paris'te geçti. 1925'te İstanbul'a döndü, Robert Koleji'ni yarıda bıraktı. Resme yöneldi, *D Grubu*'nu kurdu (1933). Yutkeviç'in "Madenciler" filminin dekorlarını hazırladı, Paris'e döndü (1937). Ünlü ressamlarla birlikte oldu, 1938'de İstanbul'a döndü. A. Arbaş, S. Turan ve N. İyem'le Liman Sergisi'ni düzenledi. Arif Dino ile birlikte II. Dünya Savaşı'ndan esinlenen büyük boyutlu desenler çizdi. Yurt dışında çıkmasına izin verilmedi, Mecitözü'ne ve Ardahan'a sürgüne gönderildi (1941), burada heykel çalışmalarına başladı. *Türk Sözü* gazetesinin yazı işlerini yönetti. Ankara'da Mehmet Ali Aybar'la birlikte *Bun'un Gemisi* dergisini çıkardı (1948). Yurt dışında çıkma izni alınca Roma'ya (1951) ardından yerleşmek üzere Paris'e gitti, İstanbul'a sadece sergiler için geldi. Sanat hayatı, 1930'da *Yarın* gazetesinde yayımlanan karikatür ve desenleriyle başladı. İlk yazıları Fikret Adil'in *Artisit* dergisinde yer aldı (1931). Yazı, öykü desen ve karikatürleri *Ses, Yeni Ses, Küllük, Yeni Adam, Servetifünun/Uyanış, Yeni Edebiyat, Sosyal Adalet, Ant, Forum, Yeditepe, Milliyet Sanat ve Gösteri* dergilerinde yayımlandı. Öykü kitapları dışında *Kel* (1943), *Kel-verese* (1996) adlı oyun, *Kısa Hayat Öykümü* (haz: Ferit Edgü, 1995), *Kültür Sanat ve Politika Üstüne yazılar* (haz: Turgut Çeviker, 2000) adlı kitapları, çok sayıda albümü bulunmaktadır. Mesnevi çevireni Abidin Paşa'nın torunu, şair-ressam Arif Dino'nun kardeşi, Güzin Dino'nun eşi olan Abidin Dino 1993'te Paris'te öldü.

Öykü Kitabı:

Pera Palas (Le Péra Palace adıyla Fata Morgana, Paris 1991, S. Rifat çevirisiyle, Ada, İst. 1994)

Yeditepe Öyküleri (İş Bankası, İst. 2002, 8 öykü: I. Öykü; II. Öykü; III. Öykü; IV. Öykü; V. Öykü; Üç Kısa Film Öyküsü: Balıkpazarlı sineğin İnanılmaz Seriveni; Kosnerve Kutusu; Köpek – Köpoğlu Köpekler)

DİRİYAN, ARAM

Hakkında bilgi bulunamamıştır.

Öykü Kitabı:

Kanadalı Doğuran Hortlak (1965)

DOĞAN, AYDIN

1947'de Elazığ'da doğdu. İlk öykülerini 1976'dan itibaren takma adla yayımladı. 1978'de Kardeş Tiyatrosu'nu kurdu, oyunlar yazdı ve yönetti.

Öykü Kitapları:

Kör Pencere (Yaba, Ank. 1993, 9 öykü: Güğüm; Tepede; Soyut Bir Cinayet; Mahşerin Davulcusu; Kentin En Büyük Parkında Gece Nağmeleri; Dostluk; 24 Saat Gece; Pasif Öfke; Kör Pencere)

Afişte Ölen Adam (Yaba, Ank. 1988, 8 öykü: Miti'den Ötesi; Dünyaya Açılan Sokak; Balkon Bayanlara Salon Umuma; Bıyıklarını Kestiren Adam; Üç Parçalı Gün; Sürsürü'den Kesrik'e; Yaşam Bir Komedi; Afişte Ölen Adam)

Güneşli Bayır (Yaba, Ank. 1998, 9 öykü: Ceket; Çorba Peşinde; Yarın Pazartesi; Beni Oynayan Adam; Mazgal; Bir Kodes İşletmesinden Firar Denemesi; Daktilo; Sıfırdan Sonra; Güneşli Bayır)

DORMAN, YEŞİM

1957'de Ankara'da doğdu. "Müderrişoğlu" soyadını da kullandı. Ankara Maarif Koleji'ni, AÜ Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nü bitirdi; aynı kürsüde asistanlık yaptı. Küçük yaşlardan başlayarak televizyon programlarında oyuncu, yazar ve danışman olarak bulundu, Çan Tiyatrosu'na metinler yazdı. Edebiyat hayatı, 1980'de *Yeni İnsan* dergisinde yayımlanan öyküsüyle başladı. Diğer öyküleri, *Yeni İnsan, Yazko Edebiyat* ve *Küçükçuk* dergilerinde yer aldı. Halen, TRT'ye dışarıdan metin yazıyor ve Ankara'da İnsan Hakları Derneği'nde çalışıyor. Öykü kitapları dışında, *Rosalba Pansiyonu* (1979), *Gölge Ustası* (1980) adlı oyun kitapları bulunuyor.

Öykü Kitapları:

Merdivenaltı (İletişim, İst. 1991, 15 öykü: Tıltı; Meyhane Dekorasyonlarında Kullanılan Martı Dostlarımız İçin; Katran; Alaca; Uçurtma; Ahlakı ve Geçmişi Olmayan Batık Bir Gemiye Ulus Kadınlar Hamamına Dairdir; Hazal; Yemin; İflas Etmedik; O; Yeniden Yaşamak; Gül Mızrap; Şapşal; Sara'nın Hikâyesi; Saat 2'de Majestik'te)

Harran'da Dolunay (YKY, İst. 1995, 4 öykü: Harran'da Dolunay; Biz ki Sessizlik ve Huzur Düşlememeyi Öğrendik Seninle; Unutmak; Masalara El Sürmek)

Mimu'nun Hayat Kitabı (İmge, Ank. 1996, 14 dizi öykü: Favome; Bir Akşamüstü; Şapkaların Tamir Zamanı; Ah Cicim Celalimu; Yemin Et Harri; Mimu Taylor; Aznif'in Mutfığı; Pişmanım Anika; Esmer Adonis; Harbi; Topkapı; Toprağım; Foto Tanca; Cismin Yitse de)

Libera (Ç, Ank. 1998, 6 dizi öykü: Alex; Esans Kokan Hizmetçi; Yeni Bir Güneş; Kero'nun Kabusu; Kero Hatırlıyor; Kuşlar Haber Veriyor;)

DORUK, (MUHARREM) KAMİL

1960'ta Bursa'da doğdu. İlkokulu Mustafake-malpaşa'da, Ortaokulu Bursa'da, Liseyi İstanbul'da okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünde öğrenciyken öğrenimini yarıda bırakıp iş hayatına atıldı. Edebiyat hayatı, 1985'te *Yönelişler* dergisinin 37. sayısında yayımlanan "İstanbul'u İstanbul'a" adlı öyküsüyle başladı. Öykü ve yazıları *Diriliş*, *Kayıtlar*, *Yedi İklim*, *İkinci Yazıları*, *İslam*, *Kadın ve Aile*, *İmza*, *Se-lam* ve *Kağgar* dergilerinde yer aldı. Kamil Doruk, halen İstanbul'da, *Yeni Şafak* gazetesinde çalışıyor.

Öykü Kitapları:

Antik Sevgililer (Bürde, İst. 1988, 14 öykü: Kabuğunda mı Dönerdi Sözler/Hep Onu Bir Başka Söyle; Durup Dururken; Benimse Sesim Bile Kesilmiş Olacak; İsyana Çeyrek Kala; Altınboynuz Üstü Şişhane; Sonun Baş; Antik Sevgililer; Günler Neye Yarar; Kedidir Kedi; Def ve Ay; Ben Kaç Kişiyim; 'İm; Jale Desenli Kristal Kadeh; Sanaçının Ölümlü)

Ağlamayın Efendim – Fetret Öyküleri (Nehir, İst. 1995, 28 öykü: Akdeniz'de Vals; Kâfi; Dondurma Yesin Çocuklar Çay İçmesin; Mavi Alev; Denizin Gece Sarısı; Reis; Çağdaş Veli; Yalan; İlk Kar ile Gelen ve Giden; Ay Dede ile Arkadaşları; Kelebekler Ağlaştığında Kimdir Talihli Olan; Yedi Yalında Okul Yolunda Yeşerdim Çocugum; Kıyamet; Son; Dokuz; Cellad; Bencileyn; Tren Fotoğrafta da Yürür; Tren Fotoğrafta da Yürür II; Dağlardan Denize Bir Yol Vardır; Ölümsüz Kentin İdamını Seyretmek; Seyristanbul; Akım; Cinayet; Genç Frenk; ..S.; Altın Temrenli Oklar; Kırathane Meşikleri)

DORUK, ZAFER

1956'da Bitlis'te doğdu. Adana Erkek Lisesi-ni bitirdikten sonra işportacılık yaptı, özel bir okulun kütüphanesinde çalıştı. Seyhan Belediyesi Orhan Kemal Öykü Yarışmasında 'Kedi' adlı öyküsüyle başarı ödülünü (1993), Çukurova Gazeteciler Cemiyetince düzenlenen 'Orhan Kemal Öykü Yarışması'nda 'Bir Uçumluk Kanat Lütfen' adlı dosyasıyla birincilik ödülünü (1995), 'Oktay Akbal' Başarı Ödülü'nü (2000) ve Hacı Bektaş Öykü Ödülü'nü (2002) kazandı. 2001 yılında Adana Seyhan Belediyesiince düzenlenen Orhan Kemal

Öykü Yarışmasının Düzenleme Komitesinde görev aldı. Halen Adana'da yaşayan Doruk'un Üç öyküsü, Adana'da bir televizyon tarafından filme çekildi.

Öykü Kitapları:

Bir Uçumluk Kanat Lütfen (Öteki, Ank. 1995, 18 öykü: Bir Uçumluk Kanat Lütfen; Berber Kemal; Allahına Kadar Ömer; Namaz Kılan Portakal Bekçisi Aramıyor; Bir Deli Özgürlük; Kedi; Nerde O Eski Kabadayılık ya da Balık; Tabut; Gü-lümsemeyi Unutmayın Sakın; Denize Gidiş; Ah Canan Ah; Umut Sevgi İçinde; Bir Çocuğun Umuduna Baskın; Keko Kundura; Lahmacun; Namus; Balık, Rakı ve Esma; Çek Bir İstanbul Güvercin Bakışlı Olsun)

Canın Çukurova'ya İstanbul (Özgül, 1997, 10 öykü: Ölüm Adın Şiir Olsun; Oyuncak ve Ekmek; İç Çamaşırıcı; Ayçiçekleri; Zakkum Çiçeği Başlıyoor!; Sümük; Bir Buçuk Günlük Yaşama Sevinci; Canın Çukurova'ya İstanbul; Kuş Pençesi; Kitap Makamında Küçük Bir Ayrımın Öyküsü)

Yalınayak Geceler (Öykü 1997)

Çal Dedim Klarnetçi Çocuğa (Bilgi, Ankara 2002, 19 öykü: Trevira Amcam; Aloş; Dostum; İsmiyel; Kedi Osman; Papağan; Nevciyan; Çal Dedim Klarnetçi Çocuğa; Dişi Yonca; Nerede O Eski Kabadayılık ya da Balık; Yedi Yemeği; Kanarya; Ay Işığının Bilirkişiliği; Dans; Odalar; Deli Faruk'un Tevratı; Fazla Ekmeginiz Var mı Misafirimiz Geldi de; Adamın Başının Etini Yiyen Aynalı; Duş)

Aşkgüzar (Bilgi, Ankara 2004, 20 öykü: Kaçak Elektrik; Öksüz; Düztaban Zöhre Yokuşu; Televizyon; İççamaşırıcı; İpek ve Kelebek; Allahına Kadar Ömer; Takıntı; Gözlerimizin İsrardığı Adam; Ayçiçekleri; Gıcır Gıcır Bilyeler; Teyzem; Düşhane; Kedi, Sinek, Komiser; Aşkgüzar; Hayati Kaymış; Kaza; Hazırlık; Güneş Tutulurken; Ayakkabı)

DÖLEK, SULHI

1948'de İstanbul'da doğdu. İlk ve orta okulu İstanbul Rami'de okudu. Deniz Harp Okulu'nu bitirdi (1969). Michigan Üniversitesi'nde gemi inşası ve makine konularında yüksek lisans yaptı (1971-75). Deniz Kuvvetleri'nde gemi inşa mühendisi olarak görev aldı ve bu meslektan yarbay rütbesiyle emekli oldu (1989). *Külyutmaz*, *Süper Baba* ve *İkinci Bahar* TV dizilerinin senaryolarını, tiyatro ve radyo oyunu yazdı. Edebiyat hayatı, 1969'da *Varlık* dergisinde yayımlanan öyküsüyle başladı. Mizahî öykü ve yazıları *Akbaba*, *Çivi*, *Tempo* ve *Nokta* dergileriyle, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* ga-

zetelerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında *Korugan* (1975), *Geç Başlayan Yargılama* (1980), *Kıracı* (1982), *Teslim Ol Küçük* (1988), *Truva Katırı* (1991), *Kirpi* (1997) adlı roman, *İçimizdeki Yasakçı* (1990) adlı inceleme, *Habis'in Serüvenleri* (1997) adlı deneme, çok sayıda çocuk kitabı ve P. Topkins – C. Bird, A. Bierce'den çeviri kitapları bulunmaktadır. *Dünya Artık Dönmüyor* adlı oyunuyla 1969 Yusuf Ziya Ortaç Armağanı'nı, *Korugan* ile 1974 Milliyet Yayınları Roman Ödülü üçüncülüğünü, *Yeşil Bayır* ile 1979 Kültür Bakanlığı Dünya Çocuk Yılı Roman Ödülü'nü, *Vidalar* ile 1983 Sabahattin Ali Öykü Ödülü'nü, *Kıracı* ile 1983 Madaralı Roman Armağanı'nı, *Aynalar* ile 1994 Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü, *Kirpi* ile 1996 Türkiye İş Bankası Edebiyat Büyük Ödülü'nü, *Kuşkucu Oyunu* ile 1999 Devlet Tiyatroları I. Oyun Yazma Yarışması mansiyonunu kazandı.

Öykü Kitapları:

Vidalar (Cem, İst. 1983, 18 öykü: Vidalar; Şahane Tatil; Masa; Yazardan Satılık; Deprem Yardımı; Onbirinci Pedro; Kurtarmaz; Yarı Saydam; İyilik Perisi; Ah-Vah Ekibi; Bu Kentte Aç Kalınmaz; Tıpkı Anlattığım Gibi Oldu; "Görünmeyen Adam" Hastalığı; Yazmıyorum İşte; Elimizden Geleni Yaptık; Çözüm; Kavga; Gündelik Karabasanlarım)

Balığın Şarkısı (Güneş, İst. 1990, 29 öykü: Balığın Şarkısı; Sokaklarda Pazar Var; Yaşam Ulaşmadır Hulki Bey ya da Bir Zamanlar Yeşilçam; Araba; Bir Ressam Günlüğünden; Bir Yarı Aydının Yakınmaları; Dana ve Biz; Ateşten Gömlek; Uzmanlar; Ah Kıracı, Vah Kıracı!; Aracı; Güle Güle Gitti Rahmetli; Sudan Bir Öykü; Bari Ucuza Gittesin; Bu Yazar Başka Yazar; Aile Hamamı; Zoraki Doktor; Dört Kompozisyon Örneği; Dayamklı Tüketim; Kılık Kıyafet; Alegori Örgütü; Memleketin Hali; Afedersin Oğlum; Bir Korkağın Günlüğünden; Şimdi Batmak Moda; Öpücük Devriyesi; Hepsine Göstereceğim; Siz de mi Doktor?; Damda Akıllı Var)

Aynalar (Dünya, İst. 1994, 10 öykü: Leke; Selim Polat'm Yedi Günü; İki Zaman Arasında Emel; Büyük Gösteri; Zaman Kaçağı Muharrem Bey; İşaret; Gecelerin Kezban'ı; Yapayalnız Etem; Lodos; Aynalar)

Kestane Şekeri (Bilge, İst. 2002)

DUMAN, FARUK (NAFİZ)

1974'te Kars'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı. AÜ Dil Tarih ve Coğrafya

Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nü bitirdi (1988). Edebiyat hayatı, 1991'de *Yazıt* dergisinde yayımlanan öyküsüyle başladı. Öyküleri *Damar*, *Papirüs* ve *Adam Öykü* dergilerinde yer aldı. *Seslerde Başka Sesler* ile 1988 Orhan Kemal Öykü Ödülü'nü, *Av Dönüşleri* ile 2000 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı.

Öykü Kitapları:

Seslerde Başka Sesler (Can, İst. 1997, 14 öykü: Gel Ağabey Gel; Düşüşler; Seslerde Başka Sesler; Isık Çeşitlemeleri; Bıyıklarına Ağlayanın Öyküsü; Ben de Seninle Geleceğim; Sanırım Biri Benim; Okyanusa Yeniden; Kâğıt Gemiler Sayfası; Uykunun Kuyusundaki Deve; Bir Beyazlığın Ortasında; Şarkı Benim İçimde; Sevgilimin Kır Atı; Lele'nin Gölgesinde)

Av Dönüşleri (Can, İst. 1999, 6 öykü: Pancar Vagonları; Camların Buğusunun İçinde; Sır Saklayanın Öyküsü; Atlar Sabırsız; Av Dönüşleri; yengecin Günlüğü)

Nar Kitabı (Can, İst. 2001, 14 öykü: Kedi'cin Masalı; Karşılama; Sur; Köpükler Masalı; Zalım Bir Evvelin Hayalı; Bekir; Zeytin Taneleri Birbirine Çarpıyor; Dalgın Serafım Efendi; Temsel Mehmet Efendi; Ayten; Nar; Zeytuni; Giderim; Sözü nü Tamamlamışlar Gibi)

Keder Atlısı (Can, İst. 2004, 11 öykü: Göz; Tarçın ve Tespil; Dere; Çok Önemli Bir Gün; Kar Altında; Ağaç; Ormanda Kederle Kayıp; Ömre Zarar Kavi; Elma; Tüfek; Sarmaşık)

DURAN, MİNE

1954'te Ankara'da doğdu. Ankara Kurtuluş İlkokulu'nu, Kurtuluş Lisesi'ni, HÜ Sosyal Hizmetler Akademisi'ni bitirdi. Öğretmenlik yaptı. Öyküleri *Türk Dili* ve *Güzel Yazılar* dergilerinde yer aldı.

Öykü Kitapları:

Sakar Burjuva (1996)

Küpe Çiçekli Kokona (1998)

DURCAN YAŞACAN

1952'de Rize'de doğdu. Asıl adı, Yaşacan Terzi. İl ve orta öğrenimini Girsun'da tamamladı. Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Maliye Bakanlığı'nda memur olarak çalıştı ve buradan emekli oldu (1971-1997). Edebiyat hayatı, 1973'te Ege Ekspres gazetesinde yayımlanan şiiriyle başladı. Öyküleri *Varlık*, *Sıfır*, *Karşı*, *Yeni Aksu*, *Yazıt*, *Aykırı*, *Atika Sanat*, *AbeCe*, *Damar*, *İmece* ve *Adam Öykü* dergilerinde yer aldı. *Her Yanın Bahar Kalsın* ile 1999 Türkiye Sağlık ve

Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası Öykü Ödülü'nü kazandı.

Öykü Kitapları:

Konuşana (Kerem, Ank. 1986, 8 öykü: Çamurlu Ayaklar; Köşedeki Vızıltı; Geceye Hazırlık; Göldeki Patlama; Kartvizitteki Adam; Amentülü Kız; Geride Kalan Duriyeler; Usturayla Sevişmek)

Yediler Sekizlerde (Keren, Ank. 1989, 9 öykü: İki Bahar Arasında; Gizli Oda; Kırğılı Şafaklar; Erken Tanı; Parkta Bir karanfil; Osman Olsa; Senin Sesindi; Şimdi İlgi Delilere; Ah Zavallı Ben)

Sen Eylülle Şükret (Karşı, Ank. 1994, 6 öykü: Otuz Küsur Nisan; Üç Zamanlı Ben; Kış Geline Yanarım; Sesle Gelen Sessizlik; Aynaları Açık Kız; Güz Düştü Gül Yüzüne)

Bir Yarım Bahar Kalsın (Bumerang, İst. 1998, 5 öykü: Giden Gitsin Ben Gidemem; Anne Derdim Anneme; Ayakta Yarım Ayak; Bir Hecede İki Ad; Onlar ve Ötekiler)

DURU, (MEHMET) ORHAN

1933'te İstanbul'da doğdu. Çankırı İlkokulu'nu (1945), İstanbul Beşiktaş Birinci Erkek Ortaokulu'nu (1948), Afyon Lisesi'ni (1951), Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'ni bitirdi (1956). Urfa ve Ankara'da veteriner olarak çalıştı, aynı fakülteye asistan olarak girdi (1958). 27 Mayıs darbesinde üniversitedeki görevine son verilince (1960) gazeteciliğe başladı. *Ulus*, *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Güneş*, *Hürriyet* ve *Yeni Yüzyıl* gazetelelerinde çalıştı, röportajlar ve dizi yazılar hazırladı. İnterstar televizyonunda haber müdürlüğü yaptı (1991-93) ve emekliye ayrıldı. *Yeni Yüzyıl* gazetesinde haftalık eleştiri ve kitap tanıtma yazıları yazdı. Edebiyat hayatı, 1953 yılında *Küçük Dergi*'de yayımlanan bir öyküsüyle başladı. Öykü ve yazıları *Mavi*, *Evrin*, *Yeni Ufuklar*, *Pazar Postası*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Türk Dili*, *Yelken*, *Dost*, *Varlık*, *soyut*, *Milliyet Sanat*, *Gergedan*, *Argos*, *Kitap-İlk*, *Adam Öylü* ve *Gösteri* dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, *Hormonlu Kafalar* (1992), *İstanbul* (1995), *Tango Geceleri* (1999) adlı deneme, *Kıyı Kıyı Kent* (1977), *Kıtas-ı Enbiya* (1979), *O Pera'daki Hayalet* (1995) adlı derleme, *Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları* (1978), *Dünya Batıyor mu?* (S. Duru ile, 1975), *Ecevit'in Çilesi* (1995) adlı inceleme, B. Traven, Prokipius, W. Heisensberg, A. Ginsberg – L. Ferlighetti'den çeviri kitapları bulunmaktadır. Orhan Duru, *Ağır İşçiler* öyküsüyle 1970 TRT Başarı Ödülü'nü, *Sarmal* ile 1996 Sedat Simavi Edebiyat

Ödülü'nü, "Fırtına" ile 1998 Sait Faik Hikaye Armağanı'nı (Erdal Öz ile paylaşmalı) kazandı.

Öykü kitapları:

Bırakılmış Biri (Açık Oturum, Ank. 1959; YKY, İst. 1996, 17 öykü: Karabasan; Darağacı Arayan Adam; Bal-On-Yiyen Köp-Ek; Lök; Büyük Otobüsteki Küçük Adam; Bat; Adam-Ev; Ölü; Kadınlar Ölüsü; Madam Frankenstein; Elvan Anahtarı Nasıl Düşürdü; Yukarıdaki Adam; Dörtte Bir; Hamza İle İki Arkadaş; Yarı Yarıya; Yenik; Bırakılmış Biri)

Denge Uzmanı (Düşün, İst. 1962, YKY, İst. 1996, 14 öykü: Denge Uzmanı; BÜYÜK GECE ya da Küçük Harflerle küçük gece; İki Kafaya Bir Şapka; Yeşil Lahana; Bunu Benden İşit; Konuk; Bardağın Dibinin Ortası; Tutanaklar; Öttürelim Borularımızı; Noterde; Durak; Büyükbaba; Anı; Kent)

Ağır İşçiler (Soyut, İst. 1974, YKY, İst. 1996, 14 öykü: Gerçeküstü Bir Film İçin Sinopsis; Tutku; Ağır İşçiler; Bir Kentin Tarihçesi; Hermafrodit; Hazret-i İbrahim; Gelişmesi Az Kalmış Ülkeler İçin Geliştirme Araştırmalarına Giriş; İbrahim'in Toplum Kalkınması Çabaları; İbrahim'in Adaylığı sorunu; Fener Alayı; Kaplumbağa Taşıyan Çocuk; Kent II; Koçero; Ernesto)

Yoksullar Geliyor (Ada, İst. 1982, YKY, İst. 1996, 7 öykü: Yoksullar Geliyor: I. Çöl; II. Kent; III. Yalvaç; IV. İstila; Kamuoyu Oluşturma: Kamuoyu Oluşturma; Harita; Öğrenciler)

Şişe (Ada, İst. 1989, 7 öykü: İkonoklast; Binbir Gecenin Son Gecesi; Cinematograf; "Ööööö"; Gerisin Geri İleri; Kargınmış Ozan; Şişe)

Bir Büyülü Ortamda (Remzi, İst. 1991, YKY, İst. 1996, 12 öykü: Bugünden Öteye: Bir Büyülü Ortamda; Âdem ile Havva; Gün Dönencesi; Orhan Pamuk ya da Kişiliklerin Ters Yüzü; Kibe; "Bir Yer Var Biliyorum"; Şölen; Videomachies; Bir Başka Çağdan Bugüne: Kesit; Bir Hükümetin Ölümü; Sıkı Bildiri; Slogan)

Sarmal (Toplu Öyküler, YKY, İst. 1996, 71 öykü: Bırakılmış Biri: Karabasan; Darağacı Arayan Adam; Bal-On-Yiyen Köp-Ek; Lök; Büyük Otobüsteki Küçük Adam; Bat; Adam-Ev; Ölü; Kadınlar Ölüsü; Madam Frankenstein; Elvan Anahtarı Nasıl Düşürdü; Yukarıdaki Adam; Dörtte Bir; Hamza İle İki Arkadaş; Yarı Yarıya; Yenik; Bırakılmış Biri; Denge Uzmanı: Denge Uzmanı; BÜYÜK GECE ya da Küçük Harflerle küçük gece; İki Kafaya Bir Şapka; Yeşil Lahana; Bunu Benden İşit; Konuk; Bardağın Dibinin Orta-

sis; Tutanaklar; Ötörelim Borularımızı; Noterde; Durak; Büyükbaba; Anı; Kent; Ağır İşçiler: Gerçeküstü Bir Film İçin Sinopsis; Tutku; Ağır İşçiler; Bir Kentin Tarihçesi; Hermafrodit; Hazret-i İbrahim; Gelişmesi Az Kalmış Ülkeler İçin Geliştirme Araştırmalarına Giriş; İbrahim'in Toplum Kalkınması Çabaları; İbrahim'in Adaylığı sorunu; Fener Alayı; Kaplumbağa Taşıyan Çocuk; Kent II; Koçero; Ernesto; Yoksullar Geliyor: I. Çöl; II. Kent; III. Yalvaç; IV. İstila; Kamuoyu Oluşturma: Kamuoyu Oluşturma; Harita; Öğrenciler; Şişe: İkonoklast; Binbir Gecenin Son Gecesi; Cinematograf; "Ööööö"; Gerisin Geri İleri; Kargınmış Ozan; Şişe; Bir Büyüülü Ortamda: Bugünden Öteye: Bir Büyüülü Ortamda; Âdem ile Havva; Gün Dönencesi; Orhan Pamuk ya da Kişiliklerin Ters Yüzü; Kibele; "Bir Yer Var Biliyorum"; Şölen; Videomachies; Bir Başka Çağdan Bugüne: Kesit; Bir Hükümetin Ölümü; Sıkı Bildiri; Slaogan)

Fırtına (YKY, İst. 1997, 14 öykü: Fırtına; Turist Gözlem Evi; Gözyaşı Taşı; Korku Gemisi; Medya Canavarları; Adolf; Açık Bunalım; Domuz; İnanılmaz; Bahçeyi Suladım; McDonald's; Maykıl; Yabanıl; Zapping)

Yeni ve Sert Öyküler (İş Bankası, İst. 2001, 37 öykü: Ortak Yaşay: Ortak Yaşay; Tiner; Kusturica Zamanı; Tuhafiye; Alt Geçit; Lem; Akıntıda Gemiler; Amcalar ve Keçiler: Amca; Mutlu Amca; Amca Yeşilleniyo; Amcanın Başından Geçenler; Büyükkent Keçileri; Keçiler II; Babbiste: Babbiste; Karıncalar; Konserde; Isının Baygınlığında; Kavurma; Uzaklaşan; Grand Princess; Potlaç ve Sütlaç; Yataktan Nasıl Düştim; Serin Köşeler: Serin Köşeler Peşinde; Gürültü ve Gümbürt; Kıpır ve Kıpırtı; Mutluluk ya da Karşıtı; Gizlem; Kokteyl; Büyük Uzun Bir Sofrada: Büyük Uzun Bir Sofrada; Binyılbaşı; Kimlik, Yitik ve Bitik; Şeytanlıklar; Düzeltmen; Yorgun; Doruklarda; Fok Balığı; Çelişkiler)

Düşümde ve Dışında (İş Bankası, İst. 2003, 53 öykü: Lale Müldür ya da Değildir; Savaş Geliyor, Yavaş!; Reç Kuzu; Püskülcü; Ölüm ve Dirim; Yaşam Ağrıları; Matrix; Apartman Yöneticileri Seçimi; Denizaltı; Mostralık; Isının Baygınlığında; Olimpiyatlar; Dönüp Geldik; Sessizlik; Oyumu Avni Bey'e Vereceğim; Tırmanma; Lirik Aşure; Mangır; Hortum ve Homur; Karnaval, Şenlik, Garibaldi ve Garibanlar; Zenciler ve Çinliler; Telefonun Zırlama Günü; Beklenmedik; Komet'in Kafa Pervanesi; Düşümde ve Dışında; Durgun ve İşsiz; Kasa; Vıcık ve Karanlık; Sigortam Atarken; Hay-

dutlar; Serin Köşeler Peşinde; Kule Dibi ve Kazan; Ayna; Bunamalar; Dipnot; Parasal Sorunlar; Kalabalık; Fırın Rüzgârı; Miflis Milyoner İnsül; Cigulizm; Kimlik Yitik ve Bitik; Kavurma; Kaplıca; Aaa Oonng; Bodrium; Sefer-i İrakeyn; Nüfus Memurluğunda; Dere Tepe Deprem; Bellek; Doğal; Napolyon; Kelebekler; Beyaz Eşyalar)

DURUEL, NURSEL

1941'de Isparta'da doğdu. İlk ve ortaokulu Kütahya'da okudu. İstanbul Kız Lisesi'ni (1960) İÜ Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nü bitirdi (1966). TRT İstanbul Radyosu'nda prodüktör (1965-85) olarak görev yaptı, bir süre de TV programcılığını TRT'de dış yapımcı olarak sürdürdü. İstanbul Büyükşehir Radyo ve Televizyonu'nda yöneticilik yaptı (1992-93). Ansiklopedilerde, reklam sektöründe çalıştı. TRT İstanbul Radyosu için hazırladığı kültür, sanat, edebiyat programlarıyla (1965) sanat ortamına katılan Duruel'in ilk öyküsü "Geyikler, Annem ve Almanya" 1979'da *Türk Dili* dergisinde yayımlandı. Öykü, yazı ve röportajları *Milliyet Sanat*, *Gösteri*, *Varlık*, *Yazko Edebiyat*, *Yeni Düşün*, *Kitap-lık* dergilerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, *Cemal Süreya, Şairin Hayatı Şiire Dahil* (1995) adlı biyografi, *Cam, Ebedi Güzel, Güvercin Curnatası: Cemal Süreya İle Konuşmalar* (1997) adlı derleme kitapları bulunmaktadır. *Geyikler, Annem ve Almanya*'sıyla 1981 Akademi Kitabevi Ödülü'nü ve 1982 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanan Nursel Duruel, Tarık Buğra'nın yeğenidir.

Öykü kitapları:

Geyikler, Annem ve Almanya (Adam, İst. 1982, 8 öykü: Geyikler, Annem ve Almanya; 03 Nöbeti; Ölüm Aralarında Kaldı; Fırıncı Şükriye; Zaman Aralığında; Nereye; "Minareden at Beni İn Aşağı Tut Beni"; Yineleme)

Yazılı Kaya (Telos, İst. 1992, 8 öykü: Ses Maketi; Su; Atlarını Sürüp Geldiler – Yol Yenisi; Burgaç; Sen de Oradaydın; Yedinci; Çöl ve Yazılı Kâğıtlar; Yazılı Kaya)

DURUSEL, İLHAN

1965'te Balıkesir'de doğdu. Asıl adı, İlhan Çıtak. İzmir Atatürk Lisesi'ni, EÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1987). Gümüşhane'de (1988-89), İzmir Amerikan Lisesi'nde (1989-94) edebiyat öğretmenliği, özel bir şirkette yapı ve elektrik donanımı teknik asistanlığı (1996-99) yaptı. Halen aynı kentteki Leigh

Üniversitesi'nde bilgi teknolojisi ve kütüphane teknik elemanı olarak çalışıyor. Edebiyat hayatı, 1989'da *Mavi Derinlik* dergisinde yayımlanan şiiriyle başladı. Öykü, şiir ve yazıları *İzmir Sanat Günlüğü*, *Sombahar*, *Cumhuriyet Kitap*, *PC magazin* ve *Kitap-lık* dergilerinde yer aldı.

Öykü Kitabı:

Alınyazım Klavuzu (YKY, İst. 1998, 21 öykü: 21 öykü: Sanatın En Güzel Dalı ve Onun Temel İlkesi; Harakiri İçin Bir Haiku Taslağı; Hana Girdik Yağmur Dindi; Yola Çıktık Yağmur Çıktı; Sualtı Mezarları; Şiirin Prensesi; Şimdi Su Değirmenleri Bile; Memur Kollukları ve Us/Tası; Bir Ortaçağ Hizmetçisinin Mahzene Şarap Almak İçin İnişi; Bir Ortaçağ Hizmetçisinin Mahzene Şarap Almak İçin İnişi, İnişi İçin Almak Şarap Mahzene Hizmetçisinin Ortaçağ Bir; Bir Ortaçağ Hizmetçisinin Mahzene Şarap Almak İçin İnişi ve Evin Başka Bir Odasındaki Ev Sahibesinin Aynı Andaki İzlenimleri; Anayurdun Laneti; Anayurdun Laneti –Kanun Çıkmadan Önceki Son Genel Görünüm-; Hanbalık'ı Ziyaretim – Bozkırın Ortasındaki Bir Şehrin Deniz Manzaralı Şehrengizi-; Bir Karabasanlı Geceye Beyaz Bir Sabah – Yeniçağların Sürek Avları İçin Bir Yuğ Töreni-; Manuel & Emanuel Siyeri; Züleyha'nın Gözü; Fener Alayı Gibi Bir Sonbahar; Kırkayaklar Solak mıdır?; Bir Alıntı –3.1-, Hikâye, Bir Kıssa, Bir Hisse)

DUYGULU, BEHİÇ

1933'te İzmir'de doğdu. Aydın Lisesi'ni bitirdi (1961). Ödemiş'te kitapçılık, İstanbul'da kitap dağıtıcılığı yaptı. Öyküleri *Kaynak*, *Yeditepe*, *Dost*, *Varlık* ve *Yeni Ufuklar* dergilerinde yer aldı. 1985'te İstanbul'da öldü.

Öykü Kitapları:

Ağlama N'olur (Yeditepe, İst. 1961, 12 öykü: Nine; Ah Yavrum Ah!; Belâlı Bir Gece; Kış Gününde Kızaksız; Günlükteki İsyan; Kötü Havalarda Bir Kadın; Ağlama N'olur; Karanlıkta; Ezine'den Çay Geçer; Siren Saçlarım Nerde?; Ördekler; Mutsuzlar)

Sırtlan Bayırı (Yeditepe, İst. 1963, 9 öykü:

Karışık Yollar; Çağımızın Çocukları; Bugün Pazar; Bir Sevinç Bir Üzüntü; Dağda Hayat; Bir Yölcü; Bir Yaz Gecesi; Susmak, Susmak Hep; Sırtlan Bayırı)

Gölgede Gezintiler (1970)

DÜNDAR, ALİ

1924'te Kayseri'de doğdu. Akkışla İlkokulu'nu, Pazarören Köy Enstitüsü'nü, Yüksek Köy Enstitüsü'nü, TODAİE ve George Town Dil Enstitüsü'nü bitirdi. Çeşitli illerde öğretmenlik yaptı ve emekli oldu (1944-1974). Azot Sanayii'nde denetçilik, özel bir firmada genel müdürlük yaptı. Edebi hayatı, 1942'de *Köye Doğru* dergisinde yayımlanan bir yazısıyla başladı. Öykü ve yazıları *Yeni Adam*, *Köy Enstitüleri Dergisi*, *Yağmur ve Toprak*, *Ardıçkuşu*, *Ülkü*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Şölen*, *Damar*, *İlgaz*, *Halkevleri*, *Hakimiyet*, *AbeCe*, *Kıyı* dergileriyle, *Ulus*, *Barış*, *Halkçı* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yer aldı. Öykü kitapları dışında, eğitim-öğretim konulu deneme ve inceleme kitapları bulunmaktadır. 1998 Sunullah Arısöy Türk Dili Araştırma Ödülü'nü kazandı.

Öykü Kitapları:

İlköğpücük (Doğru, Ank. 1994, 46 öykü: Azap Ali'nin Yosması; Borç; Yitik Oğlak; Murtaza'nın Ölümü; Samsunlu Yarım; Çapa Çepin; Aya Karşı; Bozayıl; İlk Öpücük; Tabiat Ana-Tufan-Tamam; Piyas Yazıyorum; Enstitüler; Balıkçının Karısı; Çocuklar-İçimizden Biri; Bu Da Bir Tip-Bu Da Böylesi; Zart Zurt-İspiyon; Ukalâ-Ben; Gündüz-Örmeyol; Tanrım-Genç; Yılbaşı-Ben; Geçen Zaman; Şey-Gece; Alâmünit Hikâye I; Alâmünit Hikâye II; Evlenmek Bahsi; Kmi Bulamaz; Dedi-Kodu; Eshab-ı Mesalih ve Ben; Iradiyon; İdare; Kestane Gibi; Ocaklar; Caf-Cuf; Poh Poh; Hastalık; Samı; Ben I; Düşman; Ben II; Yakınma; Dönek; Arınmalar; Adam Üstüne Teklemeler; Adam Üstüne Olumsuzluklar; Bir Adamlık Fantezisi; Kitap Üstüne Teklemeler)

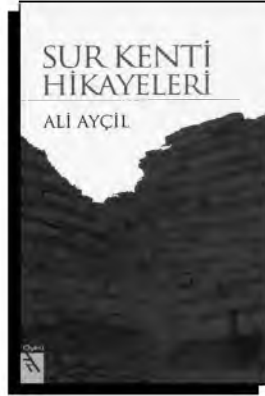
Ekmek Kokusu (1992)

(içeriği verilmeyen öykü kitaplarına ulaşılamamıştır.)

ALİ AYÇİL

SUR KENTİ HİKAYELERİ

Şule Yayınları

ŞAİR'İN ÖLÜM ŞENLİĞİ

"Bana ne getirdin?" diye soruyor yazar; hikâyelerinden birini bu cümle üzerine kuruyor. *Bu sordurda sizin düşleriniz ve gelenin saklıdır...* diyor yazar. Aslında okuyucu olarak biz de bunu yazara yöneltebiliriz. Cevapsa, elbette ki okuyucunun beklentisine ve "düş gücü" ne bağlıdır.

"...Sur kenti, kendi mezarının üzerinde bitmiş bir tutam otu andırıyor artık. O son kapı kentin kendisi oldu neredeyse. İçimizde bunu hissedenler yok değil. Birkaç hassas ruh, dünyanın bu terk edilmiş düzlüğünde hayata can vermek için, gürültülü bir ölüm şenliği hazırlıyorlar kendilerine"

Evet, bu bir şenlik! Şenlik deyince akla ne gelir bilemem fakat, "dünyada kaç insan varsa o kadar ölüm vardır" deyişinin bir ifadesidir bu kitap; öylesine kalabalık bir ölüm şenliğidir: Sur Kenti Hikâyeleri:

1969 doğumlu olan ve şair kimliğinin hassasiyetini hikâyelerinde hissettiren Ali Ayçil'in ilk öykü kitabıdır.

"Çünkü bütün kentlerde insanlar, kendi sonlarının en az kentin batışı kadar gürültülü olmasını isterler. Bir gösteriş değildi bu olsa olsa yaşadığından emin olmanın son bir denemesidir."

Yazar kitabın iskeletini bir kent üzerine kurmuştur. Gerçekte var olup olmadığını bilmediğimiz, insanların batışa doğru giderken son hallerinin karelendiği bir kenttir bu. Aslında her kişinin

etrafını surlarla çevrelediği, içinin bir köşesinde üzerini sarıp sakladığı kendi kentidir; belki gerçek, belki hayaldir. Bir kenti ve kent insanlarının (aslında kentten ziyade şehir'dir) tükenişini okuyucuyla buluşturan Ayçil kahramanlarını tamamıyla halk içinden seçmiştir ve onları uç noktalarından ele almıştır. Kahramanlarının ve kentin hikâyesini aşkla yoğurup aşk yüzünden bitirmiştir, ki dünyada insan için bir batış varsa, bu elbetteki aşk yüzündendir. Burada okuyucunun kendisini bir paradoksla karşı karşıya bulması kaçınılmazdır: Kent mi insanları sona götürmüştür? Yoksa insanların hazin sonunu gören kent, kendi kendini mi yok etmeye başlamıştır? Kitaptaki öykülerin hepsinin sonu hâzindir, kahramanlar terk-i diyarı seçerler. Hepsi ya bir ustaya yahut sevgiliye sunduğu aşkın çaresizliğiyle kendini yakıp kül eder. Öyle ki yanık kokusu sayfaları aşır okuyanın genzini yakar. Burada Ayçil'in şair kimliğinin daha doğrusu *şiiir*sever ruhunun ön plana çıktığını düşünmekteyim.

"Ben Sur kentini bir insana benzetirim: evleri birer hücre gibi düşün, küçük ara sokaklarımızı vücudumuzdaki ince damarlar say, ana caddelerimizi kalın damarlarımıza benzet, şehrin meydanını yüreğimiz kabul et."

Bir şehrin özellikle doğu şehirlerinin kalbi olan meydanın gerçek sahipleri; o şehrin, esnafı, zanaatkarı ve kadınlarıdır. Sur kentinin de nalbantını, bilgesini, attarını, sarrafını, nakkaşını, demircisini ve hatta sihirbazını aldığımızda kent çökmüş demektir. Zaten Sur kentinin çöküşü de aslında bu hayat damarının kesilmesiyle yani o meydanı dolduran insanların teker teker gidişleriyle gerçekleşecektir. Kentin esnafı gerçeklikten ziyade masalsılığa yakın durarak şenliğin birer parçası olmuşlardır. Burada mekânların ve kahramanların gerçekçiliği, olayların masalsılığını olağanlaştırarak kitabın bir hikmetler kitabından ayrılmasını sağlamıştır.

"...kadınların bir erkeğe değil, güzelliklerine bağlanırlara bağlandıklarını bilmeniz lazım."

Kadınların sur kenti hikâyelerindeki yeri oldukça belirgindir. Kitabın gözde kadını, yazarla direkt temasa geçen, öykülerdeki bütün kişilerin bir şekilde bağlantılı olduğu kahraman, Dilber Makbule'dir. Adından tekin olmayan bir kadın hissinin verse de o hem kadınlığını elden bırakmayıp hem de yasını tutan bir kadındır. Kitaptaki kahramanların yenilgiyi kabul etmelerine rağmen kadınlar (özellikle Dilber Makbule) cesaretleriyle ve de

ÖYKÜ
KİTAPLIĞI

güçleriyle ön palana çıkarlar. Erkeklerin ise acizlikleri, görmezlikleri, yine cesaretleri görülmektedir. Bu konuda yazarın, erkek gözüyle değil de kadının ruhunu esas alarak düşünmesi dikkat çekicidir.

“... şehri ilk gördüğüm o anda dilimden ardı ardınca dökülen üç kelimeyi hatırlayabiliyorum: kasvet, hatıra ve ölüm. Kent ilk ikisinin üzerine oturmuş, üçüncüsünün gelmesini bekliyordu.”

Yine kitapta önemli olan bir başka kişi daha vardır: Seyyah İbn Battuta. Öyküye sanki dışarıdan katılmış gibi görünür ama kenti en iyi bilen kişidir aslında; ki seyyahlığının ve yol kavramının üzerinde düşünmesine neden olmuştur bu kent. Bir seyyahın çöken bir kente bir süreliğine de olsa bağlanması elbette ki aşk ile açıklanmıştır. Yazar anlatımı Seyyah’a bırakmıştır henüz kitabın başında; Sur kentini seyyahın ağzından dinliyoruz: “Heyecanını yitirmiş bir kent hatıralarıyla avunurdu; hatıralarını çoğaltır, onları biçimsizleştirir, yeniden üretir, bir yerden sonra kendisini hatıralarından ayırt edemez olurdu...”

Bu toprakların kokusunu hissettiren, soluğunu gelenekten alan Ayçıl kendi deyimiyle de postmodernizm ve oryantalizmden uzak durarak, modern, bir o kadar da doğuya yakın bir yer tayin etmiştir kendine. Görüp- görülmenin hem doğuda hem batıda ne denli önemli olduğu malumdur. Günümüz edebiyatımızda görmeler ve görülmeler üzerine yazılmış olanlardan farklı olarak, Sur Kenti Hikâyeleri; bunu doğu yaklaşımıyla ele almıştır ve tam olarak doğunun mahrem’iyetini anlatmıştır. Zira yabancı bir gözün kendi gözlerini görmesine dayanmayıp gözlerine mil çeken Sakine karakteri, batıya yanaşmaya çalışan toplumumuza gittikçe yabancılaşmaktadır.

Anlatım tekniği olarak da öykülerdeki anlatıcının değişmesi dikkat çekicidir. Öykülerin gizli kahramanı olan Dilber Makbule’nin söz alıp kişiler hakkında okuyucuya bilgi vermesi postmodernizm etkisi olarak görülebilmektedir fakat bence yerindedir çünkü kitabın düğümleri bu şekilde çözülmüştür; üstelik bunun farklı olma kaygısı güdülmenden yapılması dikkate alınmalıdır.

Dili son derece yerli yerinde, iyi kullanan yazar; kurguyu dile, dili kurguya yedirmiştir. Kitabın okuyucuya ‘gel’ deyişinin nedeni de bence öykülerin tek tek duruşundansa, birbirleriyle sarmaş dolaş olmaları ve birbirlerine öykü sunmaları ve bunu yaparken de sırrı elden bırakmamalarıdır. Kitabın albenisi biraz da bu sırdan kaynaklanmaktadır. Ya-

zar hikâyelerini zaman zaman okuyucunun eline bırakarak kapıları hepten kapatmamıştır. Bu da okuyucuyu edilgen olmasından ziyade etken olmasını sağlamıştır. Kitabın merkezinde bulunan Dilber Makbule’nin ve onun etrafında hayat bulan öykülerin giriftliği, saklanmaya çalışılan fakat küçük oyunlarla okuyucuya hissettirilen gizli bir sevgili, kitabı çekici kılmıştır. Bu aslında yazarın ve Makbule’nin küçük bir hilesidir ve sanki sevgiliyi ifşa edecek olsam, biri bana “masumun göğsünü artık yormayın” diyecektir!

Bu kitabı okumak çok sevdiğim bir tatlıyı zorlanmadan yemektir; diyor yakınımdaki bir okuyucu. Katılıp katılmamak size kalmış fakat Sur Kenti Hikâyeleri; daha evvel iki şiir ve bir deneme kitabı yayımlayan ve yine son kitabıyla da başarıyı yakalayan şair Ali Ayçıl’ın, öykücülere yönelttiği bir sözdür: Cevap verip vermemek ise yine bize kalmış!

SEDA YÜCEL

40 GÖZALTI ÖYKÜSÜ VE DİĞERLERİ

SADIK YALSIZUÇANLAR

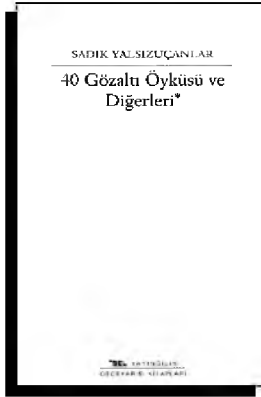
Sel Yayıncılık

Acı çekmeye ne kadar dayanabiliriz? Hele ki o acı inandığımız, savunduğunuz şeylerden dolayı çekmek zorunda kaldıklarınızsa. Sadık Yalsızuçanlar’ın alıştığımız çizgisinin dışında farklı bir üslûpla yazdığı öykülerden oluşan “40 Gözaltı Öyküsü ve Diğerleri” geçtiğimiz ekim ayında Sel Yayıncılık tarafından yayımlandı. Kitap, ağırlıklı olarak sorgu, işkence ve sonrasına ait bir derleme özelliği taşıyor. Gözaltı ve onun çevresinde şekillenen öyküler aynı zamanda birer mahkeme ifade-nâmesi tadı vermekte.

Bugüne kadar okuduğumuz Yalsızuçanlar öyküsü belli bir imge eşliğinin üzerindeydi bilindiği gibi. Fakat Yalsızuçanlar bu kitapla farklı bir yaklaşımı deneme çabasında. Gerçekliğin en açıktan yakalanması ve üzerine gidilmesi denebilir buna. Özellikle 1980 öncesi ve sonrası dönemin ruhunda taşınan işkence sorunsalına ışık tutuluyor.

Yalsızuçanlar, kitabının giriş bölümünde, “Refik Halit Karay’ın Memleket Hikâyeleri’nde en

çok Ağâh Efendi'nin öyküsünü severim. Şeftali Bahçeleri adındaki bu öyküyü okuduktan sonra 'memleketimden çeşitli insan manzaraları' nı zihnimde dolaştırıp durdum uzunca süre. En çok gözaltında ve sorguda olup bitenler ilgimi çekiyordu. Bazı kişilerden dinlemişim bu türden olayları. Çeşitli suç isnatlarından ötürü gözaltına, sorguya alınanların kimilerinin öykülerini yeniden kurdum ve bir araya getirdim. Ortaya inanılması güç bir manzara çıkıyordu. Sonra bir gün, İstanbul'da bir hastanede psikiyatr olarak çalışan bir dostumla yemekten, o gün kendisine gelen ama epeyi bir zaman devam eden bir hastasından söz etti. Öyküsü zihnimde dolaşanlardan biri gibiydi. Bu metinler bir göndermeler derlemesi. Bir hikâye işte alt tarafı. Burada anlatılan olay, kişi, zaman ve mekânların hayali bir yerde, bir kâbus olarak yaşandığını belirteceğim. Siz onları gerçeğin ta kendisiymiş gibi okuyabilirsiniz. Ama yine de belirtmeden geçemiyorum, sizce burada geçen olayların gerçekten bir ilgisi olabilir mi?" diye soruyor. Öyküleri okudukça yaşadığımız dehşet ve ürperti karnısını avuçluyor. Okuduklarınızın gerçek olamayacağını düşünüyorsunuz.

40 farklı derlemenin oluşturduğu gözaltı ve sorgu hikâyelerinin ardından ise "*Köstebek, Yangın, Ölüm Ölüm Hezen Ölüm* ve *Evden Eve Gezen Ölüm*" adlı öyküler geliyor. Bu öyküler, bilinen Yalsızuğanlar çizgisine daha yakın olarak değerlendirilebilir. Bu öykülerden "*Ölüm Ölüm Hezen Ölüm* ve *Evden Eve Gezen Ölüm*" en ilgi çekicileridir. Onları ayrıcalıklı yapan özelliklerin başında güncel ve yakın dönemde yaşanan olayların, ölümlerin, katliamların ustalıkla ele alınmış olması sayılmalıdır. *Ölüm ölüm Hezen Ölüm* adlı öyküde

geçen şu cümleler modern/postmodern insanın ölüm karşısındaki tutuk, silik ve yanıltılmış duruşu ve onun böyle bir duruşa itilişi anlatılıyor sanki: "...En çok Filistinliler ölüyor. Filistin'de her gün birkaç kişi öldürülüyor. Çocuklar ve kadınlar ölüyor. Ölümü bir haber olarak seyrediyorum. Ölüm haber midir, onu seyrediyorlar. Onu seyrederken parçalanmış bedenleri görüyorum, yanmış bedenleri, başı parçalanmış çocukları, kolu bacağı kopmuş kadınları görüyorum. Onlar ölüyorlar. Ölümü bekleyenler var ama çoğuna habersiz geliyor. Ölüm bir rüzgardır diyorum, ansızın çıkar, eser ve susturur bütün çanları, yaşamla ölüm arasında sallanıp duran."

Evden Eve Gezen Ölüm adlı öyküde ise "Başpınar Katliamı" olarak akıllarda yer eden vahim olayın anlatıldığını görüyoruz. İç burkan üslûbuyla çok yakınımızda olan ölüme ve onun geliş biçimlerine göndermeler yapıyor adeta. Ölümlü olan insanî varlığımızla, ölümü nasılda uzağımızda gördüğümüz ve her gün yaşanan ölüme karşı olan duyarsızlığımız yüzümüze vuruluyor. *40 Gözaltı Öyküsü ve Diğerleri*'ni okudukça içimizde bir yerlere gizlenen ölüm ve işkence temalarının üzerinden bir perde daha kalkıyor. ☹

MUSTAFA ÖZCAN

ÇIKTIĞINIZ HEVESLE İNİNİZ

BAŞAR BAŞARIR

Doğan Kitap

Çok genç yaşta öyküye başlayıp aynı kulvarda ilerleyen Başar Başarır'ın (1970) yeni kitabı *Çıktığınız Hevesle İniniz* okuyucuyla buluştu (Ekim 2004). *Kent Kitabı* (1992), *Esir Şehrin Ayazı* (1996), *Nedir Hayat* (2000), *Getirin O Günleri Yaşam Bu Öyküleri* (2003, Sait Faik Hikâye Armağanı) daha önce yayınlanmış kitapları.

Başarır'ın beşinçinç kitabı *Çıktığınız Hevesle İniniz* 143 sayfaya 17 öykü sığdırmış. Kitap kapağundan başlayarak trafik işaretlerini andıran hayata dair işaretler denilebilecek işaretlerle bir bütünlüğe kavuşuyor. Her bölüm başında bir işaret, işarete yüklenen anlam ve bir özlü söz nevinden cümleler yer alıyor.

Ağaç Seyretme Bayramı, Karantina Geceleri gibi öyküler, çocukluğun, siste ama temiz dünyasına bir yolculuk niteliğinde. Yalan Yazan Yazar öyküsünde ise Başarır, öykünün sularında yolculuk ederken, kurgu, gerçek ve yalan arasında gezinen bir diyalog sergiliyor. Monica, Enişte, İçim Dışım Bir, İftira, Uykusuz öyküleri anlatım ve kurgu olarak klişeleşmeye müsait bir vasatlık taşıyor.

Saltanat Takvimi, kitaptaki diğer öykülerden

başka bir yere yerleşerek farkını ortaya koyuyor. Aslında Başarır'ın diğer öykülerinde yaptıkları burada da karşımızda, ancak konu ve zaman olarak diğer yeni zamanlar öykülerinden farklı bir yan taşıyor. Masalmsı ve hemen okunuvermeye müsait bir öykü olarak Saltanat Takvimi başka değerlendirmelere de tabi tutulabilir.

Tüketici Paneli, Sanki Bütün Dünya Buna Bağlıymış Gibi, Kaçakçı öyküleri teknikten kurtarıyor. Başarır, öykülerindeki arı dilini geniş bir konu alanıyla buluşturmakta zorlanıyor gibi. Görünüşte çok geniş ve farklı alanları konu edindiği izlenimi edinilmiş olabilir. Ama bu farklılıklar ya da genişlik de aslında dar bir alana ait. Anlaşılmaz bir problem, içten içe okura varlığını hissettiriyor. Kitabın arka kapağında "geleneksel öykü kitabı formuna bir yenilik, bir renk getirmek üzere tasarlanmış bir eser" deniyor. Hakkını vermek lazım, Başarır'da bir şeyler ama konu etmede, kurguda hep aynı taktiği kullandığı için okur olarak yazardan farklı bir taktik bekler hâle geliyoruz. Bu olmayınca da okur olarak biraz isyan hâlleri sarıyor bizi. Takibe devam edeceğiz.

MURAT EROL